אסיפת גליונות

פרשת ראה תשפ"ו

אסור לעיין
בשעת התפילה וקריה"ת

החוברות מיועדות לבתי כנסת
על דעת התורמים
נא לא להוציא מבית הכנסת עד לאחר שבת

CONTROLP
קונטרול פי, דפוס שמבין אותך

תוכן העניינים

דורשי יחודך
הגה"צ רבי חיים ליברמן שליט"א 4

אבני אפד
מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל 7

היכל החת"ם סופר
במשנתו ותורתו של מרנא ורבנא החת"ם סופר זיע"א 11

לאורו
מרן הרה"ק בעל אמרי יוסף מספינקא זי"ע ועיכ"א 15

לודמיר
להפצת משנתו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע 19

בקדושתו של אהרן
הרה"ק מבעלזא זי"ע 21

יסודי העולם
מרנן צדיקי הדור מייסדי החסידות אחר המלחמה 23

משה עבד ה'
מרן הרה"ק בעל ישועות משה מויז'ניץ זי"ע 28

פאר מקדושים - פנינים נדירים מספרים עתיקי יומין
הרה"ג רבי נחמיה הערץ שליט"א 30

תורת אור החיים
מתורת בעל האור החיים הקדוש זי"ע ועכי"א 31

הסניגור
מתורתו של מרן הקדוש בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע ועכי"א 35

שם משמעון
הגה"ח רבי שמעון הירשלער זצ"ל 37

זרע שמשון
פנינים יקרים וקצרים מתורת בעל הזרע שמשון 39

מעדני אשר
הגאון רבי אשר אנשיל שווארץ שליט"א 41

מחמדי התורה
הגאון רבי שלמה שווארץ שליט"א 45

יסודות העיון
הדרכה בלימוד העיון מאת הרה"ג רבי אברהם מלוביצקי שליט"א 49

פארו עלי
הגה"צ רבי אברהם צבי קלוגר שליט"א 51

מעיינות החיים
כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א 53

מתיקות הדף היומי
הרה"ג רבי אברהם ישעיה קובלסקי שליט"א 57

באמונתו יחיה
המשפיע הגאון הצדיק רבי משה וואלפסאן זי"ע ועכי"א 59

האר"י החי
פנינים מתורתו של המהרא"ל צינץ זי"ע ועכי"א 61

עמק הפרשה
הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א 63

מרקחת חיים
הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א גאב"ד ביתר 65

חמידא דאורייתא
הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א 67

אוצר ידיעות התורה
מגיד מישרים הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א 69

משמחי לב
עניני הלכה 70

במשעולי החסידות
להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמידי בעשטה"ק 71

משיב נפש
הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א 73

פניני הרמב"ן
הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א 77

יומא דהלולא
הרה"ק מבעלזא זיע"א ועכי"א 79

שיעורי הלכה
הרה"ג ר' מנחם מענדיל גייגר שליט"א 81

תורת המזוזה
להחדרת מ"ע דאו' של מצוות מזוזה 83

בית העירוב
בית הוראה לעניני עירובין 85

הוי זהיר במלאכתך
הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א 86

דעהו הגליון המלא
סטיטשין 87

פניני הכהן
המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א 95

##ווארט לשבת קודש | מבית נתיבות דעת

הרה"ג ר' שמואל דוד גרוס שליט"א ביתר

"בנים אתם לה' א-להיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת" (י"ד, א'), - הנה נביא לבאר את השייכות בין: "בנים אתם לה' א-להיכם", לבין הציווי: "לא תתגודדו וגו' למת": האבן עזרא מפרש כך, - מאחר שהנכם יודעים שאתם בנים לה', והוא אוהב אתכם יותר מאשר האב לבן, על כן אל תתגודדו על מת, ואל תצטערו יותר מדי על כל מה שיעשה ה' אתכם, גם אם אינכם מבינים למה אירע לכם, - אלא סמכו על הקב"ה שכל אשר הוא עושה עמכם הרי זה לטובה, וכפי שהבנים הקטנים אינם מבינים תמיד את מעשה אביהם, אלא הם סומכים עליו, כן תעשו גם אתם.

***

האור החיים הק' מפרש כך, - כי הנה צריך האדם לדעת, שכשנפטר אדם מן העולם אזי אין זו אבדה לנפש המת, אלא הרי הדבר דומה לאדם ששלח את בנו לעסוק בסחורה בעיר אחרת, ולאחר זמן שלח האב לקרוא לבנו לשוב לביתו, נמצא שכששב הבן לביתו אין הוא נעדר אלא רק מאותו מקום שהלך משם, אבל הוא נמצא במקום אחר, ואדרבה עוד יותר טוב לו שחזר לו אצל אביו, ועל כן אין לנו להתגודד ולשים קרחה על המת, כי הוא חזר לאביו שבשמים שהוא מקור החיים, - (מה שאין כן הגויים שאינם קרויים בנים לה').

***

ונוסיף על כך את דברי הרמב"ן שכותב כאן, - כי באומרו: "עם קדוש" התכוון לתת הבטחה על קיום והישארות הנפשות לפניו יתברך, כלומר, מאחר שאתם עם קדוש וסגולת ה', ולא ישא [ישמיד] אלקים נפש, וחושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, לכן אין ראוי לכם להתגודד ולהיקרח על מיתת אדם, ואפילו אם מת בנעוריו. - דהיינו כי גם נפש החוטא אינה נידחת לאחר מותו, אלא באה לבסוף על תיקונה, ולכן אל תצטערו יותר מדאי.

ליתר הרחבה: ספר 'נתיבות דעת' [בהוצאת עוז והדר]

ע"פ ההלכה אסור לעיין בגליון בעת אמירת קדיש

שו"ע (סימן נ"ו ס"א): יש לכוין בעניית הקדיש

משנה ברורה (סק"א):

ובספר מטה משה סימן תי"א הביא בשם מדרש שחכם אחד נתראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי נזהר מלדבר כשהחזן היה אומר קדיש. **ואפי' להרהר בד"ת אסור בשעה שהחזן אומר קדיש מפני שצריך לכוין הרבה בעניית הקדיש [פרי חדש]**. ואין חילוק בין קדיש על תנ"ך או אגדה או משניות [פמ"ג:]

מוקדש לרפואתו השלימה של מרן אדמו"ר רבי ישראל בן לאה אסתר שליט"א לרפואה שלימה

החוברות מיועדות לבתי כנסת

על דעת התורמים - נא לא להוציא מהבית כנסת עד לאחר שבת

למעוניינים - ניתן לשלם במחיר סימלי דרך נדרים פלוס קופה חסידים הראשונים

מערכת אסיפת גליונות 0733-45-44-99
לפרסום בחוברת 0733-45-45-17

עימוד: מאורות - בית"ע 0548463972

הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

בס"ד

חבורות הזוהר
אִתְכַּנְשׁוּ
חַבְרַיָּא לְבֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן

אִנּוּן חַבְרַיָּא יִזְדַּמְּנוּן הָכָא

לתשומת לב! לבקשת רבים ולהשתתפות צדיקי הדור שליט"א הוקדמה שעת הנסיעה והמעמד

עולו עולו,
בני חבורתא קדישתא 'אִתְכַּנְשׁוּ'

אל ציונא קדישא של התנא האלוקי

רבי שמעון בר יוחאי

בראשות גדולי וצדיקי הדור שליט"א

לחלות פני דר עליון לבטל כל גזרות קשות

ביום שלישי פ' שופטים
לעיתותי ליל ערב ראש חודש אלול

בהאי עידנא דרעותא, לעורר ולפתוח

שערי רחמים

עלינו חברי 'אתכנשו' הזוכים להתקשרות עילאה
באור תורתו דרשב"י הקדוש
על בני משפחותינו, ועל כלל ישראל

להיזכר ולהיכתב לחיים, לשנת הוד וזוהר,
טובה וברכה, גאולה וישועה

במעמד מיוחדת בשעות המעמד ניתן יהיה למסור שמות
ל"פיתקא דרחמי"
של כלל חברי 'אתכנשו'
שיונח על הציון הקדוש בימי ראש השנה ויום הכיפורים ויוגש ע"י מרנן גדולי ישראל שליט"א

הנסיעה מיועדת לחברי 'אתכנשו' בלבד

ההרשמה בקו 'אִתְכַּנְשׁוּ': 0330.66666 שלוחת כוכבית • מידע ופרטים בשלוחה 8

דורשי יחודך

ענייני חסידות מאוצרות שיעוריו ושיחותיו של המשפיע הגה"צ רבי חיים ליברמן שליט"א

לדעת הישכם אוהבים את ה"א בכל לבבכם ובכל נפשכם

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעון אל מצוות ה"א והקללה אם לא תשמעון אל מצוות ה"א.

ובאוה"ח הק' מבאר 'ראה אנכי' כי לכאורה קשה מה שפתח בלשון יחיד "ראה" וממשיך בלשון רבים "לפניכם", ומבאר דמשה רבינו רצה ללמד את בני ישראל שעולם העליון שהוא העוה"ב כולל בתוכו כל הטובות והתענוגים שיש (ויש כל מיני מדריגות של גן עדן ג"ע העליון וג"ע התחתון) ובא להסבירם ולהבחירם את הטובה והשכר שבג"ע, ומצד שני רצה להמאיס ולהמעיט אצלם את כל טובות העוה"ז תאוותיו ותענוגיו, שיבינו וידעו שהכל הבל הבלים אין בהם ממש. ולכן אמר ראה אנכי כי אל יעלה על דעתם שמשה איש האלקים אינו מכיר והוא משולל בעניני עוה"ז מרוב מעלתו וקדושתו, ואין אומרים למי שלא ראה יבא ויגיד, אלא אדרבה שהשיג השגת טוב עוה"ז וקניניו, וגם את העוה"ב הכיר בהכרה חושיית בטוב העליון, וכמ"ש ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי, בגילוי אלקות גבוה מאד ודביקות בהקב"ה, וכאמור בעניני העוה"ז היה מבין גדול וידע כמה הם הבל הבלים, וכמ"ש ז"ל שמשה היה גדול מאד וגבור ומלך ועשיר גדול וידע כל הטובות והתענוגים שבעולם הגשמי הזה, ולכן אמר להם ראה אנכי בלשון יחיד "אלי תראו ותצדיקו ותשכילו להצדיק הדברים" דהרי הוא השיג את ב' הענינים הנ"ל.

ועוד פי' ע"פ דברי הזוה"ק 'שכל בני תורה יש להם ניצוץ ממשה', וכמ"ש באוה"ח הק' פ' תצוה 'ואתה תצוה את בני ישראל' מלשון צוותא וחיבור, שמשה רבינו מתחבר עם כל אחד שלומד תורה ומתיישב אצלו ונותן לו הכח והשכל להבין את התורה הקדושה וניצוץ של קדושה, וזה אמר 'ראה אנכי' בלשון יחיד, כאילו מדבר עם עצמו, שהרי כל יהודי הלומד בתורת ה' הוא חלק ממנו, וזה הפי' 'לפניכם' שהחלק והניצוץ ממני אני נותן בתוככם, דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, והבנת התורה ויראת ה' ואהבת ה' הכל נמשך מניצוץ זה של משה רבינו שנמצא בכל יהודי ויהודי.

ובהמשך הפרשה בענין נביא השקר כתיב כי יקום בקרבך וגו' ונתן אליך אות או מופת וכו', לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וכו', כי מנסה ה"א אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה"א בכל לבבכם ובכל נפשכם - אחרי ה"א תלכו ואותו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו ואותו תעבודו ובו תדבקון. יש כאן ששה מיני לשונות להזהיר אותנו עד כמה צריכין להידבק בהקב"ה ולאהוב אותו וליראה ממנו ולשמור את מצוותיו.

והקשה אדמו"ר הזקן במאמר פ' ראה בד"ה אחרי ה"א תלכו, כי למה בא הקב"ה לנסות אותם האם אוהבים את ה', הרי הקב"ה הכל כבר גלוי וידוע לפניו, ומה ענין הנסיון. ומבאר שנסיון הוא מלשון נס, היינו התרוממות שהקב"ה רוצה לרומם אתכם שיהיה לכם אהבת ה' כמו שצריך, דע"י שאתם תעמדו בנסיונות ותתגברו עליהם, עי"ז תתעלו למדריגות גדולות בדעת את ה', ויהיה לכם דעת והשגה והרגשה בקוב"ה, דענין הדעת כולל השגה והרגשה דשניהם אחד הם.

וכמו שמביא באריכות בתניא באגרת הקודש פי"א, שכל תכלית האדם בעוה"ז הוא רק בשביל לעמוד ולהתגבר על הנסיונות האלו, ושלא יחוש משום מניעות, ולדעת שהכל בא מהקב"ה. ואדרבה זה מביא יותר חיות ואמונה בהקב"ה, ויותר דעת והתקשרות ואהבה ויראת ה', וכ"ז דייקא ע"י הנסיון, כי הנסיון הזה מרומם אותו אל הקב"ה. וזו כוונת הכתוב 'כי מנסה ה"א אתכם לדעת' - כדי שיהיה לכם דעת אמיתית, 'הישכם אוהבים את ה"א' - שהדעת הזה מביא אתכם 'שיהיה לכם' אהבת ה' ויראת ה' בדרגות גבוהות מאד 'בכל לבבכם ובכל נפשכם'.

וזה יסוד גדול בחיים, שצריך לדעת שהאדם הגיע לעוה"ז דוקא בשביל הנסיונות האלו, שיביאו אותו לדעת את ה', שירגיש את הקב"ה על כל צעד ושעל, ושיבין שהכל ממנו ית', ושום דבר לא נעשה מעצמו, ובכל דבר ודבר יש בו חיות אלקית, ואף בדברים הלא טובים, וכמ"ש אצל דוד המלך לגבי שמעי בן גירא שקיללו ואמר דוד המלך ע"ה "ה' אמר לו קלל", דהקב"ה נמצא בכל דבר והוא המחיה את כל דבר, וכל מיני הסתר פנים והעלם שיש בעולם מגיעים ממקום ושורש גבוה מאד, ולכן כשיהודי מתגבר על הנסיונות האלה ומגלה את האלקות גם בדברים הנמוכים, אז הוא קורע את כל המסכים המסתירים ומעלימים את אור וחיות ה', ואז מגיע אליו דעת גדולה והשגה גדולה בהקב"ה והרגשה בגילוי האלקות שמרגיש את האלקות ממש בכל צעד ושעל.

וכמ"ש בפרשת עקב "כי לא על הלחם לבד יחיה האדם אלא על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", פי' מוצא פי ה' הוא המקור של המאכל שמחיה את האדם ושייך מחיות האלקי שבו, שהוא שורש גבוה מאד, שמזה נמשך החיות האלקי בתוך כל המאכלים שמחיין את האדם, וזהו ענין גילוי ההסתר, וזה התכלית של כל העוה"ז, רק בשביל הנסיונות האלו, לגלות את האלקות דוקא בתוך הדברים הנמוכים וההסתר, וכשמגלים את האלקות ומאמינים שהכל הוא לבדו ואין שום דבר זולתו והוא אחד האמיתי, עי"ז הוא מגלה את הדעת האמיתית כנ"ל.

וז"פ 'ראה אנכי' שהכל נמשך מ"אנכי", וכ"כ באוה"ח הק' שגם מרומז בו אנכי שבעשרת הדברות, דמי שאמר בעשרת הדברת אנכי ה' אלקיך הוא נותן לך עכשיו את הקללה ואת הברכה, וכל הכוחות להתגבר על כל הנסיונות האלו שאחרי ה"א תלכו ואותו תיראו ואת מצוותיו תשמרו.

"תלכו" הוא ענין של אהבת ה', כמ"ש 'ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה' - ענין שמתגבר ונוסע ומתעלה בדרגות של אהבת ה', הנגבה הוא ענין של דרום וימין, בחי' ימין מקרבת היינו אהבה, ואותו תיראו הוא ענין יראת ה', דצריך שניהם "ואת מצוותי תשמרו" הוא ענין קבלת המצוות בקבלת עומ"ש, ובקולו תשמעו - ענין התורה, וזה מביא ל"ובו תדבקון", והכל מגיע מאנכי "ראה אנכי" - תסתכלו על אנכי ה' אלקיך.

וכמ"ש בחז"ל שכשירד ה' על הר סיני "היו מסתכלים כלפי מזרח שמעו אנכי כלפי מערב שמעו אנכי וכן מעלה מטה" וכו', והכוונה שראו האור האלקי אין סוף בכל דבר בכל מקום, וכשיהודי חי עם זה ומאמין בזה ומתבונן בזה אז הוא מתקרב אל הקב"ה ומקבל דעת והשגה בהקב"ה והרגשה בהקב"ה, היינו שנכנס גם בתוך מידותיו ורצונותיו, ולבו לא נותן לו להתפתות לכל מיני הבלי עוה"ז, כי הלב קשור עם 'האנכי ה' אלקיך' ונמצא שדבוק בהקב"ה במחו ובלבו, כולם קשורים לרצון הקב"ה.

ה' יעזור שנזכה לזה והקב"ה יאיר את עינינו שיהיה כבר גילוי האלקות בעולם ונגלה כבוד ה' לעיני כל בשר יחדיו במהרה בימינו אמן.

הנת עמך | סיפורי חסידים

סכנת ספרים חיצוניים

בשנת תרס"ו בישיבת תומכי תמימים, בחיפוש שעשו המשגיחים בין החפצים של כמה מהתלמידים נמצאו 'ספרים חיצונים'. כשסיפרו זאת לכ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע, הקפיד הרבי ע"ז מאד מאד על כלל התלמידים.

כשהגיע הדבר לאזני המשפיעים רבי שמואל גרונם אסתרמן ורבי משה 'חוזר' זצ"ל, נסעו למקום בו שהה הרבי הרש"ב על מנת להסיר את הקפידא, וטענו בפניו: הלא רק אצל יחידים נמצאו הספרים, ומדוע יקפיד הרבי על כלל התלמידים?!

ענה להם הרש"ב זי"ע: "וואס הייסט? מען גיסט דאך אויף זיי מיט חסידות!" - מה הפירוש? הלא 'שופכים' עליהם חסידות בריבוי!

והסבירו המשפיעים על הסכנה הגדולה הטמונה בקריאת ספרים שנכתבו ע"י כאלה שאינם שומרים על קלה כבחמורה, ועאכו"כ מכאלה שאינם בעלי השקפה יהודית טהורה, היא ראשית כל, ההתעסקות בכל דבר שאינו לימוד תורה הרי הוא פגיעה במטרת הנעלית אליה נועד כל בחור לנצל כל רגע ביום ללימוד תורה וחסידות. והשניה והעיקרית ביותר - היא השמירה על ההשקפה הטהורה ברוח ישראל סבא שמסכנים בכל הצצה בספר הטומן בו רעיונות כפרניים ופסולים ר"ל אשר נקלטים במוחו של הקורא בהם ה"י. וגם אם נראה שהספר נכתב על נושאים שאין בינם לבין עניני השקפה מאומה, הרי "בין השורות" באים לידי ביטוי סכנת דעותיו של הכותב, וחובה כפולה להיזהר ביותר מכל קריאה ואף הצצה בספרים כאלו חלילה.

והנה לשונו הק' של מוהרש"ב זי"ע באגרת ששיגר לכמה מראשי הארגונים שלחמו באותה העת למען החינוך הכשר לילדי ישראל, ובה ניכרת היטב הסכנה הטמונה בלימוד והקריאה בספרים הנ"ל:

"התבוננו נא אחיי ושימו לבבכם אל המצב הנורא ותמורת זאת אשר האמונה וחיוב קיום התורה והמצות הי' מוחלטת ומושרשת בלבב אחינו לבלי להרהר אחריו כלל, עתה בהצעירים ההיפוך הוא כמעט בהנחה מוחלטת ר"ל... בפשיטות יכחיש ויבטל הכל בלי שום עיון שכלי רק מצד תוקף רוח החופש אשר נשרש בהם ע"י ריבוי ספרים חיצונים אשר יצאו מעטיהם של האפיקורסים והכופרים אשר בעורמתם הכניסו בהם ארס ורעל נורא להמשיך לב קוראיהם ולנתקם מעל האמונה והדת..."

בס"ד

ביום שני - כ"ז מנחם אב

שלושה ספרים נפתחים

מתחילים בלימוד מסכתות המועדים,
עד לסיום כל מסכת במועדה

מסכת **ראש השנה**
דף ליום
סיום המסכת ביום א' דראש השנה

מסכת **יומא**
2 דף ליום
סיום המסכת בעיצומו של יום הכיפורים

מסכת **סוכה**
דף ליום
סיום המסכת בשמחת תורה

קו 'דבר בעתו' לשירותך!
09.31.32.40.1

דבר בעתו
סדר לימוד מסכתות המועדים במועדן

1 - שמיעת תכנית הלימוד. 2 - שמיעת הספק הלימוד היומי. 3 - שמיעת שיעור מפי הגר"ח שמרלר שליט"א על הדפים היומיים.
4 - קבלת תזכורת יומית. 5 - אישור לימוד וסיום מסכת. 6 - השארת הודעה. 7 - שמיעת הודעות.

'מה יעשה ויחיה, אם היה למוד לקרות דף אחד קורא שני דפים!' (ויק"ר פכ"ה)

טבלת סדר הדפים
למסכתות ראש השנה יומא סוכה
מכ"ז מנחם אב - עד שמחת תורה

יום לחודש אב-אלול	מסכת ראש השנה דף:	מסכת יומא דף:	מסכת סוכה דף:	יום לחודש אלול-תשרי	מסכת ראש השנה דף:	מסכת יומא דף:	מסכת סוכה דף:
כז אב	ב	ב-ג	ב	כה אלול	ל	נח-נט	ל
כח	ג	ד-ה	ג	כו	לא	ס-סא	לא
כט	ד	ו-ז	ד	כז	לב	סב-סג	לב
ל	ה	ח-ט	ה	כח	לג	סד-סה	לג
א אלול	ו	י-יא	ו	כט	לד	סו-סז	לד
ב	ז	יב-יג	ז	א תשרי - א' דר"ה	לה סיום מסכת ראש השנה	סח-סט	לה
ג	ח	יד-טו	ח	ב - ב' דר"ה	-	ע-עא	לו
ד	ט	טז-יז	ט	ג	-	עב-עג	לז
ה	י	יח-יט	י	ד	-	עד-עה	לח
ו	יא	כ-כא	יא	ה	-	עו-עז	לט
ז	יב	כב-כג	יב	ו	-	עח-עט-	מ
ח	יג	כד-כה	יג	ז	-	פ-פא	מא
ט	יד	כו-כז	יד	ח	-	פב-פג	מב
י	טו	כח-כט	טו	ט	-	פד-פה	מג
יא	טז	ל-לא	טז	י - יום הכיפורים	-	פו-פח סיום מסכת יומא	מד
יב	יז	לב-לג	יז	יא	-	-	מה
יג	יח	לד-לה	יח	יב	-	-	מו
יד	יט	לו-לז	יט	יג	-	-	מז
טו	כ	לח-לט	כ	יד	-	-	מח
טז	כא	מ-מא	כא	טו - יו"ט סוכות	-	-	מט
יז	כב	מב-מג	כב	טז	-	-	נ
יח	כג	מד-מה	כג	יז	-	-	נא
יט	כד	מו-מז	כד	יח	-	-	נב
כ	כה	מח-מט	כה	יט	-	-	נג
כא	כו	נ-נא	כו	כ	-	-	נד
כב	כז	נב-נג	כז	כא	-	-	נה
כג	כח	נד-נה	כח	כב - שמחת תורה	-	-	נו סיום מסכת סוכה
כד	כט	נו-נז	כט				

יהודים שזכו ללמוד על פי תכנית זו בשנים קודמות, מעידים על חגים מרוממים ונפלאים, לאחר הכנה רוחנית של לימוד כל המסכתות בעניני החגים, כשאף בני המשפחה היו שותפים להתלהבותו של ראש המשפחה, הן במשך ימי הלימוד והן במסיבת הסיומים שנערכו במחיצתם כל חג במועדו.

סיימת מסכת?
אשריך!
תעדכן בשלוחה 5

הגדלות עידוד תתקיימנה למאשרי הלימוד:

- מסכת ראש השנה 500 ₪
- מסכת יומא 700 ₪
- מסכת סוכה 500 ₪
- מסיימי כל שלושת המסכתות 1800 ₪

דבר בעתו
סדר לימוד מסכתות המועדים במועדן

מערכת 'דבר בעתו': bg6285817@gmail.com

אבני אפד

מטקור ישראל יהלכון רבינו ישראל בעל שם טוב ותלמידיו זי"ע ועכי"א כפי ששאב מבארם והשקה את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב רבי **אליעזר דוד פרידמאן** זללה"ה זיע"א רב ביהמ"ד דחסידי בעלזא בלאנדאן

פרשת ראה תשפ"ו

ספה"ק אמרי אמת - הרה"ק רבי לייבל אייגר מלובלין זי"ע

הענין מה שאנו קורין תמיד פרשת ראה או בשבת שמברכין או בשבת ראש חודש אלול. י"ל על פי הידוע שאחר המתן תורה שהיה בחודש סיון נשתברו הלוחות, ואחר כך על ידי תפלת משה רבינו ע"ה בימי הרצון שמחדש אלול עד יום הכפורים ניתנו הלוחות שניות, ונתחדש אז כל ענין המתן תורה כמו בראשונה. וצריך להבין, מפני מה לא נאמר בהתורה הק' בלוחות השניות שהיו קולות וברקים כמו שנאמר בדברות הראשונות.

אך באמת ענין שבירת הלחות, אין הפירוש שנתבטל ח"ו בשעת מעשה המתן תורה הראשון, אך כמו שישבר האדם כלי מלא אויר, הנה בשבירת הכלי האויר לא נאבד, רק שחוזר לשרשו למעלה, כמו כן היה הענין בשבירת הלוחות, שהאותיות שבהם פרחו למעלה ולא נתבטלו ולא נאבדו ח"ו, ואחר כך כשנתרצה הקב"ה לישראל על ידי תפלות משה רבינו ע"ה, ועל ידי התגברות הרחמים בימי הרצון האלו נאמר לו שיפסול שני לוחות אבנים כראשונים ואכתוב על הלוחות וכו' (שמות לד, א), היינו אותן האותיות שפרחו אז למעלה יחזרו למקומן על הלוחות השניות, ונתבסס אז המתן תורה הראשון, והכל היה מאת ה' למען תהיה גם על ידי אתערותא דלתתא כדי שיהיה קיום לעד כדאיתא בזוה"ק בסוד אשה כי תזריע וילדה זכר. ועל כל פנים לא היה ענין מחודש, רק שאז נתחזק ונתקיים המתן תורה הראשון, וממילא לא היה נצרך להיות מחדש קולות וברקים, כיון שהיה עתה רק חיזוק וקיום הקבלת התורה שבפעם הראשון, שאז נאמר (שם כ, טו) וכל העם רואים את הקולות.

ולכן גם עתה בהתחלת ימי הרצון להתגלות האור הראשון קורין ראה אנכי נותן וכו', כי גם מה שנאמר אז וכל העם רואים את הקולות, אין הכונה על ראיה גשמיית בעיני בשר, כי הוא דבר שאי אפשר לראות את הנשמע, רק על הראיה הרוחניית בעיני השכל, וגם עתה בחדש הזה, שעל ידי הימי הרצון האלו חזר כל ענין ההתגלות שהיה בפעם הראשון בנתינת התורה, יוכל כל איש לפי מדרגתו והכנתו לבוא אל התגלות הראיה הזאת לראות ולהשיג את הקולות שהיו אז בפעם הראשון.

ועל זה נאמר (דברים יא, כו) ראה אנכי נותן, במלת נותן בא לרמז על נתינת התורה, כמו שמברכים בכל יום ברכת התורה בלשון הזה נותן התורה, ומלת ברכה מרמז על התורה כמו שכתוב (שם כז) את הברכה אשר תשמעו, ואין זה תנאי רק שזה בעצמו הוא הברכה, השמיעה אל מצות ה', וזאת יוכל כל נפש להשיג בימי הרצון האלו כל אחד לפי מדרגתו. ולזה מתחיל בלשון יחיד ראה, ומסיים בלשון רבים נותן לפניכם, כי הראיה וההשגה הוא בכל אחד לפי מדרגתו, והנתינה הוא לכולם בשוה. ועל זה בא ההבטחה בסיום הסדרה (טז, טז) ולא יראו פני ריקם, שעם נפש מישראל לא יהיה ריקם ח"ו מראיה הזו, ומסיים אחר כך (שם יז) כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך, היינו השגתו ושרשו בתורה הקדושה שהוא שורש הברכה[א].

ספה"ק קדושת לוי

או יש לומר, שהמפרשים דקדקו על הלשון אשר תשמעו, שהיה לו לומר אם תשמעון, כמו גבי אם לא תשמעון. ונראה דידוע דברי חכמינו ז"ל (קידושין לט:) דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל יש שכר אחד שאדם מקבל אף בזה העולם, והוא דשכר מצוה מצוה (אבות ד, ב), רוצה לומר דשכר של מצוה הוא המצוה

כתפת האפד

א. על קושיא זו הידועה, מה טעם התחיל "ראה" בלשון יחיד, וסיים "נותן לפניכם" בלשון רבים, כתב בספה"ק אגרא דכלה, ראה אנכי נתן לפניכם וכו' (יא, כו). כל הרואה ישתומם התחיל בלשון יחיד רא"ה, ומסיים לפניכם לשון רבים, וג"כ לפניכ"ם לא יצדק, כי חלילה שיאמר הש"י שההיפוך של הברכות יהיו שייכים לפני ישראל, ובפרט באומרו נות"ן, וידוע כי מאתו לא תצא וכו' (איכה ג, לח).

ואחשבה לדעת, דהנה ידוע טבע וסגולת המצות להשפיע טובה לכל העולמות, וסגולת העבירה הוא בטבעה להשפיע להיפך, והנה לפעמים מצטרכים ישראל להשפיע רעות לשונאיהם, והאיך יהיה זה באפשרי, אם הוא מפאת המצות הלא בטבעה כל טוב, ואם מפאת העבירות הלא באיסורייהו קיימי, ואחשבה לדעת שהוא בעשות האדם תשובה מאהבה על העבירות, ואז זדונות נעשים כזכיות (יומא פו:), והנה אעפי"כ טבע עשיה זאת גרמה הרע, רק שפעולתה יהיה לטובת ישראל כמו מצוה, דהיינו שיושפע על ידי אותן העבירות רעות ויחולו על ראש שונאיהם המעיקים להם.

וז"ש ראה אנכי נתן לפניכם, (היינו הכל לפניכם לטובתכם ובידכם ניתנו) היינו ברכה (לישראל) וקללה (לשונאיהם), ומפרש את הברכה (תשפיעו לישראל כפשוטו) אשר תשמעו אל מצות וכו', והקללה (לשונאי ישראל) אם לא תשמעו אל מצות י"י אלקיכם וסרתם מן הדרך (אך

טבעת האפד

מטבע לשון הספרים הקדושים שטבע מורנו הרב זצ"ל בשיעוריו

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו וגו' (דברים יא, כו - כז)

'לפניכם' דייקא, מה שתרצו לעשות בהם תעשו, שהכל בידכם, כיון שבשבילכם נברא העולם, וזהו שנאמר 'ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו', שגם מקללה תעשו ברכה אם תשמעו.

זרע קודש פרשת ראה בד"ה א"י ראה הב'

והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם (דברים יא, כח)

'והקללה אם לא תשמעו', ואחר כך 'וסרתם מן הדרך' הרע שבחרתם, תסורו מהרע ותעשו תשובה לפני השם יתברך ברוך הוא, אזי הקללה תלך לעובדי עבודה זרה, וזהו 'ללכת' שהקללה תלך 'אחרי אלהים אחרים', והטוב יבוא אלינו.

אור לשמים פרשת ראה בד"ה והקללה

ונתתה את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל (דברים יא, כט)

נראה ללמוד מזה, דאותו הדבר שנתברך לא נתקלל כלל, הקללה היא רק על חלקי הרע שהאיש הישראלי שאינם מחמת עצמו כלל, רק שנשתאבו בתוכו מבורות נכריים, הם הסטרא אחרא ואומות העולם, והברכה היא על עצם נפש הישראלי, שהיא טובה מצד עצמה, על כן הוכנו לזה שני מקומות.

ארץ צבי פרשת ראה בד"ה ונתתה

לשכנו תדרשו ובאת שמה (דברים יב, ה)

כאשר כוונת התפילה יהיה על בית המקדש, הנה נכון עתה שיתעלה התפילה דרך שמה, כי שם מקומה, וזה שער השמים. וזה שאמר הכתוב 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', אם תדרשו לציון ותבקשו עליה, הנה באת שמה בתפילה שלך, ותעלה לרצון להשכינה.

תפארת שלמה פרשת ראה בד"ה כי אם

שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלקיך (דברים יב, כח)

'שמור ושמעת את כל הדברים האלה' למען שאז תרוויח שאוכל להשפיע לך ולבניך כל טוב, ובזה גופא אשר אתה גורם לי להשפיע עליך כל טוב, בזה גופא 'תעשו הטוב והישר בעיני ה' אלקיך', כי זהו רצון השם יתברך רק להשפיע לנו תמיד כל טוב, והבן.

דברי יחזקאל קלאסנא בד"ה שמור ושמעת

גופא שעשה דאין צריך יותר שכר, רק זה גופא שזוכה לעשות מצוה ועשה תענוג להבורא אין לך שכר יותר מזה[ב].

וזה שאמר הפסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, רוצה לומר אפילו בעודכם חיים כשתעשו מצות הבורא תקבלו ברכה בזה העולם. ומפרש מהו הברכה, וזהו שאמר הפסוק את הברכה אשר תשמעון, זה גופא מה שאתם תשמעון לי ותעשו מצותי זה גופא יהיה הברכה, כי אין תענוג גדול יותר מזה כנ"ל שכר מצוה מצוה, מה שאין כן גבי קללה חס ושלום דוקא אם לא תשמעון, הוצרך לכתוב אם:

תפארת שלמה

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' וגו' לשכנו תדרשו ובאת שמה. וכתיב להלן (שם יב, יד) במקום אשר יבחר ה' שם תעלה עולותיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך. דהנה כבר נתבאר כי האדם צריך בכל תפלותיו לכוון את לבו כנגד ירושלים כמבואר זה במס' ברכות. והענין הוא כי כבר נודע שהעבודה שבלב היא התפל', כי זהו באמת עבודה להתפלל בכוונה בלי מחשבה זרה, והוא קשה עד מאד, כמ"ש הרמב"ן ז"ל.

אך הסגולה לזה היא שבעמידת האדם להתפלל לפני הש"י יכוון לבו להתפלל על חורבן ביהמ"ק ועל קידוש שמו ית"ש בעולם. הנה זה יועיל לו לעלות תפלתו דרך ביהמ"ק שהוא שער השמים לעלות כל התפלות וכל המצות השמים כנודע. וזה שאמרו (ברכות ד, ה) יכוון את לבו נגד ירושלים. פי' הכוונה תהי' טובה לה' ויעלה לרצון אם תהי' נגד ירושלים, וזה הוא העצה להתפלה כנ"ל, וזהו מאמר הגמ' ברכות (ג.) אר"י פ"א נכנסתי לחורבה אחת מחורבת ירושלים להתפלל בא אליהו ז"ל ושמר לי על הפתח כו' ע"ש. שיש להבין מה שמירה שצריך על הפתח, אך הוא כנ"ל שר"י שם על לבו להתפלל על חורבן ירושלים. לכן מיד בא אליהו ז"ל המעלה כל התפלות ושמר על פתחי פיו כמ"ש אדני שפתי תפתח. הנה שמר אותו לבל יבא לו מחשבה זרה בתפלתו ותעלה לרצון לפני הש"י. וכמו שאמר אדומ"ו הרב הקדוש ר"מ מאפטא זי"ע כי צריך בימים הקדושי' לזכור אליהו הנביא שיעורר האבות ויעלו התפלות לרצון כנ"ל[ג].

וזהו פעולת אליהו הנביא מעולם אצל כל ישיבות הצדיקים להעלות תורתם ותפלתם. וז"ש (מלאכי ג, כג) הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' וגו' והשיב לב אבות על בנים וגו'. פי' שולח לכם אליהו הנביא להעלות התפלות שיהיו לפני בא יום ה', שיתפללו על אריכות הגלות וחורבן בהמ"ק, וזהו והשיב לב אבות על בנים, שהאבות הקדושים יסייעו לזה כדברי אדומ"ו ר"מ הנ"ל. והנה לכך כאשר כוונת התפלה יהי' על ביהמ"ק, הנה נכון עתה שיתעלה התפלה דרך שמה כי שם מקומה וזה שער השמים. וז"ש הכתוב לשכנו תדרשו ובאת שמה. אם תדרשו לציון ותבקשו עלי', הנה באת שמה בתפלה שלך ותעל' לרצון להשכינה, וזהו (בתפילת שמו"ע) המחזיר שכינתו לציון ע"י התפלה שמה.

כתפת האפד

אש"ר [היינו תשובה מבינה המאשרינ"ו תשובה מאהבה) אני מצוה אתכם, (ובזה תפעלו) ללכת (הקללה אחרי אלקים אחרים וכו'), זה מה שנ"ל, ושמעתי הענין כבר באופן אחר בשם איזה גדול והנלע"ד כתבתי, וגם נאמר לי אח"כ בסגנון אחר בשם כבוד אדמו"ר הרבי מלובלין זצוק"ל.

ב. בספה"ק פנים יפות (פר' לך לך) ביאר על זה הדרך, דכשמקבל שכר ומתכוין בזה לתת נחת רוח להשי"ת שנהנה להשפיע מטובו ברחמיו נחשב השכר שמקבל כעושה מצוה לשמה, ובזה נאמר בתורה (פר' וירא) על אברהם אבינו "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו (בראשית יח, יט). את אשר דבר עליו (בראשית יח, יט). דהנה צריך להבין, דזה הוא על מנת לקבל פרס, כדקאמר למען הביא. ולפי פשוטו יש לפרש, כי אמרו במשנה (אבות פ"ד מ"כ) מצוה גוררת מצוה וכו' ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה, ענינו, שמדת הקב"ה ברצונו להטיב לבריותיו, וקבלת השכר היא מצוה, שעושה נחת רוח לקונו בתיקון מידותיו של השי"ת להשפיע אליו טוב. וכן להיפוך ח"ו, הרשע שמהפך מדת הרחמים למדת הדין היא עצמה עבירה, כמו שאמר הכתוב (במדבר יד, יא) עד אנה ינאצוני העם הזה ועד אנה לא ישמעו בקולי, שהניאוץ יותר עבירה מן העבירה עצמה, שפוגם במדת טובו של השי"ת. ולפי זה אם כוונתו בקיבול שכרו לא להנאת עצמו, כי אם לעשות נחת רוח לקונו שישפיע טובו במדת הרחמים, הוי כעושה מצוה לשמה.

וזה שנאמר (דניאל ט, יח) לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים, דאין לפרש בשביל צדקותינו ומעשים הטובים, דאם כן לא שייך תחנונינו, דמשמע מתנת חנם, כפירש רש"י בפרשת ואתחנן (ג, כג) אין ואתחנן אלא מתנת חנם, אלא הפירוש הוא כן, שאין אנו מבקשים שתעשה עמנו צדקה בשביל טובתינו, אלא בשביל שיוכלו רחמיך להשפיע במדת חסדיך ורחמיך הרבים, ויבואר עוד במקום אחר. וזה שנאמר למען הביא ה' על אברהם, דהיינו שישפיע ה' מדת חסדו ולא יגרום החטא מניעת טובתן, עכתו"ד הק'.

ומענין זה נוסיף כי מורי ורבי הרה"ק ה"אמרי חיים" זי"ע היה שח בנוגע למאמר זה של ה"פנים יפות" שהוא "א הויעכער מדריגה" [-מדריגה נעלה], שיהודי רוצה לקבל שכר אך לא להנאת עצמו הוא דורש רק כל כוונתו לשם שמים, שיודע שיש להשי"ת נח"ר גדולה שמשפיע טובות ליהודים.

ובזה אפשר להבין קצת משיחתן של צדיקים, שהרה"ק הרבי ר' צבי הירש הכהן מרימינוב זי"ע היה פעם אצל הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, וכידוע היה דרכו בקודש של הקדוש ישראל מרוז'ין לתת יחס מיוחד לכל צדיק וצדיק לפום דרגא דיליה, ולהרבי ר' הירש'לי רימינובער היתה לו הערצה מיוחדת במינה ביותר ממה שראו ביחסו לשאר הצדיקים, וזאת על אף שהרבי ר' הירש'לי לא היה מיוחס מצד הוריו שהיו אנשים פשוטים כידוע.

כשיצא הרבי ר' הירש מבית משכן כבודו של הרוז'ינער היה עומד שם אחד מגדולי חסידיו של הרבי ר' הירש, וכמדומה שהיה זה החסיד ר' הירשלי איטשעס, ושאל מרבו הק' מה הוא אומר על הרוז'ינער, נענה לעומתו הרבי ר' הירש: "בינתיים אינני יכול להגיד משום שבינתיים האב איך נאר געזעהן די נאז -לא ראיתי כי אם חוטמו, ולא יותר, כשיעזור לי השי"ת ואזכה לראותו כולו אוכל להגיד לך דעתי אודותיו", והוסיף אז הרבי ר' הירש לומר אודות הרה"ק מרוז'ין: "א פלא! ער וויל דער גאנצע געלט פון די וועלט און די גאנצע כבוד פון די וועלט, און נאר פאר'ן כבוד פון די אייבישטער! דעם דרך וועט מען נישט פארשטיין עד ביאת גואל צדק!" - פלא והפלא! הוא רוצה את כל הכסף שבעולם וכל הכבוד שבעולם, והכל רק בעבור כבוד שמו ית'! דרך זו תהא בלתי מובנת עד ביאת גוא"צ.

ובדברי קדשו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע יבוארו הדברים באפס מה ובמקצת דמקצת, שרואים שיש מושג כזה שעהרליכע יודען ירצו לקבל שכר ולא למענם רק לש"ש, על אף שבודאי טמונה בכאן עמקות נוראה ונפלאה שאין ביכולתינו כלל וכלל להשיג, ולא נזכה להבין עד ביאת גואל צדק במהרה.

ג. בענין אריכת הגלות האחרון יותר מגלות מצרים ומכל הגליות, מובא בספר "רמזי אלול" שחברו אחד מנכדיו של הרה"ק ר' נטע'לע שינאווער, סיפור נפלא שאירע להרה"ק ר' נטע'לע עם הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע. כי הנה הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג היה רגיל הרבה בדיבור בלשון הקודש. פעם אחת נפגש הרבי ר' שמעלקא עם ר' נטע'לע, אמר לו הרבי ר' שמעלקע, "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות", וכוונתו היה לשאול מה נשתנה גלות זה שדומה ללילה ואפילה מגלות מצרים וגלות בבל ושאר כל הלילות. ענה לו ר' נטע'לע "הלילה הזה כולנו מסובין", דהיינו שכשעושים בצק מקמח סולת כל העיסה נדבק לחתיכה אחת אשר הוא נעשה ללחם טוב, משא"כ סובין אינו נדבק לחתיכה אחת ולכן א"א לעשות ממנו עיסה, וזהו הסיבה שגלות זו נשתנה מכל הגליות משום שכולנו מ"סובין" דהיינו שכולנו כמו סובין שאינם נדבקים ביחד ויש מחלוקת בישראל, וכיון שאין אחדות מתעכבת הגאולה שהרי החורבן היה משום שנאת חינם, ואם היה אחדות בכלל ישראל כבר היה בן דוד בא והיינו זוכים לאור הבוקר במהרה בימינו אמן.

הרה"ק רבי נטע'לע משינאווע זי"ע [בעל "קישוטי כלה" וסידור "עולת תמיד"] היה אחד מהלמ"ד וא"ו צדיקים הנסתרים שבאותו דור, והיה גר בשינאווע בזמן שהרבי ר' שמעלקא היה שם רב העיר, כמובן שהרבי ר' שמעלקא יודע היה שר' נטע'לע הוא מהלמ"ד וא"ו הצדיקים והיה מפרנסו מפעם לפעם. וכתב בספר "רמזי אלול" הנ"ל, שבשינאווע היה רגיל להיות יום השוק בכל שבוע ביום חמישי, פעם בא הרבי ר' שמעלקא לביתו של ר' נטע'לע ביום חמישי בשעות שאחר הצהרים, ולא מצאו בביתו, המתין לו בביתו עד שחזר ואז נודע לו שהלך לשוק ביחד עם שאר תושבי העיר. אמר לו הרבי ר' שמעלקא לר' נטע'לע, הרי כל תושבי העיר הולכים לשוק לעשות מסחר וגם אתה הולך עמהם, א"כ על זכותו של מי העולם עומד.

ענה לו ר' נטע'לע האמין לי שאין לי שום מסחר שאני עוסק בו ביריד, אלא שאני בא לשם בשליחותו של אליהו הנביא, שבכל יום חמישי שהוא יום השוק בא אליהו הנביא אלי ומבקש ממנו שאצטרף אליו לשוק, משום שבשעת חורבן בית המקדש נשתיירו וולדות קדשים ובהמות בכורות שהיו צריכים להקריבן על גבי המזבח, וכיון שחרב בית מקדשנו נתערבו וולדות אלו בשאר בהמות והולידו עוד בהמות שכולן הקדש הם וקדושתן לא נפקע מהם, ואסורים באכילה גם בחוץ לארץ, לכן אני הולך עם אליהו לשוק וקונה את כל הוולדות קדשים הנמכרים שם ומקריבם על גבי המזבח של מעלה. כמו כן הוא קונה גם נקבות המולידים זכרים, לששה טלאים המבוקרים המוכנים על ידו ליום שיבנה בית המקדש, ובכל יום הוא מקריב שנים מהם וקונה נקבות שיולידו שנים חדשים, [כידוע מספר עשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו זי"ע] ואני מצטרף עמו בהליכתו זו ומשמש כמתווך בין אליהו הנביא לבין מוכרי הבהמות וראה שם ההמשך באריכות.

פרק י"א - אוהב עמו ישראל (א)

הנני מוכן ללכת באש למען אלמנה

סיפר האדמו"ר התורת מרדכי מוויזשניץ מאנסי זצוק"ל, כי פעם אחת באה אלמנה אחת לפני רבינו האהבת ישראל זי"ע, ומאחר שרצתה להיכנס בקודש פנימה לשפוך את מועקותיה לפני רבינו האהבת ישראל זי"ע, היו מוכרחים להכניס עמה גם כן אדם אחר להציל מאיסור ייחוד, ומאחר שלא רצתה שאיש אחר ישמע את דבריה, על כן מצאו לנכון להכניס את האדמו"ר התורת מרדכי מוויזשניץ מאנסי זצוק"ל, שהיה אז עדיין ילד קטן בשנים, וכך היה נוכח בחדרו של רבינו האהבת ישראל זי"ע בעת הגשת הקוויטל על ידי האלמנה.

ואמר האדמו"ר התורת מרדכי מוויזשניץ מאנסי זצוק"ל, כי לא הבין את דברי האלמנה, אמנם לאחר סיום דבריה, נעמד רבינו האהבת ישראל זי"ע על רגליו ואמר לה, האמיני לי, שאם הייתי יכול לעזור לך באיזה דבר שהוא, הייתי מוכן ללכת למענך לתוך כבשן האש.

*

הייסורים שלכם עלי

סיפר האדמו"ר התורת מרדכי מוויזשניץ מאנסי זצוק"ל, מה ששמע מהגה"צ רבי יעקב צבי כץ זצ"ל אב"ד סאבסלאו, כי אביו הגה"צ רבי שלמה כץ זצ"ל אב"ד סאבסלאו שהה פעם אחת בקארלסבאד יחד עם רבינו האהבת ישראל זי"ע, ותוך כדי שהותו בקארלסבאד חלה הגה"צ רבי שלמה כץ זצ"ל אב"ד סאבלאו בחולי האבנים על המרה, והיה לו ייסורים קשים ומרים עד מאד.

כשהגיע רבינו האהבת ישראל זי"ע לבקר את הגה"צ רבי שלמה כץ זצ"ל אב"ד סאבלאו, אמר לו, סאבלאו'ער רב, אייער ייסורים אויף מיר, כאומר לו, שהוא מקבל על עצמו את הייסורים שלו, ואכן תכף ומיד נעלמו הייסורים ולא פקדוהו עוד, כששוב לא סבל עוד מייסורי אבנים במרה.

*

כפרתן של ישראל

סיפר ההחסיד הנודע רבי גבריאל יוסף שכטר ז"ל משמשו בקודש של רבינו האהבת ישראל זי"ע, כי שנה אחת בליל כל נדרי, נכנס יחד עם רבינו האהבת ישראל זי"ע לבית הכנסת לתפילה, והנה נעצר רבינו האהבת ישראל זי"ע בפתח בית הכנסת, והניח את ידו האחת על המזוזה, ופתח ואמר, רבונו של עולם, הרי בזו השעה כל יהודי יכול לבוא לפניך כבקשתו, הריני שואל ומבקש בזה לפניך שאזכה להיות כפרתן של ישראל.

*

השפעת צרות ישראל על גופו הטהור

שמעתי מהרב החסיד רבי ליפא שלאגער ז"ל שהיה מחסידי הוסיאטין והתגורר בתל אביב, כי לפני מלחמת העולם הראשונה התגורר בקאלאמייא, והנה דרכו של רבינו האהבת ישראל זי"ע הייתה, שלא היה מרבה ליסע על מקומות שונים על שבת קודש, אלא היו לו מקומות קבועים שם היה נוסע מפעם לפעם לערוך את שבת קודש. בין המקומות הקבועים היה קאלאמייא, אלא שלצד היותו מחסידי הוסיאטין, על כן לא דרכה רגלו של רבי ליפא שלאגער זצ"ל אצל שולחנותיו של רבינו האהבת ישראל זי"ע.

אמנם בשנות מלחמת העולם הראשונה, כאשר השתנו סדרי בראשית, והוכרחו הכל להימלט מהכא להתם ומהתם להכא, הוצרך רבי ליפא שלאגער ז"ל להימלט על נפשו לגרויסוואַרדיין, שם היה טמיר ונעלם יחד עם שאר הטמירים והנעלמים שהתחבאו בחצר קדשו של רבינו האהבת ישראל זי"ע, שם זכה לקירבה מיוחדת על ידי רבינו האהבת ישראל זי"ע.

פעם אחת פנה לעברו רבינו האהבת ישראל זי"ע ואמר, ליפא ליפא, אפשר ווייסטו פארוואס דער יונגאטש איז אזוי גרויב, שמא יודע הוא לסיבת עביות גופו הטהור של רבינו האהבת ישראל זי"ע, אשר כידוע הייתה כריסו מלאה מים רח"ל[א]. רבי ליפא שלאגער ז"ל שתק ולא ענה כלום. על כן המשיך רבינו האהבת ישראל זי"ע ואמר, כי סיבת הדבר היא, משום צרות ישראל.

*

עינו הטובה לאהוב יהודי בעל מדריגה אף שאינו מאנשי שלומו

רבינו האהבת ישראל זי"ע היה שח לעצמו מפעם לפעם, פון וואנעט ווייס איך אז איך בין נישט א פארפאלענער, מאין יודע אנוכי שעדיין אינני אבוד, והיה משיב ואומר, טאמער איינער איז גוט, אפילו ער איז נישט מיינער, האב איך איהם זייער ליב, פון דארט ווייס איך אז איך בין נישט א פארפאלענער, באם ישנו אחד שהוא בן עלייה, הגם שאינו נמנה בין חסידיי המסתופפים בצילי, עדיין אוהב הנני אותו, מזה יודע הנני שאינני אבוד.

בין שאר הדברים שהתכוון אליהם, ככל הנראה התכוון אל החסיד רבי הערשל פייער ז"ל, שהיה עובד השם יתברך ואיש מורם מעם, כשהיה תחילה בין חסידי ויזניץ, ולאחר מכן עבר לחצר אחרת, והוא היה אצלו אבן הבוחן לידע את מידתו מידת ה'עין טובה', אם עדיין מתקיים אצלו מידה זו, ואם כן עדיין יש תקוה לאחריתו.

*

אהבתו הגדולה לאנשים הפשוטים ביותר

ידוע היה דרכו של רבינו האהבת ישראל זי"ע שהיה מחבק ומנשק לכל מיני אנשים, ודווקא כלפי האנשים הפשוטים ביותר, אלו שלא היו בעלי מדריגה אלא אנשים פשוטים, אליהם היה רבינו האהבת ישראל זי"ע מגלה אותות אהבה מיוחדים, ואפילו לכאלו שהחזיקו אותם לפושעים רח"ל.

שמעתי מיהודי בשם הרב איזאק ז"ל שהתגורר בעירנו הערמשטאש, כי פעם אחת היה בגרויסוואַרדיין אצל רבינו האהבת ישראל זי"ע, ואתו עמו היה גם כן יהודי אשר לא היה מן הצדיקים הגדולים בלשון סגי נהור, ואילו רבינו האהבת ישראל זי"ע חיבק ונישק לאותו יהודי עד מאד, בעוד שכלפי הרב איזאק ז"ל עצמו, שהיה חסיד נאמן בלב ובנפש, לא הראה רבינו האהבת ישראל זי"ע גילויי אהבה יתירים, והדבר היה לפלא מאד בעיניו.

*

סיבת גילויי האהבה המופלגים כלפי הפושעים

פעם אחת שאל הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא זי"ע את רבינו האהבת ישראל זי"ע, וויזניצער רבי, אינני יכול להבין כיצד ביכולתכם לחבק ולנשק לאנשים פושעים כאלו.

על תשובתו של רבינו האהבת ישראל זי"ע להרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא זי"ע, ישנם שני גירסאות, אשר שניהם יכולים להיות אמת, הגירסא הראשונה היא, שאמר לו רבינו האהבת ישראל זי"ע, הנה כבר עשרים וחמש שנים שיושבים אנו כאן אויפן שוסטער בענקל, כידוע שכך היה רבינו האהבת ישראל זי"ע מכנה את כס ההנהגה בגודל ענוותנותו, והמשיך ואמר, כי ביקש מהשם יתברך, שלא יראה שום דבר לא טוב על שום איש יהודי, ועל כן ביכולתו לחבק ולנשק אפילו לפושעים היותר גמורים.

לפי הגירסא השנייה, היותר מוסמכת, אותה סיפר הגה"צ רבי מרדכי אריה הורוויץ זצ"ל אב"ד באנילא, השיב רבינו האהבת ישראל זי"ע להרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא זי"ע, על פי משל למה הדבר דומה, לאדם ההולך ברחוב, וממולו ישנו בור עמוק ביותר, אשר כל הנופל אל תוך הבור שובר את כל עצמותיו, ואינו יכול לצאת מן הבור לעולם, והנה רואה האדם כיצד ממולו מהלך שיכור המתנודד על רגליו, ואך כמעט כפסע בינו לבין הבור, והנה ניגש אדם אחד התופס את השיכור בשני ידיו, בכדי לשמור עליו שלא ייפול. כלום בוא נבוא אליו בטענה, וכי מדוע מחבק הינך לשיכור זה, הרי מן ההכרח הוא לו לתופסו בשני ידיו בכדי להצילו שלא ליפול לתוך בור מסוכן זה, והנמשל מובן מאליו, מה שעל ידי זה הציל רבינו האהבת ישראל זי"ע את נשמות הפושעים והרשעים מבאר שחת.

[א] שמעתי בזה מהרב החסיד רבי משה האואר ז"ל, כי כאשר הגיע רבינו האהבת ישראל זי"ע לגרויסוואַרדיין, הגיע רבינו האהבת ישראל זי"ע לביקור אצל רופא אחד, אשר סבור היה כי לא יאריך רבינו האהבת ישראל זי"ע ימים במחלתו זו, ועל כן אמר להרב החסיד רבי משה האואר ז"ל בלשון הונגרי, כשחשב שרבינו האהבת ישראל זי"ע אינו מבין לשון זו, כי לדעתו לא יאריך רבינו האהבת ישראל זי"ע ימים עקב מחלתו זו. אמנם רבינו האהבת ישראל זי"ע הבין אל נכון את דברי הרופא, ותיכף הראה בידו תנועת ביטול על דברי הרופא, כאומר להרב החסיד רבי משה האואר ז"ל, שאין לו לחשוש לדברי הרופא. וסיים הרב החסיד רבי משה האואר ז"ל ואמר, כי למעשה האריך רבינו האהבת ישראל זי"ע ימים הרבה יותר מן הרופא.

הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות מבראדי זי"ע
יו"ד כ"ד מנחם אב תקפ"ח

א) דרכו של הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע הייתה, שכשהיו באים לפניו מחברי ספרים בכדי לקבל את הסכמתו, הרי שמי שחיבר את ספרו בהבנת סוגיות הש"ס או בשאלות ותשובות להלכה ולמעשה, לא היה הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע מדקדק עמו לבדוק על הבנת הדברים לעומקם, אלא היה אומר, שאף אם אין הדברים מכוונים לאמיתה של תורה, מכל מקום הרי המחבר התייגע ללמוד את הסוגיות ולהבין בהם כראוי, על כן אודות עמלו ויגיעתו זו, ראוי הוא להסכמה על ספרו.

אמנם מי שחיבר את ספרו בדרושים על התורה, או אז לא היה מרבה הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע ליתן לו הסכמה על ספרו, שכן דברים אלו לא היו מוכרחים לבוא על ידי עמל ויגיעה, על כן רק ספר שהיה מכיר בו שכיוון לאמיתה של תורה, היה כותב הסכמה על הספר, כי בלא זה ייתכן הדבר שכתבו המחבר בשכבו על משכבו למנוחת הצהריים, ונפלו לו ברעיונו פירושי הכתובים בדרך האגדה, ולכן רק אם היו הדברים מכוונים היטב לאמיתה של תורה, היה מסכים על החיבור.

עם זאת, על ספרי החסידות, אשר נוכח הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע לראות את קדושת דברי תורתם ובהירות הדרכותיהם היקרות, על כן היה מרבה עד מאד ליתן הסכמות לספרים אלו, הגם שלא היה נמנה כלל בין עדת החסידים.

כמדומני, שההסכמה הנלהבת ביותר שנמצאת לפנינו מהגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע על ספר חסידות, הוא על הספר הקדוש 'אורח לחיים', אשר היה בקשרי ידידות עם הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע, וכתב הסכמה נלהבת וארוכה ביותר, המתפרסת על פני עשרה עמודים בדפוסו הראשון של החיבור בשנת תקע"ז.

ב) הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע לא נפגש מימיו עם הגה"ק החתם סופר זי"ע, אמנם בכל זאת הייתה ביניהם ידידות מופלגת מאד, עד ששמעתי מהגה"ח רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל שזכה להוציא לאור את ספריו של הגה"ק החתם סופר זי"ע, כי הרוצה להשיג ולהבין באפס מה את האהבה שהייתה בין דוד ויהונתן, יתבונן באותה האהבה שבין הגה"ק החתם סופר זי"ע להגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע.

ויש לציין בזה, כי את חיבורו 'שם אפרים' על התורה, הדפיס הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע בגליון החומש, כשעל צידו הוסיף את הפירוש 'פנים יפות' להגה"ק ההפלאה זי"ע, אותו העריך הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע במיוחד, ואף זכה להשתדך עמו, כשהוא מחבב עד לאחת את נכדיו שהיו נכדי הגה"ק ההפלאה זי"ע, ובהקדמת החיבור כתב הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע דברי שבח על החיבור 'פנים יפות' להגה"ק ההפלאה זי"ע, כשבין הדברים הוא מגלה את גודל הערכתו להגה"ק החתם סופר זי"ע, תלמידו של הרה"ק ההפלאה זי"ע.

בהיות ואין מהדורה זו של החומש מצויה כל כך, וכך גם שלא נדפסה הקדמה זו במהדורות החדשות של הספר 'פנים יפות', על כן נעתיק בזה את לשונו של הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע: "ונקוט חדא בידכם, ידיד נפשי הגאון האמיתי בוצינא קדישא החסיד ועניו המפורסם, מורנו הרב רבי משה סופר מפרנקפורט דמיין, המאיר לארץ ולדרים, ישיבתו במקום הרים, קהילת קודש פרעשבורג יכוננה עליון אמן, אשר יצק מים על ידו, הדר הוא לכל חסידיו, ומכאן אתה דן לכל התורה אשר מכבודו האירה לאשר באו בגבולו וישבו בצלו תחת גפנו שתולה, לעשות ענף ולשאת פרי, תשלח בדים ותעש פארות, לשרת בם למלך הכבוד", הרי הוא דבר פלא, כיצד על אף שהיה הגה"ק ההפלאה זי"ע מפורסם שמו בכל הארץ בגדלותו בתורה, מכל מקום הוכיח הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע את גדלותו של הגה"ק ההפלאה זי"ע, בכך שזכה להעמיד תלמיד כהגה"ק החתם סופר זי"ע, ועל זה אמרו (בראשית רבה נה, ח) אהבה מקלקלת את השורה.

ג) הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע זכה להיפגש עם כמה מגדולי החסידות, ביניהם הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, כשהוא אף מביא דברים משמו (טיב גיטין אות י') [והגה"ק החתם סופר זי"ע (פרשת ויצא בד"ה בפייט דר"ה) הביא דברים אלו בשם ספר טיב גיטין בשם 'מקובל אחד'].

כך גם ההספד היחיד שנדפס מאת הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע, הוא הספדו הנודע על הרה"ק רבי מנחם נחום המאור עיניים מטשערנאביל זי"ע.

ד) הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע היה מתלמידי הגה"ק רבי יצחק אייזיק הכהן זי"ע בעל ה'ברית כהונת עולם', שהיה מגדולי תלמידי המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, והסתלק לבית עולמו בקיצור שנים, כשעליו כתב הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע 'אלוף נעורי'.

ה) הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע היה עשיר מופלג והתגורר בבראדי, ויהיה לפלא, אשר על אף שכל גדולי דורו שלחו לפניו את ספיקותיהם, והציעו לפניו את שאלותיהם, ואף בעניינים קשים ומסובכים ביותר, וכפי שניתן לראות בחיבורי תשובותיו, מכל מקום התנגד בכל תוקף לקבל על עצמו את הרבנות, משום שלא רצה לסבול עול הרבנות, ואכן הוא העמיד בבראדי את הגאון הנודע רבי שלמה קלוגר זצוק"ל לכהן כרבה של בראד, הגם שהיה צעיר הימנו בשנים.

ו) פעם נפגש הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע עם הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע, ושוחחו ביניהם בדברי תורה, וביקש הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע מהרה"ק האוהב ישראל זי"ע, שיאמר לפניו איזה מאמר באגדה, שיוכל להציעו ברבים בשמו.

הרה"ק האוהב ישראל זי"ע נעתר לבקשתו, ופתח ואמר את המאמר הנדפס בספרו (אוהב ישראל פרשת וארא בד"ה וגם אני), על הכתוב (שמות ו, ה) 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי', ולכאורה על פי דקדוק היה צריך הכתוב לומר 'ואם שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים עובדים אתם', ולא להוסיף תיבת 'אני', וכן אמרו 'מעבידים אותם' אינו מובן כל כך.

רק ביאר בזה, כי כאשר זעקו בני ישראל לפני השם יתברך שיושיעם משעבודם אצל המצריים, הבינו תוך כדי שיותר יש להם לזעוק על גלות הדעת, שנשמותיהם מצויות גם כן בגלות ואין יכולים לעבוד את השם יתברך כראוי, ובזה הבינו, כי סיבת השעבוד באה אליהם, לפי שלא השיגו מצד עצמם לעבוד דיים את השם יתברך, ועל כן שלח אליהם השם יתברך את ייסורי הגלות, ומזה התעוררו לצעוק לפני השם יתברך על שלא השכילו להתעורר לעבוד את השם יתברך מתחילה.

וזהו שאמר 'וגם אני שמעתי', היינו שהשם יתברך שמע בתוך צעקתם של בני ישראל על קושי השעבוד, שיש בהם גם כן צעקה על עניין עבודת השם יתברך שנמנע מאתם, ועל סיבת התעכבותם לעבוד את השם יתברך כראוי, וזהו 'אשר מצרים מעבידים אותם', היינו שגרמו לבני ישראל להתעורר ולהתחזק בענייני עבודת השם יתברך יותר, ועל ידי זה 'ואזכור את בריתי', מתעורר השם יתברך ברחמים לרחם על בני ישראל.

לפי זה הוסיף הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע, כי הנה אומרים בסדר ההושענות (פיוט 'כהושעת אלים בלוד') 'כהושעת זכים מבית עבדים, חנון בידם מעבידים, כן הושע נא', והעירו מפרשי הסידור (ר' עיון תפילה; ועוד) כי גירסת 'חנון בידם מעבידים' אין לו כל הבנה, והציעו לגרוס 'חינם בידם מעבידים', היינו מה שמעביר השם יתברך את בני ישראל ממצרים מבית עבדים, אך לפי דברי הרה"ק האוהב ישראל זי"ע הדבר מבואר היטב, כי הכוונה 'חנון בידם מעבידים', היינו שבני ישראל מתעוררים על ידי קושי הגלות לעבוד את השם יתברך, וכנזכר לעיל.

זי"ע ועכי"א

כל הזכויות שמורות - אין להעתיק שום חלק ללא אישור מפורש מהמערכת ©

היכל החתם סופר

גליון שבועי במשנתו ותורתו
של מרנא ורבנא החתם סופר זיע"א

גליון ס"ח • פרשת ראה • כ"ה אב תשפ"ו

פנינים מתורת רבינו

ערוכים בשפה ברורה לשולחן השבת

הברכות אינם על חשבון השכר בעולם הבא, משא"כ הקללות מנכים העונש לעולם הבא

רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה, אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ וגו', וְהַקְּלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ (יא, כו-כח).

פירוש כי הקב"ה נותן הברכות רק להיות הכנה לעבוד אותו, ולכן לא ינוכה בזה שכרם לעתיד לבוא, כי לא מחשב זה לשכר, אלא כהכנה ועצה שיעבדו אותו יתברך. אמנם עונשי העולם הזה, הם מנכים מעונש לעולם הבא. והנה זהו חסד גדול, כי משורת הדין או שיהיו שניהם הברכה וגם הקללה חלף שכר ועונש לעולם הבא, או ששניהם לא יהיו חלף שכר ועונש, אבל שהקללה תנכה העונש והברכה לא תנכה השכר זהו חסד חינם.

וזה ראה דבר פלא וחסד כי **אנכי נותן לפניכם 'היום'** כלומר בעולם הזה **ברכה וקללה**, אך אינם שווים ודומים זה לזה, כי **הברכה** הוא רק **אשר תשמעון** כלומר הוא הכנה לשמוע דבר ה', לא לשכר אם תשמעו, ולכן אינו מנכה משכר עוה"ב, אך **והקללה** הוא לעונש **אם לא תשמעו**, ולכן מנכה מעונשי עוה"ב. **(תורת משה עמו' ס"ח)**

כל יחיד יראה לומר שמעשיו מכריעין את כל העולם

רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה (יא, כו).

מפרשי המקרא מדקדקים (רבינו בחיי, בעל הטורים) דמתחיל 'ראה' לשון יחיד, ומסיים 'לפניכם' לשון רבים, והרבה דברים נאמרו בזה. ואולי יש לומר שהוא רמז למה שאמרו חז"ל (קידושין מ:) לעולם יראה אדם עצמו ואת כל העולם כולו כאילו מחצה זכאי ומחצה חייב, זכה אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לזכות, וההיפך בהיפך.

על כן בכל מעשה שיעשה אדם יראה עצמו ויאמר לנפשו, הרי בזה אני ממית כל העולם או מחייהו הכל לפי המעשה. ולזה הקרא מְצַוֶּה לכל יחיד ויחיד **ראה** בנפשך לאמר תמיד לכל העולם ואנשיו **אנכי נותן לפניכם** היום במעשי **ברכה או קללה** הכל לפי זכותי, וק"ל. **(על התורה עמוד נ')**

תכלית הברכה הוא שיעזרנו השי"ת לעבדו

רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם וגו', אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ וגו' (יא, כו-כז).

נראה לפרש דהרי כל הברכות שבעולם כלום חשיבי, דמה אנו ומה חיינו ומותר האדם מן הבהמה אין ונוח לו שלא נברא, ומה לנו לכל הברכות הללו, ומי ביקש ממנו ית"ש שיבראנו ויצריכנו לטובותיו. אך אבל אנחנו עמך בני בריתך לפיכך אנחנו חייבים להודות אשרינו שאנו משכימים וכו', ועל זה אנו צריכים לכל טובות העולם הזה להשיג הטוב האחרון הלז, ואם כן זו היא הברכה בעצמה שהקב"ה בראנו לכבודו והבדילנו מן התועים.

ואם כן **הברכה אשר תשמעו** שיעזרנו על עבודתו, זו היא תכלית הברכה בלי שום תנאי, כי לכך נברא ונוצר כל ישראל מבטן מלידה והריון. והקללה בתנאי, אם לא תשמעו בכל הטובה אשר בראתי אתכם בקודש והבדלתי אתכם מן העמים, בכל זאת לא תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום, פירוש עודנו צדיק גמור אלא שאינו בעיניו כאילו היום נצטוה אלא כאגרת ישנה, אז יהיה הקללה ללכת אחרי אלהים אחרים, שהבא לטמא פותחין לו (יומא לח:) ומניחו לעשות טעותו, מה שאין כן רגלי חסידיו ישמור מלכד.

(תורת משה עמוד ס"ח)

אם 'לשכנו תדרשו' תהיה בטוח שיתקיים בך 'ובאת שמה'

לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָּׁמָּה (יב, ה).

פירוש על דרך דברי חז"ל (שבת קד.) הבא לטהר מסייעין לו, אם רק תדרוש לבוא לשכנו, תהיה בטוח שתבוא שמה, כי ישלח מקדש עזרך.

(על התורה עמוד נ"ו)

אזהרה מתאוות הרעות הגורמות לרדת לארץ כבהמה

הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תַּעֲזֹב אֶת הַלֵּוִי כָּל יָמֶיךָ עַל אַדְמָתֶךָ (יב, יט).

הכתוב כאן הזהיר מן התאוות הרעות הגורמות כריתת הנפש מן העולם העליון ח"ו, ותמות כבהמה היורדת היא למטה לארץ (כקהלת ג כא). וזהו **השמר לך פן תעזוב הלוי** היא הנשמה, **כל ימיך על אדמתך** שח"ו תגרום שתשאר על האדמה ולא תזכה ח"ו לעלות למעלה חלילה. **(תורת משה עמוד ע"ה)**

אל תחשוש מאכזריות כי הקב"ה יתן לך רחמים

וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ (יג, יח).

הכוונה שלא תאמר אם נחרים עיר כולה, הלא ידבק בנו מדת האכזריות, לזה אמר הכתוב אדרבא 'ורחמי רשעים אכזרי' (משלי יב, י'), המרחם על האכזרים סופו להיות אכזר על הרחמנים, ושאול המלך יוכיח (קה"ר פ"ז ט"ז), וזה שאמר כאן הפסוק, אל תדאג שתאבד מדת רחמנותך, כי השי"ת יתן לך רחמים ורחמך והרבך.

(לקוטי חבר בן חיים ח"ה)

בפתח ההיכל

חטוף ואכול צדקה וגמילות חסדים כל עוד ימי הגלות

ועשית עלתיך הבשר והדם על מזבח ה' אלקיך ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלקיך והבשר תאכל. שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלקיך.

וברש"י פירש 'שמר' היינו תלמוד, 'ועשית' היינו מעשה, שהתלמוד מביא לידי מעשה. 'הטוב' בעיני שמים 'והישר' בעיני אדם. ורבינו עמד על פשר סמיכות הפסוקים אהדדי, פרשת הקרבנות לציווי זה של שמר ושמעת גו' ועשית הטוב והישר גו'.

וביאר רבינו (חת"ס עמ' נט) דמצוות התורה הרי ניתנו לכללות ישראל, והרי ישנם מצוות שאין כל אדם יכול לקיימם. אלא דבהם סגי במה שהמצווים בהם מקיימים ונמצא שמתקיימים מצוות הללו ע"י כללות ישראל. אמנם ישנם מצוות אשר אינם נוהגים כלל בכל זמן, וכגון הקרבנות הנוהגים בפני הבית בלבד, ואין יקויימו בזמן הגלות. על זה ישנו דרך של "ונשלמה פרים שפתינו" שעל ידי לימוד הפרשיות מעלה הקב"ה כאילו נתקיימו בידם המצוה.

וכתב רבינו דעל זה הדרך הוא ג"כ במצות צדקה, שהרי: **"כשעושים רצונו ויתקיימו הברכות אפס כי לא יהיה בך אביון** (להלן טו ד) **בטלה מצות גמילות חסדים בפועל, כי לא יצטרך אדם לחברו, ועל כרחך יתקיים גמילות חסדים וצדקה על ידי לימוד הפרשה על דרך ונשלמה פרים שפתינו..."**

ומעתה ביאר רבינו סמיכות המקראות, דהתורה הקדושה מלמדת אותנו איזה דרך ישרה הרצויה קדם שמיא, והיא, שמצוות הקרבנות נקיים בפועל ממש, 'ועשית עלתיך הבשר והדם גו'', ואילו את מצות גמילות חסדים זה נזכה לקיים רק באופן של 'שמר ועשית', שמר היינו תלמוד כדפירש"י, שנזכה לברכה אפס לא יהיה בך אביון ונוכל לקיים מצות גמילות חסדים רק ע"י לימוד הפרשה.

ובענין זה שלעתיד לבא לא יהיה אפשרות לקיים מצות צדקה, מצאנו לרבינו מזרז את ישראל להדר ולקיים מצוה זו כל עוד עדיין באפשרותינו לקיימה. וזאת בביאור פתיחת הגדה של פסח (דרשות ח"ב דף רנג ע"ד):

"כי לעתיד לבוא כתיב לא יהי' עוד כנעני בבית ה', ודרשו חז"ל לא יהי' כאן עני, א"כ בטל מצות צדקה, ועוד כתיב (ירמי' לא, לג) **כולם יודעים את ה' למקטנם ועד גדלם, ומלאה הארץ דעה ה' כמים לים מכסים** (ישעי' י"א ט) **ובטל מצות ללמד לאחרים, ע"כ כתיב 'וזכור את בוראך עד אשר לא יבואו ימי הרעה, והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ', ודרשו חז"ל אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה, ופי' רמב"ן** (דברים ל, ו) **שאין בכם חפץ ורצון ובחירה, כי כולם מעצמם ומאליהם יעבדו את ה', ע"כ כל דיכפין ייתי וייכל, כי לשנה הבאה בארעא דישראל ולא נוכל לקיים מנוה לפרנס עניים, כי לא יהי' עוד כנעני פי' עני, וכל דצריך ייתי ויפסח פי' שצריך שנודיע לו עבודת ה' ופרסום האמונה, ייתי פסח ונשמיע לו נפלאות ה' לחזק בו יסודי האמונה, כי לשנה הבאה כולנו בני חורין העוסקים בתורה** (כאבות פ"ו מ"ב) **וא"א עוד לקיים מצות ללמד לאחרים ע"כ נמהר לעשות בעוד בידינו לעשות..."**

א פריילעכן שבת
המערכת

קו היכל החתם סופר
טעמו וראו כי טוב
מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש
מתורת מרנא החתם סופר זיע"א
לשה"ק | אידיש | אנגלית | צרפתית
כמו"כ תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון,
ואפשרות מענה על מדור 'לחידודא'
חייגו:
0733.454.678
שמעו ותחי נפשכם!
ארה"ב:
1-605.615.70.10

ואתפלפל כדת

מדברי גאוני הדורות המפלפלים בתורת רבינו

לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ

שריפת מאכל האם יש בו איסור 'בישול' בבשר בחלב ובשבת

הדלקת נר בשבת וביו"ט - האם יש בו משום מבשל? ◆ פריסת בגדים השרויים במים נגד האש, האם יש בו איסור בישול על המים המתאדים ◆ מחלוקת הבבלי והירושלמי בזר שהקטיר אימורין בשבת אם יש בו משום בישול ◆ דברי תוס' הרא"ש דרבי ישמעאל שקרא והטה את הנר נתחייב משום בישול השמן

נר שיש בו בב"ח יש איסור בישול בהדלקתו משום הטיפה שסביבות השלהבת שמתבשלת

המבשל חלב בחֵלב או בנבילה, שהם אסורים ממילא באיסור תורה, נחלקו בגמ' (חולין קיג:) אם ניתוסף בהם גם איסור תורה משום בב"ח, או דאין איסור חל על איסור. ולא"ד לכו"ע אין איסור חל על איסור וליכא איסור אכילה דבב"ח, אך נחלקו אם יש בו איסור בישול, או דבישול תלוי באכילה. ולדינא נקטינן דאין בהם איסור אכילה ויש בהם איסור בישול (רמב"ם מאכ"א פ"ט ה"ו).

אמנם דין איסור הנאה אינו מבואר בגמ', דהרי מחמת איסור חֵלב ונבילה אין בו איסור הנאה, וא"כ שפיר הו"ל לחול איסור הנאה. אמנם ברמב"ם בפי' המשניות פ"ג דכריתות, כתב בנקודה הנפלאה, דכל שלא חל עליו איסור אכילה ג"כ לא חיילא עליו איסור הנאה, דכל הנאה מלַתא דאכילה הוי. וההכרח לכך, דאי היה חל עליו איסור הנאה, כבר היה ראוי לחול גם איסור אכילה דנמצא בב"ח איסור מוסיף הוא [אמנם בתוס' שם קא. מבואר דאיסור הנאה לא מקרי איסור מוסיף, ולפי"ז ליכא הכרח בזה]. וכן נקט הדגו"מ לדינא (סי' פז ס"ג) דגם איסור הנאה לית בה.

רבינו גם כן נשאל בדכוותה, והביא מדברי הכנפי יונה (ריש סי' פז) שפסק לאסור בהנאה, ודן בנירות חֵלב שנתערב בהם מעט חמאה בשעת ההתכה וההכנה, ופסק דאסור ליהנות מהם דאיסור הנאה חיילא בהו.

וכתב רבינו, דבאופן דאיירי בה הכנפי יונה, בנר של חֵלב מודה גם הדגו"מ דאסור להדליק הנר. זאת שהרי אף אם נימא דליכא איסור הנאה, הרי מ"מ איסור בישול יש בהם, והרי טיפות החמאה הקרובים אל השלהבת בטרם יתכלו מן השלהבת מתחממים ומתבשלים, ומעתה הדלקת נר השעוה יש בה בישול בשר בחלב.

ולמדנו מדבריו, דאם יתן אדם בשר וחלב לתוך הדליקה בהדי הדדי, יהיה בו איסור בישול בשר בחלב, דבשהות כל דהו ששוהה בטרם אינו ראוי לאכילה ומבליעים זה בזה הרי הוי בישול. ואין מגרע מה שהוא ע"י פעולת כילוי של שריפה [וכמה מפוסקי זמנינו כתבו לדון מזה, דבשריפת חמץ ודכוותה יש ליזהר שלא לשרוף יחד דברי בשר וחלב בהדדי משום איסור תורה דבישול בב"ח].

והביא כן מדברי הפוסקים (עי' פתח"ת יו"ד סי' פז סק"ד בשם שער אפרים סי' לח) שדנו אם מותר להדליק נר חנוכה מנרות מחמאה שנתבשלו בכלי בשר ונאסרו מה"ת בהנאה, די"ל דמצוות לאו ליהנות נתנו. אך כתב האליה רבה (תרע"ג סק"א) דאף אי ליכא הנאה מ"מ אסור משום איסור בישול וכאמור [אמנם עי' דעת השואל בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' לח) ודעת היד אברהם (סו"ס פז) דליכא בזה איסור בישול בב"ח. דהוי הבערה ולא בישול].

רבינו מחלק בדין 'שריפה' בין איסור בישול בשבת לאיסור בישול בב"ח

אלא דכתב רבינו לדון מעתה, דאם כן גם בשבת יהיה הדין דהמדליק את הנר, או נותן שמן בנר, יהיה בו מלבד איסור הבערה גם כן איסור בישול, שהרי להאמור נתינת השמן לנר או הדלקת הנר הרי היא מעשה בישול. וזה פשוט דאין בו איסור, שהרי: "**בודאי המדליק נר בשבת אין בו משום בישול רק משום הבערה, ולא לשתמיט מקום דהנותן שמן בנר חייב משום מבשל, ולא משמע דתליא זה בפלוגתא מלאכה שאינה צריכה לגופה, אלא לכולי עלמא לית ביה משום מבשל**".

ומעתה זקוקים אנו לחלק בין איסור בב"ח דגם המשים על גבי האש לשם כילוי יש בו משום בישול לבין שבת דליכא. ומבאר רבינו, דשאני שבת דבעינן דומה למלאכת המשכן: "**מלאכת שבת בעינן שיהיה כיוצא בהן במשכן, ושם היה בישול הסממני' שדבר המבושל היה בעולם והיה צריכי' לו וכל בישול שכיוצא בזה חייב עליו וכו' מה שאין כן כשכלה והולך ואחר הבישול לא נשאר בידו מאומה אף על פי שמכל מקום בישל הדבר ההוא וכו' מכל מקום בשבת פטור דלא הוה כעין בישול סממנים**". ומשא"כ בבשר בחלב דמקרי בישול כהאי גונא: "**ולענין בב"ח עשה תועבה, דרחמנא קפיד אמעשה הבישול ההוא**".

פלוגתת הבבלי והירושלמי בשורף דבר מאכל בשבת אם יש בו משום מבשל

ובמאי דפשיטא ליה לרבינו דבשבת כה"ג לית בה איסור בישול, כתבו לתמוה הגאון רבי יצחק שמעלקיש (בית יצחק יו"ד סי' קכ אות ב) וכן נכד רבינו הגאון רבי יוסף נחמיה קארניצער אב"ד קראקא (בשאלתו בשו"ת זכרון יהודה ח"ב סי' רי"ז) מדברי הירושלמי פ"ב דשבת (ה"ה). דאי' התם, זר ששימש במקדש בשבת, לר' שמעון חייב רק משום זרות, ולר' יוסי חייב אף חטאת משום שבת. ודיינינן התם מפני איזה איסור מחייבים אותו בשבת, דשחיטה הרי כשרה בזר והולכה וזריקה אינה אלא שבות. ומוקמינן לה בהקטרה. והיינו, לדעת הסובר הבערה לחלק יוצאת חייב אהקטרה משום מבעיר. ולדעת ר"י דהבערה ללאו יוצאת, חייב אהקטרה משום בישול, "**מה בישול יש כאן מכיון שהוא רוצה באכולן כמבשל הוא**". ומבואר להדיא מזה דהשורף מאכל ורוצה בשריפתה וכילויה, יש בו איסור בישול דאו'.

אמנם כתבו האחרונים הנ"ל דבש"ס דילן (יבמות לג:) משמע דלא כירושלמי בזה, דגם שם הקשו על ר' יוסי שאמר זר שעבד בשבת חייב שנים, והקשו דבשלמא אזרות מיחייב אבל אשבת אם הבערה ללאו יוצאת אין בו חטאת על ההקטרה, ומוקמינן לה בפר של יום הכיפורים ומיחייב אשחיטה, דשחיטה זו פסולה בזר. ומבואר מזה, דלא עלה על לב לחייב על ההקטרה משום בישול. וכן כתב שם הרשב"א להדיא "**והקטרת אמורין הבערה היא ולא בשול**". וכן כתב שם הריטב"א. ובגליון הש"ס שם ציין דאכן בירושלמי משמע דלא כהבבלי בזה.

אמנם במראה פנים על הירושלמי שם והגאון רבי יצחק אלחנן (באר יצחק או"ח סי' כ) ס"ל דגם הבבלי מודה להירושלמי בזה ע"ש. ועי' גם בבית יצחק ובשו"ת זכרון יהודה שם שיישבו דעת רבינו אף עפ"י הירושלמי, וכן הוא שם בשו"ת פני מבין (או"ח סי' נח), ועי' בליקוטי הערות כאן שהביא דבריהם בהרחבה.

והפני מבין הוכיח דגם הירושלמי מודה דבהדלקת נר בשבת ליכא משום איסור בישול, מהא דבירושלמי מתירינן להדליק נר של אבטלה ביום טוב, משום דהותרה הבערה אף שלא לצורך אוכ"נ, ואי תימא דיש בהדלקת הנר גם כן איסור בישול א"כ אכתי תאסר משום בישול, עכ"ד. אמנם אינו מוכרח דאכתי יש להעמיד דברי הירושלמי בקנדיל"א [כעין נירות השעוה בימינו] שאין בו התחממות הטיפה הסמוכה לשלהבת [ומהתחממות הטיפה בשעת שריפתה ממש לא איירי רבינו כלל, ואפשר דמיד מתכלה]. ועי' באמת בפרמ"ג (סי תקי"ד א"א סקי"ד) דכתב לחלק בנר של אבטלה בין קנדיל"א דאינה אלא הבערה לבין נר של שמן דיש גם איסור בישול [ומבואר מזה דס"ל דלא כרבינו בזה].

דברי המחבר שלא לייבש בגדים על גבי האש משום בישול המים המתאדים

והאמרי בינה (יו"ט סי' א) כתב לתמוה בדברי רבינו, מדברי המחבר (סימן שא סמ"ו) דבגדים השרוים במים אסור לנגבם סמוך לאש. וכתב עלה המג"א (סקנ"ז) "משום מלבן או משום מבשל". ומקורו מדברי המרדכי (שבת רמז תלד), וחזי' מזה דאף שחימום זה שמביאה לידי בישול מביאה בהמשך לידי אידוי וכילוי, מ"מ שייך בזה איסור בישול.

ובספר להורות נתן (סי' שא שם) כתב לדחות ראיה זו, דאיסור הבישול בכה"ג אינו מחמת בישול טיפי המים, דהם לכילוי אזלי. אלא האיסור הוא מחמת ריכוך הבגד עצמו. והביא דברי תו"י (שבת יז:) דהנותן אונין של פשתן בתנור לייבש יש בו משום בישול, משום "שטרם שיתייבשו מתרכך מחמת הלחלוחית, וכדאמר לקמן שבת (עד:) האי מאן דשדא סיכתא לאתונא חייב משום מבשל" ע"ש.

לסיומא דמילתא, אחרונים רבים הביאו, דבדברי תוס' הרא"ש (יבמות ו:) מצאנו להדיא דלא כדברי רבינו, דבגמ' שם בעינן לאוקמיה דעת רבי ישמעאל כדעת ר' יוסי דהבערה ללאו יצאת. והקשה בתוהרא"ש דהא אמרי' בריש שבת (יב:) דרבי ישמעאל קרא והטה וכתב בפנקסו להביא חטאת שמינה לעתיד לבא, וההרי דיש חטאת בהבערה. ותירץ: "**ורבי' מאיר פירש דכשקרא והטה השמן אחר הפתילה נתבשל השמן בשלהבת הפתילה ומה לי בישול של שמן ומה לי בישול סמנין, ומלאכה הצריכה לגופה היא, ואפילו אי לא חשבת ליה צריכה לגופה מצינן למימר דסבר כר' יהודה דאמר חייב עליה**".

מדור נושא פרסים:
הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להידודא

חידודים ועיונים מתורת רבינו זי"ע

לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי: בתרגום יונתן פירש דמיירי בנתנבלה בשחיטתה, ומעתה לכאו' כשהותרה למכור לנכרי היא וכל מה דבגווה הותרה, וגם בני מעיים הותרו למכור לבני נח. וקשה שהרי אמרו בחולין (לג.) **דבחיתוך סימן הוושט בשעת שחיטה נתלשים בני המעיים מחיבורם להבהמה, והוו כמונחים בדיקולא** [סל]**, ומאחר שהבהמה עדיין מפרכסת ודינה כחיה, נמצא דכל בני מעיים נתלשו מהבהמה בעודה חיה, וא"כ הו"ל כאבר מן החי, ואמנם אם נשחטה בהכשר שחיטתה מתירתה, אך אם נתנבלה בשחיטה באמת אסור משום אמ"ה, וא"כ היאך מותר למכרה לנכרי.**

שו"ת חתם סופר יו"ד סי' י"ט

בין המשיבים בחודש אב, תתקיים הגרלה

פרס ראשון:	פרס שני:
1,000 ש"ח	2 זוכים כ"א בסך 400 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
2. בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר בחירת השפה)
3. במייל CH3131325@gmail.com

יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרב קדושים

שבחי מרן זי"ע בפי צדיקי ומאורי הדורות

רבי דניאל פרוסטיץ זצ"ל (ב)

מזהיר את בעלי הדין שיחשבו שעומדים לפני בית דין של מעלה

הוד והדר היה עליו [על הג"ר דניאל פרוסטיץ] ומורא נפל על כל איש מהדרת קדשו ותוארו כמלאך, את אשר שמענו ונדעם מזקני וישישי שער אשר סיפרו עוזו, הם הגידו שפ"א בישבו על מדין בבי דינא רבה דמרנא החת"ס ז"ל, ואחד התריס מלקבל עליו דין תורה, ועמד הוא הגאון ז"ל והשמיע לו להבע"ד ההוא כדברים האלה, שאל יחשוב כשעומד לפני מרן [החת"ס] וב"ד שעומד לפני ב"ד של מטה אלא לפני ב"ד של מעלה, אלקים נצב בעדת אל.

הג"ר יצחק וייס מווערבוי, אבני בית היוצר עמ' נט

אינו יודע בכל גאוני הזמן שהגיע והשיג כל כך בחכמת הקבלה כמוהו

"ושבוע אחר כך, ביום ה' לך לך, היה הספד מר בבית הכנסת הגדול. בתחלה הספיד הרה"ג מ' דניאל פרויסטיץ נ"י, ושם שמעו שבח רבינו זצוק"ל הכ"מ, אשר עוד לא ידענו. מהם, שכל ימיו הפריש מאשר חננו ה' חומש לצדקה, ומהם, שקרוב לד' פעמים למד הש"ס בעיון, ופעם אחת אמר לו בסוד כי אינו יודע בכל גאוני הזמן שהגיע והשיג כל כך בחכמת הקבלה כמוהו, ומהם, שנמצא באמתחתו אלף שע"ד שו"ת. ועתה איך יערב חיים לנו, מגיננו, אשר בצלו חיינו בגוים, נלקח בחטאנו..."

הג"מ רבי פייביל פלויט זצ"ל, לקוטי חבר בן חיים ח"ה דף כח ע"ב

ובאמת להגאון רבי דניאל יאים הדברים להעיד על גדלו של החת"ס בתורת הקבלה, ראה בס' חוט המשולש (עמ' קיז בהערה) **שהג"ר דניאל קיבל מאת החת"ס את יסודות וסודות חכמת הקבלה אשר קיבל מרבותיו.**

תולדותיו
פרקי חייו של רבינו זיע"א

מדרעזניץ למאטרסדארף (ב)

הצעת רבנות מק"ק פרוסטיץ מקום ישיבת רבינו בצעירותו

בשבוע העבר הובאה הסכמתו של רבינו להתמנות פאר ברבנות מאטרסדארף על מקומו של הגאון רבי ישכר בער בלאך זצ"ל שנפטר ביום ט"ז שבט תקנ"ח. וכן דרשתו של רבינו בתחילת חודש אייר כשמספיד את הגרי"ב בה מזכיר את הסכמתו לישא בעול רבנות זו.

אמנם בד בבד, נתעוררה בזמן ההוא גם קהילת 'פרוסטיץ' שרצונם שיבא רבינו לכהן פאר במקומם [לאחר פטירת רבם הגאון רבי יהודה ארי' קעמפנער זצ"ל שנפטר כ"ז תשרי תקנ"ז (ראה הספד שנשא עליו רבינו ביום עשרה בטבת תקנ"ז ב'דרושים ואגדות חת"ס' עמ' קנב)]. זאת אחר שהיתה עיר זו לרבינו אכסניה מימים ימימה, בשנות בחרותו והשנים שלאחר נישואיו. ואף היתה בה כבר פעולת רבינו לטובה כשקיבץ וריבץ שם פעלים לתורה בתחילת דרכו.

רחוב היהודים בפרוסטיץ

קהילה זו חששה מתחילה לשלוח כתב רבנות לרבינו, כי חששו שלא יקבל את המינוי ולא תהיה זאת לכבוד הקהילה. אך גיסתו של רבינו מרת ייטל יערוויץ [אלמנת גיסו הג"ר צבי הירש יערוויץ גיסו ושושבינו של רבינו] עמדה על כך שיריצו לפניו שטר רבנות, ואף מישכנה שעון זהב וב' טבעות במחיר עצום של 50 דוקאטין לראש הקהל בפרוסטיץ רבי שלמה העלין, שאם לא יהין רבינו לקבל הרבנות ויזולזל כבוד הציבור, יוחלטו תכשיטים אלו לקופת הקהל (תולדות היהודים במעהרין עמ' 498 הובא בסופרי המלך עמ' קסב).

רבינו מסרב לחזור בו מהסכמתו למאטרסדארף, חרף חשקו ברבנות פרוסטיץ

אף שחשק רבינו ברבנות פרוסטיץ מהטעמים האמורים, אך דא עקא, שהגיעה הזמנתם רק לאחר שכבר השיב רבינו בהן צדקו לק"ק מאטרסדארף, ועל כן לא אוה להשיב ימינו אחור (חוט המשולש עמ' מה). וז"ל מכתבו שהחזיר ביום ט' אייר תקנ"ח לראש הקהל בפרוסטיץ רבי שלמה העלין הנ"ל:

יום ד' כ"ד למב"י תקנ"ח לפ"ק. שלומים אלף לשלמה שר האלף שהשלום והמשרה על שכמו הנגיד והטפסר רישיה דעמיה מדברנא דאומתא התורני הקצין השתדלן המפורסם כש"ת מה"ו שלמה סג"ל נ"י העלין וכל שיח טרם יצמח יצמח צדקה ותהלה מאל נורא עלילה לי' ולכל בני הקהלה יזכו לעלות במסילה אשר בית אל עולה וכו', ומה נכבד היום הזה אשר עשה ה' עמנו ע"י שלוחים מהימנותים לשום משא עבודת עיר הקודש פרוסניטץ יע"א, ואנן מה נענה בתרייהו נברך ונודה לה' חסדו שהגיענו לזמן הזה, וביתר שאת אשא ידי ואברך ה' אשר עשה ככה עיכובא באלה מסעי המשולחים שלא באו לכאן שבוע זו מתרי ותלת טעמי וכו'. והשני הכי נכבד כבוד השי"ת, להיות כי כבר השבתי לק"ק מט"ד בהן שלי שאבוא לשם ולא אהתל בהם ח"ו ולא אחזור אחר תירוצים ואמתלאות כנהוג, ועתה אם אחזור בי הלא יאמרו בחפזם, כל אדם כוזב, וזה איש משה אשר שמנו המשרה על שכמו בדאי הוא, וכדי בזיון וקצף וחילול ה' ח"ו, ובמקום שיש חילול ה' אין חולקים כבוד לרב. האמנם אנכי ידעתי כבוד קהלתכם כי רב, ויקר תפארת גדולתם כי עצום, וראוי לרב ומנהיג במט"ד לעקור סיכי' ומשכי' לרהוט וליזל תלתא פרסא בחלא להטות שכמו לסבול משא דבר ה' בפרוסניטץ עיר ואם בישראל, אמנם היכי דאיכא חילול השם שאני, ועתה יערב חין מליצתי לפני ידי"נ נ"י ויראה לעשות עיכובא בחיתום שטר הרבנות וכו'. משה"ק סופר מפפד"מ.

תשובת רבי שלמה העלן לרבינו

רבי שלמה העלין לא התמהמה בתשובתו לרבינו, שם כותב שמגודל תשוקתם לקבל את רבינו לראשם עטרה לא קיבלו את מיאונו, וכבר החזירו על החתום את שטר הרבנות, וז"ל:

יום ה' ל"ב למב"י. שלום וכו' מהור"ר משה פ"פ נ"י. ראשית הדבר אתן תודע לאמ"ו יחי' שקבלתי שבוע העבר מכתבו הטהור אשר כוננו אצבעותיו הטהורים, ונאמן עלי הדיין צדיקו של עולם שהיה לי לנחת עד אין קץ, ומתוכו ראיתי את אשר יבקש אמ"ו נ"י לבלתי לגמור הדבר מחמת שכבר אמר בהן לק"ק מט"ד, ובאמת היה מוסכם בדעתי לקיים בקשתו ויגזור אומר ויקום, אך מחמת הפצרות האנשים האוהבים ונאמנים לאמ"ו נ"י אי אפשר להתעכב הדבר והבאתי מכח אל הפועל לגמור את שטר הרבנות כמבואר פה בקאָפיע ודעתי היה ליסע מיד לק"ק נ"ש להרב דהמדינה נ"י וכו'. עבדו ומוקירו וכו' שלמה העלמן.

ענינא דיומא
שביבי אור מחיי רבינו בתקופה זו

מכתב לרבו רבי נתן אדלר זי"ע

ל' אב תק"ס

מכתב שאלה כתב רבינו לרבו הנשר הגדול רבי נתן אדלער זיע"א, ממקום מושבו במאטדרדארף ביום ה', א' דר"ח אלול תק"ס.

ונעתיק תחילת השאלה (נדפס בשו"ת חת"ס יו"ד סי' קס"ז):

"תיתי שלמא רבא מן שמיא וחיים לאמ"ו הגאון המפורסם בכל קצוי ארץ וים רחוקים, דולה מים מבורות עמוקים, בנו ממנו חרבות עולם מוסדי דור ודור יקים, כושל יקימון מיליו מדבש ונופת מתוקים, מפומי' דמר נפקין זקוקין דנורא נחמדים מזהב ומכסף מזוקקים, ה"ה הכהן הגדול תורה נבקש מפיהו משפטים וחוקים, הוא המורה המרווה צמאון צחיחים כמים על אפיקים, נ"י ע"ה פטיש החזק כראי מוצקים, כקש"ת מהו' נתן מר כהן צדיק על החסידים ועל הצדיקים.

הוא הנשר הגדול המרחף על גוזליו תלמידיו הותיקים, כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה ירקריקים. ואנא מן זעירא לא מן תיישים אלהין מגדיים דקיקים, נקטינא בשיפולי גלימא ואחוינא קידה והשתחוי' בתוך הבאים לפני אמ"ו הגנ"י בשנים ושלשה גרגרים. גם אני בחלומי חזיתי חזות קושיא ופירוקא ודברים שצריכים לפנים להגישו אל הכהן העומד לאורים להאר עינינו ולהגיה חשכנו, ה' ישמרהו ויחייהו יאושר עיניו בארץ נכוחות וישבע שובע שמחות, ובחסדו נקוה ירוה צמאוננו במי מנוחות, ישיבנו תשובה נכונה מכתב אלקים חרות על הלוחות, ואנחנו נקטוף מלוחותיו עלי שיח שפתותינו, ומהם נשים חכמה בטוחות, וזה החלי בשם אלקי הרוחות"...

מצבת הגה"ק רבי נתן אדלר

לאחר הקדמה זו מתחיל רבינו לדון בענין הנשאל, ורבינו שוטח דעתו בענין מסוים בהלכות טהרה, וכתב בזה"ל: "מיום הועמס עלי עול ההוראה אמרתי אני עם לבי וקבעתי מסמר ויתד תקועה במה שהוא פשוט בפוסקים ראשונים ואחרונים ושרשו עלי ים התלמוד פתוח..."

"וכך הנהגתי, אע"פ שהיו איזה לומדים מפקפקים ע"ז כי לא שמעו כזה מעולם שיהיה המורה חוקר על ההרגשה בכעין זה, מ"מ לא הזיזוני ממקומי, עד שכמו ב' שנים נתאכסן אצלי הרב המאה"ג איש עמיתי מהו' דוד קיצע [הוא הגאון רבי דוד דייטש בעל אהל דוד] נ"י לע"ע אב"ד ור"מ דק"ק סארדעהל (והוא עמד לפני אמ"ו הגאון נ"י בק"ק פראג והשתעשע עמו לפרקים), והוא אמר לי כי כן קיבל ג"כ מרבו המובהק הגאון בעל נב"י זצ"ל, ושמחתי כעל כל הון...והנה זה ימים לא כבירים עשיתי לזה גם סמוכים כדמות ראיה מהש"ס... ומשום קושיא לא הדרנא בי, כי כל קושיא יש לה תירוץ..."

בס"ד

שמות הזוכים בגורל
במסגרת תוכנית "תורתו"
הקמת רשת שיעורי תורה בתורתו של החתם סופר זי"ע

בין הנרשמים התקיימו
שני גורלות על כרטיסי טיסה לציון הקדוש בפרעשבורג
ביום ההילולא

הזוכה בין מגידי השיעור:
הרה"ג ר' משה אורי וואגשאהל שליט"א
מג"ש בבית המדרש סטראפקוב בארה"ב Satmar Dr Monroe NY 10950 25

הזוכה בין לומדי השיעורים:
הרה"ג ר' חיים איינהורן שליט"א
משיעורו של הרה"ג ר' שמעון עוזר שפיצר שליט"א
בביתו של מרן אדמו"ר מתולדות א"י שליט"א - מידי יום בשעה 8:00 בבוקר

טעמו וראו כי טוב!!
ל[illegible]יחת שיעור הר[illegible]מה ניתן [illegible]נ ת:
• במייל: 8@chasamsofer.info
• בקו "היכל החתם סופר": 0733.454.678 שלוחה 5
• במסופי 'נדרים פלוס' בקופת "היכל החתם סופר"

הליכות והנהגות

מדברי ומנהגי רבינו זי"ע

עניני ראש חודש

שבת מברכין • ערב ראש חודש • סעודת ראש חודש • יעלה ויבוא • תפילות ראש חודש • הנהגות שונות בראש חודש • מעלת וסגולת היום • קידוש לבנה

שבת מברכין

ברכת החודש

בברכת החודש לא אמרו תפלת "שתחדש עלינו", רק "מי שעשה נסים", והקפיד רבינו בזה שיאמרו הוא יגאל אותנו "בקרוב", כי זהו עיקר התפלה, שהגאולה עצמה אינה צריכה לתפלתינו שכבר מובטחים אנו עליה מהשי"ת, אבל התפילה הוא שיהיה בקרוב (לקחב"ח הקדמה לח"ג, מנהגי חת"ס פ"ה אות כ"ד).

ערב ראש חודש - א

תענית

רבינו היה מתענה בצום נפשו בכל ערב ראש חודש (אלה תולדות עמוד כ"ח, ומנהגי החת"ס פ"א הערה כ"ג), ולהמון העם כתב רבינו כי ההדיוטים מתענים בו, אך הגדולים המתבטלים ממלאכת שמים אינם מתענים בערב ראש חודש (הגהות חת"ס או"ח סי' תקפ"א על מג"א סק"ט, וע"ש דאף הגדולים שאין מתענים בכל ער"ח, מ"מ בערב ר"ה מתענים). והטעם לתענית זו, ביאר רבינו כי הוא כדי לכפר על ישראל על כך שלא נגאלנו ולכן לא הוסר תערומת הלבנה מאת הבורא שיהיה אורה כאור החמה (עי' בדברי רבינו בדרשות ח"א דף ק"ו טור ד', משל נפלא לבאר ענין זה, ובקוצר אמרים בחידושי חת"ס למסכת חולין דף ס.).

תענית בני ישיבתו

גם מבני ישיבתו היו שהתענו בערב ראש חודש, וכל אחד מהתלמידים שהתענה בער"ח, היה רבינו נותן לו ארבע מטבעות [צ"ל], כדי לקנות בהם לחמי חלב לשבור צומם (לקחב"ח הקדמה לח"ג דף ג' ד"ה אחר סעודת). [ובערב ראש חודש סיון היו מתענין כל בני הישיבה כולה, ואף קראו בתורה את פרשת "ויחל משה", כסדר תענית ציבור (תוספות למנהגי חת"ס פרק י"א אות א', שער יוסף בחת"ס עה"ת במדבר עמו' י"ח בשם הגר"ז פאללאק תלמיד מרן זי"ע, וע"ש שביאר טעמו בזה)].

תפילת יום כיפור קטן

מרן נהג לומר בכל ערב ראש חודש אחר חצות היום, את סדר תפילת יום כיפור קטן (לקחב"ח הקדמה לח"ג דף ג' ע"ב ד"ה בת"ב).

נוסח יו"כ קטן

החזן אמר בסליחת "משאת כפי" וכו', מחרוז 'בהיות מזבחי ומקדשי' עד התחנונים ללא הפסק (סדר יום כפור קטן שהו"ל הג"מ מענדל פראנקפורטר ז"ל, והועתק בספר זכרון למשה מכתב ח' אות ה' ובספר אלף כתב סי' קכ"ג), כלומר שבסליחת 'משאת כפי' בחרוז 'בהיות מקדשי' כשאמר הש"ץ 'ועתה אשמתינו לו חפץ ה' להמיתנו', לא המתין הש"ץ עד שיאמרו הקהל 'לא לקח מידינו עולה ומנחה', אלא גמרו תיכף כדי שלא לפתוח פיו לרעה (מנהגי חת"ס להגרע"מ סופר פ"ח אות ה').

וכאשר הזדמן פעם לבית מדרש אחר בעת אמירת סדר יו"כ קטן בערב ראש חודש, ביקש שלא יאמרו בסופו "שמע ישראל" ו"ברוך שם כבוד מלכותו", כי נכון לאמרו רק בסוף תפילת נעילה, ולתלמידיו אמר שיכוונו בפייט "בדיל ויעבור" בתיבת "ויעבור", שם ע"ב רי"ו כאמור בשער הכוונות (זכרון למשה שם, מסדר יוכ"ק הנ"ל).

בדיקת סכיני השוחטים

חייבים השוחטים להראות סכיניהם לחכם בכל ערב ראש חודש (שו"ת חת"ס יו"ד סי' י"ג. ובחידושי החת"ס עמ"ס חולין י. ד"ה ועיין, גם הזכיר שיש לבדוק מידי חודש בחדשו, ועי' ספר אבני בית היוצר דף ל"ה ע"ב שתקנה זו נתקנה בשנת תקט"ז). וכן נהג מרן זי"ע בעצמו, שבכל ערב ראש חודש באו לפניו השוחטים שיבדוק סכיניהם אם הם מתוקנים (מנהגים כ"י אות פ"ב).

יו"ל על ידי:
היכל החתם סופר
המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר
להצטרפות לקבלת הגיליון באימייל:
chasamsofer3@gmail.com

היכל המעשה

עובדות וסיפורי הוד מקדושת רבינו זי"ע

מקום שבעלי תשובה עומדין

איי! אח! - גניחותיו ואנחותיו התפזרו שוב ושוב לאורך הסמטה השקטה, והוא שכב שם על אבני הסלע, נאנק מכאב ומתפתל מייסורים.

אך רק לפני רגעים ספורים הוא רכב בבטחה על גבי הסוס האביר, אחז בבטחה ברסן ודהר בסמטאות פרנקפורט, מטיל אימה על כל העוברים והשבים, ולא העלה בדמיונו כי זה מה שיקרה.

אמנם הוא הבחין בתחילת הרכיבה שהסוס אינו רגוע, אך הדבר לא הרתיע אותו מלעלות ולרכוב עליו, הן מי עוד כמוהו מומחה ומנוסה ברכיבה על סוסים, זה כמה שנים שהוא עובד מבוקר ועד ערב כעוזר אצל סוחר הסוסים העירוני, אין לו בעולמו לא תורה ולא תפילה, לא מצוות ולא מעשים טובים, אלא ארבע אמות של סוסים ופרסותיהם בלבד. הוא יודע לא רק לייעץ לאחרים איזה סוס לקנות, אלא הוא עצמו מחבב לרכוב על סוסי פרא גם במצבים מורכבים.

רחוב היהודים בפרנקפורט

וכעת, ללא כל התרעה מוקדמת, בפתע פתאום החל הסוס להשתולל ולהתפרע מעלה ומטה כאחוז רוח עוועים, כמו שם לעצמו מטרה גלויה להפיל את רוכבו לאחור.

והמטרה אכן הושגה. הוא הושלך לאחור בחבטה עזה והגונה, חבטה שזעזעה את קרקפתו והשאירה סימני חבלה וכאב בכל עצמותיו.

לא היה ברור מה כאב לו יותר: הכאב הפיזי של המכה שספג בכל גופו, או שמא הכאב הנפשי של העלבון וההשפלה על מה שאירע למומחה כמותו.... ואולי הפחד שמא הדבר יתוודע למעסיק שלו, והוא יחליט לפטר אותו מעבודתו במסחר הסוסים... הוא הביט ימינה ושמאל בתקווה שאיש לא הבחין בנעשה עמו, מישש את ראשו ואת רגליו לבחון את מידת הנזק, אם אין חלילה שטף דם שיש לעוצרו ולסותמו, ואם יכול הוא לקום ולהתלך על רגליו ולשוב לביתו.

אך אז הבחין בנער צעיר העומד לצידו, ומתחיל להטיף לו תוכחת מוסר...

התלמידים הקיפו את השולחן בכובד ראש, זוכים הם לבקש תורה מפי הרב הדומה למלאך ה' צבקות, רבן של כל ישראל מרן רבינו החתם סופר זי"ע. בולעים הם ברעב ובצמא כל תיבה היוצאת מפיו הקדוש בשיעור הנמסר בסוגיות הש"ס, וחוקקים כל דיבור ודיבור על לוח לבם למען יעמדו ימים רבים.

שליח הדואר שרגיל היה להביא מכתבים ואגרות אל ביתו של רבינו החתם סופר, מכתבים שהגיעו מכל קצוי ארץ, הגיע הפעם באמצע השיעור, הניח לפני רבינו החתם סופר מכתב שהגיע מעיר אחרת, ועזב את הבית.

בדרך כלל לא היה רבינו החתם סופר מפסיק את השיעור בעבור שום ענין שבעולם, אך בזו הפעם כאשר נתן את עיניו על המכתב וראה את שם הכותב, גמר אומר כהוראת שעה כי ביטולה זהו קיומה, וכי כשר הדבר להפסיק את השיעור, ולספר לתלמידיו מהו הסיפור העומד מאחורי אגרת זו, למען ישמעו וילמדו ליראה את ה'.

פתח רבינו את האגרת הארוכה, ובמשך דקות ארוכות קרא בה בעיון, היתה זו שאלה חמורה וסבוכה, שאלה התלויה בסוגיות עמוקות ובסברות דקות, והיא נכתבה באריכות גדולה על ידי תלמיד חכם עצום ומופלג שעם כל גאונותו בתורה חשש להכריע בעצמו, וביקש את הכרעתו של רבינו גדול הדורות.

"היודעים אתם מי כתב מכתב זה?" - פנה רבינו את תלמידיו שהמתינו בדומיה עד שרבינו ימשיך את אמירת השיעור "הבה ואספר לכם..."

ילד צעיר לימים הייתי - פתח רבינו וסיפר באוזני תלמידיו - צעדתי אז ברחובות עיר מכורתי, העיר הגדולה לאלוקים פרנקפורט, והנה עיני רואות מחזה מבהיל של סוס רוכב ברחובות העיר, וברגע אחד הוא קופץ באוויר על שני רגליו האחוריות, ובתנופה עזה משליך לאחוריו את הרוכב ומפילו על הארץ במכה עזה ונמרצת.

הכרתי היטב את הרוכב שנפל לאחוריו, מוכה ומושפל. וכי מי לא הכיר אותו? הן כל בני העיר הכירו אותו כבחור סורר ומורה שיצא לתרבות לא טובה, בעוד חבריו עושים חיל בתורה וביראה אצל מלמדי התשב"ר והרבנים בישיבה, הוא היה ידוע בעיר כדמות של בחור קל דעת ופורק עול.

אמנם הוא היה אז בחור כבן עשרים שנה, ואני ילד צעיר, אך בראותי אותו בשפל מצבו לאחר נפילתו מעל הסוס, אחרי ראותו מה עלה לו בסופו מדרכו הרעה, ובראותו כי דרך רשעים סופה כאב לב ומפח נפש, וכי רע ומר עזבו את ה', אמרתי בלבי כי הנה עתה היא שעת הכושר להוכיחו בתוכחת אמרי נועם אולי ישוב מדרכו הרעה, וישוב להתענג על ה' בין כותלי בית המדרש.

ניגשתי אליו והתחלתי לקחת עמו דברים, דברי מוסר והתעוררות, שיואיל נא לשנות את דרכיו ולהטיב את מעשיו, וישוב אל ה' ואל אלקינו כי ירבה לסלוח.

דבריי שיצאו מן הלב אכן נכנסו אל הלב, והוא קיבל על עצמו באותו מעמד לעזוב דרכו ומחשבותיו, ומכאן ואילך לשוב אל כור מחצבתו.

"אבל אני בחור בן עשרים, ואיך אוכל כעת להתחיל לעסוק בתורה?" שאל הבחור.

"אל דאגה" השבתי לו "אני מבטיח לשבת וללמוד עמך בחברותא, אלמד אותך תורה עד שתוכל להשלים את כל מה שהחסרת כל השנים".

סיים רבינו החתם סופר את סיפורו לתלמידיו ואמר:

מאותו היום ואילך ישבתי ולמדתי תורה עם אותו בחור שחזר בתשובה. מיום ליום הוא הלך וגדל בתורה ועמל בתורה, עד שהפך לתלמיד חכם עצום ומופלג.

"והמכתב הארוך הזה אשר לפניכם, ובו שאלה עמוקה וחמורה, נכתב על ידי אותו תלמיד חכם!!!----"

(מקור: ספר 'סנה בוער באש', עמוד קע"ה)

קויטל
אפיטורית לשליחת
לציון קדשו של מרן
החתם סופר זי"ע בפרשבורג
הקויטלך יונחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע
דרך הקו הטלפוני: 0733.454.678 ארה"ב: 1-605.615.70.10
בעמדות נדרים פלוס "היכל החתם סופר"
דרך האימייל: k6056157010@gmail.com

יו"ל ע"י
מוסדות
היכל יצחק
ספינקא
ע"ש כ"ק מרן אדמו"ר
רבי יצחק אייזיק זצוק"ל
רחוב אמרי יוסף (גני גד)
בני ברק

בס"ד

לאורו

של מרן שר ב תהוהר
רב ט הקדוש ה אמר וסף ז ע א

גליון ה'

לאורו של צדיק

נמסר במיוחד לקוראי 'גליון לאורו'

דיבורים מופלאים מפי המשפיע הנודע מלהיב לבבות ישראל הגאון הצדיק רבי אהרן טוסיג שליט"א אודות הקדמות החקל יצחק

בעמדנו בשערי ימי הרחמים והסליחות, עת לב כל אחד ואחד מתחיל להתעורר בתשובה וגעגועים להתקרב לפני המלך - מלכו של עולם, אצל הרבה **חסידים ואנשי מעשה** היה נהוג כחוק ולא יעבור, כהכנה לקראת הימים הנוראים הבעל"ט, להגות בימי אלול הקדושים **בהקדמות החקל יצחק על ספה"ק אמרי יוסף** הנקרא בשם **'עשרה מאמרות'**. הקדמה זו, הוא ספר בפני עצמו, מלא וגדוש יראת שמים ויסודות החסידות באופן מופלא. וידוע אצל הרבה **צדיקים ואדמורי"ם** שהיו מורים לתלמידיהם להגות בימים קדושים אלו בספר זה.

בכדי שנדע ולו במעט שבח דא שירתא - באיזה ספר מדובר, נביא דברים מופלאים ומרטיטים כל לב מפי המשפיע הנודע המלהיב לבבות ישראל מזה רבות בשנים, **מורנו הגאון הצדיק כש"ת רבי אהרן טוסיג שליט"א**, אשר מסר במיוחד לקוראי גליון 'לאורו'.

וכך הוא אומר: לפני שנגיע לעיקר דברינו אקדים מספר מילים לדמותו של שריד לדור דעה **הגאון החסיד המופרסם הצדיק רבי מאיר מגיד זצ"ל** מדמיות ההוד בבני ברק בשיכון וויזניץ בשנים קדמוניות.

החסיד **רבי מאיר מגיד** היה תלמיד מובהק של הגאונים הקדושים מרנן בעל ה**קרן לדוד, הווישעווא רב** בעל ה**שארית מנחם**, ובעל ה**יגל יעקב גאב"ד מישקאלץ** זיע"א. רבותיו הקדושים חבבוהו עד למאד, יש מכתב שכותב הקרן לדוד עליו, בו הוא מפליג על גדלותו, בתוך הדברים כותב שהוא ממש תלמיד המחכים את רבו.

רבי מאיר היה תלמיד חכם עצום בקנה מידה שאינו מצוי. ומלבד גדלותו העצומה בתורה ועבודה, מסר נפשו להדריך את הדורות הבאים שידעו חסידות מה הוא, עבודת ה' מה הוא, איך נגשים ליום טוב וכן הלאה.

עניין זה, שיהיו מקושרים כראוי לספרי חסידות, בער אצלו עד מאד, וממש הקדיש את חייו לכך. הוא היה יכול לשבת עם אברך שעתיים תמימות על קטע אחד בספר חסידות בכדי להבין מה כתוב כאן ומה אפשר ללמוד מזה.

זכורני, שפעם אחת נכנסתי אליו כמה ימים לפני יו"ט חנוכה ושאל אותי: 'אמור נא, האם כבר למדת ספה"ק **בני יששכר** על חנוכה?' ועניתי לו 'שלא הספקתי עדיין'. ואמר לי: 'אהרן, באופן כזה אינך יכול להכנס יותר בביתי... את ההכנה צריכים לעשות כבר חודש לפני היום טוב ולא לחכות לרגע האחרון'.

כך היה מדריך את האברכים והבחורים את האופן הרצוי בעבודת השי"ת לאור החסידות. תמיד היו כרוכים סביבו אברכים מבקשים צמאי דעת. כהיום הזה רבים מהם מפורסמים כמרביצי תורה חשובים, רבנים ואדמורי"ם.

הספר קדוש **אמרי יוסף** על התורה היה שגור על לשונו ממש, איני רוצה לומר גוזמאות אבל הוא ידע את האמרי יוסף ממש מוראדיג. דפי הספר שלמד בהם היו מקומטים ובלואים לגמרי מרוב שימוש.

עתה אביא את דבריו המופלאים ששמעתי ממנו פעמים רבות. וכך היה אומר:

אם אברך חפץ שיהיה לו איזהו השגה מה היו **הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו** ומה אפשר ללמוד מהם, חייב הוא ללמוד את **'עשרה מאמרות'**, הקדמת **רבינו החקל יצחק** על ספה"ק **אמרי יוסף**, פון דעקל ביז דעקל [מכריכה לכריכה, דהיינו ללמוד היטב את הספר כולו, מרישא ועד גמירא].

והיה מצטט מספר זה קטעים רבים. לדוגמא בעלמא אביא קטע ששמעתי ממנו עשרות פעמים. ה**חקל יצחק** מביא מעשה נורא (הקדמה לספר שמות) וז"ל:

'סיפר שפעם אחת היה **הרבי רבי מענדלי מרימנוב** אצל **הגה"ק רבי אפרים בעהמ"ח הדגל מחנה אפרים מסדילקוב** זצוקללה"ה, ושאל אותו מי היה רבו. והשיב **הרבי רבי מענדלי** שרבו היה **הרבי רבי אלימלך** [מליזענסק]. ואמר לו שיספר לפניו איזה עובדא ממנו.

וסיפר לו, שהנה נודע שיש לכל אדם עורק אחד תחת אזניו שאינו מזדעזע כל ימי חייו רק בעת הגסיסה רחמנא ליצלן, ואותו העורק היה מזדעזע בכל יום ויום אצל **הרבי רבי אלימלך** מחמת פחד השי"ת.

ונענה ה**דגל מחנה אפרים** ואמר: מחסיד כזה יש לי הנאה, שהוא יודע מה לספר!'.

עשרות פעמים שמעתי את רבי מאיר מביא את הדברים, כדי להנחיל דעה שהעיקר אינו סיפורי מופתים מצדיקים, אלא העיקר הוא יראת שמים שלהם, לדבר מהעבודת השי"ת שלהם, שכן מופתים אינו חידוש אצל הצדיקים, לפי קדושתם הגדולה אַ חידוש אז מען קען מאכן מופתים?!

ועוד קטעים נוספים היה לומד עמנו ב**הקדמות החקל יצחק** ובספר **אמרי יוסף** למען נדע דרכי עבודת ה' לאורם של **תלמידי בעל שם טוב הקדוש זיע"א**.

וכאן הרחיב מורנו המשפיע בעוד ציטוטים רבים ששמע מרבי מאיר, מרבינו ה**אמרי יוסף** ומרבו ה**יגל יעקב** - שהיה תלמידו של רבינו האמרי יוסף, ומביא רבות מדברות קדשו.

המשפיע מסיים בברכה נרגשת, שנזכה לסייעתא דשמיא עצומה בכל הענינים, וכתיבה וחתימה טובה לנו ולכל ישראל, אמן ואמן.

לאור הגליון

דבר בעתו מה טוב, עת נסתבב מן השמיים שנעסוק בגליון זה בעניין גודל מעלת מצות גמילות חסדים והכנסת אורחים, עת חל יומא דהילולא של **הרבנית הצדקנית בת קדושים מרת פערל ע"ה, מחברתו הטהורה של רבינו כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל, בתו של הגה"ק רבי אברהם אביש הורביץ מקראלי זיע"א, חתן רבינו הקדוש בעל חקל יצחק זיע"א.**

מלבד מידותיה הנאצלות והנהדרות הידועות לכל, בלט באופן מיוחד מצוות הכנסת אורחים שלה, שהיה באופן יוצא דופן ממש.

הדברים דורשים יריעה ארוכה ונרחבת, ובעז"ה עוד חזון למועד להעלות על הכתב מעט בעניין זה, עתה נביא מילים מועטות לרגל יום היארצייט, כ"ג אב.

כבר בשנות ילדותה הצעירות היתה ממונה על בית התבשיל של זקנה הגדול **רבינו הקדוש החקל יצחק זיע"א**, ומאז ועד סוף ימיה ממש, מסרה נפשה לשמח יהודים ולהשביע רעבים. לא היה מאושר ממנה עת אשר זכתה להעניק ולתת לנצרכים את מה שהם זקוקים.

מסופר, שבעת שהתארגנו, **הרבנית ורבינו מרן אדמו"ר זצוק"ל**, לנסיעה מארה"ב לארץ הקודש, הרבנית הצדקנית רכשה כובעים וחליפות ובגדים אין מספר, על מנת לחלקם בארץ ישראל לנצרכים.

לאחר מכן הייתה דוחסת את השלל הרב לתוך המזוודות, והיתה מפזרת את הדברים לכאן ולכאן כדי שלא יעכבו אותם פקידי המכס בתואנה על שמנסים להבריח את הגבול ולהרוויח ממכירת הסחורות ללא תשלום מכס.

אך כמובן שבשעת מעשה נדהמו הפקידים למראה עיניהם התמהות מה הולך כאן? מי לוקח כמויות כאלו?... כאן כבר היה צריך להזעיק עסקנים ושתדלנים כדי לשחרר את המזוודות...

כך כל נסיעה הפכה לחגיגה שלימה... עד שאמר לה פעם **רבינו כ"ק אדמו"ר זצוק"ל**: "תראי איזה בזיונות את גורמת לי"...

שעה קלה אחר שהגיעו לארץ ישראל, כבר לא נשאר מאומה מכל המטען הכבד שהוברח מהמכס... את הכל חילקה במאור פנים ושמחה עצומה.

בימים אלו, כ"ז אב, חל גם יומא דהילולא קדישא של אחיה הגדול **מרן כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי שמואל צבי הורוויץ זצוק"ל מספינקא בן הגה"ק רבי אברהם אביש מקראלי זיע"א נכדו חביבו ויקירו של רבינו הקדוש החקל יצחק זיע"א**, אשר כל ימיו לא חדל להעביר ולמסור לדורות הבאים את מה ששמע וראה בביתו הגדול של זקינו רבינו זי"ע.

אלפי ישראל התחממו לאורו הגדול, צמאו בצמא את דבריו הקדושים, נתלהבו על ידי תפילותיו הזכות ושולחנותיו הטהורים.

זכותו הגדולה יגן עלינו ועל כל ישראל להוושע בדבר ישועה ורחמים וכתיבה וחתימה טובה, אכי"ר.

המערכת

איך נזכה לכתיבה וחתימה טובה?

השמש קופחת על הראש, הידיים נושאות שקים מלאים וכבדים, ויהודי יקר פונה אליך - אתה יכול לעזור לי?

אני עובר תקופה לחוצה ועמוסה, מכל הצדדים מתקבצים ענינים דחופים הדורשים שאתפנה אליהם ואסדר אותם, בדיוק בתקופה הזאת פונה אלי מאן דהו בבקשת עזרה - - -

היצר מנסה להגניב מחשבה, עכשיו? וכי לא חסר לי מה לעשות ?, בקושי יש לי זמן לנשום איך אקח על עצמי עוד משימה בכדי לעזור את השני?

לאורו של **רבינו האמרי יוסף זיע"א** אנו למדים יסוד עצום. מן השמים רוצים להמשיך עליך חסדים ורחמים, ולכן שולחים לך יהודי שיבקש את עזרתך, ועל ידי שתרחם עליו ותסייע לו, תזכה שיתעוררו עליך רחמים ויומשכו עליך חסדים גדולים.

בראשונה מביא רבינו את דבריו הנודעים של **הזוהר הקדוש** (ח"א קד.) בענין זה, נביא בס"ד תרגום דברי הזוהר:

רבי אלעזר אמר, בא וראה עד כמה מתנהג הקב"ה בטובה עם כל ברואיו, וכל שכן עם אלו שהולכים בדרכיו ומקיימים את מצוותיו. שאפילו בשעה שהוא רוצה לדון את העולם ולהתנהג במידת הדין, הוא גורם למי שאוהב אותו לזכות בדבר מצוה לפני שיבוא אותו הדין בעולם. כמו שלמדנו, בשעה שהקב"ה אוהב איזה אדם, הוא שולח לו מתנה, ומה הוא המתנה? הוא עני, כדי שיזכה על ידו - על ידי שירחם עליו ויעזור לו, וינצל מן הדין. וכיון שזוכה על ידו, הוא ממשיך עליו חוט אחד של חסד הנמשך מצד הימין - צד החסד, והחוט נפרש על ראשו ורושם אותו לחסד, כדי שכשיגיע הדין לעולם, המשחית יזהר ממנו מלהזיקו, לפי שכשזוקף המשחית את עיניו ורואה את הרושם של חוט החסד על האדם, מיד הוא מסתלק ממנו ונזהר שלא להזיקו, לכן הקדים לו הקב"ה את העני, כדי שיהיה לו במה לזכות ולהינצל מן הדין.

העולה מדברי **הזוהר הקדוש** הוא כך. אנו לא יודעים מה מתרחש בשמים, ומתי עלולים לשרות על העולם דינים, רחמנא ליצלן. אך כאן מגלה לנו הזוהר הקדוש ופותח צוהר קטן למה שקורה בשמים.

יש ועתידים לשרות על העולם דינים חלילה, ומי יזכה לפניך בדין? על כן הקב"ה ברוב אהבתו שולח לאהוביו מתנה עצומה שתציל אותם מן הדין. ומהי המתנה? זהו העני, הנשלח אליך בדווקא, כדי שתוכל לקיים מצות צדקה על ידו. העני לא חייב להיות דווקא יהודי עני מרוט וחבול, הוא יכול להיות יהודי מכובד והדור, אלא שכעת הוא זקוק לעזרתך... ועל ידי שאתה מעורר רחמים עליו ועוזר לו, נמשך עליך חוט של חסד ומציל אותך מן הדין.

וכאן מבאר רבינו את הענין. מהו הביאור שעל ידי שאתה עוזר לעני אתה ניצול מן הדין?

ומבאר רבינו על פי דבריו הנודעים של אור שבעת הימים אדונינו ה**בעל שם טוב זיע"א**.

...וכאשר מקובל בידינו ממרן הבעש"ט זצללה"ה בפסוק (תהלים קכא ה) **'ה' צלך', כי השי"ת כביכול הוא כמו הצל שעושה הכל מה שהאדם עושה, כן הקב"ה כביכול גם כן, כאשר האדם מתנהג במדותיו כן הקב"ה מתנהג עמו, ואם האדם מרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים כאשר מבואר בגמרא** (שבת קנא:).

הרי לנו כלל גדול! מן השמים מתנהגים עם האדם כפי מה שהוא מתנהג. ואם הוא מתנהג ברחמים ובחסדים עם אנשים, מתנהגים גם כן עמו ברחמים ובחסדים!

והנה אם רוצה הקב"ה להשפיע לאדם חסדים ורחמים, אך הוא אינו מרחם כעת על שום אדם, איך ישפיעו לו אפוא חסדים?

על כן שולחים לו מן השמים אדם שיבקש את עזרתו, ועל ידי שירחם עליו ויסייע לו, ירחמו גם עליו בשמים וישפיעו עליו טובות וחסדים. וכלשונו של רבינו:

...אכן אם אין האדם מרחם אז על שום בריאה, והשי"ת ברוב חסדיו המרובים רוצה לרחם עליו ולהשפיע לו טובה, אזי מזמין לו איזה חסד שיעשה האדם עם איזה עני וירחם עליו, ועל ידי זה יכול הקב"ה כביכול לרחם עליו מדה כנגד מדה, וכנ"ל בזוה"ק...

כאשר מפנימים את האמור, העזרה והסיוע לשני מקבלת משמעות חדשה ונעלית. במקום להתרגז על מי שמבקש את עזרתנו, שמחים אנו על ההזדמנות שהתעוררה להמשיך עלינו חסדים וטובות.

דוגמא חיה לזה נביא מדברי בנו **רבינו החקל יצחק** ממה שמתאר מהתנהגות אביו רבינו הקדוש (עשרה מאמרות מאמר ח אות ח):

...והנה כל זה ראיתי אצל אאמו"ר זצ"ל הכ"מ, שהיה סועד סעודתו בכל יום עם כל האורחים הנמצאים, ואף אם הקלים וריקנים היה מקרב, ומשגיח עליהם שיהיה להם לאכול, והיה מצוה לפרוס הרבה פרוסות לחם על השלחן, וכמה פעמים כשכלה הלחם מן השלחן היה שולח לקנות עוד לחם, והיה שמח מאוד כשראה שאוכלים הרבה...

וכשהיה בא איזה אורח בתוך הסעודה היה שמח עליו שמחה גדולה, ואמר 'דא דורנא דשדר לן קב"ה' כדאיתא בזוה"ק. וכשלא היה עוד תבשיל ליתן, היה נותן לו מן הקערה ומהמאכל אשר ניתן עבורו. והיה מאריך בשלחנו... וכמה פעמים ראיתי שהיה מאריך בכיון דלמא אזל אתא עניא כמאחז"ל...

רבינו החדיר כל כך את מאמר הזוהר הקדוש, עד שכאשר הגיע עוד עני, ראה מול עיניו דורון מופלא מאת הקב"ה... ושמח בו עד אין שיעור. ואף שכבר היו מסובין על שולחנו כל כך הרבה עניים ודלים, אבל כל אורח הוא מתנה חדשה ומיוחדת...

על כל השנה הדברים אמורים. על אחת כמה וכמה כאשר קרב ובא ימי הדין, אשר בהם ייכתב וייחתם גזר דיננו לטובה בעזרת השי"ת, על ידי שנרחם על יהודים ונסייע להם, נעורר עלינו ועל בני ביתנו ועל העולם כולו רחמים עצומים, ועל ידי כך ימשך לנו חסדים וטובות עד אין שיעור, ונזכה כולנו לכתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים. אמן ואמן.

אמרי יוסף

ונראה לי לומר עוד, על פי מה שאיתא בזוהר הקדוש פרשת וירא (קד.): רבי אלעזר אמר, תא חזי, כמה אנהג קודשא בריך הוא טיבו עם כל בריין, וכל שכן לאינון דאזלין בארחוי, דאפילו בזמנא דבעי למידן עלמא, איהו גרים למאן דרחים ליה למיזכי במלה עד לא ייתי ההוא דינא לעלמא. דתנינן, בשעתא דקודשא בריך הוא רחים ליה לבר נש, משדר ליה דורונא, ומאן איהו, מסכנא, בגין דיזכי ביה. וכיון דזכי ביה, איהו אמשיך עליה חד חוטא דחסד דאתמשך מסטר ימינא, ופריש ארישיה ורשים ליה, בגין דכד ייתי דינא לעלמא, ההוא מחבלא יזדהר ביה, וזקיף עיניו וחמי לההוא רשימא, כדין אסתלק מיניה ואזדהר ביה. בגין כך אקדים ליה קודשא בריך הוא במה דיזכי...עיי"ש.

הרי כי כאשר הקב"ה רוצה לרחם על אדם, והנה הקב"ה מתנהג מדה במדה, וכאשר מקובל בידינו ממרן הבעש"ט זצללה"ה בפסוק (תהלים קכא ה) 'ה' צלך', כי השם יתברך כביכול הוא כמו הצל שעושה הכל מה שהאדם עושה, כן הקב"ה כביכול גם כן, כאשר האדם מתנהג במדותיו כן הקב"ה מתנהג עמו, ואם האדם מרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, כאשר מבואר בגמרא (שבת קנא:).

אכן אם אין האדם מרחם אז על שום בריאה, והשי"ת ברוב חסדיו המרובים רוצה לרחם עליו ולהשפיע לו טובה, אזי מזמין לו איזה חסד שיעשה האדם עם איזה עני וירחם עליו, ועל ידי זה יכול הקב"ה כביכול לרחם עליו, מדה כנגד מדה, וכנ"ל בזוה"ק.

ונמצא מדוקדק שפיר הפסוק שאמר(דברים יג יח) 'ונתן לך רחמים,' ר"ל שגם זה הוא חסד מאת הבורא יתברך שיתן לך רחמים, ר"ל שיזמין לך איזה עני ויתן בלבבך שתעשה חסד עם העני ותרחם עליו, כדי שעל ידי זה ירחם עליך הקב"ה מדה במדה, וז"ש 'ורחמך', ר"ל אחר שתזכה לרחם על הבריות אזי ירחמו עליך מן השמים, וזה 'ורחמך'.

(פרשת ראה)

הכנסת אורחים על שולחנו של רבינו הקדוש האמרי יוסף זיע"א

המדריגות שהגיע אליהם **רבינו האמרי יוסף זיע"א** הם למעלה מהשגת אנוש, כמו שהעידו צדיקים וקדושים. הן בתורה והן בעבודה.

האמת, כי כל המעיין בספרו הקדוש **אמרי יוסף** רואה בעליל איך כל התורה הקדושה היתה פרושה לנגד עיניו, נגלה ונסתר כאחד, וכולן נסקרין בסקירה אחת.

וכמה שבשני העמודים - 'תורה' 'עבודה' עבד במסירות נפש נוראה עד אין שיעור, לא נחסרה העמוד השלישי 'גמילות חסדים', שגם בזה היה מופלג עד מאד. וכמו שמעיד לנו **רבינו החקל יצחק** (עשרה מאמרות מאמר א אות ו) וז"ל:

...ולדעתי היה חד בדרא בהפלגת ג' מדות הנ"ל צמודים יחד, אשר עליו נשען העולם.

ננסה להביא מעט מן המעט, על קצה המזלג, מהנהגותיו הנאצלות ומדברותיו הנעימים בענין גמילות חסדים. באמת אי אפשר לפורטם כי רבים הם, אך פטור בלא כלום אי אפשר, ונקווה להשי"ת שיעזרנו שיהיה הדברים לתועלת.

ידוע שהיה לו סדר מיוחד בענין צדקה שהיה מפריש כל יום במסירות נפש, וידועים על זה סיפורים רבים מה שאין כאן המקום להאריך בזה, ועוד חזון למועד. כעת נביא מענין הכנסת אורחים שהיה בחצרו הקדוש.

בכל יום ערך רבינו סעודה גדולה, בו היו מסובים אורחים רבים על שולחנו, החל מהיושבים החשובים ששהו בכל ימות השבוע בבית המדרש, כמו שהיה נהוג אצל צדיקים רבים שהחזיקו בבית מדרשם חסידים ואנשי מעשה שפרשו מכל הליכות עולם הזה, והגו בתורה הקדושה יומם ולילה בקדושה וטהרה. אך לא רק אותם תלמידי חכמים מופלגים בחסידותם היו סמוכים על שולחנו, אלא גם לאנשים 'קלים וריקנים' דאג רבינו לאכילה ושתיה עד שיצאו שבעים ומרוצים. והיה שמח מאד בראותו שאוכלים הרבה, ולא היה מתחיל לאכול עד שנתנו לכל האורחים. ואם היה אורחים רבים כל כך, והיה חסר לאדם משהו, העניק לו ממה שהכינו לו. כמו שמספר בקדשו **רבינו החקל יצחק** (שם מאמר ח אות ח):

*...והנה כל זה ראיתי אצל **אאמו"ר זצ"ל** הכ"מ, שהיה סועד סעודתו בכל יום עם כל האורחים הנמצאים, ואף את הקלים וריקנים היה מקרב, ומשגיח עליהם שיהיה להם לאכול, והיה מצוה לפרוס הרבה פרוסות לחם על השלחן, וכמה פעמים כשכלה הלחם מן השלחן היה שולח לקנות עוד לחם, והיה שמח מאוד כשראה שאוכלים הרבה, ואמר להם בזה הלשון: 'עסט קינדערליך'. וכמה פעמים היה מוסיף ואומר בזה הלשון: 'יערב לכם ויבוסם לכם'. ולא היה מתחיל לאכול עד שנתנו לכל האורחים.*

וכשהיה בא איזה אורח בתוך הסעודה היה שמח עליו שמחה גדולה, ואמר: 'דא דורנא דשדר לן קב"ה' כדאיתא בזוהר הקדוש. וכשלא היה עוד תבשיל ליתן, היה נותן לו מן הקערה ומהמאכל אשר ניתן עבורו. והיה מאריך בשלחנו כמאחז"ל (ברכות נה.), ואמר עליו דברי תורה ומוסר וחסידות. ואחר כך היה לומד קצת הלכות פסוקות בשולחן ערוך אורח חיים. וכמה פעמים ראיתי שהיה מאריך בכיון דלמא אתא עניא כמאחז"ל שם...

כאן המקום להתבונן מעט. ידוע מה שאמר הרה"ק **רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א**: בעת שאני עולה כל בוקר לשמים לפעול ישועות לכלל ישראל, אני פוגש כבר את **רבי מאיר יוסף** [כך היה קורא לרבינו האמרי יוסף מרוב חיבה], ואמר "מאיר יוסף טלאפעט מיט די גרויסע שטיוועל'ס, מיט פילע שאקוועס מיט ישועות פאר יודן" [מאיר יוסף צועד כבר עם המגפיים הגדולות, עם שקים מלאים ישועות לכלל ישראל] (מפי כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל)

ואכן, רבינו הסתובב בעולמות העליונים כבן בית, אבל בכל זאת לא הסיח דעתו ולו לרגע קט מדרי העולם הזה, זכר את כל צרכיהם, דאג להם לאכילה ושתיה. ועד כדי כך הגיעו הדברים, שלא אכל הוא עד שראה שהביאו לכולם. והמתבונן יעמיד מרעיד, וכי אוכל גשמי אכל? הלא וודאי אכילתו היתה עבודה שלימה כאכילת קדשים עם כוונות נשגבות ועצומות, לא פחות מתורתו ותפלתו! [-ואף ייתכן שהם היו בדרגה יותר גבוהה מהתורה והתפלה - עיין אמרי יוסף סוף פרשת כי תצא, ואכמ"ל] אבל עד שלא ראה שלכל המסובים יש די סיפוקם לא אכל מאומה!

כמו כן ידוע על סיגופיו הגדולים מצעירותו, ועל אכילתו המועטת והזעומה, כמו שהעיד **רבינו החקל יצחק** (שם מאמר ז אות ג):

...והיה לו נפש שפילה שהיה זהיר ופרוש מכל התאוות, והיה אוכל מעט מזעיר, ובשר כמעט לא אכל כלל, ומכל מאכל שהיה לו הנאה ממנו היה ממעט באכילתו...

ועד כדי כך הגיעו הדברים, עד שרבו הקדוש **מהרי"א מזידיטשוב** הוכיחו מדוע כה ממעט באכילתו, כמובא בהקדמתו לספר לקוטי תורה והש"ס. אך כל זה לעצמו, אולם בנוגע לאחרים אדרבה שמח שאוכלים הרבה ושבעים.

אכן ראשו מגיע השמימה, אולם סולם מוצב ארצה... הכנסת אורחים מופלגת זו עשתה רושם גדול בשמים, עד כדי שכאשר רצו להוכיח בשמים מאן דהו בגודל מצות הכנסת אורחים, הוכיחו אותו 'מדוע אינו מקיים מצות הכנסת אורחים כמו האמרי יוסף'...

וכה כתב **רבינו החקל יצחק** (שם מאמר ט אות י):

פעם אחת חלה איש אחד מאנ"ש, והיה מסוכן מאד, וחלם לו להאיש ההוא איך שהיה עומד בדין בבית דין שלמעלה והוכיחו אותו על רוע התנהגותיו, וגם אמרו לו מדוע אינו לומד את עצמו לקיים מצות הכנסת אורחים מאאמו"ר, והראו לו גודל הכנסת אורחים של אאמו"ר, ואז ראה גם את אאמו"ר ואמר לו, שילך לביתו, ובזה נתעורר והיטב לו ונתרפא.

והנה, **רבינו האמרי יוסף זיע"א** בקיומו מצות הכנסת אורחים, מלבד הכוונה הפשוטה שהיה לו, כדי להשביע את הרעבים ללחם והצמאים למים, היתה לו בזה כוונה נוספת, רבינו, כל ימי חייו היה עיניו ולבו תמיד להשפיע לעם בני ישראל ישועות וברכות בשפע רב, וכדי להמשיך שפע לישראל היה מתאמץ באופן מיוחד במצוות הכנסת אורחים.

כמו שמגלה לנו סוד נפלא וכמוס מדרכי הצדיקים בהמשכת שפע ברכה וישועה לבני ישראל, וזה לשונו הקדוש (פרשת תולדות):

דהנה אנו רואים וגם אבותינו ספרו לנו, כי כל הצדיקים רצונם וחפצם שכאשר באו אצלם אנשים להמשיך להם שפע, אזי רצון הצדיק אשר האנשים הנ"ל יהנו ויאכלו אצלו ויהיו דוקא סמוכים על שלחנו.

והטעם הוא, כי כל דבר צריך להיות באתערותא דלתתא, כמו שמצינו בכמה מקומות כן, ועל כן רצון הצדיק שבעל הבית יאכל אצלו דוקא, ואז הצדיק מתפלל לפני השי"ת, שכאשר הוא נתן לו בביתו לאכול כן יתן להם השי"ת גם בביתם אחד נסיעתם מהצדיק פרנסה בריוח ובנקל ובכבוד, כי הוא רק בחינת אדם שאינו ביכלתו יותר, אבל השי"ת הוא זן ומפרנס לכל הברואים והוא כל יכול, ועל ידי זה הוא מעורר רחמי שמים על האנשים הבאים אצלו כנ"ל.

הרי לנו גילוי קטן מכבשונו הלוהט של רבינו הקדוש, בדרכי הצדיקים הקדושים, איך שטיכסו עצות להמשיך לכלל ישראל ברכות וישועות.

גם **רבינו הקדוש החקל יצחק זיע"א** מסר נפשו על ענין הכנסת אורחים באופן נשגב מאד, ועוד חזון למועד להרחיב את היריעה בזה בעז"ה. לעת עתה נביא את דברות קדשו של **כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי שמואל צבי הורוויץ זצוק"ל מספינקא**, אשר היה כל ימיו מקושר לזקינו **רבינו החקל יצחק** בקשר אמיץ ונורא באופן שלא ניתן לתאר.

וכה סיפר בקדשו: כידוע אצל זקיני הקדוש לא היה שייך מציאות של הפסק באמצע שעות לימודו עד כדי מסירות נפש [ויש על זה סיפורים רבים, ואכמ"ל], אך זאת פקד לכל באי ביתו, שכשיגיע עני לבקש צדקה ודבר מאכל, יכניסוהו אליו בקודש פנימה, ולא רצה לסמוך בזה על בני הבית, אלא היה חפץ בעצמו לדאוג לעני ולהעניק לו. וכשראה שהוא רעב היה מראה לו - בלי להפסיק בדיבור, שהרי באמצע הלימוד הוא אוחז - שילך לחדר המיוחד לאורחים, שם היה מוכן מאכל ומשתה לכל דורש כיד המלך, ושם יאכל לשובע נפשו.

ויהי רצון שנזכה אף אנו ללכת בעקבות הצדיקים ולהרבות בגמילות חסדים והכנסת אורחים, ובזה נזכה אף אנו לעורר רחמים מרובים עלינו ועל כל ישראל, ונזכה לכתיבה וחתימה טובה, אמן כן יהי רצון.

סיפורי ישועות תשפ"ד

ישועות מופלאות בציון רבינו הקדוש האמרי יוסף זיע"א

לבנות בראש שקט? איך?!

מספר אברך מופלג יקר שבערכין:

זה זמן רב שהשכנים בבנין התכוננו לבניה המיוחלת, תכנונים אין סופיים, התייעצויות עם מומחים בתחום, הצעות שונות ומשונות, עד שהתקבלה ההחלטה - יוצאים לדרך!

לא נכחיש כי במשך הזמן הרב של ההתארגנות הזהירו אותנו יודעי דבר לבל נופתע מהפרעות למניהם על ידי גורמים שונים ומשונים, ובהחלט אפשר לומר שהתכוננו לכך, אבל מה שהתרחש במציאות היה משהו אחר לגמרי.

לא עבר יום אחד! ללא הופעת פקח נוקשה שלא הניח לנו להמשיך בתואנות שונות, לפעמים היו אלו טענות וסברות שאין בהם ממש כלל וכלל.

הללו הוזמנו על ידי מספר אנשים שהחליטו לא לתת לנו מנוח, ולהפריע על כל צעד ושעל.

כל מה שנסינו לא עזר, פנינו לעסקן זה, ולעסקן אחר, ללא הועיל.

כך חלפו להם מספר חודשים, בהם עם כל הקושי להמשיך לנהל את החיים עם בניה בבנין ובבית שלך, הוכרחנו להתמודד שבעתיים, שהרי הבניה התקדמה בצעדי צב. איך שייך לבנות באופן כזה?

הסוף לפרשיה עגומה זו לא נראתה באופק הקרוב, אך אני כבר ידעתי מה צריך לעשות.

יש כתובת, שנותנת מענה גם למקרים הקשים והנואשים ביותר. הלא הוא ציונו הקדוש של מרן רבינו הקדוש האמרי יוסף זכותו יגן עלינו.

קמתי והצטרפתי לרבבות הנוסעים להשתטח על הציון הקדוש ביומא דהילולא קדישא, והעתרתי תפילה ותחנונים עבור המקרה שנקלענו בו ואין מוצא.

ההמשך מיותר, כל אחד יכול לנחש. במשך שבועות בודדים התקדמה הבניה מה שלא הספיקו לבנות בכמה חודשים!

כולם תמהו ושאלו. היכן נעלמו המפריעים והפקחים?!

אני ידעתי את התשובה...

ונזכה לבנים תלמידי חכמים

סיפר לנו אחד הפוקדים בקביעות את הציון הקדוש:

לפני זמן מה שח באזני חבר את אשר בלבו. בחסדי שמים זכה להיפקד בבן שמרווה לו נחת, אך הילד כבר הגדיל, ועז חפצו לזכות בעוד ילדים.

אני שכבר נושעתי באופן אישי בציון האמרי יוסף המלצתי לו בחום לעלות לציונא קדישא של מרן רבינו האמרי יוסף, שם כבר נושעו כל כך הרבה, ויהי רצון שתוושע גם אתה.

הלה קיבל את הדברים ולא אחר לקיים את הדבר ולממש את אשר חפץ לעשות, ועלה לאהל הקדוש ושטח את בקשתו.

לפקודת שנה! שמחתי לשמוע מפי ידידי את הבשורה המשמחת, מזל טוב מזל טוב!

חיות ושמחת חיים בציון הקדוש

מספר יהודי נכבד:

אני לא יספר סיפורים מיוחדים ויוצאי דופן, מקרים מטלטלים ומסמרי שיער, ברצוני לספר את סיפורו של האדם הפשוט, הלא יוצא מן הכלל.

מנהג של קבע הנהגתי אצלי, כמעט כל יום, לפני שאני יוצא לעמל יומי, אני עולה לציון הקדוש של רבינו האמרי יוסף ושופך שיח לפני אדון כל.

כשאני נכנס שם אני מתמלא חיות ושמחה, ואני מרגיש איך מוזרמים אצלי כוחות מחודשים ורוח רעננה נושבת בקרבי, רוח של אמונה ובטחון ותקווה להשי"ת.

הדקות המועטות האלו נותנים לי כוחות להמשך החיים וסדר היום.

כמו כן כבר ראיתי הרבה פעמים סייעתא דשמיא, אמנם לא משהו חריג, אבל הרגשתי בחוש שדווקא התפילה בציון הצדיק מצילה אותי מכל אותם מקרים חריגים. לדוגמא אספר מה שהיה אצלי לאחרונה, כשעצר אותי שוטר ורצה לתת קנס על עבירת תנועה קלה, וברגע האחרון שחרר אותי לנפשי. ועוד המון סיפורים קטנים.

לפעמים, דווקא סיפורים קטנים ופשוטים מעידים ומספרים על כוחו הגדול של הצדיק לתת חיות ושמחת החיים לדרי עולם הזה.

ויהי רצון שנוושע כולנו בזכות הצדיק. אמן כן יהי רצון.

לודמיר
מקושרים לצדיק מאז ועד היום

להפצת משנתו ותורתו הבהירה של
קודש הקדשים **רבי שלמה מקארלין** זי"ע
סיפוריו ותולדותיו, ותולדות זרעו אחריו

הכנסת אורחים לודמיר
סמוך לציון קודש הקדשים
רבי שלמה מקארלין זי"ע

| גליון 293 |
פרשת ראה תשפ"ו

אורו הקדוש
שאלות ותשובות בחיי היום יום במשנת רבינו הקדוש

שאלה

בשנה האחרונה היתה עליית מחירים ניכרת, בעקבות כך אני מוצא את עצמי שקוע כל העת בשיח סביב נושא המחירים. הדברים הגיעו לידי כך שאפילו בסעודת שבת, כשמגישים את הדגים, במקום לומר 'לכבוד שבת קודש', אני מדבר אודות עליית מחיר הדגים, כמה עלו בשנה שעברה וכמה יעלו בשנה הבאה. הענין הזה מפריע לי מאד. אין לי טענות כלפי בני ביתי, שכן אני הוא זה שצריך לתקן זאת, משום שלרוב אני הוא זה שפותח ומעלה את הנושא. שאלתי היא, כיצד אוכל לשפר את עצמי בענין זה?

תשובה:

אומרים ששאלת חכם - חצי תשובה. בכוחה של שאלה להאיר את הטעון תיקון, וברגע שהשאלה מטרידה אותך, אתה כבר נמצא על דרך המלך. ההתעלות בעבודת ה' מתחילה תמיד בחשבון הנפש, ועצם עיסוקך בכך מעיד שכבר התחלת לעשות את החשבון. מי שעורך חשבון הנפש, מוצא גם את הדרך לתקן את עצמו. משכך ייתכן מאוד שיכולנו לסיים כאן, שכן אתה כבר נמצא בעיצומו של תהליך התיקון, ומובטחני שתגיע לפתרון.

אך מכיוון שהעלית את שאלתך, נצעד יחד לשורשם של דברים ונבדוק ממה נובע העיסוק התמידי הזה ביוקר המחיה? הסיבה הפשוטה והגלויה היא טרדת הפרנסה. כשהיוקר מאמיר והפרוטה אינה מצויה, הדבר מביא לצמצום המוחין; שוקעים בקטנות, דשים בנושא ולועסים אותו עד אין סוף. יכולנו להתמקד בתשובתנו בסיבה זו, ולהרחיב באוזניך על הצורך להתחזק במידת הביטחון - לזכור שהקדוש ברוך הוא זן ומפרנס לכל, וכל צרכיך יגיעו אליך מאת ה' הטוב. הדברים נכונים שבעתיים כשמדובר במאכלי שבת, וכפי שידועה שיטתו של רבינו, רבי שלמה מקארלין זי"ע, שאין לקמץ על קניית דגים לשבת קודש.

אך תחת זאת, אנו רוצים להיכנס איתך לרובד יותר עמוק ופנימי.

ידוע שכאשר היצר הרע מזהה הזדמנות פז שבה האדם יכול להתעלות בעבודת ה', הוא משקיע את כל כוחו כדי להכשילו. ניקח את הדוגמה שציינת בשאלתך: סעודת שבת. אין חולק על כך שזוהי ההזדמנות הטובה ביותר לשוחח עם הילדים ובני הבית דיבורים רוחניים ונעלים, לספר סיפורי צדיקים ולהחדיר בהם ערכים ומידות טובות. ודווקא בזמן הקדוש הזה, מופיע היצר הרע ומסיט את השיחה לדברי הבל.

ולא צריך להגיע רק לסעודת שבת. כשמתחילים לדבר על יוקר המחיה, זהו סימן לשני דברים: האחד - שיש כאן הזדמנות וזמן לשיחה, והשני - שחסרים נושאים מתאימים ואיכותיים לשיחה הזו. ולכן מתחילים סתם "לטחון מים" ולדבר על דברים של מה בכך שאינם מובילים לשום מקום.

רבינו הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע אמר פעם שישנם שלשה דברים שתמוהים בעיניו: א'. כשיש אסיפה בעיר עבור תקנות העיר, שזהו באמת דבר טוב לראות בטובת העיר, ולתקן תקנות שלא יהיה כל דבר ביוקר, דגים ובשר וכדומה, אך אף על פי כן כל בי עשרה שכינתא שריא, איך אין שואלים זה את זה בענין עבודות ה', ולטכס עצה נגד הבעל דבר המסטין ועולה? ב'. למה כשאחד פוגש בחבירו ושואלו מה עושה, איך הולך לו בפרנסה ובבריאות וכדומה, אינו שואל אותו את העיקר איך הולך לו בעבודת ה'? ג'. בעת שבאים הבעל ואשתו מהחנות, מדברים איך שהיה כל היום, אם נכתבו כל ההקפות, או אם כל אחד שילם בעד הסחורה שקנה, ואיך המאזן, ותמה למה אינם מדברים אולי לא היו המשקולות טובות, או שהונו לוקח בסחורה שקנה, וכדומה מהדברים הרגילים הנוגע לתורה. עד כאן.

דבריו הקדושים מתאימים היטב למצבך; יש לך הזדמנות של שיחה ודיבור, נצל זאת היטב לדבר בעניני עבודת ה'. כל שעליך לעשות להתכונן מעט מראש. לפני שאתה ניגש לשולחן שבת, קח לעצמך כמה דקות להכין נושאים ברוחניות שיעניינו את בני משפחתך. תתפלא לראות כיצד הדברים הללו מרתקים ומעניינים אותם הרבה יותר ממחירי הדגים.

למסירת שאלות, הערות או הארות למדור זה, ניתן לפנות לקו לודמיר: 02-30-111-22 שלוחה 99
או לדואר אלקטרוני: A023011122@gmail.com לתשומת לבכם: בחירת השאלות לפרסום נעשית על פי שיקול דעתם הבלעדי של חברי המערכת. אין המערכת מתחייבת לבחור או להשיב לכל שאלה שנשלחה.

שבוע של חיים
מתורתו של רבינו ותלמידיו הק'

פרשת ראה

כי בגלל הדבר הזה יברכך (טו, י). בגלגל החוזר בעולם יברכך - שיהיה ביופי. רצה לומר, אפילו כשיחזור הגלגל ויצטרך לבריות, יברכך ה' שיהיה על כל פנים בכבוד.

(שס"ה סעיפים)

לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת (יד, א). כאשר באו לנחם את כ"ק אדמו"ר הצעיר זי"ע על הסתלקות אביו כ"ק אדמו"ר הזקן זי"ע, אמר דברי נחמה בדמעות שליש, בתוך הדברים סיפר: בשם הרה"ק מהר"ש מקארלין שאמר אחר שנתבקש אא"ז רבי אהרן הגדול בישיבה של מעלה: 'לא תתגודדו' - לא תעשו אגודות אגודות, 'ולא תשימו קרחה' - לשון קרח וקרירות, כי רק 'בין עיניכם למת' - אבל באמת עדיין עומד ומתפלל.

(בית אהרן קנז, ד)

לא תקפוץ את ידך מאחיך האביון (טו, ז). מהרב הק' וכו' מו"ה שלמה מקארלין זצוק"ל: תהלים, ראשי תיבות ל'א ת'קפוץ י'דך מ'אחיך ה'אביון, ומה שאיתא בשל"ה הק' לומר תהלים קודם התפילה, יש בזה גם כן רמז לתת צדקה קודם התפילה, על דרך שאמרו: ר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי.

(אמרי שפר)

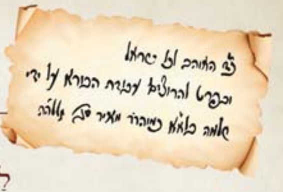

דברים שנחרטו על גווילי אש

הָאוֹהֵב לְכָל יִשְׂרָאֵל וּבִפְרָט לְהָרוֹצִים עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא עַל יְדֵי

הרה"ק רבי ישראל מגראדזיסק-ווארשא זי"ע הי"ד, בהסכמתו על הספר הקדוש 'שמע שלמה':

"הכתבי קודש ההם מסוגלים להשפיע הטוב לההוגים בהם."

רבים מעידים:
מאז שהתחלתי לקבוע לימוד בתורתו של רבינו, כל חיי השתנו.

בניין בית הכנסת באלעסק

לשונות אש גבוהות וארגמניות ריקדו בעוז בחשכת הלילה, וליחכו את שורת בתי הכנסת בעיר אלעסק. קהל גדול התקבץ בבהלה גדולה מחוץ לבית מדרשו של הצדיק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק, מביטים באימה באש שהחלה אוחזת בבית הקדוש.

"מדוע אין נכנסים להציל את ספרי התורה?!" קרא הצדיק ונענה כי המפתח בידיו של הגבאי וכל הניסיונות לאתרו בתוך ההמולה הגדולה לא צלחו.

ניגש הרבי הקדוש לפני שערי בית הכנסת וקרא בקול גדול: "פתחו שערים" ותיכף נפתחו הדלתות מאליהם. רץ הצדיק בנשימה טרופה אל ארון הקודש שהיה גדוש בהרבה ספרי תורה, נטל בעצמו ארבעה ספרים על זרועותיו ורץ עימהם לחוץ, והורה לאנשים: לכו והצילו כל הספרי תורה כי הדלת פתוחה. דקות אחדות לאחר מכן, נאחזה האש סביבות בית הכנסת והיה למאכולת אש עד היסוד כולו.

◆ ◆ ◆

שבורים ורצוצים היו יהודי אלעסק על שרפת בית הכנסת הגדול, בית חייהם ורוח אפם. התפילות הטהורות שהשתפכו בין כתליו, עם קולו המתוק של לימוד התורה - התנגנו במוחם ובליבם, והתערבבו עם המראות הקשים והנוראים של להבות האש, שצבעו באותו לילה נורא את לב השמיים בצבעים מאיימים ואפלים. אולם, הרה"ק רבי חנוך העניך לא נתן לאיש לשקוע בייאוש, ומייד אזר כגבר חלציו וחיש נחלץ לבנות את בית ה' מחדש, בית מפואר ומהודר שיהיה כבודו גדול מבית הכנסת שהפך לעיי גחלים ואפר.

ציון קדשו של
הרה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זצוק"ל

רבי חנוך העניך, שהיה חתנו של הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א, למד רבות מאורחותיו ודרכיו בקודש של חותנו הגדול, ולבד ממה שרכש ממנו גופי תורה ועבודת ה', קיבל מאיתו גם את רזי ונסתרות התורה, וכאשר בנה הרה"ק רבי שלום את בית המדרש הנודע בבעלזא העיירה, שיתף גם אותו בכוונותיו הנשגבות עליהם עמל בעת בניין בית המדרש. כעת ראה רבי חנוך העניך הזדמנות לזכות באותן השגות נוראות, ובמצווה הגדולה והחשובה של בניין בית ה'.

הזמין רבי חנוך העניך את הטובים שבעוסקי המלאכה, מהנדסים מומחים ואדריכלים מנוסים, בנאים מעולים ובעלי מלאכה ואומנות, לפאר ולרומם בית השם מבית ומחוץ.

עם תחילתה של המלאכה, הפשיל הרבי את מעילו, ובמו ידיו הניח את השורה הראשונה של אבני היסוד, תוך ששפתיו ממלמלות פסוקי קודש, מזמורי תהלים ותפילות רותחות, כשמחשבתו הקדושה שקועה ברזין דרזין, גבוה מעל גבוה.

◆ ◆ ◆

עבודת בניין הבית, התקדמה בקצב משביע רצון, כאשר כל בני העיירה מביטים בעיניים מעריצות על הבית הקדוש אשר הולך ונבנה ברוב פאר והדר. גם אותם גויי העיירה ראו והביטו בהשתהות למראה בית המדרש הגדול ההולך ונבנה בקצב מהיר ברוב הוד. היו בהם שליבם יצא מקנאה והיו שרק עקבו בהתעניינות אחר תהליך הבנייה, אולם כומר העיירה, ליבו יוצא היה ונאכל, ושיניו חורקות היו בכעס וחמה.

זה מכבר היו עיניו של הכומר המשוקץ, צרות בהצלחת הקהילה היהודית ההולכת וגדלה, החליט אפוא בליבו הגס והמתועב, כי עתה הגיע הזמן והופיעה העת הנכונה לנקום ביהודי אלעסק וברבם.

שמועה שמע הכומר, כי אחד התנאים של הרבי לבניין בית הכנסת היה, כי קומתו תהיה גבוהה מכל בתי העיירה, כנדרש ומבואר בהלכה. ישב הכומר עם עצמו והחליט כי אם כן, הרי שכאשר בית תפלתם יהיה גבוה יותר מבניין בית הכנסת, בודאי שתהיה זו נקמה טובה לבני הקהילה ולרב העומד בראשם.

החליט ועשה. קרא הכומר לגויי העיירה ומשפחות האדמה ופרש באוזניהם את תוכניתו, לשפץ את בית התפלה ולהוסיף על גובהו, עד כי יתנשא מעל כל הבתים ואף יאפיל בגובהו על הבניין המפואר שזה עתה נבנה והולך, בניין בית הכנסת של היהודים.

◆ ◆ ◆

"רבי קדישא", מיהרו היהודים אל ביתו של הרב, וסיפרו בכאב גדול: "הכומר, שונא ישראל, גייס את הגויים לבנות להם בית תפלה. עומדים הם לבנות אותו גבוה יותר מבית הכנסת שלנו, ומה יהיה?!"...

ישב הרבי הקדוש על כסאו, פניו להבים ומחשבתו משוטטת בדבקות בעולמות העליונים. ואז פצה את פיו הקדוש ויאמר לפני החסידים בארשת מאירה ושמחה:

"אל לכם לדאוג. לא יעלה הדבר בידו, ולא יוכל לבצע את זממו. מחשבתו תופר ועצתו תתקלקל! הוא לא יצליח לבנות כלל את בית תפלתם!"

◆ ◆ ◆

בוקר אחד הופיע הרבי בשטח בית הכנסת החדש הנבנה, כמנהגו מדי כמה ימים. קירות הקומה הראשונה כבר עמדו על תילם, וניתן היה להיכנס פנימה אל חלל הבית הקדוש. נכנס הרבי אל ההיכל הנמצא בשלבי בנייה, וניגש אל אחד החלונות הפעורים בקיר. בעודו נשען על אדן החלון, הביט הרבי אל המקום בו עומד בית טומאתם, ואשר אותו ביקש הכומר לשפץ ולהגביה. שעה ארוכה עמד כך הרבי, מביט ומתבונן, שותק ומהרהר, ועיניו הטהורות יוקדות ובוערות. ורק כשחלף זמן מה, התנער באחת משרעפיו, ובנימה של תמיהה קרא ואמר:

"אינני רואה כאן כלום"... והמשיך בעבודת היום.

והנה באותו רגע בו ביטא הרבי בשפתיו את תמיהתו, החל בניינם של הגויים לשקוע תחתיו בארץ, עשו הערלים תחבולות שונות והזמינו בונים טובים ולא הועילו כלום. אגם גדול נוצר במקום, עד היום הזה, ונתקיים אז - "כשזה קם זה נופל".

ובעוד בניין הטומאה שקע באדמה, הרי שבניין הקודש של בית הכנסת המשיך להיבנות עד כי נשלם ברוב פאר והדר, לשמחת ליבם של הרבי ובני העיירה. (ע"פ לב שמח החדש)

◆ ◆ ◆

לרגל הילולת הרה"ק ה'לב שמח' רבי חנוך העניך דוב מאלעסק - א' אלול שנת תרמ"ד. בנו של הרה"ק רבי שמואל בן הרה"ק 'רבי מאיר הקדוש' מבעלזא תלמיד הבעל שם טוב. רבו המובהק היה חותנו הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א. בנוסף, הירבה לנסוע אל הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זיע"א תלמידו הקרוב של רבנו שלמה מקארלין זיע"א. יחד עם חותנו מוהר"ש מבעלזא נסעו יחדיו לסטרליסק משך שמונה פעמים, כך העיד הרבי לימים, ואחר כך נסע בעצמו, וביחד - שבת בצל השרף מסטרעליסק ל"ב שבתות!

יצוין כי רבי שלום מבעלזא וחתנו רבי חנוך העניך דוב היה בידם הכוח הגדול לרפא חולים באופן מופלא וניסי, וכמותם תלמידים נוספים של הרה"ק מסטרעליסק, כרבי יהודה צבי מסטרעטין ועוד, וכידוע שהיה בידי הרה"ק מסטרעליסק 'ספר הרפואות' הגנוז שקיבלו מאת מרן רבנו רבי שלמה מקארלין.]

החיים בלודמיר

החיים בלודמיר בעבר ובהווה

להזכיר בכל יום ויום את שמו הקדוש של רבנו שלמה מקרלין

ביום כ"ז אב יחול יום היארצייט של הרה"ק רבי משולם פייש הלוי ב"ר מרדכי הנולד מאימו צירל - האדמו"ר מטאש זי"ע, שהסתלק בשנת תשע"ה. דמות של רבי קדוש מדורות קדמונים - היה הרבי הקדוש, עבודת קודשו כמלאך ה' ממש. על שפתיו היו שגורות עובדות קודש וסיפורים יקרים על רבותינו הקדושים מאורי החסידות, וגם כמה וכמה סיפורים מרבינו הקדוש רבי שלמה מקארלין. לאחרונה נודעה העובדה המרטיטה והמרעישה אודות מנהגו הקדוש של הרבי, שהיה נוהג בכל יום ויום להתאמץ ולהזכיר את שמו הקדוש של רבנו שלמה, או לספר איזו עובדה ממנו, דבר יום ביומו חוק ולא יעבור. **זכות כל הצדיקים תגן בעדנו ובעד כל ישראל.**

הרה"ק מטאהש זצוק"ל

יַלְדֵי רַבֵּנוּ שְׁלֹמֹה // חִידַת הַשָּׁבוּעַ

אֵצֶל מִי מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ הָיָה גָּנוּז "סֵפֶר הָרְפוּאוֹת"?

הַפִּתְרוֹן מוֹפִיעַ בְּעָלוֹן זֶה.

בִּכְדֵי לַעֲנוֹת יֵשׁ לְחַיֵּג לְקַו לוּדְמִיר 023011122 לְהַקִּישׁ 0 וְלִפְעֹל עַל פִּי הַהוֹרָאוֹת.

נִתָּן לַעֲנוֹת עַד לְיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים

בֵּין הָעוֹנִים נְכוֹנָה, יֻגְרַל זִכּוּי לִרְכִישַׁת מַתָּנָה בְּסַךְ 50 ₪

הַזּוֹכֶה לְפָרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן: יִשְׂרָאֵל דָּוִד אַיְזֶנְבָּאךְ יְרוּשָׁלַיִם

רַבִּי חֲנוֹךְ הֶענִיךְ דֹּב מֵאַלֶעסְק

רַבִּי חֲנוֹךְ הֶענִיךְ דֹּב נוֹלַד בָּעֲיָרָה אַלֶעסְק הַסְּמוּכָה לָעֲיָרָה בֶּעלְזָא, בִּשְׁנַת תק"ס, לְאָבִיו רַבִּי שְׁמוּאֵל וּלְאִמּוֹ מָרַת רוֹיזָא. אֲבִי אָבִיו הָיָה רַבִּי מֵאִיר הַקָּדוֹשׁ מִבֶּעלְזָא תַּלְמִידוֹ שֶׁל מָרָן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב.

לְיָמִים נָשָׂא הָרַבִּי אֶת בַּת רַבִּי שָׁלוֹם מִבֶּעלְזָא (וּבְזִוּוּג שֵׁנִי אֶת בַּת רַבִּי מֵאִיר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבֶּרְדִיטְשׁוֹב) וּמֵאָז הָפַךְ הָרַבִּי לְתַלְמִידוֹ הַקָּרוֹב שֶׁל רַבִּי שָׁלוֹם, וְיַחַד עָסְקוּ בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה. רַבָּה הָיְתָה הַעֲרָכָתוֹ שֶׁל רַבִּי שָׁלוֹם לַחֲתָנוֹ, כַּאֲשֶׁר הֵעִיד עָלָיו וְאָמַר: "מַלְאָכִים וּשְׂרָפִים מִשְׁתּוֹקְקִים לִתְפִלָּתוֹ!".

רַבִּי חֲנוֹךְ הֶענִיךְ דֹּב וְחוֹתְנוֹ רַבִּי שָׁלוֹם מִבֶּעלְזָא – הָיוּ שְׁנֵיהֶם חֲסִידִים שֶׁל הָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אוּרִי הַשָּׂרָף מִסְּטְרֶלִיסְק, שֶׁהָיָה אֶחָד מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ שְׁלֹמֹה מִקַּארְלִין, וּלְיָמִים הֵעִיד רַבִּי חֲנוֹךְ הֶענִיךְ דֹּב: זָכִיתִי לִהְיוֹת בְּצֵל קָדְשׁוֹ שֶׁל רַבִּי אוּרִי ל"ב שַׁבָּתוֹת! פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת גָּדוֹל הָיָה הָרַבִּי וְהוֹשִׁיעַ יְהוּדִים רַבִּים, חוֹלִים וְכָאֵלּוּ שֶׁלָּקוּ בְּנַפְשָׁם. זְכוּתוֹ תָּגֵן עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל..

"הֱוֵי דָּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת - צָרִיךְ לָדוּן אֶת הקב"ה שֶׁהוּא 'כְּלַל הָאָדָם', לְכַף זְכוּת, שֶׁכָּל מַה דְּעָבֵד רַחֲמָנָא לְטָב עָבֵד..."

מַרְגָּלִית מִתּוֹרָתוֹ
שֶׁל רַבֵּנוּ שְׁלֹמֹה מִקַּרְלִין:

המעוניין לקחת חלק בהפצת העלון מוזמן להתקשר לקו לודמיר 02-30-111-22 שלוחה 8 רוצה לקבל את העלון במייל? שלח הודעה ל- A023011122@gmail.com

בקדושתו של אהרן

מרן הרה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א

באהלי צדיקים

סיום שיחת קודש מכ"ק האדמו"ר הרה"ק מראחמיסטריווקא-ארה"ב זצוק"ל לכבוד יומא דהילולא רבה דכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע

מרן זי"ע עם הרה"ק האדמו"ר מסקווירא זצ"ל

דביקותו של מו"ח ז"ל במרן זי"ע

מו"ח ז"ל (הרה"ק מסקווירא זצ"ל) היה מעריך ומעריץ את כ"ק מרן זי"ע במאוד מאוד, והיה מפליג בשבחו של אותו צדיק וקדוש, ומפליא את קדושתו ועבודתו הקדושה. גם הרבה לשלוח הזכרות ושאלות למרן זי"ע. עוד זאת, בכל שמחה שהיתה במעונו, הדבר הראשון שהיה עושה היה שולח מברק להודיע זאת לדודו הק' - מרן זי"ע.

"איך האב נאך געקענט א וועלט!"

פעם ישב עם יוצאי חלציו, ודיברנו על הצדיקים, ואמר לנו: "איך האב נאך געקענט א וועלט! וואס האט עטץ געזעהן?" ופנה לבתו - זו' הרבנית - ואמר לה, שבזכותי זכתה להכיר את כ"ק מרן זי"ע, מה שלא זכו שאר יוצאי חלציו, ורק היא כאשר הגיעה לכאן קודם השידוך, וביקרה יחד עם אמה הרבנית הצדקנית מרת טריינא ע"ה אצל מרן זי"ע.

ה'שבע ברכות' של מו"ח ז"ל בבית מרן זי"ע

מו"ח ז"ל סיפר לי, שהוא בא בברית הנישואין בחודש אדר שנת תרפ"ה, עב"ג בת הרה"ק רבי פנחס **מאוסטילא** זי"ע חתן כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, וכ"ק מרן זי"ע ערך בביתו שמחת "שבע ברכות" בערב שבת ש"ב. לאחר הסעודה אמר מרן זי"ע למו"ח ז"ל, שכיון שהוא ביקר בביתו, יחזור גם הוא לביקור גומלין בביתו, כיון שהיה מקפיד מאד להחזיר ביקור לכל מי שבא בהיכלו.

מאז היה מו"ח ז"ל מפליא את סבלנותו של מרן זי"ע, שגם כאשר הרעישו הילדים והפריעו למהלך ה'שבע ברכות', נהג בהם ברוך ובעדינות.

ביקור גומלין בבית מו"ח ז"ל

קודם חג הפסח, כאשר ניקו את בית מרן זי"ע לקראת החג, הלך מרן זי"ע לבית מו"ח ז"ל, כיון שהיתה לו דירה חדשה ולא הוכנס שם חמץ, והשתעשעו יחדיו משך כמה שעות באותו היום.

מו"ח ז"ל היה אומר על מרן זי"ע: "ער מוז זיין א מח!". והוסיף, שהעולם חושב שמרן הוא בטלן, ואז נתוודע לו שהוא חכם מחוכם!

"חלילה ארויסצוזאגן א שלעכטווארט אויף א איד"

ותמיד היה מרגלא בפומיה דמו"ח ז"ל, שכ"ק מרן זי"ע לא היה בטלן או תמים ח"ו, "ער האט גאנץ גוט געוואוסט וואס עס גייט פאר, אבער חלילה ארויסצוזאגן א שלעכט ווארט אויף א איד!" (מרן זי"ע ידע היטב את כל הנעשה, ובכל זאת הקפיד שלא להוציא דבר רע על יהודי).

ובאותו ענין סיפר לי פעם מה ששמע מהרה"ח ר' **יצחק הערש זיידנפעלד** ז"ל, שהתגורר בוויליאמסבורג, ונסע להסתופף בצל מרן זי"ע, לאחר החג כשנפרד ממרן שאל איזו שאלה בענין קניית דירה חדשה, נענה מרן זי"ע ואמר לו: "זאלסט זעהן נישט צו קויפן א דירה אין א געגענט ווי עס איז דא שכנים - אזעלכע אידן וואס מאכן אמאהל א טעות צווישן שבת און זונטאג..." (תראה שלא לרכוש דירה באזור שישנם שכנים שלפעמים טועים בין שבת ליום ראשון...) כי לא רצה להוציא מפ"ק שישנו יהודי שהוא מחלל שבת ח"ו. וכן רגיל היה לכנותם "שוכחי שבת".

"הוה זהיר בלישניה"

ובכלל היה מרן זי"ע זהיר מאוד בלישניה, ולא היה מסוגל להוציא מפיו לשון שאינה נקיה גם על גוי. שמעתי מפי מו"ח ז"ל, שבימים אשר ישב קעסט בבעלזא אצל חו"ז כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, היו נוהגים לשוחח כל יום אחר תפילת שחרית בענינים העומדים על הפרק. חדשות לא היו חסרות אז, שכן הממשלה הפולנית הוציאה גזרות שונות ומשונות חדשים לבקרים. **הגה"ק מבילגורייא** זי"ע היה משוחח עמהם, וגם מרן זי"ע היה בא לפעמים להטות אוזן לשיחה זו, היות ואביו הק' מרן מהרי"ד זי"ע ציוה לו שלא יהיה בטלן וישמע את החדשות.

פעם אחת נסובה השיחה על אודות גנרל אחד, שונא ישראל ידוע, שגזר אז גזירה קשה נגד השחיטות, וכמובן קללו אותו אז בקללות נמרצות, וביום הזה הגיע מרן זי"ע לשמוע את החדשות.

כאשר ראה הרב מבילגורייא שמרן זי"ע הגיע, לחש לאזנו של מו"ח ז"ל ואמר לו: "באלד וועסטו זעהן, וועסט עפעס הערן..." (עוד מעט תראה ותשמע משהו...) ואכן, כאשר ראו שמרן זי"ע הגיע והטה אזנו לשמוע דבריהם, התחיל המספר להגדיל את חומר המצב, ודיבר בהתלהבות נגד אותו רשע, ושצריך הוא לנחול מפלה, וכך הרבה בדברים "און ער האט אנגעצויגן און אנגעצויגן דעם רב ז"ל", עד שנענה מרן זי"ע: "אה, איהם וואלט מען געדארפט... איהם וואלט מען געדארפט... איהם וואלט מען געדארפט... א שטערנדל אראפרייסן..." (היו צריכים... היו צריכים... היו צריכים... להוריד לו כוכב אחד מהמדליות שלו) - - -

הנוהג היה, שהשרים הגדולים היו להם שלשה כוכבים על בגדיהם, כאות כבוד, וזה היה הדבר הגרוע ביותר שמרן זי"ע היה יכול להוציא מפיו על צורר ישראל זה, שצריכים להוריד מבגדו כוכב אחד...

גם כאשר שמע מאן דהו אומר על הרוסים שהם סגרו את כל הבתי כנסיות שברוסיה, תיקנו מרן זי"ע ואמר לו שלא יאמר כן על הרוסים, "ווי מ' זעהט דאך אז ס' איז נאך היינט דא שוהל'ן אין רוסלאנד..." (שהרי אנו רואים שעדיין ישנם בתי כנסיות ובתי מדרשות ברוסיה).

'שמור ושמעת'-ע"י יגיעת התורה משיג האדם למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעה את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם.

ובספרי הביאו רשיז"ל, 'שמור' זו משנה שאתה צריך לשמרה בבטנך שלא תשכח, כענין שנאמר 'כי נעים כי תשמרם בבטנך', ואם שנית אפשר שתשמע ותקיים. וצ"ל למה מקדים 'שמור' ל'ושמעת' מקודם צריכין לשמוע דהיינו ללמוד ואח"כ יכולים לשמור מה ששומעים, וה"ל למנקט קודם שמעת ואח"כ שמור.

איתא בספרי (כז): 'אם שמרת מה ששמעת סופך לשמור מה שלא שמעת' ופירש כ"ק מרן א"א זי"ע הכוונה על פי דברי כ"ק מרן מהר"י זי"ע, כי אף שיכול האדם להשיג רק כפי שורש נשמתו, אולם על ידי יגיעת התורה זוכים לשורש נשמה גבוה יותר, וממילא יכולים לזכות להשיג יותר ויותר, וזהו: 'אם שמרת מה ששמעת סופך לשמור מה שלא שמעת', דהיינו מה שלא יכולת מקודם לשמוע ולהשיג, וזה על ידי יגיעת התורה שתשיג שורש נשמה גבוה יותר,ותוכל להשיג יותר ויותר.אבל קודם צריך איש אזהרה יתירה לשמור את שורש נשמתו שנולד עמו, ולכן מקדים 'שמור'- היינו שישמור על שורש נשמה שבקרבו, ואז 'ושמעת' היינו ע"י מעשיו הטובים יוכל לזכות להשגה גבוה ששורש נשמתו. וזה ביקש מרע"ה מישראל 'שמור' ושמעת היינו שיתנהגו עצמם כראוי 'למען ייטב לך ולבניך אחריך' אדקז"ל.

ועי' בספה"ק **אגרא דפרקא** (רמז ה') בשם הרה"ק רבי **פנחס מקאריץ** זי"ע, ש"לפעמים צריכין אזהרה בהצטרך לבטל איזה קליפה ואיזה רשע, למנוע הימנו אפילו לרע, דהיינו לקללו וכיוצא, כי לפעמים זה חיות הקליפה והרשע מה ששמו עובר דרך פה ולשון של ישראל, ולכן הס כי לא להזכיר שמו ותתבטל חיותו".

התבטלותו של מרן זי"ע בפני אביו הק' זי"ע

מו"ח ז"ל היה שח כולו התפעלות, על אודות התבטלותו של מרן זי"ע לאביו זי"ע: "ער איז געשטאנען מיט אזא ביטול פאר'ן טאטן!".

וסיפר, שבכל ליל שבת קודש, אחר שערך כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע את שולחנו הטהור, היה נכנס לחדרו יחד עם כל צאצאיו, בניו ונכדיו, והיה משוחח עמהם. נהוג היה, שכאשר אותת מרן מהרי"ד זי"ע - על ידי שסבב את השטריימל - ידעו כולם שנסתיימה השיחה, ויצאו החוצה.

מטבע הדברים היו כולם מתמהמהים, ולפעמים היה אחד מהצאצאים שואל דבר מה וכדו', אך ברגע שמרן מהרי"ד זי"ע רמז בידו שיצאו, היה מרן זי"ע יוצא החוצה תיכף ומיד, ולא נשאר שם אפילו רגע כמימרא, משום כיבוד אב.

וידוע שגם אם היה חוזר על מאמר חז"ל או על פסוק בשיר השירים, היה אומר: "אבי ז"ל אמר הפסוק בשיר השירים", או "אבי ז"ל אמר הגמרא בסנהדרין" וכדו'.

פעם אחת אמר לי מרן זי"ע דבר אחד מאביו הק', ואמר לי: "ווער קען זאגן פשט אין דעם טאטן'ס ווערטער? אבער אפשר האט דער טאטע דאס געמיינט!"

מו"ח ז"ל חפץ היה להישאר בבעלזא

מו"ח ז"ל היה אומר שבתקופה ששהה בבעלזא התקשר מאוד אל כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע וביתו, וגם להווי החיים בחצר הקודש, וחפץ היה מאד להישאר בבעלזא, אך כיון שלא היו לו המסמכים והתעודות לכך, נאלץ לעבור לרומניה, שם התיישב תחילה בקאלארזש ואח"כ ביאס.

"בעלזער רב איז שוין נישטא?!..."

ביום ראשון פרשת ראה, כ"א מנחם אב תשי"ז, יום פטירתו של כ"ק מרן זי"ע, הגיע מו"ח ז"ל לביתי, מיד לאחר תפילת שחרית, כשהוא מעוטף בטליתו ותפיליו בידו, ברצותו לצלצל להרופא ולברר על מצבה של בתו הרבנית מויזניץ- מאנסי תליט"א, שאז נולדה לה בנה הרה"צ רבי דוד הגר שליט"א, והיתה אמורה לעבור ניתוח.

באמצע נכנס הגבאי הרה"ח ר' **ישעי' אונגר** שליט"א, ואמר לפני מו"ח שהגיעה ידיעה מירושלים עיה"ק, שמצבו של מרן זי"ע קשה מאד. מיד צוה לו מו"ח ז"ל שילך ויברר מה מצבו כעת. הלך ר' ישעי' ובירר, והתשובה היתה שכבר שבק מרן זי"ע חיים לכל חי.

כאשר חזר ר' ישעי' אל מו"ח ז"ל, לא רצה לצערו ולספר לו על דבר האסון הנורא, ולא אמר כלום. מו"ח ז"ל הבחין מיד שרוצים להסתיר ממנו את הדבר, ודרש בתוקף שלא יעלימו ממנו דבר, ויענו לו על מצבו האמיתי של מרן זי"ע. בלית ברירה הוכרח ר' ישעי' לגלות לו, כי מרן זי"ע איננו כי לקח אותו אלקים.

מו"ח ז"ל נחרד ונרתע, ומיד הניח את הטלית והתפילין על שולחני, ואחז את זקנו בבהלה וזעק: "בעלזער רב איז שוין נישטא?! ווען איז דאס געשען?" ונשתנתה צורתו עד בלי היכר, ותיכף רץ לביתו, ללא שילביש את ה'קאלאשן', ואת הטלית ותפילין השאיר בביתי.

מו"ח הסגיר עצמו בחדרו, ונעל את הדלת במשך כל היום, לא פתחו כלל ולא קיבל קהל כל אותו היום. וכאמור, נולד אז נכדו הרה"צ ר' דוד הגר שליט"א, ורצו להזכיר את בתו ואח"כ לבשרו על דבר השמחה במעונו, ודפקו על דלת חדרו ואין קול ואין עונה.

רק לפנות ערב, קודם תפלת מנחה, פתח מו"ח את הדלת, ונכנסו מבני ביתו לחדרו, וביניהם אנכי וגיסי **כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א**. מו"ח ז"ל ישב אז אחוז שרעפי קודש, ונענה ואמר: **באור החיים הק'** בפרשתנו, מביא מה שמצינו בגמרא (חגיגה טו:): "אשכחיה רבה בר שילא לאליהו, אמר ליה מאי קא עביד הקדוש ברוך הוא, אמר ליה קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר, אמר ליה אמאי, משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר, אמר ליה אמאי, רבי מאיר רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק, אמר ליה השתא קאמר מאיר בני אומר וכו'. ולכאורה קשה, אם האמת הוא כדברי רבה בר שילא שר' מאיר לא חטא בזה שלמד תורה מפומיה דאחר, הלא לפני הקב"ה נגלו כל תעלומות לב, ומדוע לא רצה בתחילה לומר דברי תורה מפומיה דרבי מאיר.

ותירץ האוה"ח הק': "כשעשה רבי מאיר מעשה זה שהיה למד מאדם שאינו כמלאך היה רבי מאיר נקי מה' אבל לא מאדם, כל עוד שלא נודע טעמו אם זך וישר פעלו, וזה סבב שלא היה ה' אומר שמועה מפיו להיותו חסר השלימות, ואחר שנאמר בישיבה של מטה טעם לשבח במעשיו, נכנס בגדר והייתם נקיים גם מישראל, ולזה תיכף ומיד חזר ואמר שמעתא משמו".

והפטיר מו"ח ז"ל: "דאס פעלט אויס אין דעם דור... ערליכע אידן איז דא און עס וועט נאך זיין ערליכע אידן, אבער דאס פעלט אויס אין דעם דור, א איד וואס קען אזוי מלמד זכות זיין אויף יעדער איד, ער קען זאגן אויף מחללי שבת - שוכחי שבת, דאס איז נישט דא! און דאס דארף מען האבן... ווייזט אויס אז מ' קען נישט עפעס סתם זאגן א זאך, עס דארף זיין איינער וואס קען זאגן, מ' דארף האלטן ביי דעם, מ' קען נישט סתם אזוי... דאס איז א הייליגקייט... א הייליגקייט..." (דבר זה חסר בדורנו, יהודים יראי ה' ישנם ועוד יהיו, אך זה מה שחסר לנו - יהודי שיוכל ללמד כל כך זכות על בני ישראל, שיוכל לומר על מחללי שבת - שוכחי שבת, זה איננו, ולזה אנו צריכים! כנראה שאי אפשר לומר סתם, דבר זה יכול לומר רק מי שהוא במדרגה זו, הרי זו קדושה, קדושה...)

רק אחר שסיים דבריו הניח תפילין דר"ת והתפלל תפלת מנחה. והיה שבור ורצוץ עד מאד מהסתלקותו של מרן זי"ע.

ציון המצוינת

פעם אחת דיברתי עם מו"ח ז"ל על אודות הנהירה הגדולה לציונו הק' של מרן זי"ע, ואמרתי לו שמכל רחבי הארץ נוסעים להשתטח על ציונו, יותר מכל שאר הצדיקים שוכני ארץ. אמר לי מו"ח שזהו בבחינת (משלי כז, יט): "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", שמחמת גודל אהבתו את ישראל בכל לבו ונפשו, גם בני ישראל מרגישים אהבה עזה והתקשרות עמוקה אליו, וזה סיבת הנהירה הגדולה ביומא דהילוליה.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

שבת מברכין אלול

כ"ק מרן זי"ע היה מספר לעתים שאביו כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע בהיותו בראצפערט שבהונגריה בימות מלחמת העולם הראשונה, ציין בהערכה שבשני דברים מקנא הוא את ה'אונגארישע יודן', א] שהרבנים בהונגריה נושאים דרשת התעוררות ודברי כיבושים בשבת שובה, המעוררים לב העם לשוב בתשובה, ב] שאצלם נוהגים בברכת החודש של חודש אלול, לומר בנוסח של הסליחות. אמנם הפטיר מרן מהרי"ד זי"ע: 'מיר האבן דברי כיבושיו ביי שלש סעודות' (-אצלנו יש דברי כיבושין בסעודה שלישית).

סיפר הגה"צ ר' **יצחק שלמה אונגאר** זצ"ל אב"ד קהלת חוג חתם סופר בב"ב: חד שתא, הייתי משובתי שגת מברכים חודש אלול בצילא דמהימנותא דמרן הרה"ק המהר"א מבעלזא זי"ע, והשקפתי בעד חלון חדר קדשו, וחזיתיו עושה תפלות ותחנונים ביחידות, ובבואו לברך את החודש שלח לפתע את ידיו הק' ותפס בחזקה בעבותות אבנטו של המשב"ק הרה"ח ר' שלום פויגל ז"ל והחל רועד נורא ומזדעזע בכל גופו".

בשכנות לדירת כ"ק מרן מהר"א זי"ע בשכונת קטמון היה בית כנסת ספרדי, וכמנהגם אמרו שם סליחות מר"ח אלול ואילך, וכ"ק מרן זי"ע היה חוזר לפעמים על הניגון שבו היה השמש של ביהכ"נ הנ"ל מעורר את הציבור לבוא לאמירת סליחות.

פעם בחודש אלול כששמע מרן את השמש הנ"ל מעיר את הציבור לסליחות, התלהב ואמר בנוסח הימים הנוראים: 'די ספרדישע יודען זאגן שוין סליחות, און ווי זענען אונז?'.

(מרשימות הרה"ג ר אהרן יהושע גראס שליט"א ששמע מפי המשמשים בקודש)

לע"נ הטהורה של כ"ק מרן הרה"ק רבי חי יצחק בן הרה"ק רבי יוחנן זצללה"ה
כט אב תשפ"ג

התודה והברכה למכון 'אור הצפון'
להארות 5387722@gmail.com

יסודי העולם

מדשן ביתם של הני צדיקים יסודי העולם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל ששתלם הקב"ה בדורינו אחר המבול להקים את עולם התורה והחסידות אחר המלחמה

מרן הרה"ק האביר יעקב מסדיגורא זיע"א

מעובדא זו אפשר ללמוד ולראות גודל מדת העין טובה שזכו גדולי וצדיקי הדורות, ומעשה שהיה כך היה: אברך חסיד ויזניץ בשם רבי בן ציון חיים ויינברגר ז"ל (בנו של הרה"ח רבי אשר יונה ז"ל) הגיע מארה"ב להסתופף בצל קדשו של הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ זי"ע לימים הנוראים, ובאמתחתו הביא תרופה ומרפא ששלח אחד מחסידי הרה"ק רבי אברהם יעקב בעל ה'אביר יעקב' מסאדיגורא זי"ע עבור זוגתו הרבנית ע"ה שחלתה בימים ההם, היות ואני נסעתי כל יום מבני-ברק לכולל שבתל-אביב, מקום מגורי הרה"ק מסאדיגורא, ביקש ממנו ידידי רבי בן ציון חיים שאקח עמי את התרופה ואמסרנה להרה"ק מסאדיגורא. כמובן שלא סרבתי לבקשתו ונכנסתי אל הקודש לקיים שליחותי, ויהי כשנתתי לו את התרופה נסיתי להמציא איזה תירוץ להסביר מדוע לא הגיע ר' בן ציון עצמו להביא את התרופה [כדי שלא יבא לידי חלישות הדעת, שאותו חסיד הגיע מארה"ב כדי להסתופף בצל קדשו של ה'אמרי חיים', ואילו לבוא מב"ב לת"א אינו יכול לטרוח], אך מיד הפסיק אותי ואמר בכנות ובתנועה של ביטול "בעיני שווים אלו שמגיעים להסתופף בצל הוויזניצ'ער רבי, לההסידים הבאים אלי", כאומר שאינו מקפיד עליו כלל במה שלא הגיע אליו, ולדידהו אין שום חילוק אם הגיע מארה"ב לכבודו או להרה"ק מויזניץ, והוסיף ואמר "כשהנני עומד ומסתכל מבעד לחלון ורואה חסידים באים אל הרה"ק מבעלזא, הרי הם חשובים בעיני כאילו היו באים אלי...".

ואכן מספרים, שכאשר הגיע הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע להתיישב בתל-אביב, קבלוהו קהל גדול של חסידים ואנשי מעשה, וקיימו 'קבלת פנים' גדולה לכבודו של מהר"א, והיה הרה"ק מסאדיגורא עומד מבעד לחלון ביתו ומביט ואומר בהתרגשות, שלבו מלא שמחה ונחת רוח כשרואה שנותנים כבוד ל'ערליכע יוד'. והדברים נפלאים ביותר, שהרי במקום מושבו לפני מלחמת העולם השניה בוויען היה לו ציבור גדול של חסידים, וישב אז בכבודו של עולם, ורק שנאת הצורר הרשע גרמה ששפך חמתו על בני עדתו, שהרגם ורצחם בלא רחמנות, ואילו בתל-אביב לא נשארו אצלו חסידים הרבה, ואעפ"כ שמח בשמחתו של צדיקים אחרים.

להרה"ק רבי ישראל מסאדיגורא (בנו של הרה"ק רבי אברהם יעקב האדמוה"ז מסאדיגורא בן הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע) היו שלשה בנים, הראשון היה הרה"ק רבי אהרן מסאדיגורא בעל ה'קדושת אהרן' זי"ע שנולד לו מזיוו"ר, ועוד שנים היו לו מזיוו"ש, הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא ורבי שלמה חיים מסאדיגורא. שלשתם שימשו באדמו"רות בעיר סאדיגורא, אך רבי אהרן לא זכה לאריכות ימים ולאחר כשש שנות הנהגתו שבק חיים לכל חי, ובנו הרה"ק רבי מרדכי שלום יוסף זי"ע המשיך אחריו את ההנהגה בהיותו כבן שיבסר או תמניסר [ואף שדודיו נהגו ג"כ בסאדיגורא היו לו הרבה חסידים שנהרו אחריו]. בעת מלחמת העולם הראשונה גלו שלושת אדמו"רי סאדיגורא לוויען, שם המשיכו להנהיג עדתם ביד רמה, ולאחר מכן עבר רבי מרדכי שלום יוסף לעיר פשעמישל, וכמה שנים לפני פרוץ מלחמת העולם השניה פעל אצלו ש"ב הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע שיעתיק משכנו ויעלה לארץ ישראל, ואכן קיים את דבריו והתיישב בתל-אביב, ובכך ניצל מצפורני הנאצים הרשעים הארורים ימ"ש [וע"ע בספר 'אביר יעקב' (עמוד רצט) איך ניצלו שני דודיו רבי אברהם יעקב ורבי שלמה חיים זי"ע].

(מפי ספרים וספרים למו"ה רבי אליעזר דוד פרידמן זי"ע)

מרן הרה"ק מסקווירא זיע"א

מספר אחד ממזכי הרבים בארצות הנידחות:

הזדמן לי פעם לערוך חופה וקידושין עבור צאצא של יהודי יוצא רומניה. בתום המעמד שוחחתי עמו על דא ועל הא, ובין השיחים ביקשתי לדעת מהו מוצאו ועיר מולדתו, והשיב לי כי נולד בעיר יאס.

בשמעי את זאת, דשתי וחקרתי אצלו האם זכה להכיר את הרבי מסקווירא, הרה"ק רבי יעקב יוסף זי"ע, באשר מוצאו מן העיר אשר זכה להיות מושבו של צדיק לכמה שנים.

בשמעו את שאלתו, צהלתו פניו וענה לי בוודאות: ודאי, הלא הוא ה"קאלעראשער רבי!" [כידוע, קודם בואו לארה"ב כיהן האדמו"ר כרב בעיר קולוראש שברומניה], ובעודו מדבר החל לבכות מאין הפוגות בהתרגשות רבה.

נשתוממתי על המחזה. זה לא דבר רגיל שיהודי תמים לב, עם קוצר השגותיו וגודל תמימותו, יכיר וידע פעולת צדיק לחיים, וצדיק מה פעל. למה נתרגש כל כך מידי דברו בו?

תמהתי ושאלתיו: מה בינך לבין ה"קאלעראשער רבי" שעורר בך רגש עז כזה? האם היה לך אי פעם ישועה על ידו, או משהו דומה? או האם הכרת אותו באופן פרטי?

פתח את פיו וסיפר לי סיפור מדהים, אשר בדידיה הוה עובדא:

בימי המלחמה איקלע הרבה פעמים שנשהה ביחד, ונסבול ביחד כוס התלאות אשר שתו ומיצו יושבי עירנו יאס. בין השאר, שהינו יחד באותו קרון הידועה לשימצה, לא הייתי מכיר את טיבו כלל, אך בזאת היה קצת בולט כיון שהוא היה דמות תמירה וצנומה, ואז בשבתנו יחד במסע התלאות, נתוודע לי מי הוא איש הלז, ועד לאותה עת לא ידעתי מיהו.

והזקן המשיך לספר: במשך תלאות המלחמה, גורשנו פעם אחד אל שדה מלא בטיט ובוץ עמוק, כשהמרצחים הנאצים ימ"ש יורים מעל ראשינו ללא הפוגה. נאלצנו כולנו להשתטח על הארץ כדי להסתתר מעיניהם פן יפגעו בנו לרעה, ואז אחת דתינו ח"ו.

בסמוך למקום שכיבתי היתה שלולית מים, והבחנתי בה"קאלעראשער רבי" כשהוא מטיל עצמו לתוכה. נבהלתי למראה עיני, שהרי הוא מפקיר את חייו בעצם תנועתו, ואם יבחינו בו חלילה יפתחו עליו באש. ובעצם, מה ראה לשטות זה לטבול בבוץ וטיט הנרוק? האם נפגע מתוקף הצרות?

קראתי לעברו: הלא הנכם רואים את הכדורים הטסים מעל ראשינו, מדוע אינכם חסים על חייכם? כלום אין אזניכם שומעות את שריקת הכדורים? אנא, הישארו במקומכם ואל תזוזו, ואל תסכן את חייך במעשים נילוזים כאלה!

אולם הרבי, שכבר החל להיכנס לאותה שלולית, פנה אלי בלשון בקשה: "אדרבה, מתחנן אני לפניכם, דחפו אותי מטה אל תוך המים. הנה עברו עלי יומיים בלא טבילת מקוה, וכאן נזדמנו לי מים הראויים לטבילה!".

נשארתי בפה פעור. באותה שעת סכנה איומה, כשכדורי המרצחים שורקים סביב ראשו, לא היתה לו כל דאגה אחרת מלבד ענין הטהרה והטבילה במקוה...

מרן הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זיע"א

השנים בסיביר

הרה"ק רבי יענקעלע זי"ע היה מספר על שנות סיביר: "חמי היה חוסך ושומר כל השבוע פירורי לחם כדי שיהיה ניתן לאכול 'כזית' בסעודות שבת". עניות נוראה שררה שם, והקור היה איום ונורא, ואפילו בית ראוי לא היה להם. בתוך הצריף שבה שהו היו תלויים נטיפי קרח מהגג המנוקב, והיו מנסים להתעטף בכל מה שמצאו כדי להישאר בחיים... בכאלו תנאים שהו שם שש שנים תמימות.

שילמה בחיי בניה

פעם אחת גירשה אותם בעלת הבית מתוך הצריף עם כל חפציהם לרחוב. הוצרכו לחפש צריף אחרת, שלא היתה טובה מהראשונה, ושם התיישבו. לאותה נכרית היו שישה ילדים, ותיכף לאחר שגירשה אותם התחילו למות זה אחר זה. הבינה הנכרית שהעונש בא לה על שציערה את הרבי, והתחילה לחפש את רבינו כדי לבקש מחילה. כשידעה לבסוף היכן הוא גר, לא הניח לה רבינו להיכנס לביתו, ואכן כל ששת בניה מתו.

נעשו סומים

בהיותם בסיביר רץ יהודי אחד לבית רבינו ואמר שהוא בורח מהצבא, והחיילים רודפים אחריו ורוצים לירות בו. ציוהו רבינו לשכב מיד במיטתו ולהתכסות בשמיכה. עברו דקות מועטות והגיעו החיילים לפתח הבית בכלי זיין שלופים, ותבעו שיסגירו לידם את החייל הבורח.

ענה להם רבינו בקרירות: "אינו בבית, חפשוהו כרצונכם". הפכו את כל הבית וחיפשו ופשפשו בכל פינה, אך לא מצאו דבר והלכו להם. כך ניצל אותו יהודי מידם.

בעיר פאריז

פרק א: ימי המגורים בעיר פריז - אהל רעוע שהיה בית גדול להכנסת אורחים

אחר שנות הזעם והמלחמה הנוראה, קבע כ"ק מרן רבי איציקל זי"ע את מושבו בעיר פריז שבצרפת. שם החל לנהל את ביתו וסדר עבודת הקודש מחדש, ואף ביתר שאת וביתר עוז ממה שהיה לפני המלחמה. במשך שמונה שנים התגורר שם ועסק בעבודתו עבודת הקודש, כשהוא דר בקומה השלישית של בנין ישן במדת דחקות נוראה, בתוך דירה קטנה שהיתה דומה ממש לחור צר. ובתוך אותו ה"חור" הקטן, היו מצויים תמיד המוני אורחים ונדכאים אשר מצאו שם את כל צרכיהם הגשמיים והרוחניים.

המטה רחבה היא לשנינו

מעונו של הרבי היה מורכב משני חדרים בלבד: חדר אוכל גדול וחדר שינה אחד. בקרן זוית של חדר האוכל היה מטבח קטן שבו בישלו את המאכלים, והחדר השני היה מיועד עבור בתו הרבנית (אשת חתנו רבי יאנקעלע זי"ע) שהתגוררה עמם.

בחדר האוכל הגדול היה רבי איציקל ישן, ושם היה גם הבית מדרש, ושם היה המקום להכנסת אורחים; הכל נעשה בחדר אחד זה. בלילות היו באים "אורחי פרחי" ונודדים לישון שם, ורבי איציקל היה מכין בעצמו מטה ומצע לכל אחד ואחד. כאן העמיד מטה מתקפלת, שם הניח מזרן, ובמקום אחר הצמיד כמה כסאות זה לזה ופרס עליהם שמיכות, וכך סידר לכל אורח מקום לינה.

כאשר לא נותר עוד מקום פנוי להניח בו את האורחים, היה הרבי מוותר על מטתו שלו ונותנה לאורח. ואם היה אותו אורח שואל את רבי איציקל: "והיכן ישן הרבי בעצמו?", היה רבי איציקל משיב בנחת: "המטה רחבה היא דיה עבור שנינו, קודם כל תשכב אתה לישון, ואני הרי יש לי עוד דברים לומר כאן...".

למעשה, האורח היה שוכב לישון במטתו של רבי איציקל, ואילו הרבי היה נשאר יושב על כסאו, כשהוא משעין ראשו על השלחן במשך כל הלילה. ולא פעם אחת בלבד אירע הדבר, אלא היה זה מעשה שבכל יום.

מרן הרה"ק הדבר חיים מנדבורנא זיע"א

הליכות מלכי בקדש

בפרק זה, נאספה אספה מבחרת, המעידה על גדל הזהירות שהיתה לרבנו בדיני ממונות, ואת הלמוד שלמד בענין זה את כל באי שערי חצר קדשו.

מעשה בבחור שהיה מבאי ביתו של רבנו, אשר למד בישיבה בעיר הקדש ירושלים, שלוה מרבנו סכום כסף גדול עד לתאריך מסים, אולם כשהגיע זמן הפרעון, לא היה לבחור כסף לפרע את החוב, ומשום כך החליט להשאר בישיבה בירושלים ולא לנסע לרבנו לבני ברק, אולם למחרת הופיע בישיבה שליח מרבנו, והודיע לבחור שהרבי קורא לו. הבחור הבין מיד במה דברים אמורים, קם ונסע לבני ברק. כשנכנס אל הקדש פנימה, אמר לו רבנו - היות שאני הזמנתיך, עלי לשלם לך את הוצאות הדרך, ואחר כך הוסיף ואמר לו: "בודאי אתה זוכר שאתמול היה זמן פרעון ההלואה. כיון שלא באת אתמול, הבנתי שכנראה אין לך כסף לשלם את חובך, ומאחר שאין רצוני שתקרא "רשע" כמו שכתוב (תהלים לז, כא): "לוה רשע ולא ישלם", על כן לויתי בשבילך אותו סכום כסף כדי שתוכל לשלם לי את ההלואה הראשונה ונקבע זמן פרעון להלואה השניה".

*

בתקופת מגורי רבנו בחוץ לארץ בין הגוים, לא רצה רבנו להשתמש כלל במה שנתנו לו הנכרים, והניח את הכספים ההם מעל הארון, ועמדו שם ימים רבים ללא שהשתמש בהם.

*

יהודי נכנס לרבנו, ושטח בקשתו לפניו, שזה כבר תקופה וילדיו חולים בלי שום סבה הנראית לעין. בתחלה חלה ילד אחד, ואחר כך עוד ילד ועוד ילד, וחלקם אשפזו בבית חולים. רבנו הורה לו לצאת מחדרו ולכתב "קויטל" ולהכנס שנית. לאחר שנכנס והגיש לרבי את הקויטל. שאלו - ממה אתה מתפרנס? ענה: "פרנסתי מן השחיטה". שאלו שוב: - "אתה שוחט"? ענה היהודי - "אני משמש כראש צות שוחטים". אז אמר רבנו: "בעבודתך כראש צות, כשאתה מקבל כסף מהצד (טיפ בלע"ז), האם אתה מחלק לכל החבריא"? אמר לו היהודי, שהוא לוקח כל הכסף לעצמו.

אמר לו רבנו: "בגלל הדבר הזה ילדיך חולים! לכן תעשה חשבון קרוב לאמת, כי האמת ממש אינך יכול לדעת, רק חשבון קרוב לאמת - תוכל לעשות כמה כסף קבלת ותחלק לכל החבורה".

אך למותר לספר שכל ילדיו הבריאו בסיעתא דשמיא.

*

סוחר אתרוגים הביא לרבנו קפסא עם כמה אתרוגים קדם חג הסכות, כדי שיבחר לעצמו את האתרג הטוב והמהדר ביותר, ולפתע תוך כדי עיונו באתרוגים, נפלו כמה ניצוצות אש מהסיגריה על הפשתן ונזוקו כמה אתרוגים. למרות שהמוכר לא רצה שום תשלום על כך, רבנו עמד על כך שיאמר לו בכמה כסף יכל למכור את האתרוגים, ואת הסכום הזה שלם לו.

*

מנהגו בקדש היה לשלח את ה"משלוח מנות" הראשון בפורים למרא דאתרא דבני ברק הגאון החסיד רבי יעקב לנדא זצ"ל. לאחר שהאדמו"ר הזקן רבי איתמר - עלה לארץ הקדש (שנת תשכ"ט), שלח רבנו כמה ימים לפני פורים שליח מיחד להרב לנדא, ונפשו בשאלתו, אם אינו מקפיד שאת ה'משלוח מנות' הראשון ישלח לאביו לקים מצות "כבוד אב". הרב לנדא התפעל מגדל יראת שמים כזו, ואמר, שלא זו בלבד שלא ידע כלל שהוא תמיד היה מקבל ראשון, אלא אף זו ששלח לבקש את הסכמתו, אף על פי שהיה יכול לשלח משלוח מנות ככל השנים מבלי להודיעו שכבר לאביו שלח.

מרן הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זיע"א

מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹקִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. קריאת התורה [ג]

להאזין לקריאה שקורא

בשבת קודש במנחה בשנותיו האחרונות קודם השיתוק לא היה קורא בתורה, פעם נקראתי לקרוא בתורה כיון שהבעל קורא הקבוע ר' **ישראל רייכמן** שיחי' לא היה בעת ההיא, הקריאה היתה בפרשת עקב. אחרי מנחה אמר לי רבינו: הָאסְט דֶער הֶערְט וָואס דו הָאסְט גֶעלֵיינְט? [האם האזנת לקריאתך]. לתפילת מנחה היה רבינו מתפלל כל שבת לפני העמוד בהשתפכות ודביקות כדרכו, ועם כל זאת, היה 'סולם מוצב ארצה' - לאחר מנחה נתקל בילד קטן, שוחח עמו רבינו בחביבות כדבר איש אל רעהו.

רבי **מרדכי גולדברג** שליט"א

הפסקתו את הקריאה קודם השיתוק

רבינו ז"ל היה קורא בעצמו בתורה עד **לשבת שמות תשל"ז**, בימים שקודם לכן סבל רבינו ז"ל מכאובים קשים ברגלו, בליל שבת זו עוד ערך רבינו את שולחנו כדרכו, כל הסעודה היתה באוירה עילאית, עד שהמלך במסיבו היו כל המסובין נהנין מזיו השכינה, והרגישו נעלים מעל הקרקע. ב'תורה' דיבר מענין מסירות נפש, [בלי שייכות לפסוקי הפרשה], לשבת זו הגיע אחד שסבל מבעיות נפשיות ומלחמות פנימיות. אחרי השלחן אמר: הרבי כיון דבריו אלי בפרטות.

למחרת בבוקר ובסעודה ג' לא ירד רבינו ז"ל לבית המדרש כי חש שלא בטוב וכאביו ברגלו גדלו למאד.

בפרשת וארא הובהל רבינו לבית החולים, הרופאים אבחנו שאין זרימת דם ברגל בגלל עורק סתום, רבינו הוכנס לניתוח, כללו של דבר הרופא חתך לו בטעות עצב רגיש, מה שגרם לרבינו יסורי איוב. יותר משבועיים שהה רבינו בבית החולים. **בז' שבט** יומא דהילולא של דודו הרבי מפארציוואו שלח רבינו ממטת חוליו לבקש, שישבו יחדיו בסעודת מרעים לרגל היארצייט, ויזכירו בסעודה את הווארט שלו, על על"ם חסד יבנה, על"ם ר"ת עין לב מח.

לשבת בשלח הוחזר רבינו לביתו, אולם שכב במטתו מתייסר ביסורים נוראים, לאחר שבת בפרשת יתרו הוזעק רופא שהציע, כי ישנו כדור שיכול להקל על מכאוביו, אך מפאת גילו ומצבו של רבינו חשש להורות לקחתו, בני הבית לא ידעו לטכס עצה. באותו שעה, נשמע כי הרבי מגור בא לבקר את רבינו והוא נמצא ברכבו למטה, מקורבי רבינו נבוכו, ושלחו לחלות את פני הרבי מגור, וליידעו כי רבינו שוכב מתייסר ביסוריו. הבית ישראל אכן נמנע לבקרו, אולם אדהכי החליטו לשאול את פיו בדבר התרופה, הרבי מגור הפטיר "הביאו לי את הכדור", הביאו לו והתבונן בו היטב, ולאחר הרהור אמר: כדור שלם אין אני יודע אם יקח, אך חצי כדור כדאי לנסות".

למעשה, נתנו לרבינו ברביעי או חמישי יתרו יותר מחצי כדור, רבינו שקע בעלפון ליותר שתי יממות, שעות רבות חלפו ורבינו לא התעורר. למחרת ביום ששי עדיין שכב רבינו בעלפונו, משניסו להקיצו - הושיט תוך כדי עלפון את שתי ידיו שיטלו לו נטילת ידים, נטלו את ידיו 'נעגיל וואסער', אך מעלפונו לא הקיץ. הרבי מגור היה נסער מאד, ויצא כמה פעמים לפתח מעונו, כשהוא שולח לברר מה קורה אצל רבינו.

בשבת יתרו התעורר רבינו ז"ל. אחר הצהרים הורידוהו לבית המדרש לקריאת התורה, אך לא קרא בעצמו. במוצאי שבת כבר ערך מלוה מלכה בביתו עם מנין, אחד מן המנין זכה לתשומת לב מיוחדת מרבינו, שאמר לו: אתה מזמר את האליהו'ס [הפזמון 'אליהו הנביא'] בקול - שם נאמר: תצליחני על ידו בתורה.

שבוע לאחר מכן החל שוב קורא בתורה, אולם רק את העליה שעלה בה, עד לשיתוק ר"ל ביום ב' אלול אותה שנה. ה' ירחמינו. בתקופה זו ראו שהיה מכין את הקריאה ארבע פעמים בין גברא לגברא.

לראות בהסתר את השי"ת - נהפך הכל לברכה

רְאֵה אָנֹכִי נוֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה. עַל פִּי דֶּרֶךְ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זצללה"ה, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה מְחִיצָה בַּאֲחִיזַת עֵינַיִם, וּמִסְתַּתֵּר בְּכַמָּה לְבוּשִׁים וְאוֹפַנִּים, מִי שֶׁהוּא כְּסִיל, כְּשֶׁרוֹאֶה מְחִיצָה הָרִאשׁוֹנָה נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים נָסוֹג, אַךְ הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ, וּמַתְחִיל לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וּמִכְשׁוֹלוֹת עַד שֶׁבָּא לְהַמֶּלֶךְ עַצְמוֹ וְרוֹאֶה שֶׁאֵין שׁוּם מְחִיצָה וְהֶסְתֵּר, וּמַשִּׂיג הַכֹּל. וְזֶה לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי מְרֻמָּז: **רְאֵה אָנֹכִי נוֹתֵן לִפְנֵיכֶם בְּרָכָה וּקְלָלָה**, שֶׁגַּם אֲפִילוּ בִּקְלָלָה וְהֶסְתֵּרוּת - גַּם שָׁם כִּבְיָכוֹל מִסְתַּתֵּר אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ, [**אֲשֶׁר הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּן**], אִם תִּתְבּוֹנֵן בָּזֶה אָז הַכֹּל בְּרָכָה, בְּלִי שׁוּם הֶסְתֵּר.

חלקת יהושע (ראה)

לא קרא הפסוקים רק שמע מהבעל קורא

מאז שנחלש אחרי הניתוח בחורף תשל"ז ביקשני רבינו ז"ל שאקרא במקומו, ואמר לי, שאת פסוקי העליה שלו יקרא בעצמו. גם בזמנים שהיה חלש ביותר התאמץ לקרוא את העליה שלו. אכן במנחה של שבת כבר היה הבית מדרש חשוך [רבינו הקפיד לא להשתמש עם חשמל בשבת, רק עם לאמפ או לוקס וכדומה], היו מקריבים הבימה ליד החלון שיכנס מעט אור של בין הערביים, ואז גם בעליה שעלה לא קרא רבינו כלל, רק האזין **לבעל קורא ולא אמר את הפסוקים עמו ויצא מדין שומע כעונה.** [אדמו"ר **המבשר טוב** ז"ל נהג לקרוא עם הבעל קורא את שלשת הפסוקים הראשונים, ואת שאר הפסוקים 'שומע כעונה'].

הרה"ג ר' **חיים שלום פרוש** ז"ל (כתבי **ר' יהודה אריה גולדברג** ז"ל)

לא לסייע לבעל קורא

אירע שרבינו ז"ל חש שלא בטוב, והתפללו במנין בחדרו למעלה, רבינו לא קרא בתורה, ומאן דהוא עזר לבעל קורא לדייק בטעמי הקריאה ונשמע קולו, והיסהו רבינו, שלא ישמע קול נוסף מלבד הבעל קורא. [ע"פ ב"י סי' קמא בשם הזוה"ק, שאסור לקרוא עם הבעל קורא, ובאור צדיקים לר"מ פאפירש. וכן מנהג בעלזא ועוד].

רבי **מנחם דוד זיכרמן** שליט"א

רדיפת הכבוד מורידה לשאול תחתית

פעמים היה רבינו ז"ל בעצמו מצוה את מי לעלות לתורה, אולם על פי רוב היה הגבאי מכבד את העליות. באחד מימי הקריאה שהה רבינו בחדרו, ובבית המדרש התנהל דין ודברים על אחת העליות, והקול נשמע בחדר רבינו. לאחר התפילה אמר רבינו לאחד מן הצדדים [היה לו חשבון, כפי הנראה, למי כוונו דבריו]: אומר לך אַ שַׁארְף וָוארְט - **וְהָרָעָב כָּבֵד בָּאָרֶץ**, מי שרעב אחר הכבוד, מונח **בארץ**. [מאמר דומה לזה נמצא בספר אוהל ישכר וואלבראז, פ' מקץ].

רבי **מאיר יחזקאל בר"א ויינר** שליט"א

אמירת יהי רצון בימי הילולא

בימי הילולת הצדיקים שלא אמרו בבית מדרשו תחנון, כמו י"ט כסלו, כ"א אדר, ח' אייר, י"ט אייר, [הגם שעשה 'לחיים טיש' אצל הרבה צדיקים, צוה לומר תחנון, מלבד כמה צדיקים המנויים], **הורה לומר אז ה'יהי רצון' שלאחר קריאת התורה.**

רבי **מאיר יחזקאל ויינר** שליט"א (סידור חלקת יהושע)

נטל הספר מהמגביה והחזירו לארון קודש

כאשר התפלל רבינו לפני העמוד, כמו בשבת במנחה שהתפלל תדיר לפני העמוד, או בימי יארצייט באמצע השבוע, לאחר הגלילה היה **נוטל הספר מן המגביה בעת אמירת** 'יהללו' והוליכו לארון קודש, כמו שנוהגים במוסף.

פסקי תשובות (סי' קמט הע' 3)

תגובות:

רבי **יצחק קרישבסקי** שליט"א: יצויין כי רבי **משה זלמנוביץ** ז"ל בעל האכסניה של רבינו ז"ל בגבעת שאול, גם היתה לו מחלבה, והיה מספק לרבינו חלב מושגח במיוחד לחג הפסח. [רבינו לא השתמש בפסח בקפה ותה].

רבי **אברהם יוסף קניג** שליט"א: כששמשתי אצל אדמו"ר **המבשר טוב** ז"ל, בתחילת שנות התש"ן, היה אדמו"ר ז"ל עולה בארבע פרשיות, הן ששי והן מפטיר - כמנהג **אביו רבינו** ז"ל, אולם בשנים שלאחר מכן הפסיק ועלה רק למפטיר.

אגב, זקני רבי **ירחמיאל משה קניג** ז"ל [שעוד הסתופף בצל רבינו החלקת יהושע] היה שבת אחת בשכונת אונסדורף, והשתתף בשולחנו של אדמו"ר ז"ל, אותה שבת ערב ראש חודש היתה, ואכל אדמו"ר ז"ל כזית לאחר צאת הכוכבים והזכיר בברכת המזון 'רצה' ו'יעלה ויבוא'. לאחר מכן שלחני זקני לשאול את רבינו על מנהגו זה, שלפי המשנ"ב ועוד אין להזכיר את שניהם דזה תרתי דסתרי.

השיבני **רבינו**: באמת גם אני הסתפקתי בדעתי איך לנהוג בזה [בשו"ע הרב מביא שתי שיטות האם זה תרתי דסתרי, ובחיי אדם ומשנ"ב הסיקו שלא להזכיר שתיהם. מאידך בט"ז, וגם בשו"ע הרב מביא דעה אחרת, להזכיר את שתיהם], אולם כיון **שאבי** ז"ל נהג כן - נוהג גם אני כמוהו.

מרן הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זיע"א

טובות זכרונות שנשמעו מפי המשפיע הגה"ח רבי ישראל זאב ברנשטיין שליט"א ר"מ בישיבת לעלוב ומשפיע בק"ק פינסק קארלין (ח"ג):

ט] אודות צורתו ותואר פני קדשו, שמעתי מרבינו זי"ע שבצעירותו אמרו עליו שהוא דומה לדו"ז הרה"ק רבי ירחמיאל יוסף זי"ע, בן הרה"ק רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע.

ומזקיני הרה"צ בנש"ק רבי דוד שלזינגר זצ"ל שמעתי שבעת ביקורו של רבינו אצל ש"ב זקיני הראב"ד הגה"צ רבי ישראל זאב מינצברג זצ"ל בעמח"ס שו"ת שארית ישראל אמר אא"ז לרבינו שמראה פניו דומה מאד למראה פני זקינו הרה"ק רבי אלעזר מענדל זי"ע. [אא"ז הגרי"ז היה נכד הרה"ק רבי יצחק דוד זי"ע אחיו של הרה"ק הרא"מ זי"ע, וכד הוה טליא חלה פעם והגיע דו"ז הרה"ק הרא"מ זי"ע לבקרו, ומני אז זכר את צורתו הקד'].

וכנראה שצורת הרה"ק רבי ירחמיאל יוסף זי"ע דמתה לצורתו הקד' של אביו הרא"מ זי"ע. ואילו אחיו הרה"ק רבי דוד'ל זי"ע היתה צורתו דומה לאמו הרבנית מאטיל ע"ה, שדמתה לתואר פני קדשו של זקינה אבי אביה הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, כך שמעתי מנכדה רבינו זי"ע, בהוסיפו לספר שהיה בירושלים איש אחד שעוד זכר את הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, והיה בן י"ח בעת שנסתלק הרבי מלובלין זי"ע, וכאשר ראה לראשונה את הרה"ק ר' דוד'ל זי"ע נבהל מפניו בקראו בהתרגשות שהיה נדמה לו שראה את הרבי מלובלין ממש.

אגב אורחא אציין, שרבינו זי"ע העריץ מאד את ש"ב הגרי"ז מינצברג זצ"ל, והיה פעם שאאמו"ר הגה"ח בנש"ק רבי ישעי' אשר ז"ל נכנס בליל שבת איתנו -ילדיו שנבלחט"א - אל הקו"פ לרבינו זי"ע, וכשהוזכר שמי ישראל זאב בן אסתר גיטל, שאני קרוי ע"ש הגרי"ז זצ"ל, נענה רבינו: א שיינעם נאמען. והוסיף לומר מעצמו אודות אמי תליט"א: שהיא קרויה ע"ש 'די אלטע אסתר גיטל', הוא הרבנית של הגרי"ז זצ"ל, והוא נפטרה בזמן מלחמת העולם הראשונה, ואמרו אז בירושלים שנפטרה 'א צדקת פין ירושלים'.

ומדי דברו בתואר פני הצדיקים, זכור לי שרבינו אמר פעם בשולה"ט שצורת אביו הרה"ק הרשנ"ן זי"ע דומה להרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע, ובן רבינו ה"ה כ"ק אדמו"ר מלעלוב ניקלשבורג שליט"א נענה שבתמונות אכן רואים זאת, הגיב רבינו: "יא, אויף דער בילדער זעט מען דאס אויכט'.

י] ידידי הרה"ח ר' שלמה זלמן לדרמן שליט"א סיפר לי שבתו הגדולה נולדה טרם שכלו לה חודשיה, והרופאים בביה"ח אמרו שלנוכח מצבה אין לה סיכוי להישאר בחיים רח"ל, בצר לו נחפז תיכף להתברך מרבינו זי"ע. בהגיעו פתח בבהלה את הדלת ונכנס פנימה ופרץ בבכי תמרורים. רבינו ניגש אליו ותפסו בידיו הקד' והושיבו על כסא, ונתן לו לבכות. כעבור דק' אחדות כאשר נרגע מבכייתו, החל לספר לפני רבינו את כל אשר קרהו, ואחר שרבינו חקר ודרש את כל הפרטים, שאלו איזה שם בדעתו לתת, השיב רש"ז שאליבא דאמת עדיין לא חשב כלל מקריאת השם מחמת דברי הרופאים, אמנם ברצונו ליתן את השם חוה (ע"ש אמו של אביו), נענה רבינו ואמר: אצל חוה הלא כתוב 'היא היתה אם כל חי', ובתך גם היא תבריא ועוד תהיה 'א מאמע פאר קינדער'. רש"ז מן הקודש. ובעודו יורד במדריגות, קראה אחריו הרבנית הצדקנית מרת קאפף ע"ה בתו של רבינו, ואמרה לו שרבינו קורא לו, כשנכנס שוב לקו"פ אמר לו רבינו שהגם שמנהג קארלין הוא לתת את השם רק בשבת השניה להולדת הבת, מ"מ הפעם לא יחכה עד אז ויתן את השם כבר בשבת הראשונה. רש"ז יוצא שוב, והנה נשנה הדבר ושוב נקרא אל רבינו והפעם ע"י הרה"ח רבי ישראל קאפף ז"ל, כשעלה ונכנס שוב אמר לו רבינו שהגם שחג השבועות חל ביום שישי לא יתן את השם עד למחרתו ביום השבת קודש. והנה גם בפעם הזאת כשיצא ללכת לפליאתו שוב נקרא בשלישית לבוא אל הקודש ורבינו אומר לו כך: אמנם ה'שם' תתן בשבת, אך את הקידוש תעשה רק כשתשתחרר בתך מביה"ח.

והנה באחד הימים לפני שבת, חלה החמרה נוראה במצבה הרפואי, והרופא כבר אמר לו שכנראה זה היום האחרון שלה בהאי עלמא, אך לא כמחשבותיהם אירע והבת כן שרדה בחיים, ובהגיע שב"ק קרא שם לבתו בשם חוה. ואחר התפילה הלך לביה"ח לדעת את שלום בתו. כאשר רק נכנס לביה"ח קידם הרופא את פניו בהתרגשות ואמר לו 'לדרמן, קרה כאן נס גדול, הבת יצאה מכלל סכנה, איך זה קרה, אני לא יודע'. אז סיפר לו רבי שלמה זלמן את הוראת הקודש של רבינו זי"ע, ושזה עכשיו קרא לה שם. בימים שאח"כ השתפר מצבה יותר ויותר עד ששוחררה מביה"ח, ואכן, גדלה הבת והקימה בית נאמן בישראל, וכהיום היא אכן 'א מאמע פאר קינדער'.

זיעועכי"א

מרן הרה"ק ממאהנובקא זיע"א

בכל הזמנים לא ניכר עליו שום שינוי על רבינו ניתן להסמיך את דברי האוה"ח הק שכותב על הפסוק ואהבת את השם אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך בפרשת ואתחנן שכל אחד יש לו ג אהבות בעולם בניי חיי ומזוני והאוה"ח הקדוש אומר שם שמי שאין לו ח"ו אחד מהג' דברים יכול להכניס את האהבה להשית בשלימות וצדיקים אמרו שהאוה"ח הק דיבר על עצמו שכידוע לא היה לו בנים וחיי גם היה עני מרוד וסבל יסורים ורדיפות ומדבר מאהבת השי"ת.

כמו"כ ניתן להמליץ על רבינו שג"כ סבל כל ימיו הן בבני לא זכה והן בחיי ומזוני שהיה רוב ימיו בגלות רוחני וגשמי ובסוף ימיו בארץ ישראל ג"כ היה לו לו יסורים נוראים בגופו רק מה שראו אצלו היה אהבת השי"ת אהבת התורה ואהבת ישראל והכול במס"נ של ממש כל דבר לכשעצמו ואפשר להאריך הרבה בזה על אהבת התורה הרי כולם ראו וידעו ושמעו איך שלא ביטל רגע כמימרה מלימוד התורה הקדושה בכל מצב שהוא וזה היה מתוך דביקות עצומה באהבה שאי אפשר להסביר הוא לא היה מסוגל להוציא את עיניו מהגמרא הקדושה ולו לרגע אחד שעות רבות כל יום בריכוז מופלא.

ומסופר לדוגמא כשהיו נכנסים אליו לברכה ולעצה עד שהיה קולט שאחד כאן היה יכול לקחת זמן ארוך ואח"כ הביט על השואל וענה בקיצור כדרכו ואח"כ המשיך ללמוד ועדיין השואל עומד לידו בחדר ולא חיכה שהשואל יצא מהחדר ולא נפרד ממנו ופעם אמר ליהודי הנכנס אליו אם קויטל שהביט עליו רק לשניה ותיכף הביט בגמרא תאמין לי שיש לי יסורים נוראים וכשאני לומד אני שוכח מהיסורים ולכן קשה לי להביט מחוץ לגמרא הקדושה אבל מתוך מס"נ של ממש היה לו לקבל אנשים לברכה וישועה ואמר שזה אצלו מסירות נפש ממש כל פעם ואף פעם כל ימיו לא סגר דלתו בפני יהודים וזה היה בכל שעות היממה לא משנה מתי בכל הזמנים.

ועל אהבת השי"ת הרי גם כולם ראו שחוץ מזה אין לו בעולמו כלום וברוסיה הכול היה במס"נ כל דקה מחדש יכלו להרוג אותו וכמה פעמים ניסו ולא הצליחו והיה לו ניסים הוא היה כולו נס.

**

סיפר לי הרה"ח ר אהרן חזן זצ"ל מבעלי מסירות נפש ברוסיה הגדולים ביותר יצא מרוסלאנד עם כל בני משפחתו אחד עשר ילדים יראים ושלמים

שהוא ראה את רבינו בשתי מצבים בחיוו האחד כשגזרו עליו עשר שנות מאסר לבד בסיביר בלי כלום וקיבל את הגזר דין וכל זה היה על עמדו בתוקף על לימוד התורה ושאר ההנהגות שלו כיהודי ולא זז טיפה מהנהגתו שלו בזמן הקומוניסטים וקיבלו כמי שקיבל עכשיו גזירת מלך בשמחה, אם זה רצון השי"ת אז אני הולך ברוגע ושלווה שאין כמוהו.

וגם ראה את רבינו כשהגיע אליו אחרי השתדלות של שנים רבות ההודעה שרבינו יכול לצאת מרוסיה מאפילה לאורה ולזכות לחונן ולעלות לארץ ישראל ולא ראה על רבינו שום שינוי צורה אותו דבר הלך לעשות את שתיהם כי זה מה שצריך לעשות כעת וזה רצון הבורא בלי שום תנועה והרגש גשמי.

מרן הרה"ק בעל השפע חיים מצאנז זיע"א

עניני גאולה (ח"ג)

והביאותים אל הר קדשי...

קדושת "הכותל המערבי" שריד בית מקדשנו שמעולם לא זזה שכינה משם, היתה מוזכרת בפי רבוה"ק רבות בדחילו וברחימו. וסיפר אחד מאנ"ש: באחד הימים שהזכיר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בשיחה את דברי הזוהר הקדוש (שמות ר"מ ע"ב) שכל אבני יסודות ציון וירושלים "חס ושלום דשליטו עלייהו שאר עמין ולא אוקדו לון ולא איתוקדון, אלא כולהו אתגניזו וגניז לון קוב"ה", וכמו"כ "כל אינון יסודי ביתא קדישא כולהו אתגניזו ולא אתאבידו מינייהו אפילו חד", התלהב כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע וקרא: "ראו נא איזו זכיה גדולה יש לאדם הניצב בזמן הזה בתפילה אצל הכותל המערבי, שהנה הוא סמוך ונראה אצל המקום שבו ביהמ"ק עומד על תלו גם האידנא, אם כי הוא מכוסה ונעלם מעיני בשר..." (מעדות הרה"ג ר' אברהם אלעזר העסקל שליט"א)

ואכן היה זה מאורע נדיר ומלהיב מאין כמותו, כשכ"ק כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בכבודו ובעצמו עלה פעם ראשונה לשפוך שיחו אצל הכותל המערבי, אחרי מלחמת ששת הימים. התלהבותו ורגשותיו גאו והשתפכו באותה שעה כאשד מים אדירים. בנעימה מתחננת שהמיסה את הלב הוא התחטא אז לפני אביו שבשמים כבן יחיד על אביו. בין השאר שמעו אותו קורא בעוז את הכתוב (ישעיה נו, ז) "והביאותים אל הר קדשי, ושמחתים בבית תפילתי..." וכאן הוא נעצר ותולה עיניים תמהות כלפי מעלה "רבונו של עולם... והביאותים... ושמחתים... את מי... את הגויים... ומה יהי עלינו... מתי כבר תרחם ותחוס על בני אברהם יצחק ויעקב!" (מעדות הרה"ח ר' ברוך טסלר)

"רק השה היה חסר להקרבה"...

על עבודתו הק' של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע אדמו"ר זי"ע בכותל המערבי סיפר הגאון ראש הישיבה הגאון רבי אליהו שמרלר זצ"ל: בשנה אחת בחול המועד פסח, נסע כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע לאחר תפילת שחרית, להתפלל תפילת מוסף ליד שריד בית מקדשנו, והתפלל אז בפנים, בחלק המקורה של הכותל המערבי, ולא כפי שנהג ברוב הפעמים להתפלל בחוץ, וזכורני שהיתה אז תפילת ה"מוסף" באריכות גדולה, וכ"ק כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע עמד בתפילת שמונה עשרה זמן רב בדביקות מופלגת עד אשר כל בר בי רב הבחין כי מראה זה לאו מעלמא הדין הוא. כשחזר כ"ק כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע מהכותל המערבי התבטא בתוך דבריו: "רק השה להקרבה היה חסר"...

זקני החסידים מספרים כי בביקור הראשון של כ"ק כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בארה"ק, הלך כ"ק כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע לשכונת תלפיות, להשקיף משם אל מקום המקדש, אשר היה כבוש באותם הימים תחת שלטון הירדנים. מיד בראותו את מקום הר הבית קרע קריעה בבגדו כדת, ובמשך שעה ארוכה עמד והתבונן כשעיניו זולגות ושופכות דמעות כנחל. גם בשנים שאח"כ היה כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע הולך מפעם לפעם למקומות שמהם ניתן לראות את מקום המקדש.

בשנת תשכ"א לערך, נסע כ"ק כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע להר ציון, ועלה על צריח מבנה נטוש העומד שם, בלווית הרה"ח ר' משה מאיר שמרלר ע"ה והרה"ח ר' יודא בעלז ע"ה, וביקש לראות את מקום הר הבית. הר"ר משה מאיר שהיה מבני ירושלים והכיר את המקום מלפני המלחמה הביט אל כל סביביו ובמשך רגעים ארוכים ניסה למצוא את המקום, אך ללא הועיל. גם שאר המלוים ניסו את כוחם לשוא. לפתע פנה כ"ק כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע והצביע על מקום מסויים ואמר: "הנה, זהו מקום בית המקדש"! ר' משה מאיר אימץ את עיניו ואישר כי אכן זהו מקום המקדש, ומיד החלו עיני כ"ק כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע זולגות דמעות במשך שעה ארוכה ללא הפוגות.

הרה"ק מרוזוודוב אמר פעם: אילו הייתי יכול לומר "מפני חטאינו" אצל הכותל המערבי, יכול הייתי לפעול כל מה שברצוני, אולי אפילו את הגאולה השלימה, אך אם הייתי יכול לעמוד בכך איני יודע. (החכמה מאין)

דברי אלוקים חיים

כתב בחתם סופר על הפסוקים לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' - דעל פי טבע לא יכול המקום להכיל את המון בני ישראל הנועדים לעלות לרגל כי אם לפני ד' אלקיך תאכלנו במקום אשר יבחר ד' א' בו המקום ההוא יכיל את כל ישראל במקום קל"ה אמה ובדרך נס יהיה מועט המחזיק את המרובה.

ולזה אמר הכתוב לא תוכל לאכול בשעריך היינו שבדרך הטבע לא יהיה מספיק מקום כי אם במקום אשר יבחר וגו' הוא יחזיק את כולם בדרך נס עד כאן תוכן דבריו.

ובהתבונן בענין נראה שהגורם לכך שמקום מועט יחזיק את המרובה הוא גודל האהבה של בני ישראל זה לזה. והטעם כי כאשר בנ"י באהבה כאיש אחד ובלב אחד השכינה שורה עליהם כמו שנאמר ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם וברש"י שם ובמקום שהשכינה שורה מתבטלים גדרי המקום והיו בנ"י יכולים להצטמצם בין שני בדי ארון.

וכן מצינו קודם מתן תורה ויחן שם ישראל נגד ההר כאיש אחד ובלב אחד לפי שבנ"י היו בלב אחד על כן היו גם כאיש אחד דהיינו שהיו צריכים רק מקום של איש אחד לכולם וכך היה מקום לכולם בתחתית ההר.

ובעלייתם לרגל נאמר כל ישראל כאיש אחד חברים (שופטים כ, יא) ואפילו טומאת עם הארץ הותרה ברגל בכדי שלא יהיה שום פירוד לבבות ויהיו כולם מאוחדים ואז יהיה מקום לכולם.

ובזה יבואר עפ"י המדרש מפני מה זכה בנימין שתשרה שכינה בחלקו שכל השבטים היו במכירתו של יוסף ובנימין לא היה וכו' היות ולכל השבטים היה פגם במדת האחדות בענין מכירת יוסף ורק בנימין לא היה בפגם זה לכן רק בחלקו יכל להיות מקום המקדש שצריך להיות מועט המחזיק את המרובה.

ובכוונה זו אמרה תורה השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה היינו שלא תחפש מקום שטח גדול שיכול להכיל את כל עולי הרגל כי אם במקום אשר יבחר ד' אף שלפי מראית עיניך הוא מקום קטן בו יבחר ד' שיהא המועט מחזיק את המרובה וזה יהיה באחד שבטיך שבט בנימין שלא היה לו חלק במכירת יוסף וכל שבטי ישראל מאוחדים בענין כאיש אחד.

מרן הרה"ק רבי חיים זאנוויל מריבניץ זיע"א

עניני תיקון חצות

בהעלות את הנרות

המון נרות הדליק רבינו בשעה שערך חצות, והיה לו בזה ענינים נשגבים. את הנרות הניח סביבות מקום מושבו על הרצפה וליד מפתן הדלת, ויש שאף הוסיף להדביק נרות על כותלי החדר, עד שלפעמים הגיע מספרם למאה ויותר, דבר שהיה בו מן החידוש בהיות שהיה החדר כה צר, וחוץ ממה שהנרות מוסיפים הבל גדול, עוד זאת ריחפה שם סכנת שריפה ח"ו, אך רבינו לא הביט על זה, ועסק בעבודתו הק' בלי חשבונות. ויש שהדליק רק נרות ספורים - ומי יבוא בסודו.

ובנוסף לאבק האפר שמילא את כל חלל האויר, עוד גרמו ריבוי הנרות שהדליק שם, חום ועשן נורא, שהנשימה בחדר כזה עלתה בקושי רב, וסיפר הר' בערל אינדיג הי"ו שפעם כשהגיע לריבניצא בשעה שערך רבינו 'חצות', ומיד בקשה הרבנית הצ' ע"ה שיבדוק אם לא קרה איזה דבר לרבינו היות ואינה שומעת את קולו עולה מתוך החדר, והלך והבחין שרבינו הכניס ראשו לתוך שק האפר.

נר ה' נשמת אדם

קרה פעם שכשיצא רבינו מחדר החצות באמצע עבודתו, והניח את החדר פתוח, הבחין המשב"ק שכמה נרות נדבקו יחד ושלהבת גדולה עולה מהן, ומאחר שפחד שהאש תאחז ח"ו בבית, מיהר וכבה את הנרות, ויהי כאשר חזר רבינו פנימה וראה מה שנעשה, הצטער על הדבר ופנה למשמשו בזה"ל: 'אוי! וואס האסטו געטון? די לעכט האב איך געצינדען פאר די נשמות וואס איך האב זיי צוגעזאגט איך וועל טון פאר זיי!' [- אוי! מה עשית הרי נרות אלו הדלקתי לטובת הנשמות שהבטחתי שאעשה עבורם.] (הר' יצחק וואלף הערמאן הי"ו ששמע מש"ב המשב"ק הר' יצחק וואלף הערמאן ז"ל - בעל העובדא והוסיף שהבטיח אז לרבינו, שאפילו אם תאחז האש בכל הבית כולו, לא יגע שוב בנרות הדולקות).

כששאלו פעם א' ממשמשיו, מדוע ירבה כ"כ בנרות, בו בזמן שיש לחשוש שמא תאחז האש ח"ו בקירות הבית, ענהו רבינו: 'וואס זאל איך טון, זיי בעטן זיך צו מיר' [- מה אעשה, הלא הם מפצירים בי], והובנה כוונתו שנשמות הצריכות תיקון מבקשות ומתחננות לפניו שיפעול בעדם.

נהי בכי תמרורים

משסיים בהכנותיו ועניניו, התיישב רבינו על הארץ ופרץ בבכי נורא נהי בכי תמרורים והתייפח בקול יללה מאין הפוגות, כשלבו נשבר לרסיסים ונקרע לגזרים ולשברי שברים, ויקונן ויתאבל על חורבן בית ה' ועל צערא דשכינתא בגלותא ועל עם ה' שהוגלו מעל שלחן אביהם והם סחופים ודוויים בגולה אחר גולה, והגם שאיש לא היה עמו בחדר זה, בכל זאת קול בכיו שפלח ובקע מעומק קירות לבו הטהור נשמע בחוץ למרחוק, ותרב תאניה ואניה כחמש-שש שעות רצופות, מדי יום ביומו. ולפעמים התארכה עבודתו של רבינו עוד יותר מזה. וסיפר הר' מענדל בערקאוויטש הי"ו, משב"ק, שעוד זכור לו היטב שפעם בליל עשרה בטבת התמשכה תיקון חצות י"ב שעות רצופות.

אי אפשר לחרוט על הגליון את המעמד כי נורא ונשגב הוא, דלה העט מלתאר ומלהעלות על הכתב את מה שהתרחש באותם שעות של תיקון חצות, ומי שזכה לשמוע אי פעם את יללותו וגנוחו, נדמה לו כי רבינו מרגיש בעליל כאילו נחרב בית קדשנו זה עתה, בלילה ההוא, ובמו עיניו רואה את שריפת בית אלקינו!

משך כל אותו זמן ניגר מעיניו הטהורות ים של דמעות ללא הפסק וללא הרף, וכעדותו של איש חסיד אחד (הוא הרה"ח ר' מענדל פוטערפאס זצ"ל, מחשובי ותיקי חסידי חב"ד, שמפורסם בגודל מסירות נפשו במשך כל שנות מגוריו ברוסיא) שהעיד בהתפעלות עצומה עדות נאמנה ללא כחל ושרק, אודות עבודת הק' של רבינו בתיקון חצות: 'מ'האט געקענט אנפילן גאנצע פלעשער פון זיינע טרערן, און עס איז נישט צו פארשטיין ווי איין מענטש האט אפילו אזויפיל טרערן' [- היו יכולין למלאות כלים שלמים מריבוי דמעותיו, ואין מובן כלל איך שייך שיהא לאיש אחד דמעות כ"כ].

(תשו"ח להרה"ח רבי משה גליק עורך ביטאון צאנז על עזרתו הרבה בלו"נ חפצה)

משה עבד ה'

במשנתו של האי צדיק הרה"ק
בעל ישועות משה מויז'ניץ זי"ע ועכי"א

לדגל "חדשי העיניים" וימי שילה"י דקייטא:

בְּרִית כָּרַתִּי לְעֵינָי

על עבודת קדשו של בוצינא קדישא מרן רבינו בעל ה'ישועות משה' זי"ע מויזניץ

בשמירת העיניים (ד)

"העיניים יקרות עוד יותר"...

'התלונן' פעם מאן-דהו בפני רבינו זי"ע, שיש חסידים הנמנעים מנסיעה באוטובוסים בשל המכשולות, ומעדיפים לשלם על מונית שתקחם למחוז חפצם.

רבינו לא היה נראה מופתע כלל... אדרבה, פניו נהרו... הנה לו תלמידים הגונים שקלטו נכונה את 'סדרי העדיפויות'. בחדות הגיב וענה: **"אכן, זה עולה יותר כסף, אבל העיניים יקרות עוד יותר"!**

(וראה במאמר הראשון מסדרת 'ברית כרתי לעיני', גליון פרשת דברים ש.ז., מכתבו של **כ"ק הגה"צ גאב"ד מאקאווא שליט"א** לנכדיו - בני חתנו הרה"צ אהרן מרדכי רוקח, ניני רבינו זי"ע - בענין זה).

רבינו אכן לימד והנחיל, כי עבור טהרת העיניים שווה להשקיע הכל.

איך אמר פעם, כשניער בגדו מלכלוך שדבק בו: **"כאן אפשר להסיר בקלות, בפנים** - בהצביעו על משכן הלב - **כבר לא כל כך"...**

וזאת ראו בו במוחש. דוגמא חיה היה רבינו עצמו למסירות-נפש עבור הקפדה על טוהר העיניים, ועל כך בגליוננו זה.

הבוץ בארוזה

מעשה היה בשהותו בארוזה שבשווייץ בחדשי הקיץ, והמקוה היה בבית המלון שבבעלות הרה"ח רבי מרדכי לוין הי"ו מציריך, כברת דרך מן האכסניה. מדי בוקר הסיעו את רבינו למקוה, ובשבתות שירך רגליו בלוויית משמשיו דרך רחובותיה של העיר. באחת הפעמים הצטרף בעל המלון אל רבינו, ובאמצע הדרך מצביע הוא על תלולית הר, באמרו שהיה אפשר לחצות דרכו למקוה ולקצר את המהלך הארוך, אך המסלול מדרוני ובוצי וההליכה בה קשה.

לתגובה כזאת לא פילל. רבינו כמעט זינק לעומתו בשאלה רבתי: **"ומשם אין צורך לעבור ברחוב?"**

ולשמע מענהו החיובי של ר' מרדכי חתך רבינו נחרצות: **"הולכים מכאן!"**

תיאר זאת עד ראיה: הרבי בוסס בקרקע הבוצית, טיפס בקושי רב, ועצר כל כמה פסיעות לאגירת כוחות מחודשים. אבל על הכל חפפה תחושה ייחודית. הוא קרן כפני חמה. הנוכחים ראו זיו איקוניו מאירים כברק, בשמחה רוממה ועילאית. הן שוב לא יצטרך לעבור דרך הרחוב!

מני אז הלך תמיד רק דרך תלולית זו. **זה היה קשה, זה היה מאמץ, זה היה מפרך. אבל שלא לעבור חלילה ברחוב!**

2 אוטובוסים ולא לעלות

בימי ראש השנה של שנת תשל"ד, בתחילת הנהגתו של **רבינו זי"ע**, הופתעו החסידים לראות אורח הדור-פנים בין הבאים להסתופף בצל הקודש.

היה זה החסיד הישיש רבי אברהם ברגר ע"ה, חסיד סאטמאר שהתגורר בעבר בארה"ק, ואחר מספר שנות מגורים בבני ברק העתיק משכנו ללונדון וקבע מושבו בקרב קהילת חסידי סאטמאר דשם. והנה נצפה הוא בשיכון ויזניץ בארץ הקודש, והפעם - במיוחד כדי לחסות בצל הרבי החדש בימים הנוראים.

לשאלת מכריו, פתח וסיפר סיפור.

"לפני יותר מעשרים שנה, כשישיבת ויזניץ העתיקה משכנה מרחוב לילינבלום בתל אביב אל השיכון ההולך ונבנה בבני ברק, עוד התגורר הרבי (-אז ראש הישיבה) בתל אביב למשך כחצי שנה, ונסע בני-ברקה מדי שבוע לשהות בקרב תלמידיו משבת לשבת. בבוקרו של יום ראשון הגיע לבני ברק ושהה בישיבה עד ליל שישי לפנות ערב, רק אז שב אל ביתו לעשות את השבת במחיצת בני משפחתו.

פעם, בערבו של יום חמישי, עמדתי בתחנת האוטובוס בכביש גהה ונוכחתי בעיני במחזה מופלא. ראיתי את הרבי ממתין לקו 70 הנוסע לתל-אביב, ובינתיים עמד כמובן עם הגמרא שלו ולמד בהתמדה בקרן-זווית. האוטובוס הגיע, הרבי ניגש לדלת, וסב אחורנית בחדות. האוטובוס המשיך לדרכו, והרבי שב לפינתו ושקע שוב בגמרא.

על מה ולמה?

התברר לי, שהרבי בדק אם הספסל הראשון פנוי. באוטובוס שורר דוחס, עולים אליו יצורים מכל המינים, ואם אין לו פינה 'מובטחת' שתאפשר שמירת עיניים מוחלטת - הוא מעדיף להמתין לאוטובוס הבא.

נשארתי אף אני לעמוד, ועקבתי אחריו.

זמן רב חלף, וסוף-סוף נשמע שוב טרטור מנוע של קו ה-70. הרבי התקרב שוב, הציץ, ושוב נרתע לאחוריו. זה לא בשבילו. האוטובוס מלא, הספסל הראשון תפוס. העיניים יקרות לו מדי.

ושוב כבראשונה. הוא חזר לפינה עם הגמרא...

בינתיים כבר נטו צללי ערב, שאון הנוסעים הלך ופחת, ואז הגיע האוטובוס השלישי. הפעם הוא כבר היה דליל, ריק למחצה. הספסל הראשון התפנה עבורו.

רק עכשיו, עלה הרבי על האוטובוס לשוב לביתו...

"עמדתי מן הצד והתבוננתי", שיחזר רבי אברהם בהתלהבות, "וספגתי לקרבי פרק בהלכות יראת שמים. הנה לפניי יהודי שמתחילת השבוע לא שהה בביתו, בנותיו הקטנות כבר מצפות לו בכליון עיניים, וגם עצם ההמתנה בתחנה אינה 'מציאה גדולה' עבורו. **אבל כל מאמץ שווה בעיניו - בעבור טהרת עיניו".**

"זאת ראיתי במו עיני", נרגש רבי אברהם, **"וכי אצל מי ראוי להסתופף בראש השנה, אם לא אצל יהודי שמור ונטור כמוהו?!"---**

(מתוך תיאור צאצאיו של רבי אברהם בספר "חן מרדכי" (פרק יז), ומפי חסידים ששמעו מפיו)

וּמְתַקְנִין שָׁם תִּיקּוּן גָּדוֹל:
המערכה הגדולה
והמהפכה ששינתה את פני התחבורה בציבורית

"הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדָּרֶךְ"

כמידתו של רעיא מהימנא - לא הסתפק רבינו בעבודתו העצמית על קדושת עיניו. הוא נשא את משא הדור ודאב את המצב השורר בחוצות, ומחשבותיו סובבו תדיר כיצד להרבות קדושה בישראל ולגרש את יצר האנדרלמוסיה הרחובית מכרם ישראל.

בספר אגרותיו "מכתבי קודש - ישועות משה" (ח"א), מופיע חילופי מכתבים בינו לבין עסקני שווייץ עוד משנת תשכ"ב, דרכו פעל נמרצות לביטול נוהג נפסד בקהילות תורניות, שארגנו בימות החופשה טיול משותף לכל צאצאי משפחות הקהילה, בהעדר כללי הפרדה מתבקשים. לאור פעילותו חילקו את הטיול לבנים בנפרד ולבנות בנפרד, ואז שיגר מכתב זה לעסקן שפעל בנידון:

"נהניתי מאד בקראי מכתבו שאותו הטיול נבטל לגמרי, כל מה שיכולים להציל צריכים להציל, ומה שקיבל כבודו

ראשי חברת דן בקודש פנימה בענין המהדרין. נראה מימין הגרמ"מ פוקס, ראש ועד רבני מהדרין

מכתב עם בזיונות אין לרתות מזה, כי האמת שטיול כזה אין מביא שום תועלת ליראת ה' רק להיפך, א"כ מוכרח האדם לומר לחבירו שישמור א"ע ואת בניו מהיזק הנשמה, ואם ציית אז טוב, העיקר שנוכל לעבוד את הבוית"ש מתוך מנוחת הדעת".

אין היריעה מספקת לסקור את שלל פעולותיו הכבירות בנידון, ונתמקד בתקנתו ההיסטורית והמהפכנית בכל קנה מידה, תקנה שנתקבלה בתחילה בפקפוק ובהססנות, ובסייעתא דשמיא היתה לראש פינה ונהפכה לבשר מבשרה של היהדות החרדית לדורות עולם, **הלא היא מהפכת המהדרין בתחבורה הציבורית.**

*

ראשיתה של תקנה זו, נבטה במוחו הטהור כבר בימי

רבינו בראש החתומים בקול קורא מגדולי ישראל

אברכותו המוקדמות, בהתגוררו בתל אביב. "היה עלי לקחת את בנותי לבית החינוך", סיפר רבינו לימים, "ובגלל המרחק הרב הוכרחתי לנסוע באוטובוס. מכיוון שלא רציתי להיכנס פנימה אל תוך האוטובוס כדי שלא לעבור בין ב' נשים, נשארתי לעמוד ליד הנהג. הנוסעים ניסו למשוך אותי פנימה, אולם אני לא זזתי ממקומי בשום אופן. ואז - הפטיר רבינו - **הבנתי שחייבים לארגן הסעות 'מהדרין'!"**

ומספר שלוחא דרבנן הרה"ח מנחם אליעזר מוזס הי"ו, שבחודש טבת תשכ"ב, במסע הלוויית הגה"צ רבי שלום רוקח זצ"ל אב"ד סקאהל, חתן הסב"ק בעל ה"אהבת ישראל", נסעו המלווים מקרית ויז'ניץ לעבר בית החיים בטבריה באוטובוס מאורגן, כשרבינו נוסע אף הוא באוטובוס זה, ובמהלך הנסיעה שירטט בפני סובביו דוגמה של אוטובוס ששני טורי מקומות הישיבה אינם שווים אחד מול השני, **באמרו שלאוטובוסים כאלו נזקק יהודי ירא וחרד, כדי שלא יכשל באיסור לעבור בין שני נשים.**

*

השנים נקפו, וסערת רוחו אינה שוקטת. בפני תלמידי הישיבה מעורר רבינו שוב ושוב על פגעי התחבורה הציבורית, ומתריע לשמור על קדושת עיניהם בכל עת. לבחור שאמר פעם כי אין הרבה ברירות וגם כשהאוטובוס דחוס אין מנוס מן המציאות העובדתית, נזעק רבינו בחריפות: **"מאי משמע 'אין מה לעשות'? יש לקפוץ מהחלון!"**

*

עד לקריאתו ההיסטורית לפני חצי יובל שנים. היה זה בכינוס הארצי של היהדות החרדית לקראת מערכת הבחירות, שהתקיים בתל אביב בחודש סיון תשנ"ב, בראשות גדולי ומאורי ישראל זצוק"ל ושיבלחט"א. רבינו נשא דברים ועורר על ענייני השעה, וקרא מנהמת ליבו: **"יהיה זה תיקון גדול אם יעשו קו תחבורה מיוחד לגברים, וניתן לעשות זאת", והמשיך: "אסור שבעיה כספית תפריע לכך, חיות הנשמה חשובה לא פחות מחיות הגוף, וכדי שהנשמה תחיה - צריך קדושה וטהרה. יהיה זה תיקון חשוב ונחוץ, ובפרט בימי הקייץ".**

"שונאי הדת מתלוננים נגדנו על 'כפיה דתית'. מי שטוען זאת, לא למד את דברי הרמב"ם, האומר שאם כופים יהודי לעשות מצוה או למנוע אותו מעבירה, אין זו כפיה, כי בפנימיותו כל יהודי רוצה לעשות רצון ה'. אבל מנגד יש כפיה אנטי-דתית נוראה, רשות הרבים הפכה להפקר. הרחוב הרי שייך לכולם - **וכיום אי אפשר ללכת ברחוב או לנסוע באוטובוס"...**

זעקתו הכתה הדים בציבור החרדי, ובעקבותיה הוקם בשעתו 'ועד מהדרין', אשר בהכוונת גדולי ישראל פעל בעמל וביזע כדי להביא את הרעיון הקדוש לידי מעשה ולהוציא את התיקון הגדול מכוח אל הפועל.

*

מספר הגאון הגדול רבי מנחם מנדל פוקס שליט"א, רב דקרית "שומרי החומות" ברמות ומגדולי מורי ההוראה, שנתמנה באותם ימים לעמוד בראשות ועדת הרבנים ורב חלקו בתיקון קווי המהדרין. מלבד היותו מעודו תלמיד חביב לרבינו ה"ישועות משה", בהיותו מפארי גידוליה של הישיבה בקרית ויז'ניץ ובשל החיבה היתירה שנודעה לו מרבינו בהיותו נכד **להחסיד הויז'ניצאי הנודע רבי מרדכי חנא פוקס זצ"ל** - שרבינו העלה תמיד את זכרו ביקוד אש, לצד זאת נוספה לו קירבה על קרבתו בימי הטמעת רעיון ה'מהדרין', וזכה להיות קרוב אל הקודש כאשר עליו הוטלה המשימה הרוממה להביא בפני רבינו את כל הדבר הקשה בענין ה'מהדרין', ולקבל את תשובותיו והדרכותיו בדרכי הנחלת התקנה ובאופני ההתמודדות מול הקשיים העצומים שהתגלעו מול השלטונות וחברות התחבורה.

"חזו וראו מפעלות צדיק", אומר הגרמ"מ שליט"א, **"זכינו ללוות את פועלו הנשגב הזה מקרוב ממש**, וטרם אפתח בדברים על דברי ימיה של ה'מהדרין', הנני מוכרח להדגיש ולהודיע שכל יהודי ירא ה' הנוסע בזמנינו בקו 402 או בכל קו מהדרין אחר, והוא זוכה כדבר המובן מאליו לנסיעה על טהרת הקודש בלי כל מכשולות, **ידע נא ויזכור כי הכל מכוחו של אותו זקן, רק מכח דרישתו העיקשת והבלתי-מתפשרת לחולל מהפכה זו באנו למצב הנשגב דהאידנא!** היה זה אחד מפעליו שהצליחו להטביע חותם כביר ונצחי לכלל ישראל כולו.

גם אחר הכרזתו לא שקט הרבי על השמרים, ופעל שיתממש חזונו הלכה למעשה. בסערת נפשו היה טוען שוב ושוב: **'וכי רק בבית מדרש צריך מחיצה? רק באולם שמחות צריך? מה נשתנה אוטובוס ציבורי מכל אלו?'**

החלק הקשה במהפך היה המאבק מול הרשויות. מובן מאליו, שבצידו השני של המתרס לא ראו זאת בעין יפה. שלחו פקחים להוריד מהכביש את האוטובוסים שהעמדנו באמתלאות של ליקויי בטיחות ותואנות אחרות, קיבלנו איומים מחברות התחבורה, ועוד ועוד, אך ידענו שמדובר במלחמת ה' צבא-ות. **בכל התפתחות מעין זו נכנסנו אל רבינו ושטחנו את הקשיים, ותמיד קבלנו את הכרעתו הבהירה בדרכי המאבק, וכמובן את ברכותיו הטהורות אותם הרעיף עלינו למכביר מליבו הטהור.**

כ"ק מרן אדמו"ר מויז'ניץ שליט"א

קוי תחבורה נפרדים - בגדר מ"ע של "קדושים תהיו"

פרסום מדברי רבינו בענין תקנת מהדרין

רבינו לא הסתפק בדרבון העסקנים, אלא אף זימן אליו אישית את האחראים למיניהם, נפגש עם ראשי החברות הציבוריות, עם ראשי אגף התנועה ועם בכירי משרד התחבורה, ולפני כולם שטח בדרכי נועם ובשפה ברורה את נחיצות העניין והסביר את התועלת הרבה. שעות רבות הקדיש לכך, ויאמר ברורות, כי בדבריו שנאמרו בישרות ובלבביות גם יחד, מצא מסילות וכבש לבבות, והרבה הושפעו מדמותו הקורנת וריככו את התנגדותם.

באחד מאותם ימים, כאשר הבאנו לפניו את הדיווח השוטף על התקדמות המערכה ושפכנו שיחנו על הררי הקשיים שבדרכנו, שמענו מפה קדשו עדות אישית נדירה:

רבינו סיפר לנו, שבשנת תשט"ז התקיימה בלונדון שמחת נישואי אחד מתלמידיו הקרובים, והמחותנים שהיו שועי-עם הזמינוהו להשתתף בשמחה ולישב בראש המסובים. באותם ימים, באה לאוזניו שמועה, שבלונדון אין מחיצות באולמי החתונות בין הגברים לנשים, ורוחו נסערה מאד לשמע הדבר. פנה אפוא אל אבי החתן דנן, ושאלו אם יהיו מחיצות בשמחה. לתדהמתו, נענה אכן כי בלונדון זה מתקבל כנוהג משונה וארכאי, וגם הם ילכו בעקבות הכלל. "אם כך הם פני הדברים, אין מקומי שם", השיב נחרצות.

רבינו - אז כרב וראש ישיבה בשנות הארבעים לחייו - נחרד עד עמקי נשמתו והחליט כי לא עת לחשות. הוא פנה אל המחותן, אבי הכלה, מגדולי נגידיה של לונדון, והחל לדבר על לבו בדברים של טעם. "ראה נא", אמר לו, "בשלמא ה'עמך' בני המקום, חוששים להכניס שינויים פן יהיו ללעג וקלס. אולם אתה מה יש לך לחשוש, הן בעל המאה הוא בעל הדעה, ובין כך ובין כך תשאר במעמדך הרם... **יש לך אפוא הזדמנות פז לחולל שינוי לדורות. אתה תתקין מחיצות כדת וכדין, ובעקבותיך ילכו כל בני הקהילה, ויהיו הזכויות רשומים על שמך!"**

"היה דין-ודברים ארוך", סיים רבינו בפנינו, **"ובסופו של דבר הותקנו מחיצות כראוי, ומני אז כבר היו מחיצות בכל השמחות בבתי היראים בלונדון!"** - הכריז רבינו, בהמחישו באוזנינו, **כי כאשר יש רצון איתן לגדור גדרי הקדושה ואין נרתעים מן המהמורות שבדרך, רואים במוחש סייעתא דשמיא".**

הדרישה של רבינו בשולי מכתב ברכה ששיגר לאחד מנגידי אירופה לקראת שמחת נישואין במעונו, בשנת תשט"ז:

"...אחכה אי"ה שיקיים כ"ה את הבטחתו שהבטיחני בעניני הסידורים של החתונה שיהא עצהיו"ט בצניעות ובלבושי החסידות כיאות לכבודו"

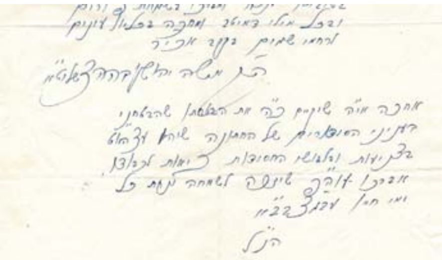

הדרישה בשולי המכתב לקיים את ההבטחה להעמיד מחיצות בחתונה

פאר מקדושים

פנינים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת ראה

לא תבשל גדי בחלב אמו. (יד כא)
עובדא ידענא בפרנקפורט דמיין שפרח תרנגולת לתוך קלחת חמאה רותחת על האש ומתה בתוכו, והורה גאון א' ומהולל מאוד (הוא רבנו ההפלאה) שאסור החמאה אפילו לגוים ושפכוהו בחוצות, ולבסוף הזכירוהו דבשר עוף בחלב מותר בהנאה. ובתוך כדי דבור השיב הגאון זצ"ל דאה"נ בהנאה מותרת אבל למוכרה לגוי אסורה, משום בליעת אבר מן החי דאסור לבני נח. והיה נראה לעין, דתחילת ההוראה לא היתה משום אבר מן החי, והיתה כשגגה שיצאה מלפני שליט, אך לא יאונה לצדיק כל און, והזמין לו השי"ת תירוץ להצילו מכיסופא, (שהיתה לו זאת השאלה הראשונה בפרנקפורט).

(שו"ת חתם סופר, יו"ד סימן צד)

מוהר"ר פנחס הלוי הורוויץ ז"ל בעל הפלאה

נולד להגה"ק **רבי צבי הירש אב"ד טשארטקוב** שהיה בנו של הגה"ק מהר"ם טיקטין שהיה דור שלישי של הגה"ק האלקי **רבי פנחס הורוויץ** גיסו של **רבינו הרמ"א**, שעליו העיד המקובל האלקי רבי ישראל סרוק שהיתה לו נשמת ר' פנחס בן יאיר. הגאון ר' פנחס הלוי הורוויץ היה רבשכה"ג והאיר כל הארץ בתורתו בנגלה ובנסתר, דרש על כל קוץ וקוץ תלי תלים, עוקר הרים וטוחנן בשכלו החד. בתחילה היה אב"ד ויטקיב ואח"כ בלעכוביץ, ובשנת תקל"ב נתקבל לאב"ד בעיר הגדולה פראנקפורט, ומאז לא פסק הישיבה הגדול ממנו והרביץ תורה שם יותר מל"ג שנים.

הוא חיבר ספרים יקרים, ספרי הפלאה וספר המקנה שבת אחים פנים יפות, שו"ת גבעת פנחס, נתיבות לשבת, ועוד כמה חיבורים, והיה קדוש וטהור ומקובל גדול, הוא היה תלמיד המגיד הגדול האלקי הרבי **ר' דוב בער ממעזריטש** זצ"ל, והוא ביקש ממחותנו הגאון בעל נוב"י שאל יצער את הרבי ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב, כי כל כוונתיו לש"ש. אהבה גדולה היתה בינו ובין הגאון ר' מרדכי זאב מלבוב, וכן בינו לבין הגאון החסיד ר' נתן אדלער ז"ל. היו לו תלמידים הרבה גדולי ישראל ובתוכם מרן החת"ס, שהתאבל על מות רבו ימים רבים.

ובהיותו בן ע"ד שנים עלתה נפש רבינו ההפלאה בסערה השמימה, ביום ד' תמוז שנת תקס"ה לפ"ק, והניח בן גדול הגאון רבי צבי הירש בעל מחנה לוי ולחמי תודה שמילא מקום אביו ז"ל.

(מליצי אש)

ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. (יג יח)
באגרת שקבל אחד מגדולי דורו מק"ק קאסטנטין ישן שבמדינת וואהלין, הודיעו לו על הגזירת הקשות שהיו אצלם בשנת תקכ"ח לפ"ק (כנודע שנהרגו אז אלפים רבים מבנ"י), וכותב שם, אחרי זה בא אלי איש זקן ונשוא פנים קודם חג השבועות תקכ"ט לפ"ק, ואמר לי שגם הוא ממדינת אוקריינא וסיפר לנו כל המאורע, ואמר שהיה שם גאון אחד זקן ומפורסם, ותיכף בשמעו מהתחלת הגזירה במלון זאבאטין, הזהיר לאנשי ק"ק טיטיאוב, וגם שלח שלוחים לשארי הקהלות ואמר להם, בהיות שאחר גזירת שנת ת"ח מגזירת חמיל גזרו בחרם בכל מדינות ליטא ופולין וטורקייא **שלא לדור במדינת אוקריינא**, ועל זה נאמר **ולא ידבק בידך מאומה מן החרם**, בכן כל הרכוש שרכשתם במדינה זו הוא חרם. רק שגזרו מן השמים בשנת ת"ח שיקוים בהם מה שנאמר (בראשית ו ג) ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה, וכן עולה משנת ת"ח עד תקכ"ח ק"ך שנים, ופי' בתרגום, ואמר ה' לא יתקיים דרא בישא קדמי לעלם וגו', ארכא יהיבנא להון מאה ועשרין שנין אם יתובון. בכן אם תשמעו לעצתי תעזבו כל הרכוש שלכם ותברחו, ולא ידבק בכם מאומה מן החרם ותנצלו, ומי שיחוס על כבודו ויקח אף דבר קטן מן החרם לא ינצל עיי"ש.

(ראיתי בספר אחד, ונעלם לי שמו)

בנים אתם לה' אלהיכם, לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. (יד א)
נפש האדם ונשמתו הם חלק אלוה ממש, ולכן נקראים בנים למקום כמ"ש בנים אתם לה', ולכן לא תתגודדו למת, כי מיתת נפש הישראלי אינו מיתת עולם כמ"ש הרמב"ן על פס' זה בפירושו לתורה, ולכן א"א להתבטל כי הבן חלק האב ממש, וכמו שהוא יתברך נצחי כמו"כ שורש הנשמה העליונה, והוא ביאור נפלא ואמיתי בפסוק זה.

(שיח יצחק לרבי יצחק אייזיק חבר, דרוש לשבת שובה (בעמ' קכז)

ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, כי פתוח תפתח את ידך. (טו ח-יא)
שמעתי מהרב רבי זרח מסקלאוו שפירש עפ"י מה שכתבו המפרשים בתהלים (עח עב) וירעם כתום לבבו ובתבונות כפיו ינחם, דקשה דהול"ל ובתבונות לבו, ואיך שייך תבונה בכף, ותירצו דהנה הצדקה מתחייבת הגדול לפי גדלו וכו' וכפי ערך המקבל אפי' עבד לרוץ לפניו. והנה ידו של האדם כשהיא פתוחה, אצבעותיו אינן שוות באורך שלהן, אבל כשקומץ את ידיו כל אצבעותיו שוות.

ועל זה הזהירה התורה לא תקפוץ את ידך, כלומר שלא יהא כל אדם שווה אצלך, כי לא זהו דרך ישכן אור הצדקה, רק פתוח תפתח את ידך, כלומר שתתן לכל אחד ואחד כפי מחסורו אשר יחסר לו אפילו עבד לרוץ לפניו. ועל זה אמר הכתוב 'ובתבונות כפיו' ינחם עכ"ד.

(מקור החכמה (ורשא תקע"ה) לרבי חיים עוזר מבראד)

ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו. (טו ט)
בספר הגלגולים דף יב כתוב, מי שהוא עשיר או שיש בידו להטיב לעניים ולנדכאים והוא קמצן, או שהוא בעל תורה ואינו רוצה ללמד לאחרים, כל אלו יתגלגלו בנשים. ולדעתי דלכן סמכו חז"ל (אבות פ"א מ"ה) יהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה, דאם יתגלגל באשה יהיה בחבורת נשים ונשים דברניות הן, והטעם לפי שלא רצה להשפיע לאחרים ע"כ יצטרך להיות מן המקבלים.

(צנצנת המן (אופיבך תפ"ג) לרבי מנחם מן דיין בווארמייזא)

נתון תתן לו. (טו י)
בדרוש להספד על הצדיק וחסיד המאור הגדול **מוהר"ר גדליה אב"ד קאפנהאגען** שמעתי מפי אנשים דק"ק דשם, שפעם אחת באו אליו שני בני אדם עניים, ולא היה בידו מעות לתת להם, ולקח כף של כסף ופרסה לשנים, ונתן הכף לאחד והחצי השני שהוא היד נתן לשני, ועל צדיק כזה נוכל לומר (משלי לא) **כפ"ה פרסה לעני וידי"ה שלחה לאביון.**

(דרך המלך, דרוש להספד (שקלאב תקנ"ח) לרבי יחיאל מיכל מקאלווריע)

לא תאכל עליו חמץ, שבעת ימים תאכל עליו מצות. (טז ג)
הנה שבעת המועדים המה מקבילים לשבעת הרועים, וחג המצות מקביל לאברהם אבינו שחי קע"ה שנה, ולכן אסור לאכול חמץ קע"ה שעות (ז' ימים כפול כ"ד שעות הם קס"ח שעות, ועוד ז' שעות מערב פסח דאוכלין כל חמש) הרי הם קע"ה שעות כמספר שנותיו של אאע"ה.

(הנותן אמרי שפר (פרעמיסלא תרמ"ח) לרבי ישעיה נפתלי הירץ מדינוב)

חג הסוכות תעשה לך. (טז יג)
כתוב בספר נחמיה (ח יז) כי לא עשו סוכות ככתוב מימות יהושע בן נון, ויש להבין [למה עשו כעת סוכות ככתוב]. ושמעתי מהרה"ג מוה' **חיים זאננפעלד** נ"י דהא בימי עזרא היו כותיים רבים, ומפני כן היו עושין אז סוכות ככתוב ממש, ב' דפנות ושלישית טפח, כדי לחזק דרש חכמינו ז"ל, וכדמצינו במנחות פרק רבי ישמעאל וכן בריש מס' יומא עיי"ש.

(וילקט יוסף מחברת יג (מונקאטש תרע"א) לרבי יוסף שוורץ מבאניהאד)

מורשת אור החיים הק'
הוצאת ספריו וכתביו דרך ומפעלים להפצת תורתו

תורת האור החיים הקדוש

פרשת ראה תשפ"ו

פנינים אור החיים

רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה. אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ וגו' (יא כו-כז).

קשה, מהו כפל הלשון "ברכה וקללה". ושוב, "את הברכה וגו' ואת הקללה". ועוד קשה, מהי הכוונה "היום", שהרי כבר נתן להם התורה לפני ל"ח שנה. ויש לפרש הכוונה על ההבטחה שכתוב בסוף פרשת עקב "כל מקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה וגו' לא יתייצב איש בפניכם, מוראכם ופחדכם יתן ה' אלוקיכם על פני כל הארץ". ועל כן אומרת התורה, דיש בנתינה זו ברכה וקללה, והיינו, דאם ישמעו אל מצוות ה', תהיה נתינת הארץ לברכה, ואם לא ישמעו, אין זו לכם כי אם קללה, **'שבאמצעותה יתקנאו בכם האומות ויאבדו אתכם ממנה בנקמה גדולה, גם תהיה להם ההנאה ממנה לרעה להם לעולם הנצחי'**. ובזה מובן תיבת "היום", כי הבטחה זאת של "כל מקום אשר תדרוך" וגו', לא נאמר להם עד היום.

שְׁמֹר וְשָׁמַעְתָּ אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ עַד עוֹלָם (יב כח).

קשה, דהיה צריך להקדים השמיעה ואחר כך השמירה, שהרי אי אפשר לשמור בלי שמיעה. עוד קשה, מהו הריבוי בתיבת "**את כל** הדברים האלה". ויש לפרש, דהמצוה כאן היינו על שתי דברים, **א.** מצוות ה' אשר הם ידועים לכל ישראל, **ב.** הם הגדרים וסייגים שיחדשו רבותינו בכל דור ודור. וזהו "שמור" - כנגד המצוות הידועים אשר ציוה ה'. "ושמעת" - כנגד כל הסייגים שיחדשו רבותינו. והריבוי בתיבת "את כל" - שצריך לקבל כל הגדרים והסייגים, ורק אז נחשב שקיים את כל המצוות. ועל זה אומרת התורה הקדושה למען "ייטב לך ולבניך", וכלשון רבינו: **'כי גדרים וסייגים שעשו רבותינו ז"ל, הוא דבר המעמיד דורות עם בני ישראל לעולם, להבדילם מכל כיעור וכדומה לו'.**

עוד יש לפרש, לפי מה שכתוב בזוהר הקדוש **דמי שהוא בעל עבירה, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, והקושיות שעומדים בפני האדם בשעת לימודו, הם הקליפות שמתהוים מחטאי האדם.** וזהו הפירוש "שמור ושמעת" - פירוש, אם אתה רוצה שתעמוד על אמיתת התורה להבין אמריה, "שמור" המצוות לבל תעבור עליהם. ואז "ושמעת" - שתזכה לשמוע ולהבין בלימוד התורה.

וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ (יג ו).

יש לפרש בדרך רמז שמכוון כנגד היצר הרע שנקרא "רע", כמו שכתוב "כי יצר לב האדם רע מנעוריו", ואומרת התורה, שעל ידי שעושים משפט בעושי עבירה, מתבער הרע וניתש כוחו, ולא יתעצם בלבות בני אדם.

החיבור שלך לרבינו 'אור החיים' הקדוש זי"ע והפצת תורתו הק'

- שיעורים יומיים קצרים וברורים בספה"ק אור החיים באידיש ובעברית
- הדפסת וחלוקת ספרי האור החיים הק' המסוגלים לשמירה והצלחה
- תפילות והזכרת שמות בציון רבינו הק' ע"י ראש המכון בכל שבוע
- הוצאת והפצת גליון שבועי במשנת רבינו הקדוש לזיכוי הרבים
- כולל להוראה "כנסת ישראל", כשמו ובדרכו של ישיבת רבינו הק'
- כולל "ליל שישי" ללימוד ספה"ק "אור החיים" על הפרשה

לפרטים והשתתפות במפעלות הקודש בקו **מורשת אור החיים**: **0733713620**

פנינים חסידות

על פי דברי רבינו

ההסתכלות בפני משה רבינו מביאה ברכה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (יא כו). **לפי שבא להבחירם בעולם העליון ולהמעיט כל טובות עולם הזה, וכדי שיתאמתו אצלם הדברים צריך שהמוכיח יהיה בו ב' ענינים: א' שיכיר הכרה חושית בטוב העליון, והב' שהשיג השגת טוב עולם הזה וקנייניו, כי אם המוכיח יהיה מושלל מקנייני עולם הזה לא יאמנו דבריו למשיגי טובת עולם הזה, כי יאמרו אין אומרים למי שלא ראה - יבא ויגיד, שאם היה טועם טעמי הנאות גדולת העולם הזה וקנייניו ותענוגיו לא היה ממאיסו ובוחר בזולתו, ובזה לא יטו אזנם לקבל דבריו. גם הבא להפליג בטוב עולם הבא לא יוצדקו ולא יאמנו דבריו לשכל הטבעי כל שהוא עצמו אין דבריו אלא מפי האמונה והוא לא ראה ולא ידע. ולזה אמר מושיע ורב האיש משה: 'ראה אנכי', פירוש, אלי תראו ותצדיקו ותשכילו להצדיק הדברים, כי הוא השיג להכיר טוב עולם הזה, כי היה גדול מאוד וגבור ומלך ועשיר גדול, כאומרם ז"ל** (נדרים לח, א), **ויפה דודי אף נעים גם בטוב העליון הכיר, כי עלה שמים וטעם טעם עליון.**

לפי פשוטו של מקרא, תיבת 'ראה' מוסבת על הברכה והקללה שנותן לפניהם[1]. אולם רבינו מוסיף לפרש שתיבת 'ראה' נסמכת ל'אנכי', כדי להורות לישראל שיביטו ויתבוננו כי משה הוא זה שנותן לפניהם את הבחירה בין הברכה והקללה, ועל ידי זה יטו את אזנם לתוכחתו ויסכימו לבחור בצד הברכה והטוב, וכשם שמשה הכיר את ב' העולמות והעדיף לבחור בחיים העליונים[2].

ויסוד הפירוש בפסוק מבואר במדרש תנחומא כאן: 'ראה אנכי, אנכי שבחרתי בטובה ראה היאך אנכי משונה מכל העולם', [ובדעת זקנים הוסיף על זה: 'שנאמר ומשה לא ידע כי קרן אור פניו'][3]. והגאון מבענדין זצ"ל בספר 'יכהן פאר' (דרוש א' לשבת תשובה) פירש ע"פ מדרש זה את לשון הכתוב 'ראה אנכי', וזה לשונו: 'וכמה טוב מאד לראות תלמיד חכם וצדיק, כמו ראה אנכי, היינו לראות פני משה, וכדאיתא שזה דבר גדול לראות פני תלמיד חכם וצדיק'[4].

ויש מצדיקי הדורות שהבינו כן אף מדברי רבינו, שהפסוק 'ראה אנכי' רומז שעצם ההבטה בפניו של משה תביא להם ברכה, וכענין שכתב בספה"ק 'נועם אלימלך' (סוף פרשת פקודי, ד"ה וזהו עשה לך שרף): 'עשה לך שרף, רצה לומר בני אדם השורפים בקדושתם וכרשפי אש ההתלהבותם, בוודאי הצדיקים הללו עליהם נאמר (איוב כב, כח) ותגזר אומר וכו'. וזהו כל הנשוך, רצה לומר כל מי שיש לו נשיכה, דהיינו שחסר לו איזה דבר, הן רפואה והן מזוני חיי בני, וראה אותו וחי, **תיכף בראיה כל דהוא בעלמא ימשיך לו הצדיק הנזכר לעיל הכל'.**

1. ראה בפירוש אברבנאל כאן: 'ראה אנכי נותן וגו', רצה לומר ראה בעיני שכלך כי אנכי נותן לפניכם וגו''. וכן מבואר במלבי"ם.

2. כעין זה איתא במדרש (דברים רבה א ה): 'אילו אחר אומר עתה ידעתי כי גדול ה' וגו' היו אומרים זה אומר עתה ידעתי, אלא יתרו שהיה יודע שחזר על כל בתי עבודת כוכבים שבעולם ולא מצא בהם ממש ואח"כ בא ונתגייר לזה נאה לומר עתה ידעתי. דבר אחר אילו אחר אומר הבל הבלים היו אומרים זה אין לו פרוטה לאכול והוא אומר הבל הבלים, אלא שלמה שכתוב בו ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים לזה נאה לומר הבל הבלים'.

3. דהיינו שיסתכלו עליו ויראו כיצד קרן אור פניו, והכל בזכות שבחר בטובה. [על דרך פירוש זה, מובא בספה"ק 'תורת אבות' כאן בשם בעל היסוה"ע זי"ע, שמשה רבינו ע"ה אמר לבני ישראל שיסתכלו עליו ויראו כיצד התגבר על מידותיו וזיכך את תכונותיו הפחותות שנולד עמם עד שהגיע למעלה העליונה ביותר, ועל ידי זה יאמינו שאף הם יכולים לבחור בצד הברכה והטובה].

4. וראה עוד בספר 'אגן הסהר' לרבי אליהו הכהן מאזמיר זי"ע (בעל 'שבט מוסר') על הפסוק (שיר השירים ז, ה) 'אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק': 'וזהו אפך כמגדל הלבנון, שהוא המקדש, כשם שמצוה והשראת השכינה היתה לאדם בראות המקדש, כך המסתכל בפני הצדיק, **שהצופה פני הצדיק יש לו שפע של ברכה,** וזהו אומרו 'דמשק', מלשון 'ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר''

כל הכתוב לחיים

הערות וביאורים בדברי רבינו

מיתוך המהדורה החדשה של הספר "כל הכתוב לחיים"
לזכות הפטרון יהודה בן שרה מרים, וכל משפ'

לענין מה יכול אדם להתקרב אל השי"ת כמשה רבינו

רְאֵה אָנֹכִי. עוֹד יִרְצֶה בְּמַאֲמַר "רְאֵה אָנֹכִי", עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם ז"ל (רמב"ם הלכות תשובה פ"ה ה"ב) 'יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ'. וְהוּא מַה שֶּׁהֱעִירָם, כִּי אֵלָיו יִרְאוּ, לְהִדָּמוֹת אֵלָיו כָּל הַבָּא לִקְרַב לַעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲבוֹדַת ה', וְלֹא יַעֲרִיכוּ עַצְמָן עִם מַה שֶּׁלְּמַטָּה מֵהֶם וְיִהְיוּ בְּעֵינֵי עַצְמָן כִּי כַבִּיר מָצְאָה יָדָם (יא כו).

הרי לנו מדברי רבינו, שהבין בדברי הרמב"ם שכתב בכלליות 'כל אדם ואדם ראוי להיות צדיק כמשה רבינו', **שיכולים להגיע למעלת ודרגת משה רבינו.** וכן כתב בפרשת קדושים (יט, ב): כי אין שיעור להדרגות הקדושה המזומנות לכל הרוצה ליטול את השם, וצא ולמד ממדרגות הנביאים זו למעלה מזו, ומשה עולה על גביהן, ולזה אמר במצות קדושים תהיו - "דבר אל **כל** עדת בני ישראל", מפני שכולם ישנם בגדר מצוה זו, והוא מאמרם ז"ל **'יכול אדם לעשות עצמו כמשה רבינו'.**

ופלא גדול עד מאוד מה שמוסיף עוד שם: ואולי שיכול להיות **הדרגה גדולה ממשה**, והיא מדריגת מלכנו משיחנו המעוטר בעטרי עטרות, ע"כ. ובהגהות **'ברכת שמעון'** העיר מדברי הרמב"ם (פ"ט מהל' תשובה ה"ב) דמשיח צדקנו נביא גדול יהיה **קרוב** למשה רבינו, ומשמע דרק קרוב למשה רבינו אבל עדיין פחות ממנו, ונראה כסתירה לכאורה.

ויפה חילק **ביערות דבש** (ח"ב ריש דרוש ב') דזה ודאי ברור שאין גדול יותר ממשה רבינו בנבואה, וכדברי הרמב"ם, ומה שאמרו במדרש (ילקו"ש ח"ב רמז תתקע"א) על הפסוק "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא" (ישעיה נב, יג) 'ירום ממשה', היינו דוקא **בממשלה וגדולה** כי ישב על כסא ה', אבל לא **במעלה והשגת נבואה**, שבאלו לא יגיע שום אדם למשה אשר נחסר מעט מאלקים יעו"ש. ומעתה לפי חילוק זה י"ל גם בכוונת האוה"ח לדרגת ה'קדושה' ולא לדרגת ה'נבואה', ורק בזה יכול משיח צדקנו להיות גדול יותר.

וכן מובא בשער הגלגולים **להאריז"ל** (הקדמה א') שכל אדם **יכול להיות כמשה רבינו** אם ירצה לזכך מעשיו, לפי שיכול לקחת לו רוח אחר עד רום היצירה. והנה לשון הספה"ק **תולדות יעקב יוסף** (פר' ויקהל אות ב): 'הבחירה חפשית ביד האדם לזכך חומרו, עד שיזכה למדריגת ומעלת משה רבינו עליו השלום'. וכן כתב בספה"ק **מאור ושמש** (פר' תרומה ד"ה ויובן): "וכן תעשו". פירושו, 'ואתם תלמדו לעשות כמו כן, שתהיו מרכבה לשכינה, כי כל האדם יוכל לבוא להשגות משה רבינו'.

ולפי שיטה זו ביארו היטב בחילוק נוסף להנ"ל, בספה"ק **משנת חסידים** (מסכת השגת הנשמות פ"ג מ"ט) **ומאור עינים** (פר' קדושים) וכ"ה בספר **הברית** (ח"ב מאמר י"א פ"ה) דגזירת הכתוב (להלן לד, י) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", היינו רק בנוגע למעלת וכח **הנבואה**, כמו שמפורש בכתוב זה, אבל לענין **צדקותו** ודאי יכול לקום צדיק כמשה רבינו, וכפשטות לשון הרמב"ם דנקט 'צדיק'.

אולם יש לציין מש"כ **בקובץ הערות** להגה"צ ר"א וסרמן זצוק"ל (בדברי אגדה שבסוה"ס סימן ז אות ט) דהדבר פשוט מאד שא"א לשום אדם להגיע לצדקותו של משה רבינו. ומחדש בתוה"ד דכל כוונת דברי הרמב"ם במש"כ 'צדיק', היינו אך ורק כלפי מה שנקרא משה רבינו **עבד ה'**, וכביאור הרד"ק (יהושע א, א) דגדרו של 'עבד רוחני' מתבטא לפי מה שקבעו חז"ל בגשמי 'אין קנין לעבד בלא רבו' ו'יד עבד כיד רבו', וכזה היה משה רבינו שכל כוחו חושו ודעתו היו כולן קודש לה', ולא השתמש בהן לצורך אחר אלא בלתי לה' לבדו.

וכך כל אדם יכול להיות 'צדיק' בעבדות הבורא ב"ה לעובדו בכל לב ונפש לפי ערכו ולפי כוחותיו, ולהיות נקרא בתואר -עבד ה'- כמו משה רבינו, אבל זה פשוט שגם אם יתאמץ ביגיעה שאין לשער, ואפילו במשך אלפי אלפים שנה, **לא יגיע ולו עד קרסוליו של משה רבינו**, מפני שלא ניתנו לשום אדם כוחו ובינתו, ובאמת אין זה נדרש ממנו. וכלל אמרו חכמים 'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין ליבו לשמים' כפי תכונותיו וכפי הנדרש ממנו. [וכמו שידוע כמה הפלגות באמירות הצדיקים שאמרו במשקל אלו הדברים, כהתוודות הרה"ק רבי זושא זי"ע].

ברם רבינו עצמו בספר **ראשון לציון** (לספר יהושע) כתב: 'לא יהיה עבד ה' כמשה', ויש לדקדק מזה דס"ל דלא רק בנבואה לא יהיה עוד אדם כמשה, אלא אפילו בעבודת ה' לא יקום כמוהו. וכדבריו הללו מצינו בהקדמת ספר **כפתור ופרח** (לרבי אישתורי הפרחי): מיסודות האמונה להאמין בנבואת משה רבינו ושהוא היה אב וגדול מכל הנביאים לפניו ואחריו, **אין נבואה כנבואתו ואין שלימות במין האנושי כשלימותו.**

וע"ע מה שכתב בתחילת ספר ליקוטים יקרים מהרה"ק **המגיד ממעזריטש** זי"ע: כל אדם יוכל לבוא למדריגה של משה רבינו ע"ה בהזדככות, **ולא כמשה ממש**, אלא במדריגת משה, כי משה עלה אל ה' למעלה באצילות. אלא רצה לומר, למשל אם נשמתו מעשיה דעשיה וממלכות דעשיה שהיא מדריגה התחתונה, יכול לזכות כדי שיוכל לבוא למדריגת משה לאצילות דעשיה, וכן אם נשמתו מעולם אחר.

"פלאי החיים"

חידות נפלאות במשנתו של האור החיים הקדוש

נערך על ידי המגיד מישרים,
הרה"ג ר' דוד נתנאל שווארץ שליט"א,
מח"ס יד המשפט, ויו"ר מכון 'פלאי התורה'

חידוד א'

היכן מצינו שנים רבות, שנקרא ונחשב על פי התורה כיום אחד ?

מקור לתשובה: אור החיים הק' בפרשת השבוע עה"פ ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה.

חידוד ב'

מהיכן לומדים דביטול עבודה זרה צריך שני דברים, דהיינו שישחוק את העבודה זרה, וגם יזרה אותו לרוח או שיטילו לים ?

מקור לתשובה: אור החיים הק' בפרשת השבוע עה"פ אבד תאבדון את כל המקומות וגו'.

אי"ה בשבוע הבא יתפרסמו תשובות ושמות הזוכים, לـ4 גליונות האחרונים.

בין כל המשיבים תשובה נכונה לאחת החידות, בפקס 15388556981 או בדוא"ל מכון 'מבאר הפלאות' q222678q@gmail.com יוגרלו:

2 זכיות בסך 100 ₪

2 זכיות בסך 50 ₪

2 זכיות על סט מפואר
מספרי המכון למורשת אור החיים הקדוש.

שימו לב: על כל תשובה נוספת נכנסים להגרלה פעם נוסף.

מורשת אור החיים הקדוש
הוצאת ספריו וכתביו הק'
ומפעלים להפצת תורתו

בס"ד אנו נמצאים בשלבי עריכת
פרוייקט ענק על
ספה"ק "אור החיים"
עם הרבה גילויים והוספות נפלאים.

מי שיש בידו איזו הערה, הוספה, קושיא וכדו' בדברי רבינו, מתבקש לשלוח אלינו לזיכוי הרבים, ויפורסמו בעלון ובספר, לפי הענין.

פרטי המכון
כתובת: סוקולוב 9 כניסה ב ב"ב
פקס: 03-5796398
מייל: torat6398@gmail.com

מיתוך הספר הנפלא "שפע אור"
הוראות והדרכות מרבינו האור החיים הקדוש בענייני השפעות טובות ועניני תורה
בהוצאת ידידינו הנגיד המרומם מוה"ר יואל לאנדא שליט"א

שפע אור

שער השפעות טובות

פרק ב • להשפיע טובך לבריותך

דרכי ירידת השפע ופעולתה

• בזכות התורה •

העוסק בתורה נשפע עליו כדי פרנסתו:

א. העוסק בתורה, משפיע עליו השי"ת מזונותיו המוכרחים עבורו לקיום האדם, כמו לחם לאכול ובגד ללבוש, ונכסיו מצליחין בידו, וכל זה כדי שיוכל לשבת ולהגות בתורה (א), ולא זו בלבד, אלא שעוד טרם יתחיל האדם ללמוד, כבר מכין לו השי"ת כדי פרנסתו (ב).

העוסק בתורה ביגיעה זוכה לאורך ימים:

ב. ומי שעוסק בתורה בכל כוחו וביגיעה עצומה **[א]**, הרי הוא זוכה על ידי זה לאורך ימים ושנות חיים, ומאריכין לו ימיו ושנותיו, ולא רק בעולם הזה, כי אם גם לעולם שכולו ארוך (ג).

השפעת הפרנסה לת"ח בא דרך הבינונים:

ג. ומכל מקום עשה הקב"ה שזה האיש העוסק בתורה כראוי, אינו מתעשר בעשירות גדולה על ידי התורה, כי אין העולם יכול לסבול רוב הטובה אשר מגיע באמת לתלמידי חכמים, ולכן עשה הקב"ה שההשפעה תושפע לבינונים, והם יתנו מממונם לתלמידי החכמים העוסקים בתורה, שיוכלו לשבת ולהגות בתורה (ה).

צריך להשתדל להחזיק ידי תלמידי חכמים:

ד. לכן, צריכים בני ישראל להשתדל להחזיק ידי תלמידי חכמים **[ב]**, כיון שכל ההשפעה הנשפעת אליהם, הכל הוא מכח ובזכות תלמידי החכמים, ואם לא יתנו להם, הרי זה חשב חלילה כאילו עושקים אותם (ו).

העוסק בתורה בלי יגיעה, זוכה לעושר וכבוד:

ה. לעומת זאת יש תלמידי חכמים שזוכים לעשירות וכבוד בעולם הזה, אלו העוסקים בתורה ביד כהה ובלי טורח ויגיעה, שתגמול שכרם הוא עושר וכבוד (ז).

מקור השפע

(א) 'ראשון לציון' (משלי, פרק ג פסוק ז): 'להיות שאמר מתחלה כי עסק התורה רפאות כו', פרוש, כי ימציא לך ה' לקיום המין, דהינו לחם לאכול כרפואה שהוא דבר המוכרח'.

ועוד שם (פסוק טז): 'כאשר יהיה האדם עוסק בתורה רוב היום, ואיזה שעות ביום עוסק במחית הנפש לצרכיו, יכול לזכות בעוה"ב ובעה"ז. והנה ארז"ל דבר זה כתוב בתורה וכו', כי העוסק בתורה נכסיו מצליחים וכו', וז"א אורך ימים וכו'. וקשה, מהו ימין התורה ומהו שמאלה. ורז"ל אמרו מה שאמרו. אכן ידועה הוא, כי הימין הוא תוקף האדם, באשר יעשה כל כחו ורוב ימיו בתורה, היא שומרתו ומגדלתו לעולם שכולו ארוך. ובשמאלה פירוש, גם אותו המעט שהוא זמן האדם שהוא ממציא בו טרפו ומזונו, ימצא בו עושר וכבוד כי יצלחו נכסיו. ואומרו בשמאלה, להיות כי הימין צריך לשמאל, דאם לא יהיה לו מזון, הרי אין לו הכנה לתורה.

(ב) 'אור החיים' (דברים לב, ב): 'יערוף כמטר לקחי'. פירוש על דרך אומרם ז"ל (אבות פ"ג) אם אין קמח אין תורה וכו', יכוין הכתוב במאמר זה, כי כמו שה' נותן מטר לזון ולפרנס, כמו כן צריכין הם ללמוד תורה, וזה שיעור הכתוב, יטיף כמו שאני מטיף המטר לקחי, וכאלו אמר יערוף לקחי כמטר, שאין הקדוש ברוך הוא שואל מהאדם ללמוד תורה, עד שמכין לו כדי פרנסתו, וממוצא דבר אתה למד שאם לא יטיפו מפיהם טיפי תורה אין חפץ ה' לתת מטר, והוא מה שפירשנו במאמר התנא אם אין קמח אין תורה, פירוש אם ראית שאין קמח דע שאין תורה, וטעם שכינה ללימוד תורה לשון זה יערוף, לדמות למעשה המטר שהוא מטיף.

(ג) 'ראשון לציון' (משלי, פרק ב פסוק א): על דרך אומרם ז"ל למשמאילים בה עושר וכבוד, למימינים בה אורך ימים עולם שכולו ארוך. והכונה כי מי שעוסק בתורה בכל כחו כימין הזה שהוא כח האדם, זוכה לאורך ימים.

(ד) 'אור החיים' (ויקרא יז, יד): 'דע כי יש הדרגות שאין יכולת במקבל לקבל בתגבורת המשפיע בבחינתו, בסוד טעם עוני חכמי ישראל...'.

(ה) 'אור החיים' (ויקרא יט, יד): '...שמעתי טעם נכון משם האר"י ז"ל כי אין העולם יכול לסבול רוב הטובה אשר תנתן בשביל הצדיקים, לזה אינו משפיע אלא לבינונים, ודרך שם יהיו ניזונים בני תורה, הא למדת שאין העשירים אלא מרזב, אשר הוכן להסתפקות הצורך לצדיקים'.

(ו) 'אור החיים' (ויקרא יט, יד): 'וציוה ה' לבל יעשוק האדם את ריעו שהוא הצדיק, דכתיב למען אחי וריעי, ולא יתן לו את חקו, וזה עשק מפורסם'.

(ז) 'ראשון לציון' (משלי): 'למשמאילים בה עושר וכבוד, למימינים בה אורך ימים... ומי שעוסק ביד כהה בלי טורח, יזכה בעולם הזה לעושר וכבוד'.

צינור השפע

[א] וכך היתה מידת קדשו של רבינו, שהיה מתייגע על התורה ביגיעה עצומה למעלה מדרך הטבע, מתוך שנות צרה וצוקה, וכפי שמעיד רבינו על עצמו, בהקדמתו לספרו 'פרי תואר' על שו"ע יו"ד: 'א-ל א-להים הוא יודע שכל ידיעתי בחידושי הלכות אלו, לא היתה אלא מתוך עול הצרות והרדיפות... והייתי דוחק עצמי וממית עצמי על התורה לעבוד קוני'.

[ב] ואכן היה רבינו תומך רבות בידי תלמידי חכמים עניים, מפרנסם ומכלכלם כדי צורכם, וכפי שמעיד רבינו בעצמו בהקדמתו לספה"ק 'אור החיים': 'נוסף על צרכי צבור ומשא הנצרכים... צריכים ראיה שכלית, לזון נפש אדונים צדיקים וטובים'.

ומסופר, כי פעם אחת ניגש אליו אחד מתלמידי החכמים שבעירו, וביקש את תמיכתו, שכן קשה היה מצבו והוא נזקק אל הצדקה, הסכים רבינו לסייע בידו, אבל התנה עמו תנאי קודם למעשה: 'אמור נא לי - אמר לו רבינו בנועם - היכן מצינו בתנ"ך מילים שיש בהן צמדי אותיות הסמוכות זו לזו, שני אלפי"ן במילה אחת, ושני ביתי"ן וכן הלאה'. נענה אותו תלמיד חכם שרב היה כוחו בתורה, ואמר לרבינו כי יעמוד בבחינה, ואף הקדים לומר, כי כל האותיות מופיעות בצורה זו בתנ"ך, מלבד האות עי"ן. והתחיל לומר את הפסוקים כסדר האותיות: ומקללך אאור, בשבתך בביתך, ועשית מעקב לגגך, דדו או בן דדו יגאלנו, וישכב במקום ההוא, ווי העמודים, על מזזת ביתך, חחונזם, והיו לטטפות, ובחרת בחיים, ככל היוצא מפיו יעשה, ולוי אמר, ממלכת כהנים, ושננתם לבניך, ויסעו מרעמסס, חפף עליו כל היום, בחצצרות על עולותיכם, חלקת מחקק ספון, וימררו את חייהם, שש משזר...

משהגיע לאות ת' נעצר ואמר לרבינו: יתן לי כבודו את שהבטיח לי, ואז אומר את האות ת'. רוותה נפשו של רבינו נחת מתלמיד חכם מופלג ושנון זה, והוא הוציא סכום כסף הגון ונתן לו ברוח נדיבה, משקיבל אותו תלמיד חכם את נתינתו של רבינו, שב ונענה: על האות ת' נאמר נתון תתן לו... משמע ששתי נתינות המה, תן לו, וחזור ותן... חיוך רחב התפשט על פניו הקדושות של רבינו, והוא אכן הכפיל לו את מתנתו (באור החיים, עמוד 105).

אודות גודל פזרונו של רבינו ומפעלותיו למען תלמידי חכמים, מסופר מעשה נורא בספר 'שנים עשר שבטי ישראל' (עמוד 104), כפי ששמע מהגה"צ רבי ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל, ששמע מהמקובל הגה"צ רבי חיים שאול דוויק זצ"ל בשם מסורת מתלמידי רבינו: בעל אור החיים היה אומן יד בשזירת חוטי זהב, והרויח כסף רב בעבודה של שתי שעות ביום, הוא הסתפק במועט, ואת העודף הוציא לבעבור החזקת ישיבתו. מנהגו היה כי היה מחלק בכל סוף שבוע חלות ובשר אל התלמידי חכמים... ופעם אחת נטרפו כל הבהמות, וכל העירה נשארה מבלי בשר על שבת, שמע גביר אחד כי השור ששחט בעל האוה"ח יצתה בכשרות, ובקשהו שיתן לו מנה של בשר, הרב ענהו כי הבשר מיועד אך ורק עבור התלמידי חכמים העניים שבעיר...

בלילה חלם הרב, איך שבשמים מקפידים מאד עליו, על אשר שמע זילותא דתלמיד חכם ולא מחה על זה, ובכן הוציאו פסק דין, כי עליו לסבול עול גלות משך שנה אחת. במוצ"ש אחר ההבדלה ארז את חפציו ויצא לגולה. בהיותו בגולה עבר על איזה שדה, ביום ששי, וישב לפוש תחת צילו של אילן, וחידש אז מ"ב אופנים על הפסוק 'אם בחקותי'. אחר חדשו התורה, נכנס העירה לפנות ערב, והלך לבית המדרש, ואיש מכובד ביקשו שישבות אצלו. בסעודת ליל שבת, אחר עליית נשמה של הרב דמתא, אמר הרב תורה ששמע בפמליא של מעלה, י"ד אופנים על פסוק 'אם בחוקותי', וסיים כי תורה זו חידש הרב הקדוש רבי חיים בן עטר, ובעל אוה"ח ענה: כן אמר חיים בן עטר! והדבר נשנה בכל שלוש הסעודות.

עתה לא הועיל עוד מה שהבעל הבית ביקש עבור אורחו, כי ראה הרב דמתא בזיון לאיש קדוש כרבי חיים בן עטר, וציוה על משמשו להכניס את ההלך לחדר האסורים של הקהילה. לפנות ערב נתעוררה רוח סערה ועזה, עד שכל העיר עמדה על סכנת נפשות, ואנשי העיר ברחו אל בית הרב דמתא. עשה עליית נשמה ושאל פשר הדבר, ענו לו מן השמים, כי זהו עונש על מה שאיש קדוש כמו רבי חיים בן עטר כלוא בבית האסורים שלך, ואין הגיהנם יכול להפתח, כל עוד שבעל אוה"ח נמצא אסור, וכשתוציאו אותו תשקוט הרעש. ואגב זה אמרו מן השמים, שיאמר לבעל אור החיים, כי בזה שהיה אסיר כאן איזה שעות, קיבל כבר עונשו במשקל השוה של שנה אחת גלות, ובכן כבר יוכל לחזור לביתו, עכ"ל.

פניני חפץ ה'

מיתוך הספר "פניני ופסקי חפץ ה'" לזכות הפטרון יואל בן מרים שרה, וכל משפ'

אמן

ביאור ואופן האיסור והעונש על עניית 'אמן יתומה'

כוונת הש"ס דקאמר דאסור לענות אמן יתומה, ועונשה רחמנא ליצלן, הוא דוקא כאשר יוכל העונה לענות אמן שאינה יתומה, דידע על מה הוא משיב, והוא אינו חש לשמוע הברכה לענות אחריה, אלא כאיש נדהם עד דשמע דענו ועני עמהם, זה ודאי גברא דחזי לכל הני לוטין, שהוא כפי האמת צריך לשמוע ולענות, ואסור לענות בלי שמיעה, דמגרע לה יסודה[1] שהוא אביה דאמן, על כן הוא יעשה לו כאשר עשה לאמן, שיתיתמו בניו.

ברכות מז, א

מותר להפסיק באמצע הלימוד לעניית 'אמן' דלא גרע מתלמוד תורה

היו יושבין בבית המדרש והביאו אור לפניהם. בית שמאי אומרים, כל אחד ואחד מברך לעצמו. ובית הלל אומרים, אחד מברך לכולן, משום שנאמר "ברב עם הדרת מלך" (משלי יד, כח)**. בשלמא בית הלל מפרשי טעמא, אלא בית שמאי מאי טעמא, קסברי, מפני בטול בית המדרש.**

צריך לדעת מאי ביטול שייך הכא, אדרבא לא יצטרכו לברך כל אחד ואחד. ורבינו יונה (לט, ב) פירש דצריך להוסיף[2] מלבד הברכה, שמברך והם שותקים - צריכים לענות אמן, ובית הלל סברי כל כי האי לא מיחשיב לחוש עליו [ע"כ]. ולעד"ן דפשיטא דלא גרע עניית אמן מתלמוד תורה, והרי אינו מתבטל בית המדרש. אלא נלע"ד, דביטול בית המדרש הוא, דבבית המדרש איכא כתות כתות ומשמרות שלומדים, וכאשר אמרינן שאחד מברך לכולם צריכין כולם להפסיק קודם שיברך - כדי שלא לברך הוא והם לאו אדעתייהו, ואמטו להכי מפסיקין מתלמוד תורה זמן מה להכין עצמם כדי לשמוע הברכה מפי המברך, וזהו ביטול בית המדרש, אבל אם כל אחד יברך לעצמו, כל אחד יפסיק ויברך תכף ומיד, ותו ליכא שום הפסק אלא שיעור הברכה. והמדקדק בדברי רש"י[3] ימצא כדברינו. וקל להבין.

ברכות נג, א

1. כלומר שלכן נקראת יתומה, שחסר הברכה לאמן, שהברכה היא אביה של 'אמן'. וכיון שהיה יכול לעשות מצוה שלימה, דהיינו לענות אמן עם שמיעת הברכה, ובכל זאת זלזל ולא טרח לשמוע את הברכה, על כך איכא עונש וקללה.

2. עוד תיבה אחת המיותרת.

3. שכתב 'הם צריכים לשתוק מגירסתם כדי שיתכוונו כולם וישמעו אליו ויענו אמן'.

שבת קודש בהיכל רבינו הק'

מיתוך "זמירות שבת קודש - עטרת אור החיים" לזכות הפטרון משה יואל בן רחל, וכל משפ'

היה מתענה בימות החול, ובשבת התענג ביותר

כתב **הגאון רבי ראובן מרגליות** (יד אוה"ח הקדוש ותולדותיו, עמוד נג):

אגדות הרבה יעטיפו זוהר חיי רבינו על אודות תהלוכותיו בקודש, שאם כי התמיד בתענית כל ימות החול[1], והבהיק פניו כתואר מלאך פני ה', והתענגו בימות שבת ומועד באורח נפלא, יוצא מדרך הרגילות.[2]

רבינו אחז כוס הקידוש בהתלהבות, והרהר בתשובה לפני קידוש

בספר **הקונטרס היחיאלי**[3] (בית השם, אות יח) כתב:

סופר לי על גאון עוזנו הרב חיד"א ז"ל, בהיותו בערי אשכנז, שאל אותו אחד אדמורי"ם שליט"א, שיגיד לו על איזה מעשה ומנהג טוב שראה וזוכר מקדושתו של **הרב הגאון בנסתר ובנגלה חסידא קדישא לישראל מוהר"ר חיים ן' עטר זלה"ה**. ואמר לו הרב חיד"א, שכך היה מנהגו הטוב, שבכל ליל שבת קודש בלקיחתו הכוס בידו, היה ברוב קדושה ובהתלהבות גדולה עד מאד ההרהר בתשובה, ובפרט על אותם העוונות הפוסלים לעדות, ואחר כך מתחיל הקידוש[4].

1. וכן הוא בקינה מבעל ה'יד מלאכי' על פטירת רבינו [אשר זכינו להדפיסה לראשונה מכתי"ק בספרינו 'כתבי האור החיים הקדוש', עמוד רנה]: "מִיּוֹם הֱיוֹתוֹ סָר לְמִשְׁמַע אֵל, וְכָל יָמָיו קְרָבָיו הֵם בְּצוֹם סְגָפוֹ".

והחיד"א ב"שם הגדולים" (ערך רבי חיים בן עטר) מעיד: "ואני הצעיר זכיתי והייתי בישיבתו הרמתה, ועיני ראו גדולת תורתו עוקר הרי הרים, וקדושתו הפלא ופלא, וחופף עליו כל היום סדר קדושה והבדלה מעניני העה"ז, ורבו עזוז נוראותיו". ע"כ. וראה להלן על תענית רבינו ג' ימים ברציפות קודם פורים.

2. באור החיים הקדוש פרשת בראשית (ב, ג) כתב על יום השבת: 'ועוד לו שהוא יתר על שאר הימים, לחם משנה, שלש סעודות, ותענוגים יתירים'.

3. להגאון רבי יצחק אלפייה זצ"ל (מגדולי המקובלים בירושלים ומחכמי ישיבת 'בית אל', עד שהקים את חבורת 'אור חדש וצמח צדיק', אליה נתקבצו כמה מגדולי חכמי ירושלים. נודע בשערים כצדיק נשגב ורבות פעולותיו למען הכלל והפרט. נפטר בכ"ו באלול תשט"ו).

4. באליה רבה (סימן רסח ס"ק יב) הביא בשם זקינו הגאון זכרונו לברכה, לפרש הא דאיתא בשבת (קיט, ב) בשעה שאדם אומר "ויכולו", שני מלאכים המלוים לו לאדם מניחים ידיהם על ראשו ואומרים לו (ישעיה ו, ז) "וסר עונך וחטאתך תכופר". משום דאמרינן באבן העזר (סימן קנד ס"א) דאומרים לעדים בגט, שיהרהרו בתשובה, כי רשע פסול לעדות, לכך אומרים לו "וסר עונך".

וכ"כ החיד"א בספרו פני דוד (פרשת ראה אות יב). ובספרו עבודת הקודש (מורה באצבע, אות קמג) כתב: יכוין מאד בקידוש ויהרהר בתשובה, כי אמירת "ויכולו" - להעיד כי ה' ברא שמים וארץ ונח בשבת, ורשע פסול לעדות, על כן יהרהר בתשובה שיהיה ראוי לעדות.

ולא נפלאת היא לומר, כי קבל זאת מרבינו רבו, כאמור, שרבינו למד עם תלמידיו הלכות עדות בכל ערב שבת מהאי טעמא. ובבן איש חי (שנה ב פרשת בראשית, סעיף כט) בנוסח לשם יחוד דסדר הקידוש כתב, שיאמר: 'והרי אנחנו מוכנים לקבל עלינו מצות עשה של התשובה'. וע"ע בכף החיים (שם סק"א).

ובזוה"ק (פרשת ויקהל דף רז ב) איתא לגבי אופן אמירת "ויכולו": בָּעֵי בַּר נָשׁ לְמִסְהַד סַהֲדוּתָא דָּא, בְּחֶדְוָה, בִּרְעוּתָא דְּלִבָּא, לְאַסְהֲדָא קַמֵּי מָארֵיהּ דִּמְהֵימְנוּתָא. וְכָל מַאן דְּיַסְהִיד דָּא, וְיָשַׁוֵּי לִבֵּיהּ וּרְעוּתֵיהּ לְדָא, מְכַפֵּר עַל כָּל חוֹבוֹי. והיינו, שצריך לומר "ויכולו" בשמחה וברצון הלב, וכל מי שיעיד עדות זו ויכוין את לבו ורצונו לזה, יכפר על כל חובותיו.

ויפה אמר לרמז בזה באמרות טהורות (ראחמיסטריווקא, פרשת כי תשא, עמוד שפט), דמהאי טעמא התקינו לומר הזוהר שאומרים לפני קידוש, כיון דצריך להרהר בתשובה לפני הקידוש, והרי אמירת הזוה"ק מועילה לטהר הנשמה ומתוך כך יתעורר ויבוא האדם לתשובה. עכ"ד. [ובדרך זה יש להוסיף מה שהקפידו הרבה צדיקים ללמוד אור החיים הקדוש כהכנה לשב"ק, ובפרט הרה"ק מטשורטקוב זי"ע שלא היה נכנס לעריכת השוה"ט קודם שסיים כל הדברי האור החיים הקדוש על הפרשה, דהוא גם מטעם הנ"ל, והבן].

מורשת אור החיים הקדוש
הוצאת ספריו וכתביו הק' ומפעלים להפצת תורתו

ספרי מכון "מורשת אור החיים הקדוש"

בראשות הרה"ג משה שווארץ שליט"א

פרי תואר: על יורה דעה - ה' כרכים (סימן א - כח; סא - קכב), עם ביאורים והרחבות, ומדור 'פסקי פרי תואר'

כל הכתוב לחיים: ילקוט אלפי ביאורים והערות מגדולי הדורות על ספר אור החיים הק' - ב' כרכים, עם מפתחות.

כתבי אור החיים הקדוש: גליונות ואגרות מכתבי־יד רבינו הק' ותלמידיו, עם ליקוטי שמועות מכתבי תלמידי רבינו.

סידור עם פירושי אור החיים הק': לחול ולשבת: נוסח ספרד - ב' כרכים, ונוסח עדות המזרח - בכרך אחד.

זמירות לשבת קודש עטרת אור החיים [גם בנוסח ע"מ]: פניני אור החיים על סדר הזמירות, ופרקים נרחבים על מנהגי והליכות רבינו בענייני שבת קודש.

ראשון לציון: על ש"ס, נ"ך ויורה דעה- ה' כרכים, עם ביאורים והרחבות. וכרך מיוחד 'פסקי ראשון לציון'

שערי 'אור החיים': ביאור רחב על הקדמת אור החיים, ופרקי מבוא וכללים ללימוד ספה"ק אור החיים.

נר המערבי: פרקי חיים ותולדות רבינו בעל אור החיים הק', עם מסמכים וגילויים נדרים. 700 עמ', כולל מפתחות מורחבים.

תהלים עטרת אור החיים: אוצר פנינים ויסודות האור החיים משולבים בפרקי התהלים, עם כותרות ומפתחות.

פניני ופסקי חפץ ה': אוצר פניני אגדה ופסקי הלכה, שנלקטו מהספר הקדוש חפץ ה' על מסכתות הש"ס, עם ביאורים והוספות נפלאים.

להשיג בקו המורשת 0733713620, או בנדרים פלוס קופת 'מורשת אור החיים'.

או במייל: torat6398@gmail.com | הפצה: ש. פרנקל 0534153889

להצטרפות לקבלת הגליון, במייל המערכת: g0774904173@gmail.com

"אין שום אחד רשאי לומר על ישראל שום דבר רע, רק ללמד זכות על ישראל" (קדושת לוי, פר' ויחי)

הסניגור

גליון ז
פרשת ראה תשפ"ז

הגליון השבועי ללימוד סנגוריא על עם ישראל ברוח משנתו של
רבינו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב בעל הקדושת לוי סנגורן של ישראל

פניני קדושת לוי
אמרות טהורות מתורת רבינו

העובד את השי"ת מקבל כל יום השפעות חדשות

רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה (דברים יא, כו).

יש להבין למה נאמר 'אנכי נותן לפניכם היום ברכה', כי לכאורה תיבת 'היום' מיותרת והיה לו לומר 'אנכי נותן לפניכם ברכה' וגו'. אלא ידוע שהקדוש ברוך הוא מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ובכל יום ויום הוא נותן בהירות חדשה ומשפיע חסדים חדשים, ומי שעובד את ה' יתברך מקבל עליו בכל יום בהירות ושכל חדש להבין ולדעת אף את מה שלא היה יכול להשיג אתמול. וזה פירוש הכתוב "ראה אנכי נותן לפניכם היום", על דרך שאמרו חכמינו ז"ל (ספרי ואתחנן לג) 'היום', בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, דהיינו שבכל יום תקבל ברכה וחסד חדשים, שעדיין לא היו.

אין שכר גדול מזה שעושים תענוג לבורא יתברך

אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' וגו' וְהַקְּלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ וגו' (דברים יא, כז - כח).

המפרשים דקדקו במה שנאמר כאן בלשון "אשר תשמעו", ולמה לא נאמר 'אם תשמעו', כמו שנאמר אח"כ 'אם לא תשמעו'. אלא שכבר אמרו חכמינו ז"ל (קידושין לט:) 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא', אמנם יש שכר שהאדם מקבל גם בעולם הזה, וכמו שאמר במשנה (אבות פרק ד משנה ב) 'שכר מצוה מצוה', דהיינו שהשכר על עשיית המצוה הוא עצם קיום המצוה, ואין צריך אחר כך שום שכר אחר, כי עצם קיום המצוה והזכות שזוכה לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו, אין לך שכר גדול מזה.

וזהו מה שנאמר "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה", שאין הכוונה שתקבלו את הברכה לעתיד לבא, אלא היום אני נותן הברכה לפניכם, בעודכם בחיים כשתעשו את מצוות הבורא תקבלו ברכה בעולם הזה. ומפרש מה היא הברכה, "את הברכה אשר תשמעון" שעצם זה שתשמעו לי ותעשו את מצוותי זה בעצמו יהיה הברכה, כי כמו שנתבאר - אין לך תענוג יותר מעצם קיום המצוה. אמנם כל זה רק כאשר מקיימים את המצוות, מה שאין כן לעניין הקללה ח"ו היה צריך לומר "והקללה אם לא תשמעו" כי בזה היה צריך לכתוב 'אם'.

ע"י המעשר נחשב כל מה שהרוויח כמעשר

עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ (דברים יד, כב).

דרשו רבותינו ז"ל על מה שנאמר "עשר תעשר" - 'עשר בשביל שתתעשר' (שבת קיט.). ונראה לבאר את דבריהם ז"ל, שכאשר אדם עושה צדקה אז הצדקה עולה למעלה לפני הקדוש ברוך, וכאשר אדם מעשה את ממונו או את תבואתו ועולה למעלה זהב אחד או מדת תבואה אחת, מסתכלים למעלה מיד על מה זה, וכאשר רואים שזה הוא מעשר על כך שהרוויח עשרה זהובים או עשרה מדות תבואה, רואים זאת כאילו שכל עשרת הזהובים או מידות התבואה כולם הם מעשר, כי רק על ידי כך שהיו לו עשרה נתן אחד. ולשנה הבאה על פי החשבון צריך הוא לתת מעשר כאותה מדה שחשבו לו בשנה הקודמת, דהיינו עשרה זהובים או מידות תבואה, ועל כן הוא צריך להרוויח מאה זהובים או מאה מידות של תבואה. ואם כן יוצא שבשנה השניה סכום מעשרותיו צריך שיהיה ככל מה שהרוויח בשנה הקודמת, כי כל מה שהרוויח נכנס לחשבון מעשרותיו על ידי שעישר אותם.

וזה שאמר הכתוב "עשר" היינו כאשר תתן מעשר, "תעשר את כל תבואת זרעך" לשנה הבאה, שתזכה שכפי התבואה שהיה לך בשנה שעברה יהיה עתה כל סך המעשר שתעשר, וזה הרמז שאמרו בזה חז"ל 'בשביל שתתעשר'.

ע"י בחינת משה זוכים להשראת השכינה

לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה (דברים יב, ה).

'שמה' אותיות 'משה'. ויש לבאר זאת על פי שכתוב בתיקוני הזהר (תיקון יג כח: תיקון סט קיב.) על מה שנאמר (תהלים לג, יד) "ממכון שבתו השגיח" שזה ראשי תיבות 'משה'. ועל פי מאמר חכמינו ז"ל (תנחומא בשלח י; תיקו"ז קיב.) 'משה שקול כנגד כל ישראל', וידוע שלכל אחד מישראל צריך שיהיה בחינת משה [כמו שאמרו בתיקוני זוה"ק 'אתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא בכל צדיק וחכם דמתעסק באורייתא עד שיתין ריבוא לאשלמא לכולהו מפגימו דילהון']. וזה מה שכתוב "ממכון שבתו השגיח אל כל יושבי הארץ", שעל ידי בחינת משה [שזה מרמז על הצדיק והחכם] הקדוש ברוך הוא משגיח 'על כל הארץ' הם כלל ישראל. וזה שנאמר "ובאת שמה" שעל ידי בחינת משה תבואו למדריגת השראת השכינה שתשרה עליכם, וזה פירוש הכתוב "לשכנו תדרשו ובאת שמה".

דורש טוב לעמו
מליצה ישרה מרבינו

רבינו היה מניח בעירו לשום בעל דרשן לו כחה, לום לא רמו ה ג ירו א עו נות. ם הגי עיר א ה דרשן שהיה צריך להשיא את תו, וביקש את רשותו של רבינו להגיד דרשה, רבינו נתן לו את ש את הדבר מראש בכך שהמג ד לא אמר דברי מוסר בשעת הדרשה. באמצע הדרשה לא הצליח הלה להתאפק והחל לומר דברי מוסר. כאשר הגיעו הדברים לידיעתו של רבינו, רץ תיכף לבית הכנסת וצעק 'רבונו של עולם, אל תקבל כלל את דברי המוסר היוצאים מפיו, כי הוא הרי א א צר ן א מק ה ות על ה ע רר נים כ המ סר שלו.

חמדה גנוזה, ערך רבינו

בפי ישרים תתרומם
שבח תהלתו של רבינו בפי צדיקי הדורות

הרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

פעם כששמע הרב מליאדי זי"ע איך שאנשיו של רבי ברוך ממעזבוז דיברו על רבינו, אמר להם הרב מליאדי 'מה זה שאתם מדברים, הלא צריך להיות לכם דרך ארץ מתורתו'.

כתבי ר"י שו"ב מערכת הט"ז אות כ

שמועה טובה
מדברות קדשו

"שוש אשיש בה" (ישעיה סא, י) **שיש שמחה כשעובדים את הבורא ברוך הוא, ויש עוד שמחה ששומח את עצמו במה ששמח בעבודת ה'.**

קדושת לוי, ישעיה

תולדותיהם של צדיקים

תולדות חייו של רבינו

בשנת תקכ"ה נקרא רבינו לכהן בעיר זעליחוב שבפולין, למלא את מקום הגאון רבי נפתלי הירץ מרגליות, בנו של הגאון הנודע רבי אביגדור מרגליות, שם ביקש רבינו לישב בשלוה ולעבוד את בוראו כרצונו. תושבי העיר זעליחוב המה ראו כן תמהו כאשר כידוע היה רבינו מלא רשפי אש שלהבת י-ה, ובפרט בעת שהיה עומד בעבודת התפילה, כאשר היה מתלהב מאד בעבודה, והיה מתפלל בקול גדול בשאגות ארי ובצעקות רמות ממעמקי לבו הטהור, ובהשתפכות הנפש אשר נמס כל לב השומע, עד שצדיקי דורו אמרו שיש בו נשמת רבי עקיבא שאמרו עליו[1] 'כשהיה מתפלל בינו לבין עצמו אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת וכל כך למה מפני כריעות והשתחויות'. רבים מאנשי העיר אשר רוח ה' וקדושתו היתה בקרבם, בראותם את גודל עבודת הקודש אשר כמותה טרם ראו, ואשר בכיוצא בה לא הורגלו, הבינו כי מלאך ה' הוא עמוד האש ההולך לפני המחנה, וחרדו לכבדו כפי גודל מעלתו. אמנם היו מאנשי העיר אשר דרכו זו לא מצאה חן בעיניהם, ועל כן ברוח קנאה החלו לצערו ורדפו בכל מיני אופנים, כאשר הם מנופפים בתפילותיו ה"משונות" של רבינו, כדוגמא לדברים אשר הוא מבקש לשנות בעיר.

רבינו הצטער מאד על רדיפות אלו, והן גרמו לו לחלישות הדעת, כיון שעל ידי זה התקלקלה השפעתו הטובה על תושבי העיר.

היו מאנשי זעליחוב אשר לא הסתפקו ברדיפות אשר רדפוהו, אלא אף הוציאו דיבתו רעה במכתבים אשר שלחו לגדולי אותו הדור, אשר חרדו לכבודו של אותו צדיק איך ירהיבו אנשים לדבר בגאווה ובוז על צדיק עתק.

אחד מאותם מכתבים נשלחו אל רבי אלעזר מליזענסק כדי שישאל את אביו הרבי ר' אלימלך מליזענסק אודות הנהגותיו של רבינו. ואכן רבי אלעזר מליזענסק שיגר אגרת תשובה[2] אותה הוא פותח במילים אלו: 'נידון המחלוקת שנתעוררה בעוונותינו הרבים על הרב האי הגאון החסיד המפורסם, האב"ד דק"ק זעלחאב נ"י. שאלתי את אאמ"ו נ"י והשיב לי בזה הלשון: מה זה חידוש אצלכם, כבר היה לעולמים דברים כאלו. מצינו אברהם אבינו עליו השלום שהפיל אותו נמרוד לכבשן אש ויצא בשלום, וכשבא לארץ ישראל נתהווה רעב בארץ ואמרו יושבי המקום ההוא מחמת שזה המין בא אצלינו אירע לנו מקרה זה, והלך למצרים כדי להשקיט הדבר לבל יתפשט ביניהם, ואלולי זאת לא היה הולך למצרים שלא אמר לו השם יתברך כי אם לך אל ארץ כנען, וזה היה מעשרה נסיונות שנתנסה'.

---

1 ראה ברכות דף לא ע"א.

2 אגרת הקודש המלאה נדפסה בסוף הספר 'נועם אלימלך' בעניין המחלוקת על הצדיקים, וביאר שם רבים ממנהגי החסידים.

עין טובה

לימוד זכות וסנגוריא על כלל ישראל

כאשר בא החוזה מלובלין להתיישב בלובלין, יצאו לקראתו לומדי העיר ובראשם ה'ראש הברזל' לקבל את פניו, ואמרו לו 'הרי אתם החוזה, ואם כן תאמרו לנו מה מחשבותינו'. ענה להם החוזה: אנו אומרים 'הבוחר בנביאים טובים' כי הנביאים רואים הרבה דברים, בין דברים טובים ובין דברים שאינם טובים, ולכן אומרים 'בנביאים טובים' דהיינו נביאים שאומרים רק את הדברים הטובים שרואים...

מאמר מרדכי (סלאנים), ערך הרה"ק מלובלין

מילי דאבות

מחידושי קדושת לוי על פרקי אבות

שָׁנוּ חֲכָמִים בִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בָּרוּךְ שֶׁבָּחַר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, זוֹכֶה לִדְבָרִים הַרְבֵּה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא ... נִקְרָא רֵעַ, אָהוּב כו', מְשַׂמֵּחַ אֶת הַמָּקוֹם, כו' (אבות פרק ו משנה א).

לכאורה תמוה תיבת 'בלשון המשנה' וסמיכת 'ברוך שבחר כו' ר' מאיר אומר' כו', וגם תיבת 'זוכה לדברים הרבה'. ונראה לבאר, כי ידוע שיש לנו שתי תורות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. תורה שבכתב הניתנה לנו מסיני. ותורה שבעל פה נקרא 'תורתינו', וכמו שפירש רש"י על "ובתורתו יהגה" כו' (תהלים א, ב), שאחר שהוגה בה נקראת 'תורתו'. והטעם שנקרא תורה שבעל פה 'תורתינו' הוא מפני שיש כח באומה הישראלית, היינו התנאים והאמוראים שלנו והחכמים שאחר כך לבאר ולפרש התורה שבכתב כרצונם ודעתם, אף שבשמים אינו כן הכוונה. וכמאמרם בגמרא (בבא מציעא נט:) במעשה דר' אליעזר ור' יהושע שעמד ר' יהושע על רגליו ואמר אין משגיחין בבת קול, שאמר הלכה כר' אליעזר, וכמו כן הצדיקים שבזמן הזה יש להם הכח ההוא לבאר התורה כרצונם, ואף שבשמים אינו כן הם מהפכים הרצון שלמעלה כביכול לרצונם וביאורם התורה, וכן בשאר דברים יש להם כח להפך הרצון עליון מגזירה רעה חס ושלום לטובה, כי "צדיק מושל ביראת אלקים" (שמואל ב כג ג), 'מי מושל בי, צדיק', הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה וצדיקים מבטלים, ומהפכין רצון עליון כביכול לרצונם (ע"פ מועד קטן טז:).

וכמו ששמעתי מאדונינו מורינו ורבינו **מוה' דוב בער [ממעזריטש]** על מאמר הגמרא (בבא בתרא י.) 'בזמן שעושין רצונו של מקום נקראו בנים ובזמן שאין עושין רצונו של מקום נקראו עבדים'. ולכאורה הוא תמוה הדבר, בזמן שאין עושין רצונו של מקום האיך הם יקראו עבדי ה'. וביאור הגמרא הנ"ל, על פי משל לאב שיש לו בן יחיד ומחמת גודל אהבתו הוא מבטל רצונו מפני רצון הבן, למשל אם יש לו איזה כלי נאה, היינו שולחן או מנורה נאה עומד בזוית זה והבן רוצה שיעמוד בזוית אחר אזי עושה רצון הבן, וגם יש לו נחת רוח מזה שעשה רצון הבן, ונמצא הבן הוא עושה רצון חדש באביו ומהפך רצונו הקודם. וזהו כונת חכמינו ז"ל 'בזמן שעושין רצונו של מקום', היינו שהם במדריגה גדולה שהם עושין רצון חדש בהבורא ברוך הוא, אזי נקראו בנים למקום, 'ובזמן שאין עושין רצונו של מקום' היינו שאינם במדריגה גדולה כל כך שיעשו רצון חדש בהבורא ברוך הוא, ואף על פי כן הם צדיקים, נקראו עבדים, עבדי ה', ולא בנים. ונמצא, מי שהוא במדריגה הראשונה, הוא כמו משנה למלך, שיכול לעשות ולהפך רצון העליון כרצונו, הן בביאור התורה והן בכל הדברים, ולכן כל התנאים ורבי שסידר המשניות נקרא לימודם בשם משנה, כי היו במדריגת בנים למקום, ולימודם היה זך ונקי, והיו לומדים לשמה, וגם היו עושים בלימודם מעשיות, והיו מתקנים העולמות השייכים ללימוד ההוא, ובודאי הם היו עושין רצונו של מקום כמו משנה למלך, ולכן נקרא לימודם משנה. וזהו שפירש רש"י על תיבת 'לשמה' כדי לעשות כו', כונת רש"י ז"ל הוא שעיקר הלימוד הוא לשמה כדי לעשות, פירש לתקן העולמות השייכים ללימוד, היינו איזה מצוה שהוא לומד ועוסק בה יתקן העולם השייך למצוה ההוא, וכמו שנוכל לתקן בעשיות המצות כן נוכל לתקן בלימוד המצוה ההוא לשמה. וזהו כונת חכמינו ז"ל (מנחות קי.) 'כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה' כו', הוא על דרך הנ"ל. וזהו כונת חכמינו ז"ל שאמרו (שבת יא.) כגון ר' שמעון בר יוחאי וחבריו, שתורתן היתה אומנתן, פירוש שהיו עושין אומנות בתורתן שלמדו, ותקנו העולמות השייכים ללימוד ההוא, ועל כן פטורין מכל המצות, כי היו פועלים בלימודם זאת הפעולה שפועלין בעשיות המצוה ממש כנ"ל.

היוצא לנו מכל הנ"ל שמי שלומד על מנת הנ"ל הוא נקרא משנה למלך. וזהו פירוש שאמרנו 'שנו חכמים בלשון', פירוש חכמים למדו אותנו חכמה זו שבלשון יש כח להיות משנה, היינו משנה למלך אם לומדים לשמה כנ"ל. וזהו 'ברוך שבחר בהם ובמשנתם כו' רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה' כו', פירוש שמהפך כוונת ורצון עליון בביאור התורה לרצונו, שביאר הוא בתורה ונמצא זוכה לדברים הרבה, דהיינו לכל הפשטים וביאורים שביאר הוא בתורה כמשנה למלך.

וזהו שרמזו רבותינו ז"ל (שבת קה.) בפסוק (שמות כ, ב) "אנכי ה' אלקיך". 'אנכי' נוטריקון 'א'נא נ'פשי כ'תבית י'הבית', רבנן אמרי 'א'מירה נ'עימה כ'תיבה י'היבה'. יבואר על דרך הפסוק (בראשית כג, ח) "אם יש את נפשכם", ופירש"י רצונכם, ונמצא נפש הוא רצון. וזהו כוונו חכמינו ז"ל 'אנא נפשי' רוצה לומר הרצון שלי, 'כתבית יהבית' הוא תורה שבכתב, 'יהבית' פירוש יהבית לכם רצוני שתוכלו להפוך אותה לרצונכם, ושמא תאמר אין לי נחת רוח בזה שאדם מהפך רצוני, לזה אמר רבנן אמרי 'אמירה' לשון התגלות מגלה אני לכם 'נעימה, כתיבה, יהיבה', פירוש נעימה גדולה יש לי מה שכתיבה יהיבה לכם ואתם מנצחין אותי, על דרך שאמרו (פסחים קיט.) 'הקדוש ברוך הוא מנצחין אותו והוא שמח'.

שם משמעון

גליון כ | פרשת ראה | תשפ

פנינים ואמרים נפלאים מאוצרות וכתבי תורתו
של מורינו הגה"ח רבי שמעון הירשלער זצ"ל

שה לבית

פנינים וחידושים על סדר הפרשה

המפרשים הקדמונים כבר ידעו את כל מה שנתגלה לאחרונה

לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ (יד, כא)

שח הגאון **רבי שמעון הירשלער** זצ"ל: בהיותי באנטווערפען אמר לי מחותני היקר הרה"ח ר' **יצחק ווייס** שו"ב דמתא, שלאחרונה נודע שמגדלי הבקר מאכילים את העגלים בשר בחלב שנתבשל יחד, כי כך העלו הגוים לאחרונה בחכמת הטבע, שזה טוב לפיטום הבקר. ועי"ז נתעוררה שאלה גדולה על כשרות הבשר, דהוה כבהמה שנתפטמה רוב ימיה באיסור, דקיי"ל (ביו"ד סי' ס'-ס"א) שאסור לאכול בשרה אע"פ שנשחטה כדין ונמצאה כשרה.

והראה לי בפי' **הספורנו** על הפסוק לא תבשל גדי בחלב אמו שפירש, שכך היתה דרך הכנענים לבשל בשר בחלב, שהיו חושבים להרבות בזה הפועל, מקניהם וקנינם וכל בהמתם. ע"כ. והוא פלא, שהכל מרומז בתורה הקדושה, והמפרשים הקדמונים כבר ידעו את כל מה שנתגלה לאחרונה.

האם שייך הלאו של 'לא תאמץ' באדם שמקבץ צדקה עבור ישיבה או מוסד

לֹא תְאַמֵּץ אֶת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן (טו, ז).

הנה זהו באביון הנצרך בעצמו לצדקה. אבל צ"ע לדינא, אם שייך הלאו ד"**לא תאמץ ולא תקפוץ**" גם באדם שהוא מקבץ צדקה עבור ישיבה או מוסד קדוש.

והנה אם המבקש מעות למען הישיבה מקבל בעצמו ריוח מזה, לכאורה היה נראה דמי שמסרב ליתן לו עובר ג"כ בלאו הזה. אבל מו"ר **הרה"ג רי"ט ווייס זצ"ל** גאב"ד עיה"ק ירושלים תובב"א אמר לי, כי אפילו באופן כזה נראה שאין כאן איסור, כי זו היא דרך פרנסתו שהוא אוסף כסף לטובת ישיבה פלונית, אבל אינו מקבץ לעצמו בתורת צדקה.

ועוד אמר לי, כי יש לחקור בעצם הלאו של "לא תאמץ ולא תקפוץ", האם אי נתינת הצדקה הוא האיסור, או שהקפידה התורה על צערו של העני ההולך בפחי נפש, וא"כ הספק שכתבנו תלוי בזה, דאם הקפידא על נתינת הצדקה דייקא, לפ"ז בכה"ג שאינו בגדר צדקה לעני עצמו ליכא איסורא, אבל אכתי שייך בזה צער האדם שהולך בפחי נפש כי לא נענו לבקשתו.

והנה מפשטות לשון **הרמב"ם** (בפ"ז מהל' מתנות עניים ה"ב) משמע שדוקא כשהעני מבקש והעלים עיניו ממנו אז הוא עובר בל"ת, דז"ל שם; וכל הרואה עני מבקש והעלים עיניו ממנו ולא נתן לו צדקה אז עובר[א]. אמנם **בחינוך** (בסוף מצוה תע"ט) כתב, דמי שלא עשה צדקה בעת שנשאל עליה, או שראה שצריך הדבר ויש יכולת בידו לעשותה, עובר בעשה של מצות צדקה. וכן כתב בל"ת של לא תאמץ ולא לקפוץ (מצוה תע"ח) שלא נמנע החסד והצדקה מאחינו בנ"י וכ"ש מהקרובים, בדעתנו חולשת ענינם ויש בידינו היכולת לסעדם, - משמע ג"כ מדבריו שכשיודע שהלה נצרך לצדקה עובר בלאו דלא תקפוץ גם בלי שהעני יבקש.

ויש להביא ראיה מדברי **התוס'** דס"ל נמי דעובר בלאו דלא תאמץ ולא תקפוץ גם באופן שאין העני בעצמו מבקש, דאיתא בגמ' (כתובות מט: וב"ב ח:) דרבא אכפיה לרב נתן בר אמי ושקיל מיניה ארבע מאה זוזי לצדקה, והקשו התוס' הרי כל מצות עשה שמתן שכרה בצידה אין כופין עליה, ותירצו התוס' (ב"ב שם ד"ה אכפיה) בשם ר"י דבצדקה כופין משום דאית בה לאו דלא תאמץ ולא תקפוץ, ע"כ. והלא שם היתה הכפיה ע"י רבא דגבאי צדקה היה, כמבואר בש"ס שם, ואעפ"כ כתבו התוס' דשייך בכה"ג הלאו דלא תאמץ ותקפוץ, ומוכח דס"ל דאם מסרב ליתן עובר בלאו, אף בלא שהעני מבקש ממנו. וכשאמרתי הדבר לפני מו"ר **הגר"ש וואזנער** זצ"ל, נהנה מאד מן הראיה הזו, ושיבחה.

והעירוני להסתפק אם הלאו דלא תקפוץ הוא ניתק לעשה, ואמרתי, דאולי תלוי הספק בחקירה הנ"ל, דאם נאמר דהחיוב הוא מפאת בקשת העני שנתבייש, א"כ לא שייך לתקן הלאו, אבל אם הלאו הוא מפאת כילותו של זה שהיה צריך ליתן, א"כ שפיר ניתק לעשה כשיתן לו צדקה, ודו"ק.

א. אבל לכאורה ממש"כ הרמב"ם "**עני מבקש**" משמע שאין זה מדיני הצדקה, דאל"כ הו"ל להתחייב תיכף בראותו עני הצריך, ולאו דוקא כשהעני מבקש, ודו"ק.

דבר בעתו

פנינים וביאורים בעניני דיומא

כוחו של צדיק להמשיך שפע ממקורות טהורים

רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה (יא, כו).

הנה על תיבת "**רְאֵה**" יש טעם "**רביעי**" שהוא טעם המפסיק את העניין, ויש בזה קצת משמעות דקאי אדלעיל, וצריך להבין מה שייך כאן לומר דקאי אדלעיל. וכן יש להבין את כוונת כפל הלשון "ראה אנכי".

וידועים דברי **האור החיים הקדוש** שמפרש התיבות "ראה אנכי", דמי שבא להבדיל את ענייני העולם הזה ולהחשיב את העולם הבא צריך שיהיו בו שתי בחינות, שיהיה רגיל בטובת העולם הזה ורגיל בטובת העולם הבא, דאם לא כן מנא ידע שזה טוב מזה. ומשה רבינו עליו השלום היו בו שניהם שהיה מלך והייתה לו עשירות, וכן עלה למרום והיה בשמים. וזהו שאמר "ראה **אנכי**" דייקא - הסתכלו עלי שאני הוא האומר לכם ואני היודע שהעולם הבא טוב יותר. עיין שם.

ועל פי דבריו האלו אפשר לתרץ גם את הקושיא הראשונה שכתבנו, דהנה בסוף פרשת עקב (יא, כה) כתיב "**לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ בִּפְנֵיכֶם פַּחְדְּכֶם וּמוֹרַאֲכֶם יִתֵּן ה' אֱלֹקֵיכֶם" וגו'**. ומי יכול לומר דבר כזה בהחלטיות, רק משה רבינו כי הוא נלחם בסיחון ובעוג והכניעם וגם התווכח בצבא השמים נגד מלאכי עליון ויכול להם. ואם כן שפיר הוו התיבות "ראה אנכי" המשך לכתוב שלמעלה הימנו.

ועל דרך זה אפשר לומר על **הרה"ק מסאטמאר זצ"ל** שהלך בשיטתו בלי שום פחד מכל העולם כולו, ואף ציווה כן לחסידיו ושומעי לקחו. וכי ישאל השואל איך יעשו כן הלא איך יכולים להתייצב נגד עולם ומלואו, התשובה היא "**ראה אנכי**" בראותם שהוא עשה כן בבחינת פחדכם ומוראכם הרי שממנו יראו וכן יעשו.

וכן בענין לקיחת ממון ממקומות שאינם כשרים להחזקת מוסדות התורה, תקשה הקושיא המפורסמת דאם אינו לוקחים מממונם "מהיכן ירק זה חי"?.

אבל התשובה על זה היא בהקדם דיש לדקדק עוד בפסוק **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה**, מדוע אמר משה רבינו "**אנכי** נותן" הרי הקדוש ברוך הוא הוא הנותן. וכן בפרשת **והיה אם שמוע** אמר משה רבינו "וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ וכו' **וְנָתַתִּי** מְטַר אַרְצְכֶם" וגו', וגם שם קשה הרי הקדוש ברוך הוא הוא נותן המטר. אלא איתא בספרים הקדושים שניתן הכוח ביד הצדיק לפעול ולהוריד בעצמו השפעות טובות לישראל גם בימי הגלות. וכן עשה **הרה"ק מסאטמאר** שהמשיך שפע רב ועשירות לחסידיו כידוע, ועל ידי זה מחזיקים את המוסדות בכסף טהור ממקורות כשרים ונאמנים כפי שיטתו.

ועיין בפירוש **הספורנו** על הפסוק 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה', שהזהיר משה רבינו את ישראל, ראה שלא יהיה עניינך על אופן בינוני כמו שהוא המנהג ברוב, כי אמנם ברכה וקללה הם שתי הקצוות אבל אין כאן דרך ממוצעת אלא או לכאן או לכאן. וזאת הראה **הרה"ק מסאטמאר** קבל עם ועדה שהכל נמשך כמו שהיה בדורות העבר בדרך המסורה בלי שום פשרות ודרכים ממוצעות.

מה שאמרתי בסעודת הילולא של הרה"ק מהר"י ט"ב זצ"ל מסאטמאר כ"ו מנחם אב תשנ"ה - במקום הבראה

מפי השמועה

פנינים נפלאים שנשמעו מפי סופרים וספרים

שכר ועונש

סיפר לי הג"ר **אלחנן היילפרין** זצ"ל שבעיר מולדתו '**קאשוי**' היה יהודי מזכיר הקהלה בשם 'ר' געציל ראטטנבערג' שהיה מושלם במעלות, אבל לא הצליח בשום דבר, והיה לו הרבה הרפתקי, פעם אחת, אחר שאירע לו ביש מזל נפל לעצבות גדול כאילו ה' עזבו, ונכנס להרה"ק **מוהרא"ש מסטראפקוב** זצ"ל והסיח דאגתו לאחרים.

ואמר לו הרא"ש: אספר לך עובדא, פעם היו שני ידידים נאמנים שכל דבריהם עשו בשותפות, והיו חרדים מאד לדבר ה', וכשבא קיצו של אחד מהם, ביקש ממנו ידידו שיתן לו תקיעת כף שיבוא מעולם העליון ויגיד מהמתרחש, ואחר כמה חדשים משנפטר, בא אליו ידידו בחלום, ואמר לו דע לך שבאמת אין רשות לספר כלום ורק מכיון שנתתי לך תקיעת כף, ומעולם לא עברתי על דברי, לכן פעלתי שיתנו לי רשות אבל מוכרחני לקצר ולצמצם דברי, ורק דבר אחד אגיד לך **שכל תנועה נרשם כאן, ולא נשכח כלום, כגון מה שאירע לנו פעם לפני זמן רב שהלכנו יחד בלילה, והיה רוח סערה חזק וגשם יורד ואחד מהכובעים שלנו נפל לארץ, והוצרכנו לרדוף אחריה, גם זה נרשם שם!** את זה יש לי רשות לך להגיד. וסיים הרא"ש: "האסט געהערט ר' געציל, קיין שום תנועה ווערט נישט פארפאלען".

"שפתי ישנים דובבות" – קריאה של חיבה
אנו פונים בבקשה אישית לכל מי שזכה להכיר את המחבר ז"ל ויש באמתחתו זכרונות ועובדות ממסכת חייו, וכן למי ששמע מפיו סיפורים ופנינים מכלי ראשון או שברשותו הקלטות מדבריו – אנא העבירו אלינו את החומרים היקרים הללו, למען נוכל להעלותם על הכתב ולזכות בהם את הרבים. נא לשלוח לכתובת המייל: s3004070650@gmail.com, המערכת

גשמי ברכה
שמועות טובות מגדולי ומאורי ישראל

מו"ר הרה"ק רבי אליעזר זוסיא מסקולען זצ"ל בעל 'נועם אליעזר'

כ"ט מנ"א תשמ"ב

כוח הנגינה מן השמים – פודה ה' נפש עבדיו

שאלתי פעם **מהרה"צ רבי ישעי' יעקב** (שליט"א) **[זצ"ל] מסקולען**, מתי התחיל כוח הנגינה אצל זקינו הק', ואמר לי שבהזדמנות אמר לו זקינו הרבי זצ"ל דלא היה לו את הכוח הנגינה משנות נעוריו, אלא מן השמים קיבל את הכוח הנגינה בעת שה'קומוניסטן' ימ"ש הגיעו, ולפקודתם היו היהודים עובדים בעבודת פרך. ובליל שב"ק באו אליו היהודים המעונים, ואז חיבר הרבי זצ"ל ניגונים להחיות הנפשות האומללות האלה, ושם הערו עליו כוח מן השמים לחבר את ניגוני הקודש המפורסמים.

ושח לי **הרה"צ הנ"ל**, שבזה הבין דבר שנתקשה בה הרבה שנים על מנהגו של הרבי הנוע"א זצ"ל לשורר אחר 'כל מקדש' את הניגון המפורסם על המילים **פודה ה' נפש עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו**, דמה שייכות יש בין כל מקדש להמילים האלה. ואמר לי הרבי זצ"ל שהיהודים האלה היו מוכרחין לעבוד בעבודת הפרך גם ביום שב"ק, והיה הרבי מזמר להקב"ה ניגון תפילה ומתחנן לו שלא יאשמו את היהודים האלה שבע"כ הם עובדים, ויפדו את נפשות ישראל. כך הבין את כוונת זקינו הק' להמליץ טוב בעד עם ישראל.

"אודה ה' מאוד בפי" – בתוך צינוק העינויים

ועוד מכוח הנגינה, אספר מה ששמעתי מפי ידידי **הרה"ח ר' בן ציון פעלדמאן שליט"א** מקורב לבית רבוה"ק מסקולען, שפעם שאל את הנוע"א זצ"ל על ניגון מסויים מהו המקור לניגון הזה, והשיב לו בזה"ל **'בן ציון!, צריך לזכור דברי יוסף הצדיק מבלעדי אלקים יענה אין שום שייכות אלי, אלא הקב"ה חנני בדעת לחבר הניגון'**.

וסיפר לו הרבי את ההשתלשלות של הניגון המפורסם **'אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו'**, שהיה בזמן שנתפס הרבי ע"י הקומוניסטן, והשוטר הטיל בו מכות אכזריות כדי שיגלה עוד שמות של יהודים כדרכם לשמצה, והוא אמר להשוטר בנחרצות שאין הוא מוסר לו שום יהודי בשופו"א. וההוא נתן לו סטירה חזקה ונפל הרבי על הארץ ושותת דם מראשו הק', ובעודו שוכב על הריצפה נתן לו השוטר בעיטות חזקות, אולם הרבי השיב בעוז ותעצומות שבשופו"א לא יגלה שום יהודי, והכניס את הרבי לתוך ה'צינוק'.

ופנה הרבי ואמר לו: 'בן ציון!, עמדתי שם וחשבתי רבוש"ע איני יכול להזיז שום אחד מאיברי, ולפתע נפרצה מפי המילים **"אודה ה' מאוד בפי"**, אני יכול להודות להקב"ה בהיחיד מבין האיברים שהיה ביכולתי להזיז והוא הפה, ונכנס בי תקוה **"ובתוך רבים אהללנו"** שיגיע הזמן ויהללוהו ברבים, כי יעמוד לימין אביון להושיע מ'**שופטי**' נפשו. וסיים הרבי: 'האין זו מתנת אלקים, מבלעדי יענה אלקים!'.

"ברוך אתה לשמים שהחזרת לי אבדתי"

זוכרני שפעם השתתפתי אני וחברי בשולה"ט ליל שב"ק ב'קראון הייטס', ועקב הגשמים העזים היה ריק מאנשים, וערך הרבי השולחן ממש כמו שהיו מאה אנשים, ואז חיבר הרבי ניגון חדש. וכעבור כמה שבועות באמצע השולה"ט כיבדני הרבי לשיר ניגון, והתחלתי לזמר הניגון החדש שחיבר הרבי לפני כמה שבועות, וממש האיר פניו בשמחה רבה, ואמר לי: **ברוך אתה לשמים שהחזרת לי אבדתי!, הלא הניגון הזה נשכח לי מן הלב ועכשיו נזכרתי'...**

דאס יודיש הארץ – לא "לבבות" אלא "לב"

פעם אחת בהיות הרבי זצ"ל בלונדון, כתבתי את ה'תורות' של הרבי כדי לפרסמו לציבור, וכשהיה מוכן לדפוס נכנסתי אל הרבי כדי לאשר הדברים, ומיד העיר לי הרבי על מה שכתבתי התפילה שאמר בסיום דבריו: **"השם יתברך ישמח את לבבות בני ישראל"**. ואמר לי: אם היית מדייק בלשוני ונוכח היית לדעת כי אינני משתמש אף פעם בלשון רבים "לבבות ישראל", רק אומר אני שהקב"ה ישמח את לב ישראל **"דערפרייען דאס יודיש הארץ"**!.

"וכל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה"

שמעתי מפי **האדמו"ר** (שליט"א) **מסקולען**, שאמר בשם אביו הרה"ק זי"ע, על מ"ש **"וכל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה"**, שפשטות הביאור הוא שעוסקים "מיט ערליכקייט", אבל אביו ביאר, שהענין הוא, שלפעמים אין רואים בעיני בשר שום יכולת לעשות בזה, כי ננעלו השערים ואבדה תקותם, אבל אותן העוסקים בצרכי ציבור - צריך שיהיה להם אמונה - שה' יעזור בזכות הרבים, וזה כל מי שעוסקים בצרכי ציבור **'באמונה'**, ואז מדה כנגד מדה, הקב"ה ישלם שכרם. ודפח"ח.

מסירות הנפש למען יתומי ישראל ברומניה

סיפר לי **האדמו"ר [רבי ישראל אברהם] מסקולעני [זצ"ל]** בעת סעודת ל"ג בעומר, שאביו זצוק"ל היה מקרב כל היתומים שהיו בבוקארעסט, ודאג להם לכל צרכיהם בכדי שיתגדלו לתורה ולמצות, אע"פ שסיכן את עצמו מהקומוניסטן.

אמנם בין היתומים היו גם נערים כאלו, שלא רצו לקבל על עצמם עול תורה ומצות, וכל פעם כשהרבי דיבר אליהם שיניחו תפילין היו משתמטים ואומרים שכבר הניחו. וסיפר לי האדמו"ר (שליט"א) כי הוא הכיר שהם משקרים, ולכן טען לאביו זצוק"ל שאולי אין כדאי למסור נפשו עבור היתומים הללו, הלא ממילא אינו מועיל בחינוכיהם. והשיב לו אביו: אע"פ כן תן להם הלאה לאכול וללבוש ולישן, **כי סוף סוף ירויחו מזה עכ"פ שלא ישנאו 'ערליכער איד'!**, בהיותם זוכרים שעשו להם טובות בילדותם.

וסיפר לי האדמו"ר (שליט"א) שבמשך השנים ראה בצדקת דברי אביו הק'. כי שמועה שמע מכמה אברכים מארה"ב ששהו בארה"ק והשתתפו שם בהפגנה נגד חילול קדשי ישראל, והם נשבו ע"י המשטרה לבית הסוהר, ושם ביזו אותם והשפילום בכל מיני השפלות, כדרכם בראותם אברכים דתיים. ופתאום בא להם שוטר אחד, ושאל אותם: האם אתם רוצים פירות לאכול, והם חשבו שברצונו להתלוצץ מהם, אבל משראו שמתכוין הוא באמת להיטיב עמם ואף עשה להם כמה טובות, שאלוהו על כך למה זה הוא אוהב ומכבד חרדים. והשיב להם, שבילדותו למד באחד ממוסדות **"חסד לאברהם"** שבאחת מפינות הנדחות בארה"ק, ואף שלא המשיך בדרך התורה הוא זוכר לחרדים חסד נעורים. וראה האדמו"ר (שליט"א) איך שנכונים דברי אביו הק'.

"זה אינו עסק שלי – לי הכסף ולי הזהב"

סיפר לי **הרב חיים מאיר כהנא** ז"ל שהיה ממייסדי חסד לאברהם בארה"ק, שפעם הפציר בו הרבי זצ"ל להקים מוסד נוסף במקום אחד נידח, והוא טען לפני הרבי, שדבר זה כרוך בהוצאות מופלגות מאוד. והשיב לו הרבי: 'וואס מישט דו צוזאמען צוויי ענינים?, הלא אתה מודה שמוכרחים להקים שם מוסד, וזה ברור, ובדבר הכסף זה אינו עסק שלי, דהלא כתיב "לי הכסף ולי הזהב נאום ה'", אתה תעמיד מוסד זה, והכסף יעזור השי"ת שיהיה!'.

ופלא איך שראה בזה באמת כשני ענינים נפרדים ממש.

"האין אתה יודע כל מצבו?!"

סיפר לי מישהו שפעם הלך ידידו והזכיר אותו לפני הרבי זצ"ל, ואמר הלז שחבירו אין לו פרנסה. ושאל לו הרבי במה הוא מתפרנס, והשיב הלה שאינו יודע בבירור, והרבי הגיב כמה פעמים בתימה: **איך אתה קורא לעצמך ידיד, אם אין אתה יודע כל מצבו?.**

"בכל לבבך" – הלב של הרבי פועם עבור קריאת שמע

סיפר לי **רבי אהרן ריינער**, שסיפרו לו שפעם כשקרא הרבי זצ"ל "קריאת שמע" בסוף ימיו, ראו מקורביו על ה"מוניטער" שהלב דופק בחזקה, ואמרו לו: הלא הקרי"ש של הרבי "שאדט דעם הארטץ", השיב הרה"ק: **הלא כל הלב לא נצרך לי אלא כדי לקיים מצות קרי"ש שעליה נאמרה "בכל לבבך"!...**

היכון לקראת אלקיך ישראל – נטילת ידיים כפולה לתפילה

סיפר לי המשב"ק, שפעם קודם התפלה הלך הרבי זצ"ל להכנות, ואחר שיצא רחץ ידיו ובירך אשר יצר, ושוב התחיל לרחוץ ידיו עוד פעם, ושאל לו המשב"ק, הלא הרבי כבר רחץ ידיו, והשיב הרה"ק הלא זה היה לנקיון בהיותי בבית הכבוד, אבל יש חיוב מיוחד של 'היכון לקראת אלקיך ישראל', וזה חיוב מיוחד בפנ"ע. והוסיף הרבי: **כמדומני שהרבה טועים בענין זה!**

"והריחו ביראת אלקים" – משיח יריח את הטוב בכל יהודי

שמעתי כי פעם ביקר הרבי זצ"ל אצל הג"ר **אברהם פאם** זצ"ל - ר"מ במתיבתא תורה ודעת, ובין השיחים התבטא הרב פאם, שכשיבוא משיח צדקינו שעליו נאמר **"והריחו ביראת אלוקים"** לא יסבול ריח של רוב אנשים מישראל מחמת שחוטאים בנפשותם, וממילא לא יעמדו אצלו הרבה מישראל.

ושתק הרבי ולא הגיב כלום על דבריו, אך כשיצא הרבי מביתו, פנה למלוווהו (בנו חורגו האדמו"ר מניקלשבורג) ואמר: הלא לא נאמר "והריחו **בחטאים של אחרים**", אלא והריחו **"ביראת אלקים"**, היינו שמשיח צדקינו יבוא ויריח בכל יהודי את ה"יראת אלוקים" הנמצא בקרב כל יהודי. וממילא יעמדו כל ישראל אצלו. ודפח"ח.

חומרת הריח – אי אפשר לדעת איכות המתכוין

סיפר לי הרה"ג ר' **אבא שלעזינגער**, ששמע מהרה"ג ר' **בערל שטראה** מפה לונדון, שפעם אחד היה האדמו"ר מסקולען זצוק"ל באיזה חתונה, והוצרך לעבור במקום שנשים היו שם, והיה ריח חזק של תמרוקי נשים במקום ההיא. והוציא הרבי את ה'טאשען-טוך' וכיסה פניו ורץ דרך שם בזריזות נפלאה, ושאלו אחד: הלא הוה אי אפשר ולא קמכוין (עי' פסחים פ"ב), והשיב: אין הכי נמי דהוה 'אי אפשר', אבל הלא כתב הרמב"ם (ש"ס חגיגה יא., סוף מס' מכות) דעריות הוא מהדברים **שנפשו של אדם חומדתן**, אם כן א"א לדעת איכות המתכוין בזה. ודו"ק כי נורא הוא.

"ושננתם לבניך" – לשאול על כל דבר תמוה

סיפר לי **הרה"צ ר' ישעי' יענקלי** (שליט"א) **[זצ"ל]** בן האדמו"ר מסקולען (שליט"א) (כשהייתי במונטריאל חשון תשע"ה), שכמה פעמים אמר לו זקנו כ"ק אדמו"ר זי"ע: כל מה שאתה רואה אצלי דבר תמוה תשאל על זה, לקיים **"ושננתם לבניך"**.

זהירות בכבוד שבת – ניגוני שבת רק בשבת

השתתפתי באיזה 'שבע ברכות', והיה שם גם מו"ר הרבי זצ"ל, ושרתי שם כמה ניגונים שחיברם הרבי. ובשעה ששרתי עזר לי הרבי בעצמו, אולם בעת שהתחלתי לשיר אחד מ**"ניגוני שבת"** שלו, הפסיק מלשיר עמי, כי ניגונים אלו מיוחד לשבת קודש, והקפיד לא לשיר אותם בימות החול, אף בסעודת מצוה.

דקדוק בכיסוי ראש – "שלאף-קאפעליטש"

כידוע שהקפיד מאד על כיסוי הראש ב'קאפל' שיהא תחלת הראש מקום הנחת התפילין מכוסה, ואמר כי זה עיקר הראש, (ועיין שו"ת **אגרות משה** או"ח סי' א'). וסיפר לי הרה"ח **ר' אברהם שטרייכער** שליט"א שזכה לשמש את הרבי זצ"ל, שכששכב במיטתו בלילה לישון, ישן עם **"כובע"** ולא עם כיפה קטנה לבד, והיה לו לזה כובע ישן מיוחד וקראו **"שלאף-קאפעליטש"**, עד כדי כך דקדק בכיסוי ראש.

קמיעות של "שבת"

אמר לי הר"ר **גבריאל יוסף ראזענבערג** שהיה משמש בקודש, שהרבי זצ"ל היה כמה פעמים מחלק קמיעות לנצרכי ישועה, ועליהם כתוב **"שבת"**, ורובם ככולם נאבדו במשך הזמן. וכן חילק מטבעות, וזה היה אצלו עבודה גדולה שערך כעשרים דקות, והיה אומר עליהם הרבה.

הארון לא הוכנס לביהמ"ד – רצון הצדיק מן השמים

שמעתי דכשנסתלק הרבי זצ"ל בער"ח אלול תשמ"ב, והובא למנוחות בעיר מאנסי, באו הסדרנים קודם ההלוויה **להאדמו"ר מוויזניץ - מאנסי [זצ"ל]** (שליט"א) וביקשוהו שיתן את רשותו לכך שכשההלוויה תגיע מברוקלין לעיר מאנסי יוכלו להכניס את הארון לבית מדרשו כדי לשאת שם דברי קינה והספד על הסתלקות הצדיק.

ברם האדמו"ר מוויזניץ לא השיבם על אתר, אלא אמר להם שצריך הוא להתבונן ולחשוב על כך אי שרי למיעבד הכי, שהרי אין זה בית מדרשו של הנפטר זצ"ל. אולם לאחר זמן קצר ביותר, חזר והשיבם דמצא סמך להתיר זאת, משום שנפטר זה היה בחייו בחזקת צדיק הדור לכו"ע. ע"כ היו תו"ד תשובתו.

אולם מציאות הדברים לאחמ"כ היתה שהארון לא הוכנס לביהמ"ד, משום שההלוויה התעכבה בברוקלין זמן רב, וכשכבר הגיעה למאנסי היתה השעה מאוחרת ביותר, וכדי שיוכלו להספיק לסיימה טרם פנה יום המיתה, לכך מיהרו את צאת ההלוויה ולא היה זמן ליכנס לביהמ"ד. והנה לאחר זמן אמר כ"ק אדמו"ר מוויזניץ זצ"ל, שמשמים סובבו זאת לאופן זה שהיה שהוא רצון הצדיק באמת שלא יכניסו את ארונו לבית מדרש שאינו שלו.

בסייעתא דשמיא

זרע שמשון

פנינים יקרים וקצרים מתורת הגאון המקובל חסידא קדישא
הרב מוהר"ר שמשון חיים ב"ר נחמן מיכאל נחמני זלה"ה
מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון' נלב"ע ו' אלול תקל"ט ומקום קברו לא נודע
שהבטיח שכל הלומד בספריו יזכה לישועות ונפלאות בבני חיי ומזוני

זרע שמשון הלימוד שמשפיע ישועות

פרשת ראה תשפ"ו
גליון 640

אמרות שמשון

בתחילה מקבל אדם ברכה בחסד ה' ועל ידי קיום המצוות ממשיך אותה

אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם וְהַקְּלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹקֵיכֶם *(יא, כז-כח)*. יש לדקדק מדוע כשנזכר ענין הברכה נאמר 'הברכה אשר תשמעו', ולא נאמר 'הברכה אם תשמעו' בלשון תנאי כמו שכתוב בסמוך בענין הקללה 'והקללה אם לא תשמעו'.

ויש לבאר על פי יסוד הנלמד מדברי המדרש על הפסוק (איוב מא, ג) 'מי הקדימני ואשלם', שכל מצוה שאדם עושה זה רק לאחר שהקב"ה נתן לו במה לעשות אותה, כגון מי שהקב"ה נתן לו בית הוא עושה בו מזוזה. נתן לו בגד עושה בו ציצית. וכן על זה הדרך בכל קיום המצוות האדם מקיימם רק לאחר שהקב"ה ברוב טובו השפיע עליו. נמצא שהקב"ה נותן בתחילה טובה לאדם ללא שום זכות, ואם אחר כך הוא מקיים את מצוותיו זוכה ומוסיף לו ברכה. ואם לא הוא עלול לאבד את אותה טובה שקיבל בתחילה בלי שום זכות.

ולפי זה מדוקדק מאד שלענין הברכות אמר 'את הברכה אשר תשמעו' ולא אמר בלשון תנאי, כי הוא מדבר על 'הברכה' הראשונה שהקב"ה מביא בתחילה לאדם בחסדו הגדול, 'אשר תשמעו' כדי שיוכל לשמוע בקול ה' ולקיים את מצוותיו, ובכך יזכה להמשיך עליו את הברכה היינו עוד הרבה ברכות והשפעות טובות.

(זרע שמשון בפרשתנו אות א)

ביאור נפלא מפני מה עשו מתגרה בישראל כשאין מפרישים מעשרות

עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה **(יד, כב)**. אמרו במדרש (ילקו"ש רמז תתצג) אם זכיתם לעשר מעשרות אתם תצאו לזרוע את השדה. ואם לא תעשרו עשו שהוא יוצא השדה כלשון הפסוק (בראשית כה, כז) 'איש יודע ציד איש שדה' יתגרה בכם. ויש לדקדק למה דוקא בעבירה זו יתגרה עשו בישראל יותר משאר עבירות.

ויש לבאר דהנה המתנה הגדולה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו הייתה לתת לבניו את ארץ ישראל. אכן באותו זמן הכנענים עדיין החזיקו בארץ והיה נראה בעיני העולם שישראל גזלו אותה מהם. אכן באמת הארץ של הקב"ה ונותנה למי שהוא חפץ, ומחמת כן אין בני ישראל נקראים גזלנים שהרי הקב"ה שהכל שלו נתן להם את ארצו.

וכדי להראות לעולם שהקב"ה הוא אדון הארץ ונותן אותה למי שירצה, ציווה לנו מצות מעשרות שזה כמו מס שנותנים למלך עבור הקרקעות. ומי שרוצה לזכות במתנת הארץ צריך להודות שהארץ היא של הקב"ה על ידי הפרשת מעשרות. ולכן עשו שרצה לזכות בירושת הארץ רימה את אביו דוקא במעשרות, והיה שואל אותו כיצד מעשרין את התבן ואת המלח (רש"י בראשית שם). והטעם שלא זכה בברכות מפני שביקש להביא אף מן הגזל (ב"ר סה, יג), ועולה אינה מצלחת.

ולפי זה, כשישראל אינם נותנים את מס הקרקע למלך אדון הארץ, והיינו שאינם מעשרים את פירותיהם כראוי, נמצא שאינם מודים שהארץ היא של הקב"ה, ממילא נקראים גזלנים על כך שהוציאו את הארץ מהכנענים, ולכן יבוא עשו שהפסיד את הברכות בגלל הגזל ויתגרה בהם לקחת את הארץ מידם כיון שגם הם גזלנים. (זרע שמשון פרשתנו אות ד)

> **ניצוץ מוסר**
> "אף מי שאין לו קרקע מתקיים ביה שפיר עשר בשביל שתתעשר אם יהיה זהיר להפריש המעשר מכל מה שהוא קונה ממי שאינו נאמן, ועוד יש מי שנוהג להפריש המעשר מן הריוח וחולקו לעניים בני טובים ולעמלי תורה, כי הר"ת של עשר תעשר הוא עמלי תורה, ובזה יתעשר". (אות ג)

> **פנינה קצרה**
> ### זכות היחיד מועיל לרבים
> **רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה** (יא, כו).
> יש לדקדק מדוע פתח הפסוק 'ראה' בלשון יחיד וסיים 'נותן לפניכם' בלשון רבים.
> ויש לומר שבא לרמוז וללמד שזכות היחיד מועיל לציבור וכמו שאמרו בגמרא (סנהדרין קיא, א) רבי יוחנן אמר אחד מן העיר מזכה כל העיר ואחד מהמשפחה מזכה את כל המשפחה עיי"ש. ולכן דקדק ואמר '**ראה** אנכי נותן **לפניכם**', לפי שזכות היחיד מועיל לרבים, ובא ללמדנו שאף אם יחיד מקיים את התורה והמצוות נחשב לפני הקב"ה כמו שהרבים קיימו אותם ומחמת אותו יחיד יתן להם ברכה. (זרע שמשון פרשת עקב אות א)

רעיון נפלא בטעם השותפות של יששכר וזבולון

זבולון עשו שותפות עם יששכר כמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים לג, יח) 'שמח זבולון בצאתך ויששכר באוהלך', שזבולון ויששכר עשו שותפות ביניהם, זבולון יוצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לתוך פיו של יששכר שיושבים ועוסקים בתורה. ויש לפרש הטעם שדוקא זבולון עשו כן עפ"י מה שאמרו בגמרא (פסחים נ, ב) מעות הבאות ממדינת הים אין בהם סימן ברכה, ופירשו הטעם משום שעוברים במקום סכנה ואם עושין לו נס מנכין לו מזכויותיו, ומחמת כן אין בהם ברכה. אמנם אם יפריש המעשר מהריוח נמצא שהבעלי תורה משותפים באותם נכסים, וזכות התורה עומדת להם ועושים להם נס ואין מנכין להם, ולכן זבולון שנפל לחלקו ימים ונהרות וכמו שמצינו (בראשית מט, יג) 'זבולון לחוף ימים ישכון', משום כן נשתתף עם יששכר, בכדי שבכך יהיה ברכה בעסקיו ואף שעושין לו נס לא ינכו לו מזכויותיו ולא יתמעט ממנו הברכה, אבל השבטים האחרים לא היה להם צורך זה. ('זרע שמשון' פרשתינו אמצע אות ג)

הוצאת הגליון והפצתו לזכות

לעילוי נשמת

האשה הצדקנית
דורה בת אסתר ע"ה
נלב"ע י"ט תשרי תשפ"ו

עובד ה' ומזכה הרבים
רבי בנימין בן חביבה יוספה שרה שרוגו זצ"ל
נלב"ע י"ג טבת תשפ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

ברכות וישועות

חיה בתיה בת בת-שבע
שיהיה לה רפואה שלימה ובריאות איתנה מלאה ומהירה

ברוך צבי ניסים בן שושנה לאה
להצלחה גדולה בכל עסקיו ויזכה שהכלי שעשה יהיה צינור לשפע וברכה בקרוב ממש

שלמה בן שרה
מיכאל בן פרחה
לרפואה שלימה והחלמה מהירה ומלאה ואריכות ימים ושנים טובות

חיים דוד בן עטיא וזוגתו צביה רחל בת רבקה
שיזכו להצלחה וברכה בלא גבול ומדה פרנסה בשפע מתוך הרחבת הדעת וימלא ה' כל משאלות לבם לטובה

דבורה בת יטע
לבריאות איתנה בגוף ונפש

יצחק מאיר בן טובה חיה
לאה אסתר בת דבורה
להצלחה ובריאות פרנסה ונחת

יהודה בנימין בן חוה
לשפע ברכה והצלחה ועושר גדול בקרוב

מרדכי בן רחל
לישועה והצלחה בכל העניינים בריאות איתנה פרנסה בשפע מתוך מנוחת הגוף והנפש בלי שום הפרעות ורדיפות ושיתבשר בשורות טובות בקרוב ממש

אשר אנשיל דוד הלוי בן נילי
לשפע ברכה והצלחה בלא גבול בקרוב ממש

שרה שרון בת סופיה
יוכבד ג'ובנה בת מירב
תמר
אוראל משה בן לימור
שלום בן לילי
רפאל דוד בן נעמי
שיזכו לזיווג הגון מתוך אושר נחת ושמחה בקרוב ממש

תרומות למען הפצת תורת זרע שמשון 02-80-80-500 * 347-496-5657 אלפים נושעו בהבטחת הזרע שמשון

מהנעשה והנשמע • לעילוי נשמתו ולהפצת תורתו

לקראת ו' אלול
הילולת רבינו הזרע שמשון זלה"ה

עומדים אנו ימים ספורים לפני הילולת אותו צדיק קדוש ונשגב רבינו שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זלה"ה. זכינו ובדורינו רבים מקושרים עם נשמתו ועוסקים בדברי תורתו בקביעות וזוכים להשפעה עצומה של ישועות בלתי נתפסות. **אשרי חלקנו ונעים גורלנו.**

רבים מתעניינים מה עוד ראוי לעשות לטובת נשמת הזרע שמשון ונחת לרוחו, אם כבקשה על העתיד ואם שהודיה על ישועה, לקראת יום ההילולא הננו לפרסם בשער בת רבים מה ששמענו במספר הזדמנויות כשבקרנו בביתם של גדולי הרבנים כי התורמים אשר בזכותם מתרבים הלומדים בתורת זרע שמשון זוכים לישועות במשנה תוקף, שידוכים הגונים, זש"ק, פרנסה בשפע, נחת מהילדים, שמירה והגנה, עושר וכבוד, עצה טובה, הצלה ממשפט, ועוד ועוד, טללי ישועה וברכה.

אשר על כן אנו פונים בקריאה נרגשת תנו נא ידכם עמנו והשתתפו בתרומה קבועה בהוראת קבע למען שנוכל לעמוד בהוצאות הגדולות להפצת תורת הזרע שמשון, ובכך אתם נעשים שותפים פעילים בלימודם של רבבות בכל רחבי העולם, יהיה לכם חלק בכל הפעילות הכבירה והענפה שנעשית בס"ד ע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון, **היכל הישועות זרע שמשון** שפעיל בכל ימות השנה ברחוב הצבי 10 בירושלים שם מתייחדים עם נשמתו ועוסקים בתורתו, שיעורים רבים מתקיימים בקביעות ברוב עם בבית המדרש, **הדפסת ספרי זרע שמשון** במהדורות מפוארות, **פרוייקט הספרים 'זרע שמשון המבואר'** שנותן מענה אמיתי להבנת כל דברי רבינו, **תרגום והדפסת ספרי זרע שמשון במגוון שפות**, עריכת והפצת **רבבות גליונות זרע שמשון בשמונה שפות** מדי שבוע בשבוע המופצים ב263 מדינות, **רשת כוללי אברכים** שעוסקים בקביעות בלימוד תורתו, **הקמת שיעורים ברחבי העולם**, **'קול זרע שמשון'** שם ניתן לשמוע אלפי שיעורים במגוון שפות, **קיום מעמד ההילולא ומעמדי 'שפתותיו דובבות'** בהשתתפות אלפי ישראל.

אינו דומה יחיד העושה את המצוה לרבים העושים, בתרומה בהוראת קבע ניתן לזכות להצטרף לרבים העושים את המצוה ולקנות שותפות נצח בכל הפעולות הכבירות הנעשות לעילוי נשמת הצדיק.

בימים אלו שוקדים ב'איגוד העולמי' על פעולות כבירות להרבות את לומדי זרע שמשון בכל רחבי העולם היהודי, הזרע שמשון זקוק לעזרתכם ועל ידכם נוכל להמשיך להגשים את תחינתו המיוחדת והנרגשת, ובזכות קיום בקשת הזרע שמשון בזיכוי הרבים בוודאי שתזכו שיתקיימו בכם ובמשפחתכם כל ברכת הזרע שמשון, **'וְעֵינֵיכֶם תִּרְאֶינָה בָּנִים בְּנֵי בָנִים כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחַנְכֶם חֲכָמִים וּנְבוֹנִים וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל טוּב גַּם עֹשֶׁר גַּם כָּבוֹד לֹא יָסוּפוּ מִזַּרְעֲכֶם, חַיֵּי אֲרִיכֵי בְּנֵי בְנֵי חַיֵּי וּמְזוֹנֵי וּמְזוֹנֵי טְפֵי לְגוֹמְלֵי חֲסָדִים טוֹבִים'.**

בכל מעמדי ההילולא יתפללו לישועת התורמים ושמות התורמים יועברו לגדולי הדור שיתפללו למענם בשעת לימודם בספר זרע שמשון. השם שלך חייב להיות שם!

לתרומות:

ארץ ישראל 02-80-80-500 • 05271-66450

ארה"ב 347-496-5657

דבר רבותינו • בסגולת זרע שמשון

לכבוד יום השנה (כ"ג אב) של

הרה"ק הסטייפלר זצוקללה"ה

מובא דבריו של בנו מרן שר התורה

הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי זצוקללה"ה

"הזרע שמשון היה אדם גדול. לאבי הסטייפלר זצ"ל היה את הספר. זה סגולה בדוקה, כבדי לזכות לברכה וההבטחה מומלץ ללמוד פעמיים בשבוע לפחות חמש דקות. גם התורמים ממומנים למען הפצת תורתו ולמען ריבוי הלומדים בכלל הברכה".

גבורת שמשון
סיפורי ישועה

הנר והתפילה בליל ההילולא

מספרת רחל סלומון מברוקלין:

בס"ד אנחנו מחוברים לסגולת הזרע שמשון כבר כמה שנים, לומדים בספר בצוותא כל המשפחה בשבתות וחגים, ובע"ה זכינו לראות ישועות גדולות [חלקם כבר פורסמו במדור זה], בנוסף זה כמה שנים שאנחנו עורכים סעודת הילולא ביום ו' אלול לכל משפחתינו המורחבת.

בשנה שעברה כשאימי הייתה בדרך לסעודה שבביתנו התקשרה אשה מבוגרת שהיא ידידה שלה וביקשה את עזרתה שתבוא לביתה בדחיפות, אימי לא רצתה להחמיץ את המצוה והחליטה שלפני שמגיעה לסעודה תילך לבית חברתה הממתינה לה וכשתסיים תזדרז ותבוא לסעודה אצלנו.

בבואה לביתה גוללה בפניה את מסכת יסוריה שהיא מוגבלת וכבר שמונה חודשים שמחפשים אחר מטפלת טובה שתוכל לתומכה ולסעדה, פרסמנו במקומות שונים ופנינו לחברות שמתעסקות בתחום, אולם ככל שהוספנו במאמצים כך מציאתה התרחקה מאיתנו, הקושי היום יומי גדול מאוד ובלתי נסבל.

אימי שכאמור היתה בדרך לסעודת ההילולא וכל כולה היתה נתונה בהשראה זו, מיד עודדה את רוחה ואמרה לה: **הערב זה יום פטירתו של הזרע שמשון שנודע כצדיק וקדוש נשגב ופועל ישועות, אינך יכולה ללמוד בספרו נדליק נר לכבודו ונתפלל לה' בזכות המקובל האלוקי רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני שימלא ה' את משאלת לבך.**

ויחד עשו מיני מעמד תפילה, הדליקו נר והתפללו מעומקא דליבא לזכות לישועה. מיד לאחר מכן אימי באה לביתנו וחגגנו את הילולת הזרע שמשון כמדי שנה תוך שהפעם אימי הוסיפה והתפללה עבור חברתה במהלך הסעודה.

למחרת בבוקר (!!!) התקשרה האשה לאימי ומבשרת לה שהלא יאומן קרה, בשעה 8:00 בבוקר דפקה אשה על דלת ביתי והציעה את עצמה לעזרה, אחרי שסיפרה והוכיחה שיש לה נסיון בתחום ואכן היתה נראית ממש אכפתית עדינה ומתאימה לעבודה.

גברת סלומון מסיימת את דבריה וקוראת גם למי שאינו יכול ללמוד בספרים שיעשה למען הצדיק בהדלקת נר או בתרומה למען ריבוי הלומדים וכפי שאמרו גדולי הרבנים שגם בכך זוכים לקיום הברכה. הצדיק רוצה לעזור ולהמליץ טוב בשמים עשו למענו ותזכו לברכה.

מוקד זרע שמשון: 02-80-80-500 לקבלת הגליון לשלוח למייל: zera277@gmail.com
יוצא לאור ע"י זרע שמשון ע"ר 580624120 **ארה"ק** הרב ישראל זילברברג 05271-66450
ארה"ב הרב מנחם בנימין פאשקעס: 347-496-5657 mbpaskesz@gmail.com Zera Shimshon C/O B Paskesz 1645 48 ST Brooklyn NY 11204

ניתן להשיג את הספר "זרע שמשון" בארה"ק: 05271-66-450 בארה"ב: 347-496-5657
ניתן לשלוח תרומות והנצחות לזכות ולע"נ ולקחת חלק בהוצאות והפצת הגליונות והספרים
ניתן להפקיד בבנק מרכנתיל (17) סניף 635 מ.ח. 71713028 ע"ש זרע שמשון כמו"כ ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודברי תורתו הקדושים יגן מכל צרה וצוקה, ויושפע על הלומדים ועל המסייעים בני חיי ומזוני וכל טוב סלה כהבטחתו בהקדמת ספריו

מעדני אשר

פרשת ראה שנת תשפ"ו - גליון תתרק"י
שנה 23 לממלכת התורה מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

יו"ל ע"י מכון "מעדני אשר" בית שמש

האם אפשר לקיים מצות שמחת יו"ט כשאוכל בשר עוף או רק בבשר בהמה?

בפרשתן ט"ז י"ד **ושמחת בחגיך אתה ובנך ובתך ועבדך וגו'**
איתא בגמ' פסחים ק"ט ע"מ א' **אין שמחה אלא בבשר ויין**
יש לחקור האם אפשר לקיים מצות שמחת יו"ט רק כשאוכל בשר בהמה או דילמא אפשר לקיים גם בבשר עוף

הנה איתא במשנה בכורים פרק ג' משנה ה' **דמביאי בכורים היה מביאין גם תורים ובני יונה בצד הסלים, ואותם שבידם נתנו לכהנים.**

ובטעם הדבר שהיו מביאים גם תורים: כתב הרמב"ם בפירוש המשניות דהיו עושין כן להידור מצוה.

וברבנו בחיי בפרשת כי תבא **כתב דטעם הדבר שהביאו נמי תורים ובני יונה, משום דכתיב "ושמחת בכל הטוב" ואין שמחה אלא בבשר.**

יש להקשות: דבגמ' חגיגה ח' ע"ב אמרינן להדיא דאין שמחה בבשר עופות, אלא בבשר בהמה, א"כ איך כתב הרבינו בחיי שהיו מביאין עופות משום שמחה, כך הקשה בטל תורה להגאון רבי מאיר אריק חלק ג' בהגהות על התורה בפרשת כי תבא ומניחו בצ"ע.

נראה לתרץ: ע"פ מה שכתב בשו"ת חות יאיר סימן קע"ח בסופו **דבעופות נמי** מקיימים קצת שמחת יו"ט, דהרי במשתאות החשובים מפרנסים בעופות, אע"פ דקימ"ל דאין יוצאין ידי חובת שמחה בעופות, מ"מ מקצת שמחה מקיימים.

ובגליוני הש"ס ביצה י' ע"ב, ועיין בשו"ת שבילי דוד או"ח סימן תקכ"ט **מביא ראיה לדברי החות יאיר:** מהא דאמרינן התם בגמ' על יוני שובך דמקיימים בהו שמחת יו"ט, חזינן דמקצת שמחה איכא אף בעופות, לפי הנ"ל אתי שפיר דרבינו בחיי הבין שלגבי הבכורים די בשמחה של עופות, כיון דסוף סוף מביא שמחה, לכן כתב דהיו מביאין בני יונה, משום דאין שמחה אלא בבשר, מעדני אשר.

עוד נראה לתרץ: ע"פ מה שכתב בשו"ת דברי יציב או"ח סימן רכ"ד דהא דאין שמחה בעופות בזמן הזה תלוי בטעם הדבר דאין יוצאים מצות שמחה בזמן שבית המקדש היה קיים בעופות, שבברייתא חגיגה ח' ע"ב נאמר ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה, מכאן אמרו חכמים ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות וכו' יכול אף בעופות ומנחות תלמוד לומר ושמחת בחגך מי שחגיגה באה מהם, יצאו אלו שאין חגיגה באה מהם, ורב אשי אמר מושמחת נפקא יצאו אלו שאין בהם שמחה, לפי הנ"ל אפשר לומר דלטעם שאין שמחה כלל בעופות בודאי אין יוצאים בזמן הזה בעופות, משא"כ לטעם הברייתא דהויא משום דומיא דחגיגה, יכול להיות שיש בזה שמחה רק בעינן בזמן שבית המקדש היה קיים דווקא בהמה, אבל בזמן הזה אפשר בעופות דהויא נמי שמחה, ואפשר לומר דהסוגיא בביצה סבירא ליה דהטעם משום דבעינן דומיא דחגיגה אבל בזמן הזה יש שמחה אף בעופות, לפי הנ"ל אפשר לומר דהרבינו בחיי יסבור כשיטה שבעופות יש נמי שמחה, ורק לגבי מצוות שמחה בעינן בשר בהמה מגזירת הכתוב.

האם כשקונים כלי בישול לאשה מקיים המצוה של שמחת יום טוב?

איתא בגמ' פסחים ק"ט עמוד א' תנו רבנן חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל, שנאמר ושמחת בחגך, במה משמחם ביין, רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם, ונשים בראוי להן, אנשים בראוי להם ביין, ונשים במאי, תני רב יוסף בבבל בבגדי צבעונין, בארץ ישראל, בבגדי פשתן מגוהצין, תניא, רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים - אין שמחה אלא בבשר, שנאמר דברים כז וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך. ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין, שנאמר תהלים קד ויין ישמח לבב אנוש.

הנה בגמ' מבואר שהשמחה לנשים זה בבגדים, אבל בטור ובש"ע או"ח סימן תקכ"ט הוסיפו שאף בתכשיטים נמי מקיימים מצוה זו.

והגאון רבי שלמה זלמן אוירבעך זצ"ל מובא בהליכות שלמה מועדים פרק י"א ארחות הלכה 4 **סבר שאפשר נמי לקיים מצוה זו ע"י קניית** כלי בישול וכדומה וכן הוא היה נוהג למעשה לקנות כלי בישול לחג כדי לקיים מצוה זו, וכן השיב לשאול דכל שיודע באשתו שתהא לה שמחה מכלי מסוים מקיים המצוה בזה, אף אם הוא כלי שאסור להשתמש ביום טוב, דסוף סוף שמחה הוא לה.

ופעם כשראה הגאון רבי שלמה זלמן אוירבעך זצ"ל אחד מתלמידיו שהיה לו אתרוג מהודר ביותר שמחירו גבוה מאד, שאלהו בנימת תוכחה, המלאת כבר שאר חובתיך, האם קנית כבר בגד חדש וכדומה לזוגתך לכבוד הרגל כדתניא פסחים ק"ט וכמו דקימ"ל בש"ע או"ח סימן תקכ"ט.

הנה הגאון רבי שלמה זלמן אוירבעך זצ"ל היה נוהג לומר אתרוג זה מצות עשה, ומצות ושמחת בחגיך זה מצות עשה, כמו שבאתרוג מקפידים שלא יהא שום נקודה שחורה, ה"ה במצות שמחת יו"ט צריך שיהא נקי לגמרי בלי שום נקודה שחורה.

ובמשך חכמה פרשת ראה **כתב שכמו שבלקיחת ד' מינים דורשים חז"ל** סוכה מ"א ע"מ ב' **ולקחתם לקיחה תמה, אותו דבר במצות שמחה בחג שכתוב ושמחתם** בפרשת ראה **צריך שיהא שמחה תמה בלי שום צער.**

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב משה ירחמיאל הלוי איידר שליט"א קווינס
לברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא אלעד
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב שלמה חנוך אברמצי'ק שליט"א פלטבוש
לברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא אלעד
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב מנחם מנדל פיינגבוים שליט"א בארא פארק
לברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא אלעד
וברכת מזל טוב לסבא החשוב דודי הגאון **בן ציון רייך** שליט"א
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון **אהרן ישעיה שכטר** שליט"א לונג איילנד ניו יארק
רב קהילת ישראל הצעיר דוואודמיר
לברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא אלעד
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב **נתן וינשטוק** שליט"א ליקווד
לברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא אלעד
וברכת מזל טוב לסבא החשוב דודי הגאון **בן ציון רייך** שליט"א
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב **יחזקאל רייך** שליט"א בארא פארק
לברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא אלעד
וברכת מזל טוב לסבא החשוב דודי הגאון **בן ציון רייך** שליט"א
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

האם בלילה יש איסור לתת צדקה?

יש לחקור האם בלילה אין חיוב לתת צדקה לעני

איתא בגמ' ירושלמי שקלים פ"ה ה"ד רבי חיננא בר פפא הוה מפליג מצוה צדקה בליליא, חד זמן פגע ביה רבהון דרוחייא, אמר ליה, לא כן אלפן רבי, לא תסיג גבול רעך, והלילה זמנם של הרוחות, אמר ליה, ולא כן כתיב מתן בסתר יכפה אף, והוה מסתפי מניה וערק מן קומוי.

והחיד"א ברכי יוסף יו"ד סימן רמ"ז סק"ב, וכן בברכי יוסף אור"ח סימן רל"ה **כתב רבינו האר"י** היה נותן צדקה לגבאי בשחרית ובמנחה, אך לא בתפלת ערבית, וכתב הרב מהר"י צמח, שגם בלילה הצדקה מועילה, אלא שאין התיקונים והכוונות שוות, והבאתי סמך לזה מהירושלמי שקלים.

ועוד הרבה פוסקים כתבו שלא לתת צדקה בלילה: בשו"ת מהרש"ם ח"ב סימן מ"ג, **ובספרו דעת תורה** אור"ח סימן תקס"ח, **וכן היעב"ץ** בסדרו עמודי שמים קודם תפילת ערבית, **וכן בטל תורה** שבת קי"ח ע"א.

ובשו"ת אפרקסתא דעניא ח"ג סימן קפ"א **הביא ראיה בדרך רמז:** מהא דפרכינן בגמ' כתובות נ' ע"א על קרא אשרי שומרי משפט וצדקה בכל עת, ופריך הגמ' וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת, חזינן רמז דאין עושין צדקה בלילה.

והא דאין נותנין צדקה בלילה אינו פשוט כל כך, דרש"י סנהדרין ל"ה ע"א ד"ה כל תענית **כתב דרגילין היו בלילי תעניות לעשות צדקה,** עיין שו"ת שיח יצחק סימן תכ"ט, וכן במרגלית הים שם סנהדרין, הביאו ראיה מרש"י זו.

ובפתח עינים ב"ק ט"ז ע"ב וכן בספרו כסא רחמים לאבות דר"נ פ"ג **על הא דאמרינן** התם אם נתת פרוטה לעני שחרית ובא עני אחר ועמד ערבית לפניך תן לו, כתב דהא איתא באר"י שלא יתן צדקה בלילה היינו לתת לגזבר, אבל אם בא עני חייב אתה ליתן לו, וכן הדברי חיים מצאנז לא הקפיד על זה עיין דרכי חיים ושלום אות שי"ט, וכן החת"ס, כמבואר במנהגי חת"ס פ"א אות ז'.

ובספר דברי תורה ח"א סימן קי"ז להרה"ק ממונקאטש **הביא דברי הברכי יוסף** וכתב נראה שזהו רק במצוה שאינה עוברת כגון שנותן לכיס של צדקה, שיכול ליתנה בבוקר, אבל אם נזדמן לו עני אינו פטור מלתת לו צדקה, שאיך יהיה ס"ד לומר שבלילה יעבור על לאו דלא תקפוץ את ידך וכו', ועוד כמה לאוין, והרי אמרו כל המעלים עינו מן הצדקה כאילו שופך דמים, וכמעשה דנחום איש גם זו וכו', ודלא כאותן הקמצנים אשר לא יחפצו לעשות צדקה וכשיגיע להם עני בלילה אומרים שמחמירים מליתן צדקה בלילה וביני לביני ילך העני לדרכו ויפטרו מליתן ויש בזה כמה לאוין כנ"ל וכו', ואם ירצה א' להיות מדקדק יוכל לומר לאיזה צורך מתנה כמנהג רבינו הק' בעל דברי חיים כנ"ל, אבל לא יקפוץ ידו מליתן ביום ובלילה ולא ישיבנו ריקם להעני חלילה, והכי דייק לשון "שער הכוונות" שכתב "שאין צורך" לתת צדקה בערבית כמו בשחרית, ולכן אם יבא לפניו עני בלילה בודאי שצריך לתת לו מיד, רק שטוב לעשות כמו שנהג רבינו בעל דברי חיים מצאנז, שכשהיה מצטרך לתת צדקה בלילה, היה נותן לו במתנה להכנסת כלה או לדורון דרשה וכיו"ב, כדי שלא יהיה כסתם צדקה, אלא בדרך מתנה, ואל ישוב דך נכלם.

אשה שכשומעת שלאחרים אין כסף נעשית חולה מזה האם מותרת לחלק צדקה כמה שרוצה?

הנה בשפע חיים למרן הדברי יציב זי"ע על ראש השנה ע"מ ר"נ **מביא סיפור** נפלא על אשה צדקנית שהיתה מפזרת כל אשר לה לצרכי עניים, וכששאל אותה בעלה הרי קימ"ל שאשה אסור לה לחלק צדקה רק מתנה מועטת.

והשיבה תשובה נפלאה: שהרי איתא בגמ' כתובות נ"א שהבעל חייב ברפואת אשתו, וכשהיא רואה בצרת אדם מישראל ואין בידה להושיעו, היא נחלית מרוב צער וכאב, ונמצא שחלוקת הצדקה אצלה היא בגדר רפואה, וקימ"ל שהבעל חייב ברפואת אשתו.

האם אשה אינה חייבת במצות צדקה כיון דאין נותנים צדקה בלילה הויא ליה מצות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות?

הנה החינוך בפרשתן **כתב דמצות צדקה נוהגת בין בזכרים בין בנקיבות.**

יש להקשות: לפי מה דמבואר בירושלמי שקלים פרק ה' ה"ד, **דאין נותנין צדקה בלילה,** וכן בשו"ת מהרש"ם ח"ב סימן מ"ג, ובספרו דעת תורה אר"ח סימן תקס"ח, וכן בברכי יוסף אור"ח סימן רל"ה, וכן ביור"ד סימן רמ"ז, הביא מהאר"י, וכן בפרי עץ חיים למהרח"ו, שער מנחה ומעריב, וכן היעב"ץ בסדרו עמודי שמים קודם תפילת ערבית, טל תורה שבת קי"ח ע"א, וכן בשו"ת אפרקסתא דעניא, ח"ג סימן קפ"א, הביא ראיה מהא דפרכינן בגמ' כתובות נ' ע"א על קרא אשרי שומרי משפט וצדקה בכל עת, ופריך הגמ' וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת, חזינן רמז דאין עושין צדקה בלילה, **והא דאין נותנין צדקה בלילה אינו פשוט כל כך,** דרש"י בסנהדרין ל"ה ע"א ד"ה כל תענית, כתב דרגילין היו בלילי תעניות לעשות צדקה, עיין שו"ת שיח יצחק סימן תכ"ט, וכן במרגלית הים שם סנהדרין, הביאו ראיה מרש"י זו, ובפתח עינים ב"ק ט"ז ע"ב וכן בספרו כסא רחמים לאבות דר"נ פ"ג על הא דאמרינן התם אם נתת פרוטה לעני שחרית ובא עני אחר ועמד ערבית לפניך תן לו, כתב דהא איתא באר"י שלא יתן צדקה בלילה היינו לתת לגזבר, אבל אם בא עני חייב אתה ליתן לו, וכן הדברי חיים מצאנז לא הקפיד על זה עיין דרכי חיים ושלום אות שי"ט, וכן החת"ס, כמבואר במנהגי חת"ס פ"א אות ז'. **א"כ הויא מצוה שהזמן גרמא א"כ מדוע נשים חייבות,** כך הקשה בחדושי הגאון רבי מנחם זעמבא סימן כ"ח ומניחו בצ"ע, וכן בשו"ת בצל החכמה ח"ה ע"מ ר"ז.

נראה לתרץ בכמה אופנים

א. בצדקה איכא נמי תרי לא תעשה, לא תאמץ ולא תקפוץ לבבך, ובלא תעשה נשים חייבות אף במצוה שהזמן גרמא כמבואר בקדושין כ"ט ע"א, מעדני אשר, ויש להעיר ע"פ מה שכתבתי לעיל דהיכא דהלא תעשה מחזק העשה היכא דליכא עשה ליכא הלא תעשה.

ב. ע"פ מה שכתב בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ג סימן פ"ט **כתב** מדוע אצטריך קרא דנשים פסולות לעדות הא הויא מצוה שהזמן גרמא, ותירץ דכתבו הראשונים הרמב"ן והנמ"י פרק הכונס דעדות לחבירו הויא גמילות חסדים, ובגמילות חסדים בודאי נשים חייבות, ואפשר דכונתו גמילות חסדים כולל הרבה פרטים ואפילו שפרט אחד אינו נוהג בלילה, לפי זה אתי שפיר דצדקה נשים חייבות אף דהויא הזמן גרמא, דבעיקר גמילות חסדים נשים מצוות אף בלילה, מעדני אשר.

ג. כיון דצדקה מצלת ממיתה כמאמר הכתוב צדקה תציל ממות, וכי גברא בעי חיי נשיי לא בעי חיי, לכך נשים חייבות, עיין קדושין ל"ד ע"א., מעדני אשר

ד. בשו"ת חדות יעקב תנינא סימן קמ"ה אות ל"ז מחדש דבמצוה שבין אדם לחבירו ליכא פטור של מצוה שהזמן גרמא דאין לך אלא חידשו דילפינן מתפילין דהויא מצוה שבין אדם למקום, מעדני אשר.

ה. ע"פ מה שכתב הפנ"י קדושין כ"ט שבמצוה שאפשר לעשות ע"י שליח, ליכא פטור של מצוה עשה שהזמן גרמא, וטעם הדבר ע"פ מה שכתבו הראשונים בטעם הפטור של מצוה עשה שהזמן גרמא כיון דמשעובדות לבעליהן, א"כ היכא שאפשר ע"י שליח ליכא פטור הנ"ל, לפי זה א"ש מעדני אשר

אשה שיודעת שבעלה אין נותן צדקה כערך מה שיש לו האם מותר לה לתת שלא ברשותו?

הנה בשו"ת נודע ביהודה תנינא יור"ד סימן קנ"ח מובא בפתחי תשובה יור"ד סימן קנ"ח נשאל באשה שיודעת שבעלה מקמץ בנתינת צדקה ואינו נותן לפי ערכו והיא נותנת בתוך הבית ומחלקת צדקה לפי העושר, ויודעת שבעלה מקפיד אם מותר לקבל ממנה צדקה.

ומסיק: דגזל גמור הוא וחלילה לקבל ממנה, ואף שבית דין כופין על הצדקה, מ"מ מי שם האשה לשופטת ואשה פסולה לדון, וגם לבית דין אין רשות ליקח ממנו בלי ידיעתו.

אבל בערוך השלחן יור"ד סימן רמ"ח ס"ק י"ג **חולק** וסבירא ליה דכיון דקימ"ל כופין על הצדקה, ועכשיו בזמן הזה אין לנו כח לכוף, לכן אם יש איש קמצן והאשה נותנת צדקה בלי ידיעתו, אע"פ שהיא בעצמה אינה יכולה להיות שופטת, מ"מ אם הרב שבעירו אומר שלפי ערכו אם היתה ידינו תקיפה היינו כופין על זה, יכולה לתת כשיעור הזה, ולמה נגרע במה שאין בידינו לכוף אם יש ביכולתנו להוציא הצדקה שהיא מחויב.

ולענין הלכה כתב בשו"ת שבט הלוי חלק ה' סימן קל"ב ס"ק ז' שאין לסמוך על זה ואסור לקחת כסף מהאשה כיון שאין כופין בזמן הזה.

האם אשה או גוי כשירים לקשור תפילין לאיש?

איתא בגמ' ע"ז ל"ט ע"א, בכורות ל' ע"מ ב' **מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין, חזינן דאשה כשירה להניח תפילין לבעל.**

וקשה מדוע אשה כשירה לקשור תפילין, הרי אשה אינה חייבת **בתפילין,** כך מקשה בתוס' מנחות ל"ו, וכן בהגהות מימונית בהלכות ציצית פרק א' ס"ק ט' הקשה קושיא זו ומובא בב"י אר"ח סימן י"ד.

בשו"ת מהר"ם שיק ח"א אור"ח סימן ט"ו **כתב** שמי שחולה מותר לבתו לקשור לו תפילין, ומביא ראיה מגמ' זו, ואע"פ שאשה אינה מחויבת בתפילין, כיון דעיקר המצוה לא הויא הקשירה אלא עצם הנחה, לכן אשה כשירה.

ובאשל אברהם להגה"ק מבוטשאטש זצ"ל אור"ח סימן כ"ז **נסתפק** אודות מניח תפילין והיה אז דבר חוצץ, ואח"כ הסיר החוצץ, שאין צריך לחזור ולהניחם או להדקם מחדש, ודי כשמסיר החוצץ, שבזה הוא כממשמש בהם והויא במקום הנחה מחדש, דעיקר המצוה הנחה

והב"ח אורח חיים סימן כ"ה **הקשה** מפני מה תקנו ברכת להניח ולא לקשור תפילין כדכתיב וקשרתם וכמו שתקנו סוכה מ"ו ע"מ א' וכן תוספתא ברכות פ"ו הי"ד **לישב בסוכה** משום דכתיב ויקרא כ"ג מ"ב **בסוכות תשבו** אלא להורות דעיקר המצוה הנחה

מתוך דרשה בהיכל בית המדרש הגדול מחנובקא בעלזא בבני ברק
בנוכחות כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א

איך יכול להיות שתושבי חו"ל יש להם אלוקי יותר מתושבי ארץ ישראל?

איתא בגמ' כתובות ק"י עמוד ב' **כל הדר בארץ ישראל, דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ, דומה כמי שאין לו אלוה.**

יש להקשות: איך יכול להיות שתושבי חוץ לארץ, הם רק דומים שאין להם אלוה, דמשמע אבל באמת יש להם אלוה, משא"כ תושבי ארץ ישראל שגרים בארץ הקודש, הם דומה כמי שיש לו אלוה, משמע אבל באמת אין להם, וכי תושבי חו"ל יותר חשובים מיושבי ארץ הקודש.

ומתרץ מרן הדברי יציב זצ"ל שכתבו הספרים דהאדם נמצא איפה שעיקר מחשבותיו, בני ארץ ישראל חושבים על השפע שיש בחו"ל ורוצים להיות שם, אז הויא כאילו שנמצאים בחו"ל, משא"כ תושבי חו"ל חושבים כל היום מתי נזכה לחון את פני הארץ הקדושה, אז חושבים כל היום מארץ ישראל, הויא כאילו הם בארץ, **הנה כל המאות האורחים שבאו להשתתף בשמחה נישואין לבנו של המשפיע חושבים כל הזמן מתי נוכל לבא לארץ להתחמם לאורו של המשפיע, א"כ כל הזמן אתם בארץ ישראל, שמחשבתכם כאן.**

מתוך דרשה בשמחת השבע ברכות למאות אורחים מחו"ל
לבן ידידינו הגאון הצדיק המשפיע העולמי רבי נחמן בידרמן שליט"א
שהתקיים באולמי השמים פתוחים בלוד

קול המעדנים | כל שיעורי בעל 'מעדני אשר': 079-570-2714 | קול הלשון ישיר: 073-295-1280
אשר

האם מצות עלייה לרגל אי אפשר לקיים בלילה?
האם מצות עליה לרגל אפשר לקיים רק ברגל ולא ברכיבה על סוסים?

<u>האם אי אפשר לקיים מצות עליה לרגל בלילה?</u>

בפרשתן ט"ז ט"ז **שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלהיך וגו' ולא יראה פני ריקם**

יש לחקור האם אפשר לקיים מצות עלייה לרגל בלילה או דילמא אי אפשר לקיים מצוות עלייה לרגל רק ביום

הנה בטורי אבן חגיגה ב' ע"מ א' **כתב דאין מקיימים מצוות עליה לרגל בלילה**

ובשפת אמת חגיגה ב' עמוד א' **הביא את דבריו:** והעיר מאי דפשיטא ליה דמצות ראיה היא ביום ולא בלילה, נסתפקתי בו מדלא תני לה במתניתין במגילה כ' ע"מ א' בהדי הנך דמצותן ביום ולא בלילה, וגם מנלן למעט לילה, ואף על גב דהקרבן אינו יכול להביא בלילה, מ"מ מנלן דהראיה תלויה בהקרבה דכל שאינו בביאה אינו בהבאה אמרו, אבל אפשר דאפילו אינו בהבאה ישנו בביאה, ותו דלילה לאו מחוסר זמן היא והויא ישנו בהבאה, ודנימא מסברא דיראה היא ביום, לאפוקי בלילה שאין רואין, קשה לחדש מעצמנו דרשא כזו דהרי רואה שפיר ע"י נר וכן משמע בגמ' מו"ק ח' דאי לאו המיעוט דלי ולא לאורי היו רואין את הנגעים בלילה לאור הנר הרי דבלילה נמי נקרא ראיה, והא דילפינן דלילה לאו זמן ציצית מדכתיב וראיתם אותו היא מיתורא דקרא ולא ממשמעות הכתוב, ואי נימא בזה כשם שבא ליראות בלא נר כו' א"כ אפי' ביום ראיה שלנו ע"י השמש ואינו כראיה שלו יתברך אלא ודאי דלא שייך לדרוש כן וצ"ע.

ובמקום אחר כתב בשפת אמת מסכת חגיגה דף יז עמוד ב **לעיל בריש פ"ק** דמכילתין נסתפקתי אם יוצאין ראיית פנים ברגל בלילה, ומצאתי כאן בטורי אב שהשיג על פירוש רש"י מהאי טעמא דגם בלילה יוצאין וכמה רב גוברי' לחלוק על רבותינו הראשונים ז"ל בלי שום טעם והראי' שלו אינה מוכרח למבין ולא עוד אלא שסותר דברי עצמו בריש מכילתין עי"ש שנסתפקתי בדין זה ועכשיו איפשט לי מרש"י ותוס' דאין יוצאין בלילה ידי ראי' אבל הטו"א סותר דבריו ותפוס לשון ראשון כשיטת רש"י ותוס'.

ובמנחת חינוך בפרשתן כתב דאם נאמר דיוצא מצות ראיה בלילה יכול לבא למקדש בלילה ולקיים מצות ראייה ולשלוח את הקרבן למחרת, דאם שולח אח"כ את הקרבן אינו עובר על הלאו שלא יראה פני ריקם.

<u>האם יש איסור לעלות לרגל ע"י רכיבה בסוסים?</u>

איתא במדרש פסיקתא זוטרתא פרשת משפטים פסוק י"ז מובא ברבינו בחיי "שלש פעמים", "שלש רגלים", ולהלן הוא אומר: ישעיה כ"ו ו' "תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים", אזהרה לישראל שלא יעלו אלא ברגליהם, וכן הכתוב אומר: שיר השירים ז' ב' "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב".

וכן כתב המאירי ריש חגיגה, ובפסקי תשובה סימן ר"ה מביא בשם המהרי"ץ חיות בסימן ז' דמקורו בגמ' חגיגה ג' ע"א

יש להקשות: מהא דאיתא בגמ' פסחים צ"ד ע"א **ת"ר היה עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים יכול יהא חייב ת"ל ובדרך לא היה,** חזינן דאפשר לקיים מצוה עליה לרגל ע"י סוסים, כך מקשה בשו"ת בית דוד סימן קמ"ז

<u>איכא כמה תרוצים</u>

א.הא דאסור לעלות ע"י סוסים לרגל, זה מירושלים למקדש, אבל עד ירושלים היו יכולים, דאין מסתבר שיעלו ממקומות רחוקים ברגל, לפי הנ"ל א"ש, מעדני אשר.

ושמחתי דמצאתי יסוד זה: דהנה בירושלמי פסחים פ"ד הלכה ז', איתא דעולי רגלים היו רוכבין ע"ג בהמות בעלייתם, הרי שלא צריך עליה ברגליהם דווקא, ובהגהות עמודי ירושלים על הירושלמי עמד על סתירה זו, וכתב לתרץ דממקומם עד ירושלים שאינו עיקר המצווה דעליה לרגל אלא הכשר מצווה בלבד היו רוכבין ע"ג בהמות, אבל מירושלים עד הר הבית שזו עיקר המצווה דעליה לרגל, צריך שיעלו ברגליהם דווקא ע"כ.

ב. כוונת הגמ' כיון דלא מקרי עלייה לכך לא מהני מה שיכול לבא ע"י סוסים, מעדני אשר.

שמעתי ממורי חמי הגאון רבי בן ציון רייך שליט"א טעם נפלא מדוע אסור לקיים מצות עליה לרגל ע"י סוסים וחמורים, דרצו כשכל עם ישראל עלו לרגל שלא יהא קנאה ושנאה ותחרות אחד מגיע אם סוס יותר יקר יותר יפה ויבואו לידי קנאה ושנאה, לכן אמרו כולם שוים כל אחד מגיע רק ברגל

משיב כהלכה

מדור זה נודב ונערך ע'י ידידנו ר' מרדכי ויסקינד הגר שליט'א - מנהטן

משיב כהלכה שינון וידיעת ההלכה | כל ההלכות הם משו'ע ומשנה ברורה

א] נמצא אחד קאו"פ. בפרשת ראה (דברים יג י יב) כתיב כי יסיתך אחיך בן אמך או בנך או בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשך בסתר לאמר נלכה ונעבדה וכו' כי הרג תהרגנו וגו' ואיך אפשר לקיים המקרא הא שומע ההסתה מצורף עם העדים ששומעים ההסתה והוי נמצא אחד מהם קרוב או פסול והעדות בטילה?

ב] פטור מדבר ועושהו. קימ"ל ירושלמי ברכות פ"ב ה"ט שהפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט, וצ"ע שהיאך פסק הרמב"ם פי"א מגזילה ואבידה הט"ו דבזקן ואינו לפי כבודו מחזיר אבידה לפנים משורת הדין, הא הוא פטור מן הדבר ועושהו?

ג] ברכה על דבר שעושה מפני הסכנה. הרמב"ם פי"א מברכות ה"ה פסק שהעושה מעקה מברך אקב"ו לעשות מעקה, וצ"ע שהוא עצמו פסק שם ה"ד שהטעם שאין מברכים על מים אחרונים מפני שלא חייבו בדבר זה אלא מפני הסכנה של מלח סדומית ואין מברכים על דברים שהם משום סכנה, וא"כ כל ענין מעקה שמפורש בתורה שהוא משום סכנה, וא"כ היה צ"ל שלא יברך על מצוה זו?

ד] מכירי כהונה. בעירובין אמרו סג א שכל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם, וצ"ע הבכל הש"ס מצינו ענין של מכירי כהונה הרי שהיו נהגים דוקא ליתן לכהן אחד?

ה] בל תאחר. ר"ש (בר"ה ד ג) סובר דבבל תאחר אינו עובר אא"כ עברו עליו ג' רגלים כסדרם, וצ"ע דא"כ ל"ל קרא בסוף כריתות דהייבי חטאות ואשמות אין יוה"כ מכפר, תיפו"ל מדבעי בהו ג' רגלים כסדרם לבל תאחר, ואי איתא שיוהכ"פ מכפר הרי כבר כיפר עליו יוה"כ ואין עליו חיוב קרבן עוד?

ו] הנאה של מקבל המתנה. בשו"ע או"ח רכג נפסק שאם ראובן נתן מתנה לשמעון דשמעון מברך הטוב והמטיב והטעם דיש לשניהם הנאה דכשהמקבל עני יש הנאה לנותן שזיכהו השי"ת ממון לעשות צדקה ואם הוא עשיר יש לו הנאה שמקבל ממנו, וצ"ע דבקידושין ז א מבואר דנחשבת הנאה לנותן רק כשמקבל אדם חשוב?

ז] אוכל הכבוש באיסור. בנ"ך מבואר ששמשון אכל דבש שהיה כבוש בגויית אריה וצ"ע דכיון דקיימ"ל דכבוש ה"ה כמבושל והדבש היה כבוש בדבר טמא וקיי"ל שטעם כעיקר אסור מן התורה א"כ איך אכל שמשון דבר האסור?

ח] חיוב כיסוי הדם לדבר האסור מספק. החיוב לכסות דם הוא רק כשהשחיטה היתה באופן שהבהמה ראויה לאכילה ובגמ' איתא דאם ישנה ספק אם הבהמה ראויה לאכילה אע"פ שאסור לו לאכול מ"מ חייב לכסות מספק וצ"ע דלגבי עירוב קיי"ל דבעינן ככר הראויה לאכילה ואם הככר אסור מספק אינו עירוב כלל?

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה על סך 300 ₪.**-3 זוכים כל חודש** 2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכוייו בהגרלה. 3. כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות. 4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש. 5. **שימו לב חשוב מאוד:** קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה <u>שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/ ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו.</u> [לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 ל9:00 בלבד]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. -יש עדיפות לשלוח התשובות מוקלד במייל כי כך זה ייכנס בעזה"י לספר שיצא לאור בעתיד בל"נ. –שאר עניני העלון לא שייכים לפקס או מייל או טלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון בעמ' ד', תשובות ניתן לשלוח עד ר"ח תמוז

הארות והערות ניתן לשלוח למחבר הרב אשר אנשיל שורץ שליט'א
M0533166560@GMAIL.COM | 053-3166560 |

זכות הלימוד בגליון ברחבי תבל
לזכות ביתי הכלה מרים טויבא תחי'
לרגל שמחת נישואיה במז"ט עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש כמר חיים הלוי בארד ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
וברכת מזל טוב לסבים החשובים
הגאון בן ציון רייך שליט"א קרית צאנז נתניה - הרב החסיד בנימין בונם הלוי בארד שליט"א לונדון - הרב אריה הערשיל הכהן גראס שליט"א בני ברק
יהא רעוא שיזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציהם

מכתבים למערכת

האם יש חיוב לאדם להפסיד ממון כדי להתפלל במנין

מה שדנתם בשם הפוסקים האם יש חיוב לאדם להפסיד ממון בשביל תפילה בציבור או דילמא אין חיוב להפסיד ממון בשביל תפילה בציבור.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א חבר הבד"צ קהילת מחזיקי הדת, אהבת תורה, בית הוראה דישיבת מיר, לשכת הפוסקים ביתר עילית, אוצר הפוסקים סווראן

מה שהבאתם משו"ת יד אליהו סימן ז' דאינו מחויב מצד הדין להפסיד ממון בשביל תפילה, ומקשה מהא דאיתא בגמ' ברכות מ"ז ע"מ ב' גיטין ל"ח ע"מ ב' מעשה ברבי אליעזר ששחרר עבדו והשלימו לעשרה, חזינן שהפסיד ממון בשביל תפילה בציבור, נראה להעיר, ע"פ מה דאיתא בגמ' ברכות מ"ו ע"מ ב' דהגמ' מקשה איך שחרר רבי אליעזר עבדו, הרי המשחרר עבדו עובר בעשה, ומתרץ דהיה לדבר מצוה, ומקשה הא הויא מצוה הבאה בעבירה, ומתרץ מצוה דרבים שאני, פירוש שגרם שעשרה יהודים יתפללו במנין ע"כ, א"כ לא קשה מידי מרבי אליעזר ששחרר, דגם דרבים, עשה אנשים שהתפלל בציבור במנין.

הגאון רבי ישראל שוורץ שליט"א דומ"ץ שכונת גבעת משה ירושלים, רב קהילת צאנז ביתר, דומ"ץ שכונת גבעת משה, ובית הוראה מרכז ההוראה אוצר הפוסקים, מח"ס שו"ת דעת ישראל {הערה זו לעילוי נשמת אבי הגה"צ חיים יעקב מנחם בן הרב עזריאל ז"ל}

נראה להעיר דבפרי מגדים משב"ז סק"ז כתב סברא דא"צ להוציא אפילו חומש מנכסיו מכיון דבתפלה יש לו השלמה, ומשמע דמשום דיש לה תשלומין יש סברא לומר דאין צריך להוציא יותר מחומש.

מה שהבאתם משו"ת ארץ צבי דעדיף להתפלל ביחידות מלאכול קודם התפילה.

מהו הגדר של עמל התורה

מה שהבאתם מאמר הגמ' סנהדרין צ"ט הלומד תורה ואינו חוזר עליה כזורע ואינו קוצר.

הרה"ג ישראל קלוזנר שליט"א ר"מ בישיבת גור בארא פארק

נראה לציין דברי החזון איש באגרותיו קובץ אגרות חזו"א ח"א מכתב ב' דעיקר עמל התורה הוא החזרה, וזהו 'עמל התורה' האמיתית שכל הסגולות נאמרו על עמלה, וכה הם דבריו "העיקר הזה דורש עמל ומלחמה פנימית נגד העצלות לשינון כמה פעמים אפילו בלי חידוש ולחזור על אתר ולדקדק בדברים שאין השכל נהנה מהם מתחילתם ואדרבה מכבידים עליו ,אבל העמל הזה היא עמל התורה אשר כל סגולות נאמר על עמלה, ואחר העמל נפתח שער אור חדש אשר השכל מתענג ללא קץ."ולפי דבריו הנפלאים שדוקא החזרה היא עיקר עמל התורה, יוטעם מאוד מטבע לשונם של חז"ל, כי בגמ' סנהדרין צ"ט אמרו ש"הלומד תורה ואינו חוזר עליה כזורע ואינו קוצר", ואילו בתוספתא אהלות פט"ז ה"ד ופרה פ"ד ה"ד מובא הלשון "השונה ואינו עמל כאיש שזורע ואינו קוצר", כי אכן ה'חזרה' וה'עמל' חד הם.

מי שאינו יכול להתפלל בציבור שחרית רק אם יאכל קודם התפילה האם עדיף שיתפלל בבית

מה שהבאתם משו"ת ארץ צבי דעדיף להתפלל ביחידות מלאכול קודם התפילה.

הרה"ג נפתלי טסלר שליט"א מאנסי קהילת צאנז שפע חיים

נראה לדון עפ"י מה שהפליגו חז"ל והפוסקים במעלת תפילה בציבור, וכמ"ש בגמ' ברכות מ"ז ב' שר"א שחרר עבדו להשלימו לעשרה אע"פ שהמשחרר עבדו עובר בעשה, ובלשון השו"ע הרב סי' צ סי"ז "תפילת הציבור אע"פ שהוא מצוה מדבריהם גדולה הוא ממצות עשה של תורה הואיל ומקדשים בה ה' ברבים, שהרי מותר לעבור על מ"ע של תורה ולשחרר עבדו כדי להשלימו לעשרה. ומיתאמרא משמיה דהרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע דהתפילה הכי גרוע בציבור הוא עדיף בהרבה מהתפילה הכי טובה ביחידות, וא"כ יש לדון ולומר דכמו דקימ"ל שו"ע או"ח סי' פט ס"ד שמותר לאכול כדי שיוכל לכווין בתפילתו, וכפתגם הרה"ק הצמח צדק זי"ע ש'עדיף לאכול כדי להתפלל מאשר להתפלל כדי לאכול, ה"נ מותר לאכול כדי שיוכל להתפלל בציבור. ובפרט דיש לדון דמעלת 'ציבור' עדיף ממעלת 'כוונה', וכ"מ בפמ"ג סי' קא מ"ז ס"ק א שכתב ד'האידנא אין לנו להורות היתר זה להתפלל ביחיד ולעורר הכוונה' וע"ע בשו"ת אגרות משה ח"ג סי' ז' שכתב דיותר טוב שיתפלל עם הציבור אף שיחסר לו הכוונה הרצויה ביותר, ובפרט דלרוב ראשונים והפוסקים אין איסור האכילה אלא מדרבנן, וי"ל דהוא בכלל דברי הרמב"ם פ"ח מהלכות תפילה ה"א ולא יתפלל ביחיד כל זמן שיכול להתפלל עם הציבור, ואכן הלא ידענו אם לא שמענו על גדולים וצדיקים שהורו שעדיף לאכול קודם התפילה מלהתפלל ביחידות.

מדוע מפסיקין באמצע הדרשה להחתן הדורש

מה שהקשתם על מנהג ישראל כשחתן דורש מפסיקים אותו באמצע הדרשה, דיש להקשות מה טעם של מנהג זה להפריע לחתן באמצע הדרשה, וכתבתם שבע הסברים.

הרה"ג יהושע רייזמן שליט"א כולל קרית בעלזא בית שמש

נראה להעיר, דאמר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע להראות שיהודי אינו צריך לגמור ולעשות רצונו בשלימות, ובלשונו א איד טאר נישט אויס פירען.

הרה"ג נפתלי רוטנברג שליט"א קרית מלאכי

הרה"ג יעקב ישראל מייזנער שליט"א לונדון

נראה להעיר דמצאתי ביאור נוסף שערי הלכה ומנהג חלק ב עמוד ש"ח שרוצים שלא יתבייש חתן שאין לו כל כך מה לדרוש ולומר ולכן עושים תקנה שווה לכולם שיתחילו קצת ויפסיקו.

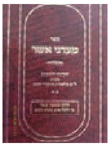
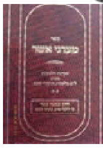

ישמח לב מבקשי ה'
הופיע הספר שרבים ציפו לו
ספר מעדני אשר
הלכות שבת חלק ב'
וחלק שבעה עשר מסדרת הספרים מעדני אשר
כי לקח טוב נתתי לכם – טוב בגמטרי' שבעה עשר
מאות חקירות מענינות על ל"ט מלאכות ואיסורי שבת
מסודר באופן קל ומרתק
להזמנות נא לפנות למערכת 0533166560

על זאת שבחו האהובים
רציתי להודות מקרב רגשי הלב
למאות ידידי ורעי שבאו להשתתף
בשמחת נישואי ביתי תחי' עב"ג
הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו
בחיר ישיבת מאור עינים רחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א
ובראשם אדמורי"ם רבני הקהילות וראשי ישיבות
ועסקני וראשי הקהילות
שפיארו את שמחתי והטריחו עצמם מרחוק ומקרוב מארץ ומחו"ל
באהבה שמקלקלת את השורה
ובעהי"ת בשמחתכם אשוב לכם כגמולכם הטוב
ידידכם – אשר אנשיל שוורץ

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב **אלחנן רייך** שליט"א לונדון
לברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב **אהרן חיים רוזנפלד** שליט"א ירושלים
לברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו שלוחא דרבנן
הרב **יחזקאל רייך** שליט"א אלעד
מנכ"ל מוסדות צאנז בני ברק
לרגל שמחת אירוסי בנו
הבה"ח המופלג בתויר"ש
החבר כמר **מנחם מנדל רייך** ני"ו מבחירי ישיבת צאנז
עב"ג בת ידידינו הרב **וואלוי קליין** שליט"א מנכ"ל היכלי התורה צאנז
וברכת מזל טוב לאביו ידידינו הרה"ג **יעקב רייך** שליט"א
ולחמיו ידידינו הרב **רזיאל גנץ** שליט"א
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרה"ג רבי **יחזקאל מטלס** שליט"א בית שמש
ראש כולל תורתך שעשועי
לרגל שמחת אירוסי בנו
הבה"ח המופלג בתויר"ש
ידידינו כמר **משה** ני"ו מבחירי ישיבת בעלזא חיפה
עב"ג בת הרב **בעריש רינגל** ז"ל
בנו של הרב **אהרן אנשיל רינגל** שליט"א
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרה"ג **יעקב נוסנצוויג** שליט"א מאנסי
מראשי קהילת צאנז
לעילוי נשמת אביו
יד ימינו ואיש אמונו של מרן בעל השפע חיים זצוק"ל
הרב החסיד אהרן יהושע ז"ל בן יעקב יהודה נוסנצוויג ז"ל
נ.ל.ב.ע כ"ז אב תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב נפתלי הרבסט שליט"א מאנסי
לאות הכרת הטוב בדרשה הנפלאה
בשמחת השבע ברכות המרכזית למאות אורחי חו"ל
שנערכה לכבודו של הגאון הצדיק המשפיע
רבי **נחמן בידרמן** שליט"א
לרגל שמחת נישואי בנו במז"ט עב"ג
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרה"ג שמעי' יוספוביץ שליט"א
קרית הבעש"ט פתח תקווה
לעילוי נשמת אביו
הרב שמואל אהרן ז"ל
בן הרה"צ **שמעיה יוספוביץ** ז"ל
נ.ל.ב.ע כ"ה מנחם אב
ת.נ.צ.ב.ה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרה"ג **נפתלי געגוד** שליט"א בית שמש
לברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו
בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א
ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא אלעד
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
מחותני הגאון החסיד
רבי **חיים מאיר הופמאן** שליט"א
לברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א
ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא אלעד
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
חתני הרה"ג רבי **שלום הורביץ** שליט"א אלעד
לברכת מזל טוב
לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א
ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא אלעד
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב **ישראל לצטר** שליט"א קרית צאנז נתניה
לברכת מזל טוב
לרגל שמחת נישואי ביתי תחי' במז"ט
עב"ג הבה"ח המופלג בתויר"ש
כמר **חיים בארד** ני"ו בחיר ישיבת מאור עינים ראחמסטריווקא
בנו של מחותני הגאון **אשר ישעי'** שליט"א
ר"מ בישיבת מחנובקא בעלזא אלעד
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יצליח בכל אשר יפנה

מחמדי התורה

לע"נ אאמו"ר
הגה"צ רבי
חיים יעקב מנחם
שוורץ זצ"ל
דומ"צ ק"ק צאנז
בעל ה"**ויחי יעקב**"
נלב"ע
ליל שבת קודש
פרשת וישלח
ט"ז כסליו תשפ"ג

לע"נ זקיני מו"ר
כ"ק מרן
האדמו"ר מערלוי
הגה"ק רבינו
יוחנן בן רבי משה
בעל **האמרי סופר**
עלה בסערה השמימה
י"ג לחודש
אדר א' תשע"ו
זכותו יגן עלינו
ועל כל ישראל

חמדת ההלכה

חיטים הגדלים בעציץ נקוב ושאינו נקוב מה מברכים לפניה ולאחריה

בתוה"ק בפרשתנו (יד- כב), עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה בשנה.

כתב הרבינו יונה, (פ' שלשה שאכלו), דמדכתיב **היוצא השדה**, ילפינן למעוטי עציץ שאינו נקוב שאין חייבת במעשרות, וכ"ה **בירושלמי** (פ"ק דערלה), דהזרוע בבית פטור.

ובירושלמי (כלאים פ"ז ה"ו), בעי רבי יוסי, האם אפשר לברך המוציא, על פת מחיטים שגדלו בעציץ, ורבי יונה בעי, האם דלעת הגדילה בעציץ דינה כתלוש לסכך בה את הסוכה, ולא נפשטו הספקות.

לדעת **הפני משה** (שם), רבי יונה בא לחלוק על רבי יוסי, וסובר שמברכים המוציא על פת שגדל בעציץ נקוב, כמו שנחשב מחובר לגבי דיני כלאים ושבת, והסתפק רק בדיני סיכוך, מאידך לדעת כמה מפרשים (בירושלמי שם) רבי יונה אינו חולק על רבי יוסי לגבי ברכה בגדל בעציץ.

עציץ שאינו נקוב אם לברך המוציא

ונחלקו מפרשי הירושלמי, האם הספק של רבי יוסי מתייחס **לעציץ נקוב או לעציץ שאינו נקוב**. לדעת **הרידב"ז** (בפירוש הרידב"ז), **ובתוס' רי"ד, והפני משה** (שם), ביארו, שהספק של הירושלמי מדובר בעציץ נקוב.

וכתב הרידב"ז לבאר, שכל מקום שכתוב ארץ או ארצך, הכוונה קרקע ממש ולא עציץ נקוב, ולכן אין מביאים ביכורים מגידולי עציץ נקוב דכתיב (במדבר פרק יח פסוק יג), בארצם, אולם היכא דכתיב שדה, לא ממעט עציץ נקוב, ומעתה הספק לגבי ברכת המוציא, האם יכול לברך המוציא לחם שהרי עציץ נקוב אינו בכלל ארץ, ואינו יכול לסיים כמטבע הברכה מן הארץ, או דלמא יברך בלי לסיים מן הארץ, או שיסיים בנוסח אחר.

וכ"כ **הישועות מלכו** להגר"י מקוטנא (קונטרס קרית ארבע להרמב"ם תרומות פ"א הל' כב), דלעולם גוף העציץ והקרקע שבתוכו אינו נחשב כמחובר, ובביאור הדברים יעו' **במנחת שלמה** (ח"א סי' מ'), שבעציץ נקוב למרות שהגידולים יונקים קצת מהקרקע והיניקה מחייבת את הגידולים במצוות התלויות בארץ, כגון תרומות ומעשרות ושביעית, מכל מקום העפר שבעציץ נחשב כתלוש, ולכן הסתפק הירושלמי שאינו חשוב לברך עליו המוציא.

בעציץ נקוב לכו"ע ברכתו המוציא

ויעו' **להרבינו מנוח** (סוכה פ"ה ה"ב), וכן הוא **בחזו"א** (כלאים סימן יג ס"ק טז), דהספק של הירושלמי הוא רק בעציץ שאינו נקוב, אבל בעציץ נקוב **ודאי שמברך עליו המוציא** כיון שמחובר לקרקע ביניקה הרי הוא בכלל ארץ, וכן משמעות **החיי אדם** (כלל נא סעיף יז, נשמת אדם חלק ב כלל קנב ס"ק א), **והמראה פנים** (בירושלמי שם), **והקרן אורה** (מנחות ע:), **והאגלי טל**)מלאכת דש סעיף ד אות ח(, סברו דהספק של הירושלמי הוא בעציץ שאינו נקוב.

חידוש החיי אדם שמברכין מזונות וברכת המזון

כתב **החיי אדם** (הל' ברכות כלל נא סעיף יז, ובהל' לולב ח"ב כלל קנב, נשמת אדם ס"ק א), דפת העשויה מחמשת מיני דגן שגדל בעציץ שאינו נקוב, מברך לפניו מזונות, לפי שאין גידולו מן הארץ,

המשך בעמוד הבא

חמדת הדרוש

האם בישול כולל צלייה

בתוה"ק בפרשתינו ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה'.

וברש"י, ובשלת זהו צלי אש, כמו ויבשלו את הפסח דיאשיהו.

במשנה (נדרים מט.) הנודר מן המבושל מותר בצלי, ובסוגיא איתא תניא ר"י אוסר בצלי, ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר, שנאמר ויבשלו את הפסח, וק' למאי הביא ראיה מקרא זה דהוא בד"ה ולא מביא מקרא המפורש בתורה דכתיב גבי פסח ובשלת ואכלת.

א'

גלי רחמנא דבפסח דורות לא בעינן צלי

החת"ס (נדרים שם) **תירץ**- דצ"ל דהו"א דבישול דתורה ממש, וגלי רחמנא בפסח דורות דלא בעי' צלי אש.

ב'

איירי כשבשלו לאחר שצלאו

עוד תירץ החת"ס- דא"נ י"ל דאיירי דבשלו אחר שכבר צלאו, וקמ"ל דאין הבישול מבטל הצליה עיין ס"פ כל שעה, אמנם הכא כתיב **ויבשלו את הפסח באש** משמע בודאי צלי אש ממש, ועוד דכתיב אחר זה ואת השלמים בשלו בסירות, משמע אבל הפסח צלו באש בלי הפסק סירות בינו לאש, א"כ מבואר דצלי אש נמי קרוי בישול וממילא נימא דובשלתם דפ' ראה נמי צלי אש קאמר כמו הכא וא"ש.

והביא דמצא דבירושלמי (פ' כיצד צולין הלכה יג) פירש כן, דאיתא התם, פסח מצרים צלי אש, ואין פסח דורות צלי אש דאמרינן הלך אחר לשון תורה.

ג'

יכול להיות דקאי על החגיגה שבאה עם הפסח

במשכיל לדוד תירץ- דכאן בפרשתינו כתיב וזבחת פסח לד' אלוקיך צאן ובקר, ופירש"י צאן שנא' מן הכבשים ומן העזים תקחו, ובקר, תזבח לחגיגה שאם נמנו על הפסח חבורה מרובה מביאים חגיגה עמו כדי שיהא נאכל על השובע וכו', ובפסוק ו', שם תזבח את הפסח בערב וגו' ובשלת ואכלת, ופירש"י זהו צלי אש שאף הוא קרוי בשול, אבל לא כתוב בפירוש ובשלת הפסח כמו שכתוב בד"ה ויבשלו הפסח, ועיין עוד זבחים ז' ע"ב (ועוד מקומות) דדריש מקרא זה לענין מותר פסח שבא שלמים, ולפ"ז גם כן א"ש מה דנקיט קרא אח"כ ובשלת ואכלת, דהרי שלמים נאכל בכל מאכל ולא בעי צלי.

ד'

דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן

בבית האוצר (מערכת א - פ כלל ד') הקשה עוד, דרש"י (פסחים ז:) בהא דאיתא שם בודקים את החמץ לאור הנר ואעפ"י שאין ראי' לדבר זכר לדבר, שנא' שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר ויחפש וגו' ואומר בעת ההיא אחפש ירושלים בנרות, ופירש"י אף על פי שאין ראי' לדבר **דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן, ובשו"ת הרמ"ע מפאנו** (סי' ב') כתב, **כך אני מפרש אעפ"י שאין ראי' לדבר בכל מקום**, משום דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן.

והנה הכא יליף דהנודר מן המבושל אסור בצלי, מקרא דדברי קבלה ויבשלו את הפסח, אמנם הר"ן כתב בטעמא דמילתא דאין ראי' לדבר, משום **דבנדרים אזלינן בתר לשון בני** אדם ולא אזלינן בתר לשון תורה, שוב הביא **מס' זה ינחמנו** על המכילתא (פ' בא) שהעיר כן על הר"ן ועיי"ש שהעמיס בדברי **פי' הרא"ש** שכ' שזה בדברי הימים כתיב, ואין מביאין ראי' לדברי תורה **דבתורה משמעו בישול** עכ"ל, כלומר דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן.

ה'

פלוגתת הפר"ח והחוו"ד בבשר וחלב ע"י צלייה

בפרי חדש (יו"ד ריש סי' פ"ז) הוכיח, דבשר בחלב על ידי צלי אסור מן התורה כבישול, מדכתיב ובשלת ואכלת, ובעל כרחך הכוונה לצלי, דהרי לענין קרבן פסח, שאי אפשר לומר בישול ממש דפסח אינו נאכל אלא צלי, ואם כן אף בישול הנאמר באיסור בשר בחלב כולל גם צלי, ומבואר איסור צלי בבשר וחלב.

ודחה שם בחוו"ד (סק"א), דכמו דאמרינן (ב"מ נו:), אלא כל ידו ידו ממש הוא, ושאני התם דליכא למימר הכי אלא ברשותו, ומבואר, דאכן ידו הכוונה ידו ממש כדכתיב (במדבר כא, כו), 'ויקח את כל ארצו מידו', ושם על כרחך ידו ברשותו ולא ידו ממש, אלא כיון שאי אפשר לפרש ידו ממש בעל כרחך ידו היינו רשותו הכא דידו היינו ידו ממש, רק היכי דליכא למימר הכי הכוונה היא רשותו, ה"נ י"ל **דבישול לאו היינו צלי**, רק היכי דליכא למימר הכי, **בישול הכוונה לצלי.**

לתגובות והערות להרב שלמה שוורץ שליט"א | לדוא"ל S8439495@gmail.com | לכתובת רח' מחלקי המים 1, קטמון
לידי מערכת "מחמדי התורה" לתרומות והנצחות 054-8439495| כל המעונין להצטרף למנויים ישלח מייל לדוא"ל הנ"ל

הגליון הבא בעזהי"ת
יו"ל בפרשת שופטים הבעל"ט

ומברך לאחריו ברכת המזון. וכן מבואר **בספר הבתים** (הלכות ברכות שער ג אות א), ובספר **חוקת הפסח** (סימן תעג אות א), בשם **רבינו מנוח** (על הלכות סוכה), על הפת שנעשית מחיטה שגדלה בעציץ שאינו נקוב מברך עליו בורא מיני מזונות

והאריך בזה **הציץ אליעזר** (ח"ט סימן יב), דאף דהירושלמי הסתפק ולא הכריע, מכל מקום הכריע לברך מזונות ולא המוציא, כיון שיש ספק אם ברכתו המוציא, הרי אם יברך המוציא הוא בחשש ברכה לבטלה ואוכל בלי ברכה, אבל אם מברך מזונות ודאי יצא, וזהו לשיטתו (חיי אדם כלל נח סעיף ג), וכן דעת **האליה רבה** בשם הדרישה, הובא **בביאור הלכה** (סי' קסז סעיף י ד"ה במקום(, **שאם בירך מזונות על כל דבר יצא**, חוץ ממים ומלח לפי שאינם מזינים, ודלא כשיטת **השולחן ערוך הרב** (קסח ס"יב), **ושו"ת בית יהודה** (סימן מא), **וערוך השולחן** (קסז ס"יט), שאם ברך מזונות על הפת אינו יוצא אפילו בדיעבד.

ב' ראיות דגם בברכת מזונות מברכין ברכת המזון לאחריה

והוכיח החיי אדם כדבריו, שמברך ברכת המזון, גם במברך לפניו מזונות, מהמבואר **בגמ'** (ברכות מז:), שהאוכל טבל דרבנן שגדל בעציץ שאינו נקוב, אינו מצטרף לזימון, משמע שרק משום שהוא טבל דרבנן אינו יכול לזמן עליו, אבל **מצד מה שהוא גידולי עציץ שאינו נקוב** יכול לזמן, ומסתמא הוא הדין שיכול לברך עליו ברכת המזון.

עוד דימהו למן, שבירכו לפניו המוציא לחם מן השמים, ולא בירכו לפניו המוציא, ומכל מקום בירכו לאחריו ברכת המזון, כמבואר (ברכות מח:), בשעה שירד מן תיקן להם משה לישראל ברכת המזון. מאידך לדעת **הרש"ש** (פסחים דף לו:) דברכת המוציא וברכת המזון שוים, ואם גידולי עציץ לא נקראים מן הארץ ואין מברכים המוציא, אף אין מברכים עליהם ברכת המזון, ולשיטת **הרי"ף** שמברכים עליו ברכת המזון, הוא הדין שמברכים עליו המוציא.

לדעת **האגלי טל** (מלאכת דש אות ח ס"ק ג), **והתוספת ירושלים** (סימן רד), **ופתח הדביר** (או"ח רג ס"א, ר"ו סק"ב), **והשדי חמד** (כללים מערכת כ כלל ק, ובכף החיים (קסח אות עז), תעג אות קטו), **והמנחת שלמה** (תניינא חלק ב סימן ט), דלהלכה אין נוקטים כדברי החיי אדם, והאוכל פת מחיטים שגדלו בעציץ שאינו נקוב מברך עליו המוציא.

רוב הפוסקים ס"ל דמברכין המוציא גם בעציץ שאינו נקוב

וכתבו **בפתח הדביר ובשדי חמד ובכף החיים**, שדוקא אם העציץ מונח על הארץ, אבל אם העציץ אינו מונח כלל על הקרקע כגון שנמצא בתוך הבית, אינו נקרא גידולי קרקע, וברכת הפת מזונות, וברכת הפרי שהכל, וכן מדויק **בספר המכתם** (ברכות מז:), שמברך המוציא על פת חיטים שגדלו בעציץ שאינו נקוב.

והוכיחו כשיטתם, מהמבואר **בירושלמי** (ברכות פרק ו), ונפסק **ברמב"ם** (הל' ברכות פ"ג הל' יא), דכל שמברכים לאחריו ברכת המזון מברך לפניו המוציא, וכל שאין מברך אחריו ברכת המזון אין מברך לפניו המוציא, והרי הגדל בעציץ שאינו נקוב מבואר בגמ' שמברך עליו ברכת המזון, אם כן מוכח שמברך עליו המוציא.

אם יש לדמות זה לאוכלי המן

והוסיף השדי חמד, שאינו דומה למן, שלא בירכו עליו ג' ברכות כי אם ברכה אחת, **ובשו"ת מחזה אליהו** (חלק א סימן כה(, דוחה ראיה זו, שהכוונה למין שמברך עליו המוציא, ועוד טעם הוסיפו השדי חמד והמנחת שלמה, שהרי מבואר בירושלמי (שם), לפי פירוש הפני משה הנ"ל, שרבי יוסי נחלק על רבי יונה, וסובר שודאי מברכים המוציא על הגדל בעציץ שאינו נקוב, וכיון שרבי יונה הסתפק ורבי יוסי פשוט לו, נוקטים להלכה כרבי יוסי שפשוט לו שמברך המוציא.

עוד הוכיח האגלי טל **מהא דאמרו** (פסחים לה: לט.), שאפשר לצאת במצה שהחיטים גדלו בעציץ שאינו נקוב, ומוכרח שברכתו המוציא, שהרי מבואר בגמ' מה מצה גידולי קרקע אף מרור גידולי קרקע, והגמ' לא דחתה שיכול לצאת חובת מצה בחיטים שאינם גידולי קרקע, מוכח שגם הגדל בעציץ שאינו נקוב נחשב גידולי קרקע.

חמדת התורה

הטעם שצריך מיעוט לבהמה שפטורה בכיסוי

בתוה"ק בפרשתינו רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים

וברש"י תשפכנו כמים
ללמדך שאין צריך כיסוי הדם

וקשה דלפוטרו מן הכסוי למה לי קרא, והלא אין הכסוי נוהג אלא בחיה ועוף, כדכתיב (ויקרא יז, יג) אשר יצוד ציד חיה או עוף, ושפך את דמו וכסהו בעפר,חיה ועוף, אין, בהמה, לא.

א'

כיון דכתיב כצבי ואיל הו"א דבעי כיסוי

המזרחי (רא"ם) **תירץ**- ושמא יש לומר, דסלקא דעתך אמינא, כיון דאקשיה רחמנא לצבי ואיל, לבעי כסוי כותייהו, קמשמע לן.

ובגור אריה כתב, לא עיין הרב בפרק כיסוי הדם (חולין פד.), דבעי התם למימר שבהמה בכלל חיה לכיסוי, ויליף לה מהאי קרא דלא בעי כסוי, דכתיב על הארץ תשפכנו כמים. והוא הדין לכל שאר בהמה דאינה טעונה כיסוי מהאי קרא נפקא לן (שם), וגלי קרא בפסולי המוקדשין, לפי שפסולי מוקדשין בהמה הוא בודאי, שאין שאר מין בהקרבה, ויעויין **דברי דוד** (להט"ז) שכתב **,ותפסו עליו רבים** דאשתמיט מיניה תלמוד ערוך בפרק כיסוי הדם.

ב'

כיון דבהמה בכלל חיה הו"א דבעי כיסוי

בשפתי חכמים תירץ- דהוה אמינא דכל בהמה דמה חייב בכסוי, דהא **בהמה בכלל חיה** היא ודם חיה צריך כסוי, הוא הדין בהמה, קא משמע לן על הארץ תשפכנו כמים מה מים אין צריך כסוי, אף דם פסולי המוקדשים ומינה ילפינן לכל בהמה שאין דמה צריך כסוי וכן הוא בהדיא בפרק כסוי הדם (דף עד) עיין שם.

ג'

קושיית הרא"ם למאן דלא ס"ל בהמה בכלל חיה

בשלל דוד (להגר"ד זיצנהיים) **תירץ**- דאפשר לומר, דמה שהקשה דבהמה בכלל חיה הוא ויליף לה מזאת החיה אשר תאכל [ויקרא יא, ב], וא"כ מוכח דדרשו חיה מלשון חיה ממש, וא"כ מוכח דבהמה בכלל.

וקשה דבריש פרק אלו טריפות [מב, א] יליף מיניה דטריפה אינו חיה, ודריש חיה מלשון חיות, דשיכול לחיות אכול אבל שאינו יוכל לחיות לא תאכל. והרב **חקרי לב** (דף ל"ו ע"ב) [יו"ד סימן כו] כתב, דהך סוגיא דריש אלו טריפות אזלא אליבא דר"ל דלא ס"ל הך דרשא דדריש דבהמה אינה בכלל, והך תנאי דס"ל בהמה בכלל חיה נפקא להו טריפה אינה חיה, מלימוד אחר, כי מזאת החיה אי אפשר ללמד כיון דפירושו חיים ממש. מעתה שפיר הקשה הרא"ם לר"ל דלא ס"ל הך דרשא דבהמה בכלל חיה, א"כ למה צריך מיעוט דבהמה אין טעון כיסוי.

ד'

הו"א דבכלל חיה רק וכשישחוט בהמה עם עוף ליבעי כיסוי

יש לתרץ- עפ"י דברי **החת"ס** (חולין עט), שביאר דבסוגיא (שם פד.) הקשו, אימא בהמה בכלל חי' לכיסוי, ומשני עליך אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים, והשתא י"ל אי לאו קרא לחלק, ה"א לעולם בהמה בכלל חיה, אלא שאינו מחויב לכסות עד **שישחוט שניהם** חיה ועוף, ומקיים על הארץ תשפכנו כמים בשוחט אחד מהם, משו"ה איצטרך הכא קרא לחלק טפי מבעלמא, ולזה אמרה תורה דבהמה לכו"ע אפילו למאן דליכא קרא לחלק בבהמה לא צריך כיסוי כלל בשום אופן. **(מחמדי התורה)**

וזה כוונתו, דכיון דכתיב ביה כצבי וכאייל, הרי דכמו דשם בעי כיסוי אפילו באחד, כן נמי בבהמה קמ"ל דלא בעי כיסוי כלל.

נחמד ונעים

רעיונות נפלאים ומחודדים בפרשה

מעלת האדם נכרת בפניו

ראה אנכי נותן לפניכם- שמעתי **מאאמו"ר זי"ע בעל הויחי יעקב**, דבר נפלא דרך צחות, הנה מקרא כתוב חכמת אדם תאיר פניו, וכן בהרבה מקומות בתורה ובחז"ל מצינו כהאי גוונא, פנים בפנים דיבר ה', בעלייה לרגל ולא יראו פני ריקם, וכהנה רבות, ולעומת זה גם להיפך, ושמתי פני באיש ההוא, ובחז"ל אסור להסתכל בפני אדם רשע, והענין הוא, כי בפני האדם ניכר ביותר, אם לטב או למוטב, וגם בגדולת השבת מצינו בזוהר באמירת כגוונא, ואנפהא נהירין בנהירו עילאע, והדרתו של אדם בפניו.

ורמזה לנו התורה, ראה אנכי נותן **לפניכם**, שעל פני האדם יהא ניכר האם ברכה או להיפך.

הקרן קיימת לעולם הבא

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה- אמרו חכמינו אין הקב"ה מזכיר שמו על דבר רע, ובבעל הטורים ראה אנכי של עשרת הדברות, וק' דאם הוזכר שמו של הקב"ה היאך מופיע בפסוק שנאמר בו קללה, וביאר ע"ד מה שאמרו היום לעשות ולמחר לקבל שכרם, אולם יש מצוות שמקבלים שכרם בעה"ז ובעה"ב, כפי שאומרים כל יום בתפלת שחרית.

ואחד מהם הוא האמונה, דאמרו אין ישראל נזוין אלא בזכות האמונה, ואנכי ולא יהיה לך הם יסוד האמונה, ובזה יובן, ראה אנכי היינו מצוות האמונה, יש בה תרתי נותן לפניכם היום ברכה, וכתוספת לזה וקלל"ה ר"ת והקרן קיימת לו לעולם הבא, והרי דכוליה קרא ברכה הוא, והיטב הוזכר שמו של הקב"ה (**החיד"א**)

אם יש חילוק בין עני לאבין בהל' צדקה

אפס כי לא יהיה בך אביון- וברש"י דאביון דל יותר מעני, ויעו' (ב"מ קיא:), **ברש"י** ד"ה אבל אביון דצריך ליה, **טפי מעני**, ומבואר כאן דאביון נחשב אדם שעני יותר מסתם עני.

והגה"ק מקוז'יגלוב ארץ צבי על מועדים (ע' ריא), דלכאורה היה נראה, דמצוה היא לחזור אחר עני ביותר לענין מצוות מתנות לאביונים כיון דלא כתוב מתנות לעניים רק **לאביונים, ובמקור חיים** (לבעל החוות יאיר סי' תרצ"ד) כתב, ידקדק לשלוח **לעניים מרודים ומופלגים** הנקראים אביונים, והיינו ש"אביונים" הכוונה לעניים מרודים.

אולם בערוך השולחן (סי' תרצ"ד ס"ג) כתב, דאע"ג דבתורה עני ואביון שני דברים הם, כדכתיב (בפ' כי תצא) לא תעשוק שכיר **עני ואביון**, ושני דברים הם כדאיתא בב"מ (קיא:) דאביון יותר מעונה מעני, ולשון אביון הוא האובה ואינו משיג, ונגד זה אביון אין לו בושת לבקש, והעני יש לו בושת וכו', מ"מ אינו כן.

והביא ראיה, מפרשתינו, דכתיב כי יהיה בך אביון וגו' כי לא יחדל אביון וגו' פתוח תפתח את ידך לאחיך **לענייך ולאביונך** בארצך, הרי שפתח באביון וסיים בשניהם, אלמא דהכל אחד, והא דכתיב "ומתנות לאביונים" רבותא קאמר, לא מיבעיא עני שיש לו בושה, ובשכר שכיר הוא קודם, אלא אפילו לאביון יצאת ידי חובתך, ואף על פי שהוא בעצמו מבקש ממך, וכ"ש לעני שמתבייש לבקש ואתה מקדים ונותן לו שיש מצוה יותר.

עוד הקשה הגה"ק מקוז'יגלוב, דלהנ"ל קשה, למאי דאיתא (מדרש משלי) דפורים לא יבוטל לעתיד, אפילו אם - כל המועדים, יהיו בטלים, אבל ימי הפורים לא יבטלו" הרי בזמן שעושין רצונו של מקום יקויים הקרא, "אפס כי לא יהיה בך אביון (ע' ברש"י דברים ט"ו, ד'), ואיך יקיימו אז מצוות מתנות לאביונים, ונשאר בקושיא.

וי"ל בזה, עפ"י מש"כ רבי צדוק בפרי צדיק, דהא דאיתא דפורים לא יתבטל, ר"ל כמו שאחז"ל לגבי יוהכ"פ דעיצומו של יום מכפר, ה"נ יום הפורים שהוא כיוהכ"פ כדאיתא בתקוני הזוה"ק, ג"כ לא יתבטל עצומו של יום, לפי"ז נראה פשוט, דרק עצם היום ישאר, אך דיני היום, כמו משלוח מנות וכדו' לא יהי' כלל לעת"ל, ולפי"ז א"ש קושית הארץ צבי הנ"ל.

אל יבדוק למי נותן כך הקב"ה לא יבדוק אחריו

נתן תתן לו ואל ירע לבבך בתתך לו- בגמ' (ב"ק טז:), אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אפילו בשעה שעושין צדקה הכשילם בבני אדם שאינן מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהן שכר.

ובמנורת זהב (עה"ת), משם **הרה"ק רבי זושא** שהקשה, וכי ירמיה הצדיק היה חפץ באבדן שונאיו חס ושלום, וביאר שהכוונה לטובתם, דהנה ידוע, שבמידה שאדם מודד מודדין לו, ואם אדם בודק את המקלים ממנו צדקה אם הם הגונים או לא, גם בשמים בודקין אחריו, האם הוא ראוי להשפיע לו שפע, אבל אם איננו בודק ונותן גם לאלו שאינם הגונים, גם בבית דין של מעלה אין בודקין אחריו. ולפי שראה ירמיה ששונאיו הם רשעים, פנה אל הקדוש ברוך הוא שיזמין להם נתינת צדקה לאנשים שאינם מהוגנים, וממילא גם משמים ישפיעו עליהם מאוצר מתנת חינם.

ופירש בזה הרה"ק רבי דוד מדינוב שזה הכוונה בפרשתינו, **השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל** וגו' והיה בך חטא, ויש לדקדק, מאי שנא מצות צדקה מכל המצוות, הרי גם בציצית ובתפילין אפשר לומר השמר לך פן לא תלבש ציצית ותפילין והיה בך חטא והכוונה, שפעמים שאדם מדמה עצמו לצדיק גמור, ולכך 'ורעה עינך באחיך האביון', דהיינו האביון בתורה ובמצוות, 'ולא תתן לו', ואז 'וקרא עליך אל ה"', ויבדקו אחריך בית דין של מעלה, 'והיה בך חטא', ימצאו בך חטאים, על כן 'נתן תתן לו', ולא ירע לבבך בתתך לו', כי בגלל הדבר הזה שלא תדקדק ותקיים אין בודקין למצוות, יברכך ה' מאוצר מתנת חינם.

וראה בילקוט הגרשוני (אות צדקה) שבזה יתורץ קושיית התוס' בכמה מקומות בש"ס, דמצינו שהיו כופין על הצדקות, וקשה, הרי כל מצות עשה שמתן שכרה בצידה אין בית דין של מטה כופין עליה, ולמה על זה כפו, ולהנ"ל ניחא, דמה שאמר הכתוב 'כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך' אינו בתורת שכר, אלא הוא ברכת ה' מאוצרו המיועד למי שאינו בודק אחר העני האם הוא הגון או לא.

המקור למנהג שבפסח לא מתערבים אחד עם חבירו באכילה

ושמחת לפני ה' אלוקיך- בזרע קודש (בדרוש אחרון של פסח) יום טוב האחרון של פסח ,מורה על התחברות ישראל שאין מחמירים כ"כ ואין אחד מחמיר יותר מחבירו, ויכול כל אחד לאכול עם חבירו, וכ"כ בספה"ק **צמח דוד** לפסח וזלה"ק, בימי הפסח ראינו **שאפילו הת"ח יש להם התרחקות א' מחבירו** מחומרת דפסח, **ובהגדה אמרי קודש** (דף קנ"ט) הובא **שהגה"ק מוהר"א מבעלזא** זי"ע אמר רמז למנהג זה כי בפרשתינו, בחג השבועות כתיב ושמחת לפני ד' אלקיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך, וכן בחג הסוכות כתיב ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו', אבל בפסח לא כתיב כן, משמע דבפסח אין משתתפים אחד עם השני.

ויש שהביאו סמך לזה , מהא דאמרו (פסחים ל.), דאמר רבא, כי הוינן בי רב נחמן כי הוי נפקי שבעה יומי דפסחא וכו', ובספר **מיכלא דאסוותא** (דף יח) במכתב מהגה"צ ר' ישכר דוב באב"ד (אב"ד בוסקא), דקצת קשה, דהא עדיין יום טוב הוא בחו"ל, **והרש"ש** (שם) עמד בזה, אלא בהכרח שי"ל דרבא לא הלך לרב נחמן עד כי הוו נפקי שבעה יומא דפסחא והיינו עד אחרון של פסח כדי שלא יטעם שם.

הטעם למילתא דבדיחותא קודם הלימוד

כל מבחר נדריכם- יעו' (שבת ל) דקודם הלימוד איזה מילתא דבדיחותא, והטעם, דאמרו חז"ל שיחת חולין של ת"ח צריכין לימוד (סוכה כב), כי לפי קדושת ישראל אסור להם לשוח שיחת חולין כלל, אבל באמת מפני מה תיקנו לשוח מילתא דבדיחותא קודם הלימוד, רק דאיתא דבכל המצות תיקנו חכמים ליתן **חלק נס"א** שלא יקטרג על ישראל, ולכך בתפילין תיקנו שיהיו **השערות מגולין קצת**, והנה בלימוד אין לס"א חלק בה כלל, ולכך תיקנו לומר איזה מילתא דבדיחותא קודם הלימוד, והוא דבר פלא. (**תפארת יהונתן**)

ובספר התניא (פרק ז'), שכאשר מתנהג בדברים המותרים עבור עבודת ה', הוי זה כמצוה גמורה והאוכל בשרא שמינא דתורא ושותה יין המבושם להרחיב דעתו לה' ולתורתו, או כדי לקיים מצות עונג שבת ויו"ט, **אזי נתברר כו' ועולה לה' כעולה וכקרבן**, וכן האומר מילי דבדיחותא לפקח דעתו ולשמח לבו לה' ולתורתו ועבודתו שצריכים להיות בשמחה, **וכמו שעשה רבא לתלמידיו שאמר לפניהם מילתא דבדיחותא תחילה ובדחי רבנן**, מבואר דס"ל דהאי מילי בדיחותא לא היה בד"ת, ואעפ"כ שרי **ואפי' מצוה איכא בזה.**

חמדת הפרשה

לימוד דקרבנות באים מחולין למדים מחג השבועות

בתוה"ק בפרשתנו ועשית חג שבועות ליהוה אלהיך מסת נדבת ידך אשר תתן כאשר יברכך ה' אלקיך.

ובגמ' (חגיגה ח.) דרשו, מסת - מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין, **כתב הרוקח** (עה"ת) דתיבות "מסת נדבת ידך" בגי' **שאדם יביא חובתו מן החולין.**

ויש לתמוה, מ"ט שלמדו דין זה דווקא בחג השבועות.

א'

בשבועות בא שפע בלי צמצום

הפנים יפות (בפרשתנו) ביאר- דיש **בזה טעם כמוס**, שזכו בו ישראל לכתר תורה כמ"ש במס' שבת בפ' ר"ע שקשר לישראל שני כתרים ואחד וכו', והנה מדת הכתר הוא השפע בלי צמצום כלל, שכל הבחינות הם בצמצום, **והכתר הוא מקיף את כולם**, והוא בחינת מה שאמרו יותר מה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק (פסחים קיב.) יעו"ש במתיקות דבריו.

והוסיף, דיש לרמז במילת מסת שמספרו ת"ק, לפי מ"ש שמידה טובה מרובה חמש מאות (סוטה י"א.), וכן ירמוז עוד במילת מסת ששורשו הוא מ"ם סמ"ך על מה שאחז"ל (שבת קד.) מ"ם וסמ"ך בנס היו עומדים, מטעם זה אמרו חז"ל (יומא עב:) שהתורה הוא סם חיים, מפני שהלוחות היו כתובים פנים ואחור, דכתיב מזה ומזה הם כתובים, ואותיות סם בא"ת ב"ש הם אותיות חי, לרמז על סם החיים, ומספר מ"ם סמ"ך הוא מאה, והיא רמז על משאחז"ל (מנחות מג:), מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום, והוא רמז למאה מדרגות שנתעלו בהיותם במצרים שקועים בטומאה במ"ט שערי טומאה ונתעלו בקדושה בנו"ן שערי קדושה.

ב'

ללמד דבשבועות עוברים בבל תאחר מיד

במהרי"ל דיסקין (בפרשתנו) ביאר- דלדרשת הגמ' אתי לאסור הקרבת נדרים ונדבות לקרבן ראי', ולפ"ז ביש לו נדרים ונדבות בחג, א"א להקריבם לא לשם ראיה ולא מצד הנדרים והנדבות, דנדרים ונדבות אינן קריבין ביום טוב, והנה בפסח וסוכות יכול להקריבם בחוה"מ שלא לעבור בבל תאחר, דאינו עובר אלא אחרי ז' ימי תשלומין, משא"כ בשבועות עובר מיד אחרי יום טוב, דאף דגם שבועות יש לו תשלומין, מ"מ עובר בבל תאחר מיד שעבר החג, וא"כ הו"א דמותר להקריב נדרים ונדבות בשבועות עכ"פ לשם ראיה שלא יעבור בבל תאחר, להכי כתיב בשבועות מסת, לאשמועינן דמ"מ אינו מביא חובתו אלא מן החולין.

(אמנם **בטו"א** ר"ה ו. (ד"ה אלא) מוכיח דאינו עובר בבל תאחר בשבועות אלא אחרי הז' ימי התשלומין, ודלא כדנקט המהרי"ל דיסקין, **ובדברי יחזקאל** (סי' י"ג ס"ק י"ט) מייתי מהרמב"ן להדיא דבשבועות עובר בבל תאחר מיד, דלא כהטו"א, וכ"כ **בשפ"א** ר"ה שם להשיג על הטו"א, והיינו כדברי המהרי"ל דיסקין).

ג'

דווקא בשבועות חייב לטופלה עם החגיגה

בטעמא דקרא (להגר"ח קנייבסקי זצ"ל) ביאר-, די"ל דבשבועות הוא יותר נחוץ מכל הרגלים, כיון שאין נמצא בירושלים אלא יום זה, וחוזר לביתו, משא"כ בכל הרגלים שנמצא כל המועד ויכול להקריב המע"ש שלו בשאר ימי המועד ואין לו צורך לטופלה עם החגיגה.

ד'

מ"מ בזה להלכה בכמה דינים

ובתשו' מהרי"ל (סי' נ"ו אות ז') כתב בנדון אם יוצא **מצות מתנות לאביונים במעות מעשר**, וכתב ודלא נפיק במעות מעשר, כיון דתקנתא דרבנן הוא הוי דבר שבחובה, ונמצא זה פורע חובו ממעשרו ואין לו בו אלא טובת הנאה, ויש מרבותינו דפסקו דאינו ממון, ואפילו למ"ד ממון, מכל מקום הוי דבר שבחובה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין" עכ"ל.

וכעין זה כתב בשל"ה (מס' מגילה פ"ו ע"ב) כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין, כדמצינן בענין עולת ראיה וחגיגה שאינה באה מהמעשר אלא מן החולין, וכן נ"ל **לענין פורים** שנוהגים במחצית השקל ומכל שכן במשלוח מנות ומתנות לאביונים, **שהוצאה זו יוציא אדם משלו ולא ממעות מעשר שלו.**

והוסיף דכן מצא כתוב, דדוקא משלו כאשר **השיב מהר"י מולין** דבמעות מעשר לא נפיק ידי מתנות לאביונים, ומזה נראה לי באותן המקומות שנותנים קצבה מכל נפש לחזן קודם קריאת המגילה, מעות פורים, **בזה לא נפקי ידי מתנות לאביונים** כי הוא בכלל השכירות, ואם לא יתן ההקצבה ההוא היה צריך להרבות שכירות החזן, וא"כ הוא הצדקה תהיה לנו ולא לעניים, אלא צריך ליתן בלאו הכי **כפי נדבת מסת ידו** ע"כ, אמנם כשהפריש כפי מסת ידו ורוצה להוסיף, **נראה דמותר להוסיף ממעות מעשר שלו"** הובא במג"א (סי' תרצ"ד סק"א), וכיוצ"ב **כתב בא"ר** (סי' תר"ה) בשם מהרי"ל **דהפודה כפרות לא יפדה ממעות מעשר רק מהחולין שיש לו.**

חמדת אבות

עובדות מאבותינו ורבותינו מפרשת השבוע

מעלת המברך בקול

בתוה"ק בפרשתנו את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלוקיכם (יא, כז)

הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיעוכי"א, ראה פעם אחד שאמר ברכות השחר בלחש, ואף אחד לא שמע, אמר לו בתורתינו כתיב **את הברכה** אשר תשמעו, והיינו שאת הברכות שאנחנו אומרים בכל יום, **אשר תשמעו** צריך שישמעו ושיכולים לענות אמן, **אל מצוות ה' אלקיכם** חלק זה שייך גם לקיום המצוות.

ויעוין **בנחל קדומים** (בראשית א סק"ו), שכתב בשם גורי האר"י **דבראשית** ר"ת **ב**קול **ר**ם **א**ברך **ש**ם **י"י** **ת**מיד, מכאן רמז שיש לברך בקול רם (כדי) שיענו אמן.

ובפלא יועץ (ערך ברכות) כתב, **וישתדל ברוב עוז ותעצומות לברך כל ברכותיו בקול רם** אות באות תיבה בתיבה בריעותא דלבא וכו' **וזה האות אם הוא איש טוב.**

כעין זה נאמר **במדרש תלפיות** (סוף ענף רפרוף אברים), כתב **בספר חסידים** (סימן תתכ), כתיב (תהלים קג א) **ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו**, כשיברך להקב"ה צריך לברכו בקול רם, כי בקול רם **כל הקרבים מתנועעים ונמשכים אחר הקול**, והוסיף המגיה כתבו חז"ל 'בראשית' בראשי תיבות בקול רם אברך שם י"י תמיד, רמז הקדוש ברוך הוא בתחילת התורה, כשיברך האדם, יברך בקול רם, כדי שיתקדשו כל אבריו בתנועת הקול, כדברי הרב ז"ל.

וראה בבגדי ישע (סימן קסז ס"ק לג) שמביא דבר נפלא, בשם **כתבי האר"י** על הפסוק (איוב כג יג) **והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש**, כלומר, מאחר שכח המברך על ידי שעונים אחריו אמן גדול כל כך, מה יעשה אדם המברך והוא יושב בדד ['והוא באחד'], ואין מי שישיב לו לענות על ברכתו, ומי ישיבנו, ועל זה אמר הכתוב 'ונפשו איותה', דהיינו על ידי שמברך בחשק גדול ובאהבה רבה, 'ויעש' - עושה מלאך קדוש בברכתו והוא עונה אמן, וכ"ה **בשו"ת תשובה מאהבה** (או"ח סימן ריב) שכתב, ששמע זאת דרך צחות מהרב הגאון החסיד המפורסם מו"ה שמעלקא סג"ל זצוקללה"ה אב"ד ור"מ בק"ק נ"ש.

ויש לציין עוד, שעל פי דברי **הרמ"א** (סימן קסז ס"ב) שכתב, יש למברך לכוין ל'אמן' שעונה שומע הברכה, משום שעניית האמן גם כן מכלל הברכה היא, ואף על גב שהוא ברך כבר בעצמו, מכל מקום על ידי שעונים אמן על הברכה, היא חשובה יותר, ולכך נכון לכתחילה לכוין לצאת בעניית האמן שעונה השומע (משנ"ב סק"כ, ויעו"ש בביאור הלכה), והדק היטב כדברי הרה"ק מצאנז שזהו חלק מהברכה עניית האמן.

ומופלאין הם, דברי **האור זרוע** (ח"ב הלכות שבת סימן מב ד"ה בשחרית) שכתב, ואני **הכרתי יהודי אחד מוורמ"ש והיו קורין אותו ר' בונים**, והיה זקן וקובר מתים ושמעתי אל נכון ואל האמת, שפעם אחת השכים לבית הכנסת וראה אדם אחד יושב לפני בית הכנסת ובראשו כתר של עשבים, ונתפחד כסבור שהוא שד, וקראו ואמר לו, **וכי אינך פלוני שמת עתה וקברתיך** ואמר לו הן, וא"ל היאך אתה באותו עולם ואמר לו היטב עד מאוד, וא"ל מה זכיות יש לך והלא אתה היית אדם כל דהו, וא"ל **רק באותו זכות שהייתי אומר ברכות בקול נעים בביהכ"נ, בזכות זה הביאוני בגן עדן ומכבדין אותי, וזה לך הסימן שאני הוא המדבר אליך כי תראה בית יד חלוקי שקרוע שקרעת לי כשהלבשתני התכריכין.**

ושאל לו מה זה שבראשך, וענהו הם עשבים שבגן עדן ששמתי בראשי כדי לבטל ריח רע מעלי של זה העולם, **כתבתי אני המחבר אילו המעשים כדי שיראה יראת שמים וישים אל לבו, ויאמר שבחותיו של הקדוש ברוך הוא בקול נעים ובכוונה ויזכה לגן עדן.**

ובמחצית השקל (או"ח סי' ו סק"ט) שמביא בשם ספר **עשרה מאמרות** שטוב להדר שיהיו שנים שומעים ברכותיו ויענו עליהם אמן, וכן מביא את דברי **השלמי צבור** למהר"י אלגזי (בדיני עניית אמן אות לא) בשם **הרב ב' ידות** וז"ל וכיון שגדול כח עניית אמן כ"כ ראוי למברך להשמיע קולו כשמברך כדי שיענו אמן, ואם אינו עושה כן נמצא שהוא גורם שלא יענו אמן והעונש הראוי למי שאינו עונה אמן ראוי לו.

עובדא עם המדפיס שהשמיט תיבות- משיח ה' ושמו חיים

כי יהיה בך אביון- הרה"ק מקוריץ זצ"ל חשק שידפיסו את החומשים עם פי' אור החיים, פעם הביא לו מדפיס א' את הספר שהו"ל חומש עם אור החיים, כשפתח הרה"ק מקוריץ את הספרים, הבחין שעה"פ כי יהי' בך אביון, השמיט בסיום הפירוש את התיבות "משיח ה' שמו חיים".

כששאל את המדפיס לפשר הדברים, ענה דכיון דידע שהאור החיים כיוון כאן על עצמו, לכן השמיט זאת, **פתח הרה"ק מקוריץ** את החומש עם פירוש אור החיים שהדפיס, ובפרשת נשא וקרא באור החיים (שמביא כאן דברי חז"ל (סוטה יח. במשנה קידושין כז:) ואמרה האשה אמן ואמן, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר, בין מאיש זה בין **מאשר**, במקום, בין **מאחר**, ואותו המדפיס היה שמו **אשר**, ואמר לו הרה"ק מקוריץ **ראה חותמך**, ונודע כי נכשל בעוון נורא זה, ובספר הנ"ל מציין הכותב (ר"ח קאנללער ז"ל) שראה חומש זה בבית נכדו הרה"ח ר' משה מראדוויטש זצ"ל.

חמדת הפלאות

עיון בדברי רבינו ה"פלא יועץ"

השתתפות בצער חבירו

כתב רביה"ק **בספרו פלא יועץ** (ערך צער), אם אחד מקרוביו או חבריו מתייסר ומצטער חייב האדם להצטער בצערו ולחוש כאביו ויסוריו, וזה חצי נחמה לאדם שרואה שגם אחרים מצטערים עמו בצרתו, וידבר אל לבו (ויאמר לו המקום ימלא חסרונך (ירושלמי שם) וכדו', וכן צריך להצטער מאד על חורבן ביהמ"ק וגלות ישראל, וכן צריך האדם להצטער צער על חסרונו בעבודת ה' וכמאמר החכם לאחד מצטער אם צערך על צער שמים הקדוש ברוך הוא יוסיף לך צער כהנה וכהנה.

אולם על צערו עצמו, אין לו לחוש, והביא מעובדא שמובא בספר "שני לוחות הברית", מעשה בחסיד אחד שנכנס לעיר וראה אותם עצבים ומרורים, והוא היה שמח וטוב לב מפזז ומכרכר, ויאמרו לו אנשי העיר לשמחה מה זה עושה, אמר להם ולמה לא אשמח אמרו לו, הלוא תראה כל העם בוכים איש פתח אהלו ולמה אתה משחק בין הבוכים, אמר להם אמשל לכם משל, לאחד שנכנס לבית ומצא אותם ישנים וחולמים חלומות מבהלים, ובוכים בחלומם, האם הרואה זאת יצטער, הלוא יודע שאין זה אלא חלום, וכשיעור משנתו אז ינוח לו, כן הדבר הזה, שכל המצטערים על עניני העולם הזה היו כחולמים, ואני שאני ער, יודע שהכל הבל.

וראה אגרא דפרקא (אות קכ"ד), ובעת שיזדמן לאדם איזה עיגום וצער יזכיר ויאמר הפסוק (תהילים כ"ה י"ח) **'ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאותי'** בכדי שישים אל לבו שהוא בהשגחת הבורא על עוונותיו כי כמה וכמה עוונות יש לו לאדם שאינם מתכפרים ע"י תשובה ויוה"כ, וכו'.

וביותר מצאנו, שכתב, הרמ"ק בספרו **תומר דבורה** (פ"ב) שיחשוב על עוונותיו תמיד וירצה בטהרה ובתוכחות ויסורים, ויאמר מה הם היסורים היותר טובים בעולם שלא יטרידוני מעבודת ה'.

ובהעמק שאלה (שאילתא קכט אות ד) כתב להוכיח, שלא רק שצריך להשתתף בצער חבירו, אלא שחייב כל **אדם לסבול צער** כדי שיחיה חבירו, וכפי שכתב רש"י (סנהדרין עג.) שכתב 'לא תעמוד על דם רעך, **חזור על כל צדדים כדי להצילו.** וכל הצדדים כולל גם יסורים, יעו"ש.

אך היעב"ץ (מגדל עוז, אבן הבוחן פנה א אות פג) כתב, שאין אדם חייב לסבול בשביל הצלת חברו, דמכות קשות ממוות, וכמו שיהודים אינם רשאים למסור אחד מהם ליסורים בעלילה, אם אינו חייב אפילו כשהם ייהרגו אם לא יתנוהו, ק"ו שאין אדם חייב למסור עצמו לגוים ליסורים בשביל הצלת חברו.

לצער חבירו כשכוונתו לשם שמים

ובהלכה מצאנו דבר חידוש, דיש פעמים שמותר לצער את חבירו כשהמטרה היא לשם שמים. דמבואר **בשבות יעקב** שדיינים ששמעו את טענות בעלי הדין, ויודעים הדין והפסק, אלא שאם יאמרו תיכף פסק הדין, יאמרו בעלי הדין המפסידים שהדיינים לא עיינו מספיק בנדון, ומתוך המהירות פסקו שלא כדין, לכן רוצים הדיינים להשהות את תשובתם, מותר להם לעשות זאת, ואעפ"י שגורמים צער ועינוי דין, בכל זאת הדבר מותר, הרי שמותר לצער, כשכוונת המצער היא לשם שמים, וחייליה מהא דאמרו (ב"ב טז:) פנינה לשם שמים נתכוונה.

וכבר עמד על כך האדר"ת (עובר אורח סימן רכב) והשיב, דיש לומר דבאופן כזה שבעלי הדין יחשדו בכשרים ויבאו לידי חטא שילעיזו נגד הדיינים תלמידי חכמים, מוטב להשהות תשובתם, **ולחטוא בשב ואל תעשה**, ולא לגלות להם מיד את פסק הדין, משא"כ בפנינה שחטאה בקום ועשה, וציערה בדיבוריה את חנה אסור גם לשם שמים.

אך האדר"ת העלה סברא נוספת, דאולי פנינה ציערה את חנה פעמים רבות, ודבר זה אסור, שאם אדם ירגיל את עצמו בכך יתרגל לזה, ויצער את חברו גם ללא צורך, ואולי נכשלה פנינה איזה פעמים בכיוצא בזה, ועל כן נענשה, והוסיף מהא דאמרו (ב"מ ס"א:), "לא תגנוב על מנת למיקט, וכתב **השאלתות** (סימן ד'), **ובהעמק שאלה** (ס"ק ה'), שאפילו אם עושה כן כדי שידע לשמור חפציו, גם כן אסור, ונראה הטעם דמכל מקום צערא בשעתיה אית ליה לשעה קלה. (ויעוין ברבנו יונה בשערי תשובה שער ג' אות פ"ה) וגם זה אסור.

לחידודא

חקירות הלכתיות ע"ד החידוד בש"ס ובפוסקים

שאלה פ'- היכן מצינו במפרשי הש"ס, שהקב"ה השתמש באופן מסוים, בדבר הדומה למגנט באבן השואבת?

שאלה פ"א- היכן מצינו מצוות עשה, שעיקר קיומה הוא רק אחרי שעבר זמנה?

פתרון לחידודא גליון רמ"ד- פרשת עקב

שאלה ע"ח- איזהו איסור מצינו, שבכל ימות השבוע הוא איסור דרבנן, ובשבת האיסור נהפך לדאורייתא?

שאלה ע"ט- איזה הבדל יכול להיות בין פירות לירקות בהלכות קנינים?

תשובה ע"ח- צער בעל חיים, כל השבוע קיי"ל להלכה כמאן דאמר דמדרבנן הוא, אולם בשבת, איסור צב"ח הוי איסור דאורייתא.

תשובה ע"ט- בגמ' (קידושין סב:) דאיתא בברייתא **פירות ערוגה זו מחוברת יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין, לכשיביאו שליש ויתלשו, והביאו שליש ונתלשו דבריו קיימין**, ובגמ' דרק שדה שדי לה מי גשמים, אז פירותיה נחשבים דבר שבא לעולם, ואילו שדה שצריכה השקייה, אינה נחשבת בא לעולם [שמא יפסד רש"י], והנה מבואר בקדושין (ב: ועוד), שפירות די להם מי גשמים [מלבד אתרוג], ואילו ירקות צריכים השקייה, וא"כ הקונה פירות קודם ביאתם לעולם לא הוי דשבל"ע, וירקות הוי דשלב"ל.

בס"ד

גיליון מס' 6

גליון מיוחד לחג 'מתן תורה', תשפ"ו

יסודות העיון
אומנות לימוד העיון מתוך בהירות והנאה

אומנות לימוד העיון

יו"ל על ידי מכון 'יסודות העיון' – אומנות לימוד העיון מתוך בהירות והנאה

למה אני משקיע סדרים שלמים ובסוף הכל נשאר אצלי פתוח ומעורפל?

הסדר כבר מזמן הסתיים. בחוץ כבר נשמעת המולת הרחוב של סוף היום, מרבית הלומדים כבר פנו לדרכם, אך על הסטנדר שלו הגמרא נותרה פתוחה. הוא עדיין שם, רכון מעל דפי הראשונים, מנסה בפעם העשירית ליישב איזה שורה ברמב"ן, שלא הסתדרה לו עם כמה חלקים בסוגיא.

למתבונן מהצד זה נראה כשיא של 'עמל התורה' - אברך שקוע, יסודי, שאינו מוותר על קוצו של יו"ד. אך בפנים, בתוך הלב, התחושה היא 'חוסר אונים'. האמת הכואבת היא שהשעות נקפו, היום חלף, והוא עדיין עומד באותו מקום. באותה נקודה ממש. ככל שמתרבים השיטות והפרטים, החשבונות רק הולכים ומסתבכים, וההבנה המושלמת הולכת ומתרחקת. השעון אינו עוצר, ה'כולל' כבר מזמן התקדם, והוא עוד נותר מאחור.

'מה נהדר המראה'.
כינוס שנתי 'יסודותייך חזקי' תשפ"ו שע"י חברי כולל 'יסודות העיון' | ירושלים ת"ו

◆ ◆ ◆

בין שאיפה יוקדת למציאות כואבת

התופעה הזו אינה נובעת מרפיון, חלילה. בדיוק להפך - שורשה נעוץ בשאיפה יוקדת מלב טהור של בן תורה רציני שלא מוכן להתפשר על 'בערך'. עבור הלומד היסודי, 'פשט' אינו פשט אם נותר בו סדק קטן. כל קושיא שאינה מיושבת עד תומה הופכת למשקולת המכבידה על הלימוד כולו. בלב מקנן חשש שקט ומנקר: **"אולי חסרה לי כאן ידיעה קריטית? שמא קיים מהלך בראשונים שבלעדיו כל הבניין שבניתי אינו שווה דבר?!"**

המתח הזה - 'שמא ההבנה אינה מושלמת' - הוא זה שתוקע את הלימוד.

במקום לשחות בים התורה, הלומד מוצא את עצמו "קודח" בתוך הבור. הוא מבקש לסגור כל קצה ולברר כל פרט, אך לבסוף תמיד - הסוגיא נותרת פתוחה, מעורפלת ומלאה ב'חורים'. וכשהכולל עובר לסוגיא הבאה, הוא נאלץ לנטוש את הסוגיא הקודמת בתחושת חמיצות - "שוב יצאתי בידיים ריקות".

בעולם המודרני יש לזה שם, '**פרפקציוניזם**', הרדיפה אחר המושלמות, או יותר מדוייק, 'אי התפשרות על פחות ממושלם'. אצל הלומד היסודי, די באחוז אחד של אי-בהירות כדי להפוך את הסוגיא כולה למסובכת ומעורפלת.

חשוב להבין, כי לא תמיד מדובר במצב כל כך קיצוני, יש בזה רמות שונות. ישנם לומדים השרויים במתח ובחשש תמידי מטעויות לאורך כל הסוגיא, ואינם נרגעים עד שכל פרט יסתדר באופן מלא. אולם אחרים חווים זאת בעוצמה נמוכה יותר, אך עדיין קיים אצלם תחושת ערפול וחוסר בהירות המלווה את הלימוד כל עוד התמונה אינה מושלמת.

למעשה, כמעט כל בן תורה רציני יזהה אצלו שמץ מהתחושה הזו. החינוך לחתירה בלתי מתפשרת ל'אמיתה של תורה' יוצר אצל הלומד רצון טבעי להבנה מושלמת, ללא ויתורים. מה שגורם לו פעמים רבות להסתבך ולהיתקע בדרך לבירור האמת המושלמת.

◆ ◆ ◆

'פרפקציוניזם בלימוד – היא מעלה או חיסרון?'

הבה נציג דברים כהווייתם: השאיפה למושלמות היא מידה מופלאה, היא זו שמגדלת תלמידי חכמים מופלגים. רבים ממשתתפי 'יסודות העיון' הגיעו בגלל התכונה המופלאה הזאת של 'היסודיות', והיא זו שגרמה להם לפתח את החשיבה שלהם ברמה יוצאת דופן. (נוכחנו לראות זאת בכינוס השנתי 'יסודותייך חזקי' תשפ"ו שעל ידי חברי כולל 'יסודות העיון', שהתקיימה בירושלים לפני כחודש, בה חווינו עדויות מרגשות מעשרות אברכים על מהפך עצום שעשו בלימוד העיון.)

אך תכונה זו של ה'יסודיות', ללא הכלים הנכונים, ללא "סדר עבודה" המנווט את הלומד בתוך מערבולת הסוגיא - **הופכת למלכודת.**

לא מדובר כאן בחוסר כישרון, אלא בחסרונה של "מפת דרכים". **לומד המפעיל כלי חשיבה נכונים, יודע כיצד להתקדם גם כאשר שאלות**

"מה תוקע לי את הסוגיא?!"
הדרכה מהפכנית ומרתקת
ההדרכה תאיר לך את הדרך, ותיתן כלים מהפכניים להשתמש נכון ב'יסודיות' שלך, ולסגור סוגיא עם ברק בעיניים ועם מתק בנשמה!
מיוחד לכבוד חג 'מתן תורה'

הגישה חינם ל-72 שעות בלבד!
להאזנה להדרכה חייג עכשיו:
02-580-1-580 שלוחה 5

מסוימות נותרות ב'צריך עיון', **מבלי שהאדמה תרעד תחתיו.** הוא רותם את היסודיות שלו כדי לבנות בניין יציב וברור, ולא כדי להיבלם בכל צעד.

במילים אחרות, השאיפה ל'מושלמות' הופכת לבעייתית רק כשהיא חורגת הרבה מעבר לכלים ו'ליכולות' שיש ללומד. ללא ה'כלים' המתאימים, השאיפה למקסימום מולידה אצלו בהכרח תחושת כישלון, המשפיעה באופן ישיר על איכות הלימוד ועל הביטחון העצמי של האברך.

אולם, כאשר יש לך את כלי החשיבה הנכונים (כדוגמת כלי 'יסודות העיון'), ואתה יודע בדיוק כיצד לפעול בכל שלב בסוגיא, איך להתמודד עם כל קושיא, וכיצד לאסוף את הנתונים בצורה מסודרת, **אתה חש תחושת ביטחון ורוגע בתהליך הלמידה.** חוסר בהירות נקודתי כבר אינו מאיים עליך, אתה יודע איך 'למצות' כל סוגיא עד תומה. **בצורה הזו 'השאיפה למושלמות' רק מזניקה אותך לפסגות חדשות,** פשוט כי יש בידך את היכולת לעמוד בדרישות שהצבת לעצמך.

◆ ◆ ◆

'ואם עדיין אין לי את הכלים והכישורים הנדרשים?'

במקרה כזה, 'הפרפקציוניזם' כבר הופך לבעיה, כי הפער בין השאיפה היוקדת למציאות הכואבת הוא עצום. ואז הרדיפה למושלמות רק תוקעת ומסבכת.

ואל תנסה לומר לעצמך 'תשאף לפחות!' 'תנמיך ציפיות!'. זה לא יעבוד, כי הנפש שלך לא בנויה לבינוניות, היא לא מסוגלת לקבל הוראה כזאת, היא רוצה להבין עד הסוף ולשלוט במצב, וכשחסר משהו קטן הכל נהיה מעורפל.

אז מה עושים? לשם כך בדיוק נועדה ההדרכה הטלפונית החדשה והמרתקת מבית 'יסודות העיון', הפתוחה בימים אלו **ללא תשלום,** למקרה שאתה מרגיש שאין לך את הכלים לממש את השאיפה האינסופית שלך.

יש לציין, שההדרכה זו היא לא 'עוד הדרכה', **זו הדרכה יחודית ראשונה מסוגה,** שמניחה על השולחן את הכלים הכי חשובים, שיכולים לחולל מהפך אמיתי אצל לומדים רבים (גם אלו שלא 'מכירים' בעצמם בעיה זו).

ההדרכה מעניקה 3 כלים עוצמתיים ותובנות רבות מפילות אסימונים, שיגרמו לך להתנהל נכון עם ה'יסודיות' שלך, לשחות בסוגיא **בהנאה,** להצליח לסגור סוגיות **בסיפוק,** כלים פרקטיים ומעשיים שתוכל להתחיל להשתמש איתם באופן מיידי, ולראות תוצאות בס"ד.

ואם אתה מגיד שיעור או ר"מ פרטי, ההדרכה תסייע לך להבין את לבו של התלמיד, לדעת מה תוקע אותו, להלך לרוחו, ולגרום לו להתקדם ולהתעלות למרות האתגר של ה'מושלמות', יהיה לך את הכלים הנכונים לסייע לו באמת, ולפעול נכון בתפקידך הנעלה.

◆ ◆ ◆

לקבל את התורה מחדש

אנו ניצבים כעת לפני חג מתן תורה. זהו העיתוי המדויק לעשות סדר בראש. לא רק להוסיף עוד דף למסכה, או עוד איזה 'קבלה קטנה' שמתמוגגת אחרי כמה ימים.

אלא להחליט שמהיום לומדים אחרת. מתוך סיפוק, מתוך בהירות, עם אותה "מתיקות" השמורה למי שרואה את הסוגיא מונחת לפניו בבהירות.

כאמור, לקראת החג פתחנו גישה ללא עלות, ל-72 שעות בלבד, להדרכה טלפונית העוסקת בדיוק בנקודה זו: **"מה תוקע לי את הסוגיא?".** בהדרכה זו, **הרה"ג אברהם מלוביצקי שליט"א** - שצבר ניסיון רב עשרות שנים בישיבת 'בית אברהם' בירושלים, וכן בהדרכת מאות אברכים להצלחה בלימוד העיון - מנתח את המנגנון הזה המעכב אותנו, ומעניק כלים עוצמתיים ליציאה מן המלכודת הזו אל עבר לימוד פורה ומהנה.

ומי שירצה, בסוף ההדרכה תינתן הזדמנות מיוחדת להצטרף לתוכנית המלאה 'יסודות העיון' במבצע נדיר וחד פעמי לרגל קבלת התורה שלא יחזור בקרוב. הקורס המלא הוא בעצם הפתרון המלא והמקיף, שיעזור לך להפוך את 'הפרפקציוניזם' לזינוק אמיתי בלימוד, כך שתצליח לעמוד בשאיפות המיוחדות שלך בשלווה וברוגע. מאות אברכים שכבר עשו את השינוי הזה מעידים: 'הלימוד יכול להיראות אחרת לגמרי'. הפרטים המלאים על התוכנית יינתנו למעוניינים בסוף ההדרכה.

אל תיתן לעוד "זמן" לעבור בתחושת החמצה. חייג עכשיו והתחל ללמוד בבהירות ובשמחה!

חייג עכשיו: 02-580-1-580 שלוחה 5

(הגישה חינם ל-72 שעות בלבד)

פארו עלי

מתורת הגה"צ
ר' אברהם צבי קלוגער שליט"א
רב דק"ק נזר ישראל

יהוד השבת
דרכי עבודת ה' הנלמדים מהלכות שבת

"זכר ליציאת מצרים" - ל"ט מלאכות בגלות מצרים ובשבת קודש

"אבות מלאכות ארבעים חסר אחת" - במאמרים האחרונים התבאר שאותן ל"ט מלאכות אינם [רק] רשימת איסורים השייכים להלכות שבת, אלא הן ל"ט יסודות הבריאה: שורשן בבריאת העולם על ידי אותן ל"ט מלאכות, כשלאחר מכן נצטווה אדם הראשון להתעסק במלאכות שונות בגן עדן, ובכך להיות 'שותף' עם קונו [במלאכה בחול, ובשביתה בשבת], אולם בחטא הקדמוני הוא נטה אחר עצת הנחש - לסבור שהוא יכול להיות 'יוצר עולמות' בצורה של פירוד וישות, ובכך נהפכו הל"ט מלאכות מ'טל' חיים וחיבור עם ה', לל"ט קללות ופירוד [וזה ענין ל"ט מלקות שהאדם סופג שהוא נופל לפירוד מהשי"ת ונוטה מהתורה הקדושה]. ועוד נתבאר שייכות הדברים לבנין המשכן על ידי ל"ט מלאכות, שם נשלמה בריאת העולם ב'שותפות' עם בני האדם, אולם הפעם היה זה באופן המתוקן - כדי לפרסם בעולם את כבודו ומלכותו. במאמר הנוכחי נעסוק בקשר של הל"ט מלאכות לגלות מצרים.

הנה בנוסח הקידוש והתפילה אנו אומרים שהשבת היא 'זכר ליציאת מצרים', והראשונים מבארים ענין זה באופנים שונים. אחד מהם הוא דברי התוס' המופלאים, וז"ל (פסחים קיז:): "יש במדרש, לפי שבמצרים עבדו בהם בישראל בפרך, ו'פרך' בא"ת ב"ש 'וגל', שהם מלאכות ארבעים חסר אחת, וכשנגאלו ממצרים הזהירם על השבת - לשבות מאותם ל"ט מלאכות".

משמעות הדברים שהמצרים לא סתם השתעבדו בבני ישראל והשתמשו בהם, אלא שהם שעבדו אותם בל"ט מלאכות דיקא. ולכאורה הדברים טעונים ביאור, שכן הא ניחא שהמצרים הכריחו את בני ישראל לעבוד אותם בבניית ה'ערי מסכנות' ובחרישת שדותיהם. אולם מדוע היה חשוב למצרים שבני ישראל יתעסקו במלאכת 'צד' ו'טווה' וכדומה.

והבנת הדברים, שהנה עיקר גלות מצרים היה גלות הדעת, והיינו נסיון של פירוד מהשי"ת ונפילה בהיפך האמונה, שזו היתה טומאת מצרים, שהיתה באותם ימים מרכז העשירות והחכמה של הבריאה, והם שלטו בכיפה, ומתוך כך כפרו בהשי"ת והכחישו פמליא של מעלה, עד שפרעה אמר "לי יאורי ואני עשיתני".

וקליפת פרעה ומצרים לא רק לעצמם חטאו, אלא רצו גם להחטיא את בני ישראל, בני אברהם יצחק ויעקב, ובכך להילחם כביכול עם השי"ת ולמנוע את גילוי כבודו יתברך בעולם.

ובעומק, היה זה המשך ישיר לחטא הקדמוני, כמו שאיתא בספה"ק לבאר מה שפרעה נקרא בנביא 'התנין הגדול', שהוא רמז לנחש הקדמוני. וכשם שהנחש הקדמוני פגם באמונה הטהורה של אדם וחוה, על ידי ריבוי חכמתו [כמו שנאמר "והנחש היה ערום"], כמו כן המצרים רצו להטות את לב בני ישראל מהאמונה הטהורה ובכך להפרידם מהשי"ת.

ובזה יובן מה שהמצרים שעבדו את בני ישראל בל"ט מלאכות. שהרי נתבאר שהל"ט מלאכות הינם שורשים של המושג 'יצירה' בעולם, וטומאת מצרים היא-היא זוהמת הנחש - להגביר את המחשבה וההרגשה שהאדם הוא זה שיוצר ובורא, כביכול לבדו ח"ו, ובדרך של פירוד מהשי"ת, וכמו שנתבאר שזה ענין הל"ט קללות שבאו לעולם בעקבות החטא הקדמוני.

והדברים האלו נזכרים ונעשים אצל כל אחד ואחד, שכאשר הוא עוסק במלאכות שונות, עומדת בפניו הבחירה: האם ליפול שוב בעצת הנחש, בזוהמת מצרים, ולחשוב ולהרגיש שהוא-הוא היוצר והעושה, או לזכור ולחשוב שהוא שותף להשי"ת במעשה בראשית, ואיננו נפרד מאיתו ח"ו.

והנה שבת קודש היא זמן של תיקון החטא, זמן של שביתה ממלאכה מתוך אמונה בהשי"ת, ולכן היא 'זכר ליציאת מצרים', שכן בצאת בני ישראל ממצרים הם חזרו ודבקו בהשי"ת, ומעתה כל מלאכתם - גם בששת ימות החול - נעשית בדרך של שותפות עם השי"ת וקירבה איתו. וסימנך, שהם שובתים בשבת קודש כמו שציוה השי"ת, וזוהי עדות על האמונה בהשי"ת והדביקות בו תמיד. נמצא שהשביתה בשבת מל"ט מלאכות היא התחדשות כח האמונה, ולכן היא "זכר ליציאת מצרים".

אשיחה בחוקיך
נקודה של התבוננות וחיזוק על פרשת השבוע

שפיכת הדם על יסוד המזבח - חיות הבריאה ממותרי הקדושה ושייכות הדברים לכל אחד ואחד

בפרשת השבוע נאמר "ועשית עולותיך וגו' ודם זבחיך ישפך על מזבח ה'" (דברים יב כז), וחז"ל (זבחים לז.) דרשו שבכל הקרבנות יש מצוה בשפיכת הדם. ובמשנה (מדות ג ב) מבואר ששיירי הדם היו נשפכים לאמה ויוצאים לנחל קדרון. ויש להבין מה פשר עבודה זו, הרי כבר הסתיימו הד' עבודות שמעכבות את הכפרה - שחיטה קבלה הולכה וזריקה, ומהי העבודה בשפיכת הדם.

והבנת הדברים, שהנה המזבח הוא עיקר מקום חיבור התחתונים והעליונים, הבריאה והבורא. שכן על גבי המזבח העלו לפני ה' את כל שורשי הבריאה: את ה'דומם' בניסוך המים, את ה'צומח' במנחות ונסכים, ואת ה'חי' בעבודת הקרבנות. וכל אלו עלו ונתעלו על ידי עבודת הכהנים, שלוחא דידן [-ה'מדבר'] לחבר ולקשר את הבריאה להשי"ת, והיינו להאיר ולגלות בכל הבריאה את כבודו ומציאותו יתברך.

ומאידך גיסא, גם ירידת השפע מקומה במזבח ה', כדברי חז"ל (כתובות י:) ש'מזבח' הוא מלשון 'מזיח, מזין', והיינו שהוא מקור השפע של הבריאה, ואין הכוונה רק להשפעה גשמית כפשוטו, אלא לחיות הרוחנית של הבריאה כולה, שתלויה בעבודת המזבח, שם מתקשרים כל הנבראים לקונם כב"ל, וממילא זה מקור חיותם. וגם אומות העולם קיבלו את חיותם הימנו, עד שאמרו חז"ל "אילו היו אומות העולם יודעים מה בית המקדש יפה להם, קסטריות היו מקיפין אותו כדי לשמרו" (תנחומא במדבר ג).

ומעתה יש לומר, ששפיכת הדם אל יסוד המזבח ויציאתו לחולין מבטאת את השפעת הקדושה גם לדרגות הנמוכות של הבריאה, שכולם מקבלים את חיותם מהקדושה. וכעין מה שאנו רואים גם בגשמיות, שהצומח ניזון מהפסולת של ה'חי', ואילו ה'חי' מתפרנס מהפסולת של ה'מדבר' - כמו כן בקומת הקדושה: עיקר השפע של הבריאה תלוי בעבודת המזבח, אך בעוד שעיקר ההשפעה שייך לעצם עבודת הקרבנות על גבי המזבח, הרי ש'שיירי הדם' הם בבחינת הפסולת, ושפיכתם על יסוד המזבח ויציאתם לנחל קדרון מבטאת את המשכת הקדושה גם למקומות הנמוכים והרחוקים.

וכמו שמפורש בנביא בכ"מ ש'עמק קדרון' היה מקום המוכן ומזומן למצבים של קושי והיפך הטוב, כגון בריחת דוד מאבשלום בנו שהתחילה שם (שמואל ב טו כג), ועוד מאורעות שונים (מלכים א ב לז ועוד). והיינו שקדושת המקדש יוצאת ומתפשטת למקום ה'קדרות' והחושך, וגם שם היא מאירה את אורו יתברך.

ומדברים אלו יש ללמוד את דרכי עבודת ה' במצבים נמוכים וקשים שעוברים על כל יהודי. שכן החיים של יהודי הם מרכבה לעבודת המקדש, כמבואר הרבה בספה"ק. וכגון - אכילתם של ישראל שייכת לעבודת השולחן והמזבח, עסק התורה שייך לאור הארון והמנורה, וכהנה רבות. ולפי מה שנתבאר יש לומר שגם המצבים הקשים והנמוכים שעוברים על האדם - גם הם חלק מעבודת המקדש, והחיות שלהם נובעת מהעבודה של 'שפיכת הדם' על גבי המזבח ויציאתו לנחל קדרון, שמבטאת שגם את המצבים של 'קדרות' ואפילה יכולים וצריכים להרים להשי"ת.

וכמו שהתבאר לעיל שהשפעת המקדש מגעת גם לאומות העולם ולכל חלקי הבריאה, מעתה יש לומר שהא בהא תליא: שכאשר יהודי נמצא במצב נמוך ושפל - בחינת 'עמק קדרון' - ושם הוא מגלה את אורו יתברך, הרי שבכך גופא הוא משפיע את גילוי כבודו לכל חלקי הבריאה, התלויים בנשמות ישראל.

('אשיחה בחוקיך' שיחה ג תש"פ)

מכון שבתך
רסיסי אור על סדר הדף היומי

בביטול 'כחל' בשישים, הכחל עצמו נמנה במנין השישים | רב נחמן מצוה לתת לילתא מה'כחל' | ה'כחל' הוא השורש העליון של 'בשר בחלב' - קודם שנאסרו

"כחל בששים, וכחל מן המנין" (חולין צז:).

ה'כחל' הינו האיבר בו כנוס החלב טרם יציאתו לאויר העולם. מהתורה הוא מותר באכילה, אף שמעורב בו בשר בחלב, כיון שמהתורה אין איסור 'בשר בחלב' בחלב שנמצא בבהמה שחוטה, אך מדרבנן צריכים [לכתחילה, עיי"ש] להוציא מהכחל את החלב לפני בישולו (כמבואר בהרחבה לקמן קט:). ואם בישלוהו עם בשר אחר, ויש עוד נ"ט פעמים כנגדו, הרי שהוא בעצמו מצטרף לחשבון 'שישים' כדי לבטלו ולהתירו. זאת בשונה משאר איסורי תורה, שכדי להתירם צריך שיהיה בקדירה שישים חוץ מהאיסור עצמו.

שיטת הרמב"ם (מאכלות אסורות טו יח) שהלכה זו נאמרה בכל איסורי דרבנן, אולם לפי הרבה ראשונים דין זה נתחדש רק בכחל. ויש להתבונן מה נשתנה הכחל שהוא מצטרף למנין שישים (עיי"ש בלח"מ, ובר"ן ורמב"ן חולין שם).

להבנת הדברים נקדים ונתבונן בדברי חז"ל (לקמן שם) שילתא אמרה לרב נחמן שכל מה שהתורה אסרה, היא התירה משהו כנגדו, ופירטה כמה דוגמאות לכך [יפת תואר כנגד איסור כותית, כבד כנגד איסור דם, ועוד], וסיימה בבקשה - "בעינן למיכל בשרא בחלבא". ורב נחמן אמר לתת לה לאכול מהכחל. וצריך להבין מהי העבודה ומהו המכוון הפנימי באכילת ה'היתר' שלעומת בשר בחלב.

וביאור הדברים, שהנה איתא בספה"ק שבאמת כל האיסורים שבבריאה נאסרו רק 'למטה', בהאי עלמא, ומצד 'סדר והשתלשלות', אולם בשורשי הדברים בעליונים, לא שייך איסור רע וטומאה, אלא שם כולו טוב וקדושה. וזה המכוון בכך שכנגד כל איסור יש דבר היתר, שכן אותו דבר היתר הוא כביכול השורש העליון של האיסור, ששם הוא [עדיין] מותר. וזוהי ההבנה באכילת ה'היתר' שמכוון כנגד האיסור, שבכך מתחברים לשורש העליון של האיסור, למקום בו הוא עדיין כולו טוב, ובכך נפעלת בבריאה תיקון והמתקה.

וכעין מה שאמרו חז"ל שלכן נקרא שמו 'חזיר', שכן עתיד הקב"ה להחזירו לנו ויהיה מותר באכילה. הרי שלא אמרו שלעתיד יהיה החזיר מותר, אלא שהוא 'יחזור' להיתרו, והיינו כמו שנתבאר שבאמת בעליונים לא שייך איסור טומאה וריחוק, ובכל דבר בבריאה יש ניצוץ קדוש, אלא שבתוך סדר הבריאה לפעמים מתגברת ההעלמה עד שנעשה 'איסור'. וכעין זה כתב הבני יששכר (אדר ב ז) אודות איסור שנתערב בהיתר ונהיה מותר באכילה, "שהוא ממחשבות הצור תם, הוא ית"ש יודע אשר הניצוץ הטמון באותה חתיכה האסורה ביחוד, יכול להתברר על ידינו - הנה ית"ש מזמין שתיפול החתיכה האסורה הזאת לתוך ההיתר ותתבטל, ואכול יאכלו אותה על פי התורה, ותתברר הניצוץ הזה".

וכעת נחזור לענין הכחל - שלכן ביקשה ילתא לטעום טעם של בשר בחלב, וציוה רב נחמן לתת לה מהכחל, שהוא ה'היתר' שכנגד איסור 'בשר בחלב', והיינו שהוא השורש העליון של איסור זה. ויש לראות ענין זה בחוש - בהשתלשלות גשמית, שהרי הכחל הינו 'בשר' שבתוכו יש חלב [ומובן עומק הדברים - שהבשר רומז לגבורות ואילו החלב לחסדים, ולמעלה הכל אחד, כולו טוב ורחמים גמורים, ואכ"מ].

ובדברים אלו יש לבאר מה שהכחל עצמו מצטרף למנין שישים, שכן אף שחז"ל הצריכו לבטלו בשישים [כאשר בישלוהו עם בשר אחר ולא הוציאו את חלבו], אך מכל מקום הם רצו לבטא שבאמת הכחל בשורשו הוא היתר גמור, ולכן הוא עצמו גם כן מצטרף למנין השישים [-המתירים].

('מכון שבתך' קדשים עמוד תעג)

מי האיש
התבוננות קצרה על דמותו של אחד מאישי התנ"ך

לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה (יד כא)

גילוי קדושת ישראל מתוך התבוננות בדברי רשב"י אודות שמירת השבת על ידי 'גר תושב'

נאמר בפרשת השבוע על נבילה - "לגר אשר בשעריך תתננה", וכתב רש"י שהכוונה ל"גר תושב, שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת אלילים, ואוכל נבילות". והנה הלכות 'גר תושב' רבות הם, אולם זאת יש לידע, שיש לו הלכות שונות מכל גויי הארץ, ואנו מצווים להחיותו (פסחים כא:) ויש לנהוג עמו בדרך ארץ וגמילות חסדים כישראל (רמב"ם מלכים י ז).

אחת הסוגיות בענין גר תושב עוסקת בענין חיובו בשמירת השבת, שנחלקו בכך התנאים במסכת כריתות (דף ט.), יש שאמרו שגר תושב עושה בשבת רק מלאכת דבר האבד, יש הסבורים שהוא עושה רק דבר האבד, אולם רבי שמעון בר יוחאי אומר שדינו ככל גויי הארצות, שעושים מלאכה בשבת כבחול [אמנם הרמ"ע מפאנו מבאר (במאמר צבאות ה') שלכולי עלמא אין הכוונה ש'מותר' לגר תושב לעשות מלאכת דבר האבד או אוכל נפש, אלא שהוא מחויב בכך, וגם עליו נאמר "גוי ששבת חייב מיתה", עיי"ש. ואכה"מ לעסוק בשיטת רבי יוסי, עיי"ש בערוך לנר].

והדברים מופלאים, שאף שה'גר תושב' הוא מחסידי אומות העולם (רמב"ם איסו"ב יד ז), ובהרבה סוגיות והלכות דינו כישראל, אולם אין לו שום שייכות לשבת קודש, שכן "מלך ומטרונה יושבין ומסיחין זה עם זה, מי שבא ומכניס עצמו ביניהם, [האם] אינו חייב מיתה. כך השבת הזו בין ישראל ובין הקב"ה וכו'" (דברים רבה א כא). וכן אנו אומרים בנוסח תפילת השבת: "ולא נתתו ה' אלהינו לגויי הארצות וכו', כי לישראל עמך נתתו באהבה. לזרע יעקב אשר בם בחרת".

והנה להלכה נפסק בסוגיא זו כרבי שמעון בר יוחאי (או"ח דש א), ויש בכך משום חידוש, שכן בדרך כלל לא פוסקים כמותו, כמו שכתב המהרש"ל (שו"ת, סימן צח) בסוגיא מסויימת, שאפילו "אם היה רבי שמעון עומד לפנינו וצווח לשנות וכו', לא אשגחינן ביה, כי ברוב דבריו אין הלכה כמותו". אכן באמת בכמה מהלכות שבת כן נפסק כרשב"י (עי' שבת קיא. קנז.). וטעם הדבר, שכן רבי שמעון בר יוחאי שייך לעולם הפנימי, ולכן בעולם הנגלה [-החיצוני] לא פוסקים כמותו. אולם כאשר עוסקים בעניני שבת קודש, שם רבי שמעון הוא ה'מרא דשמעתתא', והלכה כמותו. ואדרבה, דוקא רבי יהודה, שבדרך כלל הוא הבר פלוגתא של רשב"י, הוא זה שאומר בזוה"ק (ח"ג קמד:) שרבי שמעון נקרא 'שבת', כיון ש"מה שבת לה' קודש, אוף רבי שמעון שבת לה' קודש".

נמצא, שדוקא מתוך כך שבהלכות שונות יש לגר תושב דמיון עם ישראל - מתגלית ומתבררת קדושתם הנצחית של בני ישראל ביום השבת, יומא דנשמתא, יום של קירבת ה' וגילוי הנשמה, מה ששייך רק לבני ישראל לבדם, ולא ישתתף זר בשמחתם.

(יחוד השבת ח"א שער יג מאמר ה)

החפץ חיים
הסתכלות פנימית על שמירת הלשון בפרשת השבוע

העבודה הפנימית בעת נסיון בקבלת לשון הרע

"וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ" (יג טו).

התורה הקדושה מאריכה ומפרטת: "ודרשת וחקרת ושאלת היטב", וטעם הדבר - שכן לכל יהודי יש חזקת כשרות, וכדי לבטל חזקה זו צריכים דרישה חקירה ושאלה היטב.

אמנם אנו רואים ש"דעת בעלי בתים היפך דעת תורה", ויש שמקבלים לשון הרע בקלות ובלי דרישה וחקירה כלל. והדבר תמוה, שהרי אותם בני אדם אינם נוטים להאמין לאחרים במילי דעלמא, אלא הם בודקים כל דבר בשבע בדיקות וחקירות. ומדוע איפוא בעניני לשון הרע הם נוטים להאמין למשמע אזנם ומקבלים את הדבר כאמת גמורה.

ויש שתולים עצמם בדברי חז"ל (נדה סא.) "למיחש מיהא בעי", אך כבר כתב החפץ חיים (ו י) שאסור להאמין ללשון הרע אפילו בגדר ספק, כיון שמעמידים את האדם בחזקת כשרות, וכל ההיתר 'למיחש' הוא רק להיזהר בדרך חשש שלא יגיע לו היזק, כמו שאמרו חז"ל 'כבדהו וחשדהו' (דרך ארץ רבה ה).

אמנם, כאשר נתבונן נראה שהאדם מאמין ללשון הרע רק בענינים שהוא בעצמו לקוי בהם. דוגמא לדבר, יהודי שישמע ששכנו - יהודי ירא שמים בתכלית - נכנס בשבת קודש לרכב ונוסע, יהיה פשוט אצלו שהוא נוסע לצורך פיקוח נפש, ולא יעלה על דעתו לחשוד בו שהוא מחלל שבת בפרהסיא ח"ו. וטעם הדבר - שכיון שאצל האדם חטא כזה מופרך מעיקרא, לכן לא עולה על דעתו כלל שרעהו יפול בכך. אך כאשר יספרו לו שפלוני חטא בענין שאינו כל כך מופרך בעיניו, הוא עלול לקבל את הדברים ולהאמין להם.

נמצא איפוא, שהאדם מקבל לשון הרע מתוך שהוא בעצמו שייך לאותו החטא, וכך אמרו חז"ל (קידושין ע.) "כל הפוסל - במומו פוסל". וכנודע מה שרמז הבעל שם טוב הק' בלשון המשנה (נגעים ב ה) "כל הנגעים אדם רואה חוץ - מנגעי עצמו" (ערבי נחל פרשת לך לך).

וביתר עומק, לא רק שהאדם מאמין שפלוני נפל בחטא זה מכיון שחטא זה אינו מופרך בעיניו, אלא שכאשר יהודי שומע לשון הרע על פלוני, באותה שעה מתעוררים בנפשו הרצונות הרעים שמקננים בקרבו, וכעת מתקיים בהם 'חוזר וניעור'. ואמנם איננו נופל כעת בחטא בפועל, אולם בקומת המחשבה הוא 'מתחבר' שוב לאותו החטא ח"ו, וזה גופא גורם שהוא מאמין למה שהוא שומע על רעהו.

ו"מידה טובה מרובה", שצדיקים שאין להם שייכות לחטא, אינם יכולים להאמין שיהודי ינהג שלא כדין, כמו שכתב התפארת שלמה (פרקי אבות) על "אדומו"ו הצדיק האלקי ר' פישלי מסטריקעוו זי"ע, שמעולם לא היה יכול להאמין ששום אחד מישראל יחטא ויעבור איזה עבירה, וכל מה שהגידו לו - הכל היה מכזב, כי לא האמין, כי אמר שכל איש מישראל לא יחטא. וזהו מגודל קדושתו ודביקותו בהשי"ת האוהב עמו ישראל. וכבר נאמר 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל'. לכך הנה הצדיקים ההולכים לפני ה' הנה עיני ה' אל צדיקים - גם כן אינם רואים שום חטא על ישראל כל הימים".

ואמנם מדובר בעבודת הצדיקים, אך כל יהודי יכול לאחוז בכך במידת מה, ואדרבה - כאשר יהודי עומד בפני ניסיון לקבל לשון הרע, אזי תחת להתעסק בדעתו עם פלוני, יבין שמשמיא סיבבו שישמע ענין זה כדי לנסותו, האם יתחבר לאותו החטא [בקומת המחשבה] או לא, ולכן הזמן להתנקות בעומק הנפש מהשייכות לאותו החטא, על ידי שיאמר בתוקף "לא יתכן שיהודי יעשה מעשים כאלו", ובכך גופא הוא מפריד את נשמתו מהרע והטומאה, וחוזר ודבק בטוב ובקדושה.

וגם אם הוא מרגיש ש'באמת' הוא כן מאמין לכך, ואם כן מה טעם יש באמירה זו. אך הרי ב'אמת לאמיתה' אין ליהודי שייכות לחטא [וגם אם הוא חטא בענין כלשהו, היה זה באונס גמור ועל ידי ה'רוח שטות' שנכנסה אותו]. ויהודי יכול לעורר את האמונה הפנימית הזו על ידי כח הדיבור, כמו שרמזו צדיקים על הפסוקים "האמנתי כי אדבר", ו"אודיע אמונתך בפי" - שהאמונה תלויה בדיבור. ועל ידי שיחזור ויאמר בתוקף שלא יתכן שתהיה ליהודי שייכות לחטא, יזכה להתנקות מהרע שדבק בו, ותאיר בנפשו האמונה בקדושתו ובקדושת כל זרע ישראל.

('מרפא לשון' עמוד מו, 'מלוך' ח"ב מאמר נז)

אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב
ימי הילולא - ראיית הטוב וקירבת ה' במשנתם של תלמידי הבעש"ט הק'

הגאון ר' שמואל ב"ר צבי הירש סלנט זצ"ל | כ"ט אב תרס"ט

שאלו פעם את רבה של ירושלים, רבי שמואל סלנט, מדוע אין הוא קובע שעות קבלה קבועות, שבהן יענה לפונים אליו. וענה "יהודי צריך לדבוק במידותיו של הקב"ה. בברכת המזון אנו אומרים "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד, בכל יום בכל עת ובכל שעה". כמו שהקב"ה זן ומפרנס אותנו בכל עת ובכל שעה, ללא שעות קבלה, אף אני איני קובע שעות קבלה".

(אדברה בעדותיך שמות עמוד שג)

רבות מסופר על פקחותו המופלגת של רבה של ירושלים, הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל. והנה, גם בחז"ל מוצאים אנו עסק רב סביב החכמה של בני ירושלים. ויש לבאר ענין זה בהקדם דברי חז"ל (ב"ר נו י) ש'ירושלים' היא מלשון 'יראה שלימה', והלא היראה היא המפתח לחכמה, כמו שנאמר "ראשית חכמה - יראת ה'", ועוד אמרו חז"ל (אבות ג יז) "אם אין יראה אין חכמה", מובן איפוא שיש לירושלים שייכות מיוחדת עם חכמה ופקחות.

ואם כך בכל בני ירושלים, קל וחומר בחכמי ישראל, שהרי "השוחד יעוור עיני חכמים", ומידה טובה מרובה, שדיין הנוהג כדת וכדין זוכה לחכמה ופתיחת עינים. ועל אחת כמה וכמה הדברים שייכים ברבה של ירושלים, שזוכה להארה והתנוצצות מכח בית דין הגדול. ופלא, שהגר"ש סלנט זצ"ל הסתלק לבית עולמו סמוך לפרשת שופטים, בה מאריכה התורה הקדושה אודות כח הבית דין הגדול שבירושלים.

והמקום לעמוד על נקודה יסודית בענין גודל כוחם של דייני ישראל. שהנה אמרו חז"ל (ב"ב יב.) "חכם עדיף מנביא", והבנת הדברים: שכן הנביא זוכה לנבואה בעת שיעלה הרצון לפני השי"ת, ואין אפשרות לזכות בכל עת להשפעת הנבואה. אולם על דייני ישראל נאמר "אלקים ניצב בעדת א-ל", והיינו שבכל עת יכול הדיין לזכות לגילוי חדש של תורה, ל"אלקים ניצב". ובכך "חכם עדיף מנביא".

והדברים שייכים שבעתיים ברבה של ירושלים, שיש לו את הכח של בית דין הגדול שבלשכת הגזית. ובזה יש לבאר מה שמסופר על הגר"ש סלנט זצ"ל, שלא רצה לקבוע זמן ל'קבלת קהל', אלא ביתו היה פתוח תמיד לכל שואל. ולפי מה שנתבאר יש לבאר את המכוון הפנימי בכך - שבכל עת הוא היה מוכן ומזומן להתעוררות בחינת "אלהים ניצב בעדת אל".

דברים אלו שייכים - במידת מה - אצל כל אחד, שהרי כל יהודי צריך להיות ממארי דחושבנא, והיינו לעסוק יום-יום בדין ומשפט, לשום את אורחותיו ולשפוט את מעשיו. ולפי מה שנתבאר נמצא שבכך יהודי ממשיך על עצמו תמיד את השראת השכינה, בבחינת "אלקים ניצב בעדת ק-ל". ועבודה זו היא ענף מעבודת התפילה, ששייכת להשראת השכינה של מקום המקדש, שנקרא 'בית תפילה', ובכל עת יכול יהודי לשפוט את עצמו ולשוח עם קונו, ולזכות בכך להשראת השכינה.

(קול הלשון, שיעור מס' 39077009)

גליון קמ"ט
שנה ד

מעיינות החיים

אמרים נעימים מפז ומפנינים ממעיין מים חיים
בעל שם טוב הקדוש ותלמידיו זי"ע ועכי"א
שנאמרו בנעימה מפי פה מפיק מרגליות
כ"ק אדמו"ר מטעמעשוואר שליט"א

שיעור חומש רש"י

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה (דברים יא, כו)

השפעת הטובה בעולם הזה בכדי שיוכלו לקיים את המצוות

מובא (נפלאות חדשות פרשת ראה בד"ה ראה) בשם אחד הצדיקים זי"ע, לפרש בדברי הכתוב, שאמר '**ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה**', כי '**וקלל"ה**' נוטריקון **ו**'הקרן **ק**'יימת **ל**'ו **ל**'עולם **ה**'בא (פאה פ"א מ"א), והיינו שלא יחשוב האדם כי הברכה שמקבלים בעולם הזה הוא שכר על קיום המצוות, אכן הדגיש הכתוב כי זה השכר אינו כשכר המצוה, שכן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), אלא השכר הוא רק בכדי שיוכל האדם לקיים את מצוות השם יתברך, שכן בכדי שיוכל האדם לקיים את מצוות השם יתברך עליו לקבל כל מיני השפעות, שיוכל לקיים את גופו, ולהחזיק את כל העניינים הנצרכים עבור קיום המצוות, כדוגמת אדם השוכר פועל, אשר נותן לו את כל הצטרכויותיו באכילה ושתיה, למען יוכל לעבוד אצלו כראוי, ולכן הקרן של שכר המצוות עדיין קיימת לו לעולם הבא.

זהו שאמר הכתוב בסמוך (דברים יא, כז) '**את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם**', היינו שמטרת הברכה, אינה כשכר על השמיעה לקול ה' וקיום המצוות, אלא 'אשר תשמעו', בכדי שתוכל לשמוע אל מצות ה' אלקיכם, ולקיים את כל דברי תלמוד התורה הזאת.

זה הוא כדברי **הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע** (נועם אלימלך ליקוטי שושנה בד"ה אשריך)[א] לפרש את דברי המשנה (אבות פ"ו מ"ד) **אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא**, כי הנה בכדי שיוכל האדם לקיים את כל המצוות, זה ייתכן רק על ידי שיש לו מכל טוב וטוב בעולם הזה, לקנות אתרוג ולולב ולישא אשה ולהעמיד בנים, וכלשונו 'על הכל צריך שיהיה לו לצדיק מעות בריווח', ולכן על ידי '**אשריך בעולם הזה**', שיש לו מכל טוב בעולם הזה, יכול הוא לקיים את התורה והמצוות בשלימות, ועל ידי זה הוא זוכה להיות לו '**וטוב לך לעולם הבא**', לזכות לחיי העולם הבא.

בזה מפרש גם כן, כי זהו שאמר '**אשריך בעולם הזה**', כי אשריך הוא לשון דרך, כמו שנאמר (תהלים מ, ג) 'כונן אשורי', שהוא לשון נתיב ודרך, והיינו שהעולם הזה, ריבוי ההשפעה שבו וכל ענייניו, הינם הדרך והנתיב בו יוכל האדם לבוא לידי '**וטוב לך לעולם הבא**'.

את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום (דברים יא, כז)

משפט בני ישראל על פי הזכויות אשר עתידים לעשות

כתוב בספרים הקדושים (כלי יקר דברים יא, כז) לרמז בדברי הכתוב, כי הנה לא אמר '**את הברכה אם תשמעו אל מצות ה' אלקיכם**', אלא '**את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם**', והיינו בזכות השמיעה שתהיה לאחר מכן, אף שעדיין אין בני ישראל שומעים אל השם יתברך, מכל מקום בזכות הקבלה כבר משפיע השם יתברך לבני ישראל כל הטובה והברכה, שכן מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה (קידושין מ.), ולכן על המחשבה עצמה לעשות את הטוב, כבר מקבלים ריבוי שכר, ולעומת זה הקללה הוא רק 'אם לא תשמעו', כי מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה (קידושין לט:), ורק כשיעשו בני ישראל בפועל את מעשי הרע, אז יקבלו את העונש על מעשיהם.

דבר זה שייך ביותר עתה לימי ההכנה לקראת הימים הנוראים, כאשר הביא בספה"ק **רביד הזהב** (פרשת ראה אופן ג') לרמז בתיבת '**ראה**' שהוא נוטריקון **ה**'תחלת **ר**'אש חודש **א**'לול[ב], והוא הזמן בו בני ישראל מתעוררים לתקן את מעשיהם, ומתכוננים לשוב בתשובה שלימה, לקבל על עצמם קבלות טובות, הרי מכוח זה עצמו כבר זוכים בני ישראל לישועה שלימה, ולהיות ראויים לצאת זכאים בדין ביום הרת עולם.

כך הובא בשם **הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע** (ביתו נאוה קודש אלול עמ' נ"ב) לפרש את הכתוב (בראשית לא, כט) '**ואלקי אביכם אמש אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע**', כי הנה **אמ"ש** נוטריקון **ש**'בת **מ**'ברכין **א**'לול, אשר כבר בשבת מברכים אלול '**ואלקי אביכם אמש אמר אלי לאמר**', השם יתברך אומר לס"מ ולכל כת דיליה, '**השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע**', זה הוא חודש בו כל אחד מתקרב אל השם יתברך, וכבר מתכוננים בני ישראל לקבל עליהם את מלכות הבורא יתברך שמו, ושוב אין ביד המקטרג להתקרב אליהם.

ואכן כבר בחודש אלול מתחיל עבודת בני ישראל לשוב בתשובה שלימה, וכמו שהובא (טור ברקת סי' תקפ"א ס"ק א') בשם **האר"י הקדוש**, על הכתוב (ישעיה מג, טז) '**הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה**', **הנותן בים דרך** זה חודש אלול[ג], **ובמים עזים נתיבה** זה ימי החנוכה[ד], אשר מבואר בזה כי תחילת עבודת הימים הנוראים, אשר כידוע גמר החתימה טובה הוא ביום זאת חנוכה, תחילתם כבר בימי חודש אלול, בימי ההכנה לימים הנוראים. ומובא בשם צדיקים זי"ע (עבודת ישראל אבות פ"ג מ"ט) כי אמרו '**דרך**' זה מורה על עבודת התשובה, כי התשובה נקראת דרך, וכמו שאומרים (סדר תחנון) 'ודרך תשובה הורית', וכביכול הורה השם יתברך ונתן לנו את דרך התשובה בחודש אלול, להיות לטוב לנו כל הימים.

בזה אפשר להבין מה שמבקשים בימים הנוראים '**יהי רצון שירבו זכיותינו**', ולכאורה מה פשר בקשה זו, כלום הזכויות יכולים להתרבות מאליהם, מה יש לנו לבקש שירבו, הלוא אם נרבה לקיים תורה ומצוות, ירבו זכויותינו, ואם לא נרבה בעשיית רצון הבורא יתברך שמו אזי לא ירבו זכויותינו, ומה פשר בקשה זו.

רק לפי הנזכר הדבר מבואר, כי עתה בתחילת השנה, בעמדנו על מפתן עבודת הימים הנוראים, מבקשים אנו לפני השם יתברך, כי זכור יזכור את כל הזכויות שנעשה במשך השנה כולה, וזהו שירבו לפניו כל זכויותינו אשר נעשה ואשר נפעל במשך השנה כולה, להיות עולה לו לרצון[ה].

המשך בעמוד הבא

א. **הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע** היה מקפיד בכל יום ללמוד את דברי **הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע** האלו, בכדי להשפיע לבני ישראל טוב וחסד ורוב שפע.

ב. וכפי שהרבו הספרים הקדושים למצוא רמזים בפרשיות אלו על ההכנה לימים הנוראים הבאים לקראתנו.

ג. מעודי תמהתי על מה שמביאים בשם העולם, ללא מקור ברור, כי בחודש אלול אפילו הדגים שבים רועדים, ולכאורה לפי דברי **האר"י הקדוש זי"ע** הרי לנו מקור נאמן לדברים אלו, כי אם 'הנותן בים דרך', הכוונה על ימי חודש אלול, אם כן הדגים שבתוך הים בוודאי רועדים הם.

ד. **הקדושת לוי** (לראש השנה בד"ה הנותן) מאריך לבאר עניין זה בארוכה לפי דרכו.

ה. כעין זה הוא גם כן בימי חודש ניסן, מה שפירשו הצדיקים זי"ע (ילקוט אוהב ישראל פרשת החודש בד"ה החודש) את אמרינו (מוסף לפרשת החודש) '**החודש אשר ישועות בו מקיפות**', שהוא מלשון (אבות פ"ג מט"ז) החנוני מקיף, כביכול השם יתברך משפיע ישועות לבני ישראל בהקפה, אף אם אינם ראויים עדיין לזה על פי מעשיהם, והוא על פי מה שיהיו ראויים לעתיד לבוא.

פנינים על פרקי אבות לשבת זו

אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (פ"ו מ"ב)

חומר עוון ביטול תורה עליו בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה

הגה"ק רבי שמואל די אוזידא זי"ע מתלמידי האר"י הקדוש זי"ע כותב בספרו **מדרש שמואל** (אבות פ"ו מ"ג) באריכות נפלאה על עניין משנה זו, כשבתוך הדברים העלה לדקדק בלשון המשנה, מה הוא שאמר התנא 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה', שלכאורה תיבת 'להם' הוא למותר, ולא היה לו לומר רק 'אוי לבריות מעלבונה של תורה'.

וכתב לבאר בזה, בהקדימו את דברי הגמרא (ברכות ה.): "אם רואה אדם שיסורין באין עליו, יפשפש במעשיו, שנאמר (איכה ג, מ) 'נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה''. פשפש ולא מצא, יתלה בבטול תורה", ודקדק בלשון הגמרא, א' מהו שאמרו 'אם רואה אדם שיסורים באין עליו', שתיבת 'עליו' הוא למותר, שהיה יכול לומר 'אם רואה אדם שיסורין באין', ומובן שהכוונה עליו. ב' כיצד אמרו חכמינו ז"ל 'פשפש ולא מצא', כלום ייתכן אדם שיפשפש במעשיו ולא ימצא בהם שום דבר חטא, הרי מקרא מלא נאמר (קהלת ז, כ) 'כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא'. ג' מה שאמרו 'פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה', והרי דברים אלו סותרים סופם את תחילתם, שכן אם יש לו לתלות את ייסוריו בביטול תורה, הרי יש בידו עבירה גדולה, שכן ביטול תורה עוון פלילי הוא, ומהו שאמרו 'פשפש ולא מצא', הרי חטא ביטול תורה בידו[א].

רק ביאר בזה, כי הנה אמרו חכמינו ז"ל (ויקרא רבה יז, ד) אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה, כי השם יתברך הוא מלא רחמים, ולכן תחילה הוא שולח דבר לאדם בממונו, לאחר מכן בגופו, ורק לאחר מכן בנפשו. משכך, בראות אדם שייסורים באים עליו, היינו תכף באים הייסורים על גופו ממש, שלא כפי הסדר הרגיל שתחילה העונש בא על ממונו, ורק לאחר מכן על גופו, או אז יש לו להתבונן במעשיו, כי בוודאי יש במעשיו דבר חטא ואוון רבתית, אשר יש בה בכדי לשנות את סדר העונש, ולהביא עליו תכף ייסורים על גופו ממש.

א. בספרים הקדושים נאמרו ביאורים שונים ליישב תמיהות אלו, אמנם אנו בדרכו של המדרש שמואל קא עסקינן.

המשך בעמוד ג'

השיעור חודש"י מתקיים מדי ליל שישי בשעה 10:30 המלווה מלכה מתקיים מידי מוצש"ק בשעה 10:30
השיעור פרקי אבות מתקיים בשבת קודש אחה"צ, חצי שעה לפני זמן הדלקת הנרות
בביהמ"ד רח' סוקולוב 7 בני ברק
לשמיעת שיעורים בקול הלשון ישיר 073-3718539 ובקו השיעורים 072-3181833

ענייני ערב ראש חודש אלול

מחילת החטא מכוח הייסורים שעוברים בני ישראל בגלות

בתפילת יום כיפור קטן אומרים בתחילה את הפייט **'יום זה יהי משקל כל חטאתי, בטל במעוטו כדמות ירח, היום לבד מספר זכיותי, ירבה ויציץ ציץ ויהי פורח'**, ולכאורה יש להתפלא בזה, כיצד עם תחילת אמירת הסליחות כבר מכריזים בשער בת רבים כי משקל חטאתינו בטל במעוטו, הרי עוד לא שפכנו תחינה ואמירת ווידוי דברים.

רק אפשר לבאר בזה, על פי מעשה שהיה אצל **הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע**, שהגיע אליו פעם אחת יהודי בערב יום הכיפורים שהגיע ממרחק במיוחד בכדי לראות כיצד הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע עורך את הכפרות, אכן הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע כשראה אותו אמר לו, וכי מה תבקש לראות במעשה הכפרות, הריני עושה כפרות כמו כל איש יהודי באשר הוא, ואם תבקש לראות אם מקפיד אני דווקא על תרנגולת לבנה כמוך, אף זה אינו, שאינני מקפיד בזה מאומה, אלא מה שמביאים לי זאת אני לוקח למעשה הכפרות, ועל כן אין בזה כל עבודה. המשיך הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ואמר לו, כי אם הוא רוצה לראות עבודה של עריכת מעשה הכפרות, יוכל לילך לעיירה פלונית, שם יוכל לעמוד על עבודת מעשה הכפרות אצל בעל הקרעטשמע.

החסיד קיבל את דברי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ונסע לשנה לאחר מכן בערב יום הכיפורים לעיירה פלונית, לראות את עבודת מעשה הכפרות כראוי. בהגיעו למקום נכנס אל הקרעטשמע, שם ראה כיצד ישובים שם הרבה גויי הארצות המשתכרים לעייפה, אך הוא שאל את בעל הקרעטשמע אם יוכל להישאר לנוח בביתו, ואכן הלה הסכים, וכך התיישב החסיד בצד, כשהוא מביט על הנעשה בקרעטשמע. בהגיע חצות היום של ערב יום הכיפורים, עמד בעל הקרעטשמע ושילח את כל הגויים, כשהוא מודיע להם שבדעתו לסגור את הקרעטשמע תכף ומיד, אז נותר החסיד לישב בצד, כשהוא מתבונן במעשיו של בעל הקרעטשמע.

בעל הקרעטשמע ניגש אל מדף גבוה, שם הוריד פנקס עבה, בו היו רשומים כל עוונותיו וחטאיו של השנה האחרונה כקטן כגדול, וכך התחיל להקריא מתוכו את כל מעשיו בשנה העברה, כשהוא אומר שביום פלוני ופלוני חטא בעניין זה וזה, וביום האחר חטא בעניין פלוני ופלוני, ובזה היום נכשל בהרהור, וביום האחר נכשל במעשה, וכך מנה את כל חטאיו אשר חטא. לאחר מכן ניגש והוריד פנקס שני, בו היו רשומים כל העגמות נפש אשר עברו עליו בשנה האחרונה בדקדוק, כשהוא מתחיל לקרוא אף מתוך רשימה זו, הנה ביום פלוני ופלוני הפסיד סכום כסף עצום, וביום זה וזה נפל למשכב, ביום אלמוני נפל בנו לחולי, וכך עמד וקרא את כל המאורעות שעברו עליו בשנה החולפת.

אחר שסיים לקרוא את שני הפנקסים, התחיל לדבר כלפי מעלה, רבונו של עולם, פנקס זה הראשון הכולל בו כל החטאים שחטאתי, הרי כבר קבלתי בעד זה את כל הכתוב בפנקס השני, והוא כל העגמות נפש אשר היו לי בשנה האחרונה, ויצא עניין זה בזה, וכך לקח את שני הפנקסים והתחיל לסבבם מעל לראשו, זה חליפתי זה תמורתי זה כפרתי וכו', כשהוא ממשיך ואומר, רבונו של עולם, אתה מוחל לי על העוונות והחטאים, ואני מוחל לך על כל העגמות נפש שאירעו לי, ואז העמיד שני כוסות משקה האחד עבורו והשני עבור הרבונו של עולם כביכול, ואמר, כי הנה השם יתברך אינו יכול לשתות, על כן הוא שותה את שני הכוסות, ובזה איחל לחיים להקדוש ברוך הוא, על ההתפייסות שהייתה ביניהם.

כאשר חזר החסיד אל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, אמר לו, כי כל הפמליא של מעלה הגיעה לראות כיצד היהודי עורך כפרות, וכיצד הוא מתפייס כביכול עם השם יתברך בתמימות גדולה מעין זו, ונעשה מזה שמחה גדולה למעלה.

והוסיף הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ואמר, כי דוד המלך כבר רמז בתהילותיו עניין עריכת כפרות זה, והוא מה שאמר (תהלים לח, י) **'ה' נגדך כל תאותי ואנחתי ממך לא נסתרה'**, כי הגם אומנם אשר מצד אחד **'ה' נגדך כל תאותי'**, שגלוי וידוע לפניך מה שהרביתי לחטוא ולמרוד נגדך, אמנם בעד זה **'ואנחתי ממך לא נסתרה'**, הרי גלוי וידוע לפניך רוב אנחותיי וייסוריי, אשר יצאו המה בהמה.

על פי זה אפשר לבאר עניין אמרנו בתחילת סדר יום כיפור קטן אודות מחילת העוונות, שכן תחילה מקדימים ואומרים את פרק **'תפלה לעני כי יעטוף'** (תהלים קב, א), בו אומרים בארוכה את כל המאורעות והמצוקות שעוברים על בני אדם, ועל כן אחר שמונים ואומרים את כל העגמות נפש שעברו וחלפו עלינו, שוב יכולים אנו לומר כי נמחלו עוונותינו ואינם, על ידי גודל הייסורים, כידוע שכל הייסורים שעוברים על האדם מנקים ומזככים אותו מעוונותיו.

ומה שמזכירים ואומרים **'יום זה יהי משקל כל חטאתי בטל במיעוטו'**, זה הוא על פי מעשה שהיה אצל **הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע**, שהגיע אליו פעם יהודי והתאונן על כך כי מסובב בייסורים הוא, אמר לו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, כי פעם הגיע יהודי לפני בית דין של מעלה, כאשר לדאבון כל לב היה בעל עבירה גדול, והתחילו להעלות על המשקל את כל העוונות והחטאים אשר הרבה לעשות בימי חייו, ואילו הזכויות היו מועטות ביותר. אמנם תכף הגיע מלאך של רחמים ומיהר להביא את כל הייסורים שהיו לו לאדם בימי חלדו עלי אדמות, והתחילו להעלות על המשקל את הייסורים שהיוו גם כן דברים המטים לזכות, וכך התחילה כף הזכויות לנטות לטובה, אלא שתם עוד הייסורים של היהודי, ועוד היה חסר משהו מן המשהו בכדי להכריע את הכף לזכות. פתח היהודי ואמר, רבונו של עולם, הרי הכל הוא שלך, וכי לא היה לך ליתן לי עוד קורטוב של ייסורים בכדי להיוושע. בזה ביקש הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע לעורר את האדם, כי ידוע ידע אשר לעתיד לבוא כל רגע ורגע של ייסורים מטה את הכף לזכות.

אלא שעדיין בוודאי שעל ישראל להיות מוקף אך טוב וחסד, מכל מקום הייסורים שכבר חלפו והיו, יש לו לאדם לידע כי המה באו לטוב לו, וכמו שאמר אחד הצדיקים זי"ע, כי את הייסורים שכבר עברו עליו, אינו מוכר בעד שום ממון, ואילו הייסורים שאמורים לבוא עליו, אותם אינו מסכים לרכוש בעד שום ממון, כי בוודאי שטובת הייסורים היא בלי כל ערך.

ברם צריכים לדעת, כי בוודאי יש מדריגה גדולה של 'שמחים ביסורים' (שבת פח:), וכמו שאמר רבי אלעזר בן רבי שמעון, אחי ורעיי בואו (בבא מציעא פד:), שהיה מכנה את הייסורים בשם אחים ורעים, לצד שהיה מחבב את הייסורים, שזה הוא מדריגה גדולה מאד, אמנם נראה שעדיין יש מדריגה נוספת של 'שמחים בייסורים', כשהכוונה הוא להישאר בשלימות שמחתו לצד הייסורים, והגם שמייסרים אותו ייסוריו עד מאד, נותר הוא בשמחתו.

כך אומרים בשם **הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע** שכל ימיו היה מדוכא בייסורים, כשתחת עורו היה סובל מפצעי שחין ודלקת, אשר הסבו לו ייסורים נוראים, כשבסוף ימיו אף לא היה יכול לסבול את כובד הבגדים והוצרכו לעשות לו בגדים של נייר. ועם כל זה היה תמיד שרוי בשמחה, וכששאלו אותו כיצד יכול הוא להיות שרוי תמיד בשמחה, השיב ואמר בפליאה, וכי רגע אחד של ייסורים אין האדם יכול לסבול. לתמיהת השומעים ביאר את כוונתו, כי הרי הייסורים שכבר עברו הלוא אינם עוד, ואילו את הייסורים העתידים לבוא, הרי ישועת ה' כהרף עין ויכול להיות שלא יבואו עוד עליו, אם כן אין המדובר רק על רגע אחד של ייסורים, ואת זה יכול עוד האדם לסבול.

אכן, על אף כל זאת, עלינו לדעת כי אין לנו כל השגה כמה נחשב כל מאורע שהאדם עובר בעולם הזה, ולצד זאת לבקש מאת השם יתברך מלא הרחמים, כי כבר עברו בני ישראל די והותר בכל השנים, וכבר הגיע העת להיות טוב לישראל במוחש.

ומעודי רגיל הנני לומר בעניין הברכות והקללות שקוראים בפרשת השבוע, אשר כמבואר בזוהר הקדוש (זוהר חדש ח"א צז:) שהקללות אינם אלא ברכות, אלא שתמיד יש בידינו את הכלל (שבת סג.) כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אך לדעתי הרי את כל הפירוש הפשוט של הקללות כבר קיימו כל ישראל, בפרט לאחר החורבן הנורא בשנות המלחמה האיומה, ואם כן בדורותינו אנו, הפירוש הפשוט של הקללות הוא רק ברכות, לטוב לנו כל הימים.

המשך מעמוד קודם - שיעור חומש רש"י

עניין זה מבואר בהרחבה בדברי **הרה"ק הבני יששכר זי"ע** (מאמרי חודשי כסלו טבת מאמר ב' אות כ"ח) על דברי הכתוב (תהלים קכא, א - ב) **'שיר למעלות אשר עיני אל ההרים מאין יבא עזרי עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ'**, וכפשוטו אין מובן לדברי הכתוב מהו **'אל ההרים'**, מה יש לישא העין אל ההרים בכדי להמשיך ישועה, וכבר עמדו על זה חכמינו ז"ל (בראשית רבה סח, ב).

רק כתב לבאר בזה, כי הנה כשהאיש היהודי נמצא בעת צרה, ודנים אותו בשמי מעלה האם להצילו, הרי בזה מתייחסים גם כן לדברים אשר יוכל לפעול בהמשך חייו, וגם אם אין לו עתה זכות, מכל מקום אם יוכל להיות לו איזה מעשה זכות ברבות הימים, בזכות מעשה זכות זו ימשיכו לו ישועה, לעומת זאת אצל אומות העולם אינם נידונים אלא לפי מה שהם, ואין ממשיכים עליהם זכות לפי מעשיהם לעתיד לבוא.

והנה לכאורה מה פשר הדבר, מה מקום יש לחלק כן בין משפט בני ישראל למשפט אומות העולם, אלא שסיבת הדבר היא, לפי שבריאת העולם הייתה בשביל ישראל (בראשית רבה א, ד), והגם אומנם שעדיין לא היו ישראל בעולם, ועדיין לא קיימו את המצוות, מכל מקום כך הייתה בריאת העולם בעד המצוות שיעשו בני ישראל לאחר מכן, נמצא מתחילת הבריאה היה כבר עניין זה, שאצל בני ישראל מסתכלים על העתיד להיות, וממשיכים עליהם זכות בעד העתיד.

ומצאנו עניין זה בעניין דור המבול, מה שנאמר (בראשית ח, ה) **'בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים'**, והוא ראש חודש טבת, וסיבת הדבר שזכו לתחילת היראות ראשי ההרים, היה זה על ידי שבני ישראל עתידים לקיים בזה היום שני מצוות התלויות בראיה, והם נר חנוכה שאין לנו רשות אלא לראותם בלבד (סדר הדלקת נרות חנוכה), וכן מצות קידוש החודש הנוהגת בראש חודש שהוא על פי הראייה, ובזכות שני מצוות אלו נראו ראשי ההרים. והנה הגם אומנם שעדיין לא נהגו מצוות אלו בימי דור המבול[ו], מכל מקום כבר הועיל זכות זו להציל את נוח ובניו.

זהו שאמר הכתוב **'שיר למעלות'**, היינו שבפרק זה יבואר המעלות שיש לישראל מעל פני אומות העולם, **'אשא עיני אל ההרים'**, היינו לעניין זה של 'נראו ראשי ההרים', אשר בזה התברר כיצד ההנהגה עם בני ישראל הוא על פי העתיד, ואף אם אין עדיין בידם כל זכות, מכל מקום ראויים הם להמשיך עליהם ברכה וחסד על שם העתיד, ולכן **'מאין יבא עזרי'**, הגם שאין דרך מאין יבוא הישועה, מכל מקום **'עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ'**, בטוחים אנו שישפיע לנו השם יתברך שפע רב, כמו שהיה בעת בריאת השמים והארץ, שנברא העולם בזכות ישראל, הגם שעדיין לא היה בידם כל זכות, והוא על שום העתיד להיות.

זה הוא גם כן מדי שנה בשנה, בעת גשתנו לעבודת הימים הנוראים, אשר הוא גם כן באופן זה, שאף שאיננו ראויים עוד לפי מעשינו, מכל מקום בקשתינו שירבו זכויותינו, וזאת על ידי שאנו מקבלים על עצמינו בקבלה גמורה שיש בה ממש, להיטיב את מעשינו בשנה הבאה לקראתנו, ועל ידי זה נזכה להמשיך לנו ישועה ורוב חסד לפי הזכויות שנעשה בהמשך השנה, להשפיע לנו בעד זה כל טוב וחסד, כתיבה וחתימה טובה.

אם כי רגיל הנני להוסיף לזה, כלום יכול אדם לבוא וללוות בכל שנה ושנה מחדש, מתי פורעים אנו חובות הקפה אלו שמבקשים אנו אותם מדי שנה בשנה בימי חג הפסח. אלא תשובת הדבר היא, כי בימים הנוראים מבקשים אנו 'אבינו מלכנו מחוק ברחמך הרבים כל שטרי חובותינו', ובזה מבקשים אנו שימחול לנו על חובות הקפתינו, עד שבשנה שלאחר מכן יכולים אנו לבקש שוב ישועות בהקפה, לנו ולכל בית ישראל.

ו. ובפרט עניין קידוש החודש, אשר גם אם נאמר שקיימו כבר את כל התורה, מכל מקום לא שימשו המזלות בימי המבול (ירושלמי פסחים פ"א ה"א), ולא היה שייך לקדש את החודש על פי הראייה.

הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן אב"ד בארשא זי"ע

כ"ז מנחם אב תרמ"ג

אא"ז רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע רב העיר בארשא[א] היה אבי **הגה"צ רבי ישראל שמעון מאיר**[ב] **וואלדמאן זצ"ל דומ"ץ בארשא**[ג], אביו של **הגה"צ רבי אלעזר אלימלך וואלדמאן זצ"ל מבארדיוב**[ד], חותן זקיני **הרה"ק רבי אהרן אריה מטעמעשוואר זי"ע**, אביו של אאמו"ר זי"ע, על כן לקראת יום הילולא קדישא דיליה, אסדר כמה עניינים מתולדות ימי חייו הנאדרים בקודש.

בית אבותיו

הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע נולד בשנת תק"פ לאביו **הגה"ק רבי מרדכי אריה וואלדמאן זי"ע** שכיהן תחילה ברבנות בהאנשאוויץ, ולאחר מכן כיהן שנים רבות כרבה של העלמיץ, בה תיקן תקנות הרבה להעמיד את הדת על תילה, וכפי הנראה העריכוהו כל בני דורו בהערכה רבה, כפי שנמצא מאמר שלם המתאר את גודל הרושם שהותיר על קהילת העלמיץ בשנות רבנותו[ה].

בהגיעו לפרקו נלקח כחתן אצל **הגה"ק רבי ברוך אברהם בינדיגער**[ו] **זי"ע**[ז] רבה של האנשאוויץ, שהיה מגדולי תלמידי **הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע**[ח], וכן הסתופף בצל **הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע** ובנו **הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ זי"ע**, ובצל הרבה מצדיקי דורו זי"ע[ט], ולאחר הסתלקותם התדבק בכל לב ונפש אל **הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע**, יחד עם ידידו ורעו **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע**, ולאחר הסתלקות הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע הסתופף בצל חתנו **הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע**, ולאחר מכן היה תלמיד מובהק לידידו **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע**[י], כשהיה גם כן בידידות רבה עם בנו **הגה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע**[יא].

א. משנת תרט"ו עד להסתלקותו בשנת תרמ"ג, לאחר שלפני כן משנת תר"ח כיהן כרבה של האנשאוויץ. אודות הרושם האדיר שהותיר **הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע** בעיר רבנותו בארשא, בפעולותיו להעמדת הדת על תילה, ניתן להרחיב עד מאד, ועוד חזון למועד.

ב. שמו היה על שם שלושה מגדולי הצדיקים זי"ע בדורות שלפניו, **'ישראל' על שם הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע**, **'שמעון' על שם הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זי"ע**, **'מאיר' על שם הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרימישלאן זי"ע**, ומפליא הדבר, כי **הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע** לא היה נכד לשום אחד משלושה צדיקים אלו, ועם כל זה ראה לקרוא את שמו על שם שלושה צדיקים אלו, וככל הנראה חזה בקדושתו כי שלושה צדיקים אלו הינם משורש נשמתו, ועל כן קרא את שמו על שמם.

ג. נולד בשנת תרי"א, ויש לציין בזה דבר פלא, כי ידוע אשר **תרי"א** הוא בגימטריא **תור"ה**, **ובספר חסידים** (סי' קנ"ו) הביא, כי **ירא"ת** הוא גם כן **תרי"א**, וכן **גמילו"ת חסדי"ם** בגימטריא **תרי"א** [שם כתב עניין זה לעורר על מציאות זיווגים שיש בהם שלושה עניינים אלו, תורה יראת שמים וגמילות חסדים], אמנם לדרכינו יש לומר, שהיה לו שלושה בחינות אלו בייחוד, תורה יראת שמים וגמילות חסדים. נלקח כחתן אצל **הרה"ק רבי שמואל מפרעמישלא זי"ע**, בנו של **הרה"ק הבני ישסכר זי"ע** וחתן **הרה"ק רבי הירצל'י לאבין מזידיטשויב זי"ע** חתן **הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשויב זי"ע**.

הרה"ק השפע חיים זי"ע היה מכנה את **הגה"צ רבי ישראל שמעון מאיר וואלדמאן זצ"ל** 'די פעטער', כי הרה"ק השפע חיים זי"ע היה נכד **הרה"ק רבי שמואל מפרעמישלא זי"ע**, בהיות אביו **הרה"ק רבי צבי הירש מרודניק זי"ע** חתן **הרה"ק רבי מאיר משולם זי"ע** בן הרה"ק רבי שמואל מפרעמישלא זי"ע.

במכתב אחד כותב הרה"ק השפע חיים זי"ע (מכתבי תורה שפע חיים ח"ב מכתב רס"ג אות ב'): "ועוד שמעתי מהרב רבי ישראל מבארשא הנ"ל (-הגה"צ רבי ישראל שמעון מאיר וואלדמאן זצ"ל) [בהיותי בכפר פנטינא עיירת מרפא הסמוכה לבארשא שבחבל מרמאראש], שהיה מרבה לנסוע לזקיני הקדוש מצאנז, שזקיני הקדוש סיפר לו הרבה מילי דחוכמתא ששמע מפי מהר"ש (-הרה"ק רבי שמואל מפרעמישלא זי"ע). וידוע, שהיה צדיק נשגב וראוי למלאות מקום אביו, אלא שאמר בדרך צחות, שאחיו הגאון הקדוש בעל צמח דוד ימלא מקום אביו, לפי שהוא בטלן, ואילו הוא רוצה להתפרנס במעשה ידיו".

הגה"צ רבי ישראל שמעון מאיר וואלדמאן זצ"ל שימש כדיין בבארשא אחר פטירת אביו **הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע** בארשא, לצד אחיו **הגה"צ רבי משה עזריאל וואלדמאן זצ"ל** שישב על כסא הרבנות, כשלצד זה הסתופף בצל הרבה מצדיקי דורו, תחילה אצל **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע**, אליו נסע שמונה שנים רצופות, שבהם זכה אצלו לקירבה יתירה, ולאחר מכן **אצל הרה"ק הייטב לב מסיגעט זי"ע**, כשהיה חביב ונערץ אצל הרבה מן הצדיקים שבדורו, ביניהם **הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ זי"ע**, אשר כיבדו כרום ערכו, וכפי שהביא **הגה"צ רבי אליעזר פיש זצ"ל ממאטע סאלקא** (נועם שיח עמ' רפ"ג) בנו של **הגה"צ רבי יחזקיהו פיש זצ"ל מהאדאס** שהיה חתנו של הגה"צ רבי ישראל שמעון מאיר וואלדמאן זצ"ל, כי כאשר היה עם זקינו בגרויסוואַרדין וליווהו בביקורו אצל הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ זי"ע, כאשר נכנס זקינו אל החדר, נעמד הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ זי"ע מלוא קומתו, באומרו, מיר זענען אלטע גוטע ברודער.

מתוקף תפקידו היה עומד בפרץ נגד כל פירצה שביקשו לחדש בכרם בית ישראל, וכאשר בזמנו היה הפולמוס בעניין המציצה בפה, אשר היו מתחדשים שטענו כי המציצה בפה סכנה הוא לרך הנימול, יצא קול קורא נגדם, כשבין החתומים הוא הגה"צ רבי ישראל שמעון מאיר וואלדמאן זצ"ל.

ידוע מאמר הצדיקים זי"ע, על לשון התנא **'הוא היה אומר'**, היינו שהתנאים ברום קדושתם, את **'הוא'** מה שהיו הם, זה **'היה אומר'**, דברים אלו היו אומרים ודורשים זאת מאחרים, וכן ניתן לומר גם על הגה"צ רבי ישראל שמעון מאיר וואלדמאן זצ"ל, בנוגע לפירושו (הובא בספר נועם שיח עמ' רפ"ג) על הפסוק (תהלים קז, לט) **'וימעטו וישוחו מעוצר רעה ויגון'**, ואמר כי **'וימעטו וישוחו'**, על ידי שממעטים מלשוחח, ממעטים בדיבור ובשיחה, **'מעוצר רעה ויגון'**, על ידי זה יש כוח לעצור ולעכב פורענות, רעה ויגון, מלבוא על בני ישראל. ואכן הגה"צ רבי ישראל שמעון מאיר וואלדמאן זצ"ל היה מצוין במידה זו, כשהוא מדקדק בכל תיבה ותיבה שהוא מוציא מפיו.

ד. היה איש קדוש באופן מופלג ביותר, למעלה מהשגתינו. נלקח כחתן על ידי **הגה"צ רבי משולם זלמן פרענקיל זצ"ל**, נכד הצדיקים הקדושים **הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע והרה"ק הקדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע והרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע והרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע**.

הגה"צ רבי משה ניישלאס זצ"ל הדיין דשיכון סקווירא, היה מתלמידי **הגה"צ רבי אלעזר אלימלך וואלדמאן זצ"ל**, וזכורני כי פעם אחת הגיע לבית **אאמו"ר זי"ע** על סעודת מלוה מלכה, ושורר לפנינו את הפייט 'אליהו הנביא' למוצאי מנוחה, בניגון שחיברו הגה"צ רבי אלעזר אלימלך וואלדמאן זצ"ל, אשר לא היה מוכר לנו, והיה ניגון נפלא עד מאד, אלא שברבות הימים שכחתי את הניגון. וכן היה כסדר משוחח מגדולת הגה"צ רבי אלעזר אלימלך וואלדמאן זצ"ל, ואמר כי הוא הגיש לפניו פעמים רבות קוויטלאך.

כך גם **הגה"צ רבי שמואל אלכסנדר אונסדארפער זצ"ל ממאנטריאל** היה מתלמידי הגה"צ רבי אלעזר אלימלך וואלדמאן זצ"ל בפרעשבארג, היה זה לאחר שנות מלחמת העולם הראשונה, אז ברח הגה"צ רבי אלעזר אלימלך וואלדמאן זצ"ל לפרעשבארג, שם העמיד תלמידים הרבה, שהחזיקוהו לרבם המובהק, והיו בטלים לפניו בתכלית. הגה"צ רבי שמואל אלכסנדר אונסדארפער זצ"ל היה מרבה לספר על קדושתו וטהרתו של הגה"צ רבי אלעזר אלימלך וואלדמאן זצ"ל.

שמעתי מדודי **האדמו"ר רבי לוי יצחק מטעמעשוואר ירושלים זצ"ל** בשם אמו סבתי ע"ה בתו של **הגה"צ רבי אלעזר אלימלך וואלדמאן זצ"ל**, שפעם אחת בחודש אלול לקח אותה אביה הגה"צ רבי אלעזר אלימלך וואלדמאן זצ"ל אל הנהר, ואמר לה שתראה כיצד הדגים שבים רועדים בחודש אלול, והיא אכן ראתה זאת בעיניה.

ה. מעט מגדולתו יכולים ללמוד מהנוסח המופלג שנכתב על מצבתו: "פה נטמן איש חי ורב פעלים, הלוא הוא הרב הגאון הגדול חריף ובקי בחדרי תורה, נזר החכמים פאר הנבונים, רבים הלכו לאורו, צדיק יסוד עולם, המפורסם בפי כל לשבח ולתהילה, כקש"ת מורנו הרב מרדכי אריה בן הרבני י"א מנחם זללה"ה, שימש בכתר הרבנות פה ק"ק העלמיץ והגליל כ"ט שנים, ועלתה נשמתו בגנזי מרומים ט"ו לחודש אלול תרל"ו לפ"ק".

ו. שם משפחתו מתחילה היה פרענקיל, אלא שכשהגיע להתגורר באונגארין שאלו אותו השלטונות לדבר שם משפחתו, שכנראה מחמת איזה סיבה היה עליו לשנות את שם משפחתו, אלא שהוא השיב בתמימותו ואמר, איך בין דא א גר, היינו שהוא רק גר בעולם הזה, אלא שהם הבינו כי זה הוא שם משפחתו 'בינדיגער' - בין דא גר.

ז. בנוסף לכך אנו נכדים ממנו גם דרך בנו **הגה"צ רבי שמואל זאנוויל בינדיגער זצ"ל** חתן **הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ זי"ע** מזיווגו עם בת **הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע**.

ח. ידוע שאצל **הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע** היו יושבים שבעים צדיקים על שולחנו, שהיו הולכים עם בגדים לבנים, אשר זה היה נחלת המקובלים וגדולי הצדיקים זי"ע בלבד, והמה היו בעלי רוח הקודש, וביניהם היה גם כן **הגה"ק רבי ברוך אברהם בינדיגער זי"ע**.

ט. ביניהם **הרה"ק רבי קלונימוס קלמן המאור ושמש זי"ע, והרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע**, ועוד.

י. **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע** אמר פעם, כי הנה היו נוסעים לצאנז מכל רחבי הארצות, ואף מאונגארין היו מגיעים אליו, ופעם הגיעו אליו מאנשי האנשאוויץ, ואמר לפניהם בתמיהה, אונגערישע נערנים, הרי צדיק גדול יושב בעירם, והנה הם באים אלי, כשכוונתו אל **הגה"ק רבי ברוך אברהם בינדיגער זי"ע**.

יא. הובא בספר צפירת תפארה (עמ' נ"ט), כי בנישואי נכדו **הגה"צ רבי ישראל חיים פרידמאן מראחוב זצ"ל** בעל הספר הנודע **'ליקוטי מהרי"ח'** שהוא ענייני חסידות המסודר לפי סדר השולחן ערוך, שנלקח כחתן אצל **הגה"צ רבי מנחם זאב וויסבערג זצ"ל אב"ד טארקאן** חתנו של **הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע**, עוד השתתף **הגה"ק רבי ברוך אברהם בינדיגער זי"ע** יחד עם **הגה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע**, ובהיותם בדרכם אל החופה הלכו יחד ללוות את החתן לכסות את הכלה עם ההינומא, וכשהגיעו לאולם הנשים, החלו להתווכח זה עם זה מי מהם ייכנס ראשון אל האולם, עד שאמר הגה"ק רבי ברוך אברהם בינדיגער זי"ע להגה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע, כי ממה נפשך עליו להיכנס תחילה, כי אם הגה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע הוא הרב ואילו הוא אינו אלא התלמיד, אם כן שורת הדין נותנת שעל הגה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע להיכנס תחילה, ובאם לדעתו הוא הינו הרב ואילו הגה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע הוא התלמיד, אם כן בגזירת הרב גוזר הוא עליו שייכנס תחילה. למשמע הדברים נהנה

המשך מעמוד א' - פרקי אבות

זהו שאמרו חכמינו ז"ל, אם רואה אדם שייסורים באים 'עליו', היינו על גופו ממש, שלא כפי הסדר שתחילה באים הייסורים על ממונו, או אז 'יפשפש במעשיו', עליו לחפש ולבדוק במעשיו, לבדוק מה דבר חטא גדול יש בהם, שעל כן השתנה סדר הבאת העונש אצלו, להביא עליו תכף העונש על גופו. ולכן אמרו 'פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה', שאם אין האדם מוצא שום דבר חטא ואוון שיכול הוא לתלות בו עונש גדול כזה, המתחיל תיכף ומיד בגופו של האדם, אין זה אלא בעוון ביטול תורה, שהוא עוון פלילי, ובעדו מעניש השם יתברך שלא כאופן הרגיל, להביא תכף את העונש על גופו של האדם, ובלשונו 'ראוי הוא שישתנו עליו סדרי בראשית, להיפרע מן הנפשות תחילה'.

בזה מדוקדק על נכון לשון התנא באמרו 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה', אמר 'להם', היינו לגופותיהם של הבריות, כי מחמת עלבונה של תורה בא על האדם עונש גדול הרבה משאר חטאים ועוונות, להיות העונש בא תכף ומיד על גופו ממש, וזהו 'להם', לגופם ממש של הבריות.

חשיבות התורה רק כשאין ביד האדם כל חטא

מהרה"ק רבי יענקל'ע מפשעוואָרסק זי"ע שמעתי, שאמר בשם צדיקים זי"ע (אמרי יוסף דרושים להקפות הקפה ד' דרוש ג' בשם הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע) לפרש את דברי הגמרא הנ"ל, כי הרי אמר הכתוב (תהלים נ, טז) 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי ותורתי', אשר אין הקדוש ברוך הוא חפץ בתורתו של האדם הרשע.

ולכן אם רואה אדם שייסורים באים עליו, הרי תחילה עליו לבדוק אם יש בידו דבר חטא, כי אם יש בידו דבר חטא והוא רשע, אז אינו יכול לתלות בביטול תורה, כי תורתו של האיש הרשע והחוטא אינה חשובה לרצון לפני השם יתברך, ואין לימוד תורתו זו יכולה להיות סיבה להענישו, אמנם אם רואה שאין בו כל חטא ואוון, או אז ידע נאמנה כי יש חפץ להשם יתברך בתורתו, כי אין זו תורתו של הרשע, ואם כן יכול הוא לתלות את ביאת הייסורים עליו מחמת ביטול תורתו, כי תורתו רצויה היא לפני השם יתברך.

על ידי לימוד התורה נודע לאדם חטאיו אשר חטא

באופן אחר הובא (שיח שרפי קודש ח"ב יסורים אות ה' בשם הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע) לפרש בזה, כי אדרבה בוודאי כל אדם בר דעת המפשפש במעשיו מוצא הוא איזה דבר חטא ועבירה שנכשל בה, כי כאמור אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ולכן אם פשפש אדם ולא מצא כל חטא, זה עצמו הוא סיבה אשר 'יתלה בביטול תורה', כי כמבואר בזוהר הקדוש (ח"ג כג:) אורייתא מודעת ליה חובתיה, שהאדם על ידי שהוא לומד את דברי תורה, רואה הוא את איסורי התורה, ומתוך כך הרי הוא נזכר בכל דברי העבירות אשר חטא ואשר עבר, על כן אם האדם מרגיש בעצמו שאין לו כל דבר חטא, הרי מחמת זה עצמו עליו לתלות בביטול תורה, שאם היה לומד ידע היטב את כל חובותיו אשר חטא, וכי עליו להרבות בתשובה שלימה.

בצל רבותיו

מצעירותו היה מבקש ודורש להסתופף בצל צדיקי דורו, כשתחילה נסע **להרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע**, וכן **להרה"ק הרבי ר' צבי הירש מרימנאב זי"ע**, וכן **להגה"ק האריה דבי עילאי מווישניצא זי"ע**, וכן **להרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע**, כשמכולם קיבל תורה ויראה במידה גדושה, וכן בכל מקום ומקום שהיה מסתופף היה ממלא אוצרותיו בכל מידה טובה.

ביותר התקשר אל **הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע**, אליו התדבק ביותר, ואכן לימים קרא את שם אחד מבניו 'אשר ישעיה' על שם רבו הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע, כשהדבר אף מופיע בספר תשובותיו **צבי וחמיד** (אהע"ז סי' ז'): "שעולה בזכרוני מימי עלומי, כשנסעתי לצדיקי הדור, נסעתי כמה פעמים לראפשיץ".

בצל הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע

אחר הסתלקות הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע, נסע הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע אל **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע**, כשהתקשר אליו בקשר איתן ונאמן, והגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע העריך ביותר את גאונותו, עד ששמעתי **מאאמו"ר זי"ע** שאמר לו הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, כי ידוע שחיבור **הפרי מגדים** על יורה דעה אינו אלא עד סימן קי"ג, ואילו משם ואילך לא חיבר עוד הפרי מגדים את חיבורו, וביקש ממנו הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, שיחבר הוא חיבור על דרך חיבור הפרי מגדים על יורה דעה מסימן קי"ג ואילך. והנה אין אתנו יודע עד מה, מה נעשה בבקשתו זו של הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, אמנם עצם הדבר מורה שראה הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע בהגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, שראוי הוא לאותה איצטלא, ובכוחו לחבר חיבור מעין חיבורו של הפרי מגדים.

❧

בספר **מקור חיים** (אות שמ"ט) הובא, שסיפר **הגה"צ רבי אברהם חיים איינהארן זצ"ל אב"ד מאסיף ובעל תשובות 'עצי העולה'**, כי פעם אחת היה בצל הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, וישב בבית מדרשו, ובפתע נכנס הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע וניגש אליו, ושאל אותו כמה הוא הדרך מבארשא עד לצאנז, וזאת מחמת שמאסיף הייתה על יד בארשא. נענה הגה"צ רבי אברהם חיים איינהארן זצ"ל ואמר, כי ישנם שני דרכים, דרך אחת ארוכה היא יותר, ורעותה קצרה היא הימנה. המשיך הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, ושאל אותו, כמה הוא אורך הדרך כשנוסעים דרך העיר וואלאווע, והשיב לו הגה"צ רבי אברהם חיים איינהארן זצ"ל, כי אורך הדרך באופן זה הוא כך וכך פרסאות. אמנם הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע התווכח עמו, וטען כי אין אריכות הדרך כל כך, וכי הדרך קרובה וקצרה יותר. כמובן שהדבר היה פלא גדול בעיני כל הנוכחים, ובעיני הגה"צ רבי אברהם חיים איינהארן זצ"ל.

לפנות ערב, הגיע הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע לצאנז, ותכף יצא הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע לרוץ לפניו ולקבל את פניו מתוך שמחה רבה. כשלאחר מכן סיפר הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, כי יצא בדרך מבארשא לצאנז, וכאשר עברו דרך העיר וואלאווע טעו בדרכם בתוך היערות, ולא מצאו כלל את הדרך ילכו בה, והיה זה סכנה גדולה מחמת השודדים והליסטים ששוטטו ביער, והנה היה הדבר לפלא גדול בעיניהם, כאשר לאחר זמן מה מצאו את עצמם בקירוב מקום לצאנז, ללא כל הסבר כיצד ייתכן הדבר, והיה זה ממש כקפיצת הדרך, שמעודו לא נסע לצאנז במהירות גדולה כל כך.

בזה הבינו כל הנוכחים את כוונת הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, שבדבריו בירר אודות הדרכים מבארשא לצאנז, והתווכח אודות אורך הדרך, בכדי להמתיק את הדינים מעל הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, והשגיח עליו בעודו בדרך, שחלילה לא יפול בידי השודדים והליסטים.

❧

סיפר **הגה"צ רבי דוד שפערבער זצ"ל מבראשוב בעל תשובות 'אפרקסתא דעניא'**, שהיה ידיד קרוב של **אא"ז הרה"ק רבי אהרן אריה מטעמעשוואר זי"ע**[יב], כי בבארשא התגורר יהודי תלמיד חכם גדול בשם **רבי יהודה מנחם מענדיל כהנא ז"ל**, אשר היה לו זוג תפילין שנכתבו על ידי **הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע**. בסוף ימיו עלה רבי יהודה מנחם מענדיל כהנא ז"ל לארץ ישראל, שם עסק כל ימיו על התורה ועל העבודה, אלא שבניו עדיין נותרו להתגורר בבארשא, לכן בזקנותו כאשר הרגיש שקרב קיצו, הורה לשלוח את התפילין אל בנו שהתגורר בבארשא, אשר עם הגיע התפילין לידו, שלחם לסופר אחד שיבדוק את הפרשיות.

אלא שכאשר בדק הסופר את הפרשיות, נוכח לראות כי חסר אות אחת באחד המקומות, מה שפוסל את התפילין, אלא שמאחר וגלוי וידוע היה לסופר קדושת הפרשיות שנכתבו על ידי הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע, לא רצה לפסול פרשיות אלו, על כן החליט שלא להביע את דעתו אודות הפרשיות, אלא לשלוח את הפרשיות אל הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע רבה של בארשא, שהוא יאמר את דין הפרשיות האלו, ואכן כך היה, כשהגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע רואה את הפרשיות, והבחין גם כן בחסרון אות אחת שבפרשיות אלו, אלא שאף הוא לא מלאו לבו לפסול פרשיות אלו, על כן החליט הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, כי בנסיעתו הקרובה אל **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע**, יקח עמו את הפרשיות ויראה אותם אל הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, אשר בכוחו גדול יוכל להכריע דין פרשיות אלו.

בנסיעתו הבאה של הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע לצאנז, לקח עמו את פרשיות התפילין, והראה אותם לפני הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, אשר קרא אל הסופר הקבוע שלו, ויחד עברו על הפרשיות, כשאף הם נוכחו לראות בחסרון אות אחת שבפרשיות אלו, ושוחחו יחד בדין פרשיות אלו, אך אף הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע לא רצה להכריע בדבר, ואמר, כי לפסול פרשיות של הרה"ק רבי משה מפשעוורסק זי"ע, שנכתבו בקדושה ובטהרה, זה אינו באפשרות, שאין יכולים לומר על פרשיות כאלו שפסולות הם, ואילו להכשיר פרשיות אלו הוא גם כן שלא באפשרי, וממילא אין עצה ואין תבונה אלא להניח פרשיות אלו כרוכות ועטופות אצל הסופר, שלא ישתמשו בהם.

כעבור שנים נפטר הסופר לבית עולמו, ומשראה בנו של הסופר את הפרשיות העומדות כרוכות ועטופות, שלח אותם בשנית לסופר חשוב שיבדוק את כשרותם, ולגודל הפלא נוכח לראות כיצד הפרשיות כולם כשרות ומהודרות ואין חסר בהם ולא כלום, אמנם משראה כי הפרשיות כרוכות ועטופות הבין כי דברים בגו, על כן עלה עם הפרשיות אל הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, אשר זכר את דבר המעשה, ואף הוא ראה ומצא אל נכון כי אין חסר בפרשיות אלו ולא כלום, על כן לקח שוב את הפרשיות עמו בנסיעתו להגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, אשר הביט גם כן בפרשיות אלו, וראה כיצד אין חסר בזה אפילו אות אחת, על כן אמר הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, כי אין זה אלא שהרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע הטריח את עצמו והגיע לתקן את פרשיות התפילין שלו.

באופן כללי היה הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זצ"ל מרבה ליסע אל הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, והיה שוטח לפניו כל עניין אשר התעורר אצלו.

❧

באחד התשובות מביא הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, כי נשאל אודות סופר שכתב תפילין במקום פלוני, ולאחר מכן מצא כי באותו מקום שכב תינוק שהיה על ידו טינוף צואה, ועל כן היה הנידון אם תפילין שנכתבו במקום צואה כשרות.

בתשובתו כותב הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, כי כבר היה אצלו מעשה בעניין בזה בשנת תרי"ט, אודות סופר שכתב פרשיות של תפילין במקום טינוף, והאריך בתשובה ארוכה אודות עניין זה להכשיר תפילין אלו, ולאחר מכן כאשר נסע אל רבו **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע** הציע את כל הדברים לפניו, כי רצה שיהיה לו הסכמה מהגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע על הוראתו, ואכן הסכים עמו הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע להכשיר תפילין אלו.

הרי כי אף שהאריך הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע להוכיח את הדין, מכל מקום רצה שיהיה לו גם כן הסכמה מהגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע על הוראותיו.

❧

שמעתי **מאאמו"ר זי"ע**, כי **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע** היה מרבה להשתעשע ולהתפלפל עם הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, כשהיו מקיימים את דברי הגמרא (קידושין ל:) על הכתוב (במדבר כא, יד) 'את והב בסופה': "אפילו האב ובנו, הרב ותלמידו, שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר 'את והב בסופה', אל תקרי בסופה אלא בסופה".

פעם אחת ראה זאת **הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע** בנו של הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, והדבר לא מצא חן בעיניו, שהגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע יתווכח עם הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע בהתלהבות גדולה כל כך, וחשש לפגיעה בכבודו של הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, על כן ניסה לעורר על כך את הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, אמנם הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע אמר לו, האבער ער איז דאך גערעכט, כי לעולם הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע הוא הצודק בעניין וויכוח זה, אלא שלעניין הפלפול רוצה הוא להמשיך ולהתפלפל עמו.

❧

בזמננו התעורר נידון אודות בניית סוכה בתוך הבית, ושמעתי **מאאמו"ר זי"ע**, כי הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע שאל את **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע** אודות העניין, והשיב ואמר לו, ביי אונז האט מען געוואוסט, אז מ'נעמט ברעטער און מ'מאכט א סוכה, היינו שאנו הורגלנו בכל הדורות שלוקחים דפנות ועושים סוכה.

❧

הגה"צ רבי יהושע דייטש סג"ל זצ"ל אב"ד קטמון מביא בספרו **בית הלחמי** (פרשת וירא בד"ה והוא עומד) ששמע **מאא"ז הרה"ק 'בעל מדריגה ועובד את ה' רבי אהרן אריה מטעמעשוואר זי"ע**, כי פעם היה הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע אצל **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע**, ששאל אותו אם הוא לומד תמיד, והשיב הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, כי לא תמיד הוא לומד. שאל אותו הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע מתי אין הוא לומד, השיב הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע ואמר, כי כשיהודי בא אליו ורוצה שיעשה לו טובה, אז הוא מסייע לו, ואינו לומד. אמר הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, כי את זה ביקש לדעת, אם הוא יודע מתי צריכים לסגור את הגמרא"[יג].

❧

ספר תשובותיו 'צבי וחמיד'

הותיר אחריו ברכה את ספר תשובותיו **'צבי וחמיד'**, שהיו גנוזים שנים רבות בכתב יד, עד שנכדו **הגה"צ רבי ישראל חיים מנשה פריעדמאן זצ"ל ראב"ד סאטמאר** הוציאו לאור עולם בשנים האחרונות, כשעם הדפסת הספר ניכרה ונראתה לעין כל גאונותו הגדולה של הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע, בתשובותיו המלאות בגאונות עצומה, ובחידושיו המופלגים גג על גג.

בין שולחי השאלות לפניו, מוצאים אנו את **הגה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע**, את **הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זי"ע**, וכן **הרה"ק רבי דוד מקשאנוב זי"ע** בנו של **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע** שלח לפניו שאלה בעניין חלוקת הירושה של אביו, ועוד מגדולי הדור ששלחו לפניו שאלותיהם.

וכן ישנם תשובות מפוזרות בספרי השו"ת של גאוני דורו ששלחו אליו, ביניהם **הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע**, **הגה"ק המהר"ם שיק זי"ע**, **הרה"ק הייטב לב מסיגעט זי"ע** בתשובותיו **אבני צדק**, **הגה"ק הבית שלמה מסקאהל זי"ע**, ועוד רבים מחכמי דורו.

כך גם חיבר חיבורים נוספים שנאבדו במרוצת השנים ואינם לפנינו, ביניהם היה חיבור בכתב יד על הלכות טריפות, **והדרכי תשובה** מביאו כמה וכמה פעמים מהכתב יד (ר' סי' נ"ג ס"ק א'; סי' נ"ה ס"ק כ"ה; ס"ק ס"ו; ס"ק קמ"ב).

כך גם חיבר חיבור על התורה, **ובמליצי אש** הביא באיזהו מקומן כמה אמרות טהורות מחיבורו זה.

תולדותיו של הגה"ק רבי יעקב צבי וואלדמאן זי"ע יצאו בספר **'צפירת תפארה'** על ידי נכדו **הרה"ג רבי פנחס קאהן שליט"א** מבארא פארק, כשהספר כולל את כל תולדותיו וכל תהלוכותיו בקודש, והוא מלא מזן אל זן באוצרות נפלאים.

זי"ע ועכי"א

הגה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע עד מאד, ואכן נכנס בראשונה.

יב שמעתי **מהגה"צ רבי יהושע דייטש סג"ל זצ"ל אב"ד קטמון** חתנו של **הגה"צ רבי דוד שפערבער זצ"ל אב"ד בראשוב**, כי פעם אחת היה **אא"ז הרה"ק רבי אהרן אריה מטעמעשוואר זי"ע** על שבת קודש בבראשוב, כשהגה"צ רבי דוד שפערבער זצ"ל אב"ד בראשוב יצא מהתפעלות לנוכח עבודתו הנשגבת של אא"ז הרה"ק רבי אהרן אריה מטעמעשוואר זי"ע, ולא גמר מלדבר גדולות ונצורות אודות שבת זו.

יג יש להסמיך לזה מעשה שהיה אצל **הגרי"ז מבריסק זצ"ל**, שפעם אחת הוצרך לעסוק באיזה עניין של חסד, ושלח את בנו **הגאון רבי משולם דוד סולובייצ'יק זצ"ל** לעסוק בדבר, והיה זה לפלא, שכן הגאון רבי משולם דוד סולובייצ'יק זצ"ל היה נודע בהתמדתו הרבה, והיה יכול לשלוח שליח אחר, על כן תמהו זאת לפני הגרי"ז מבריסק זצ"ל, אשר תכף השיבם דבר, כי אדרבה, בכך ראה הזדמנות ללמד את בנו הגאון רבי משולם דוד סולובייצ'יק זצ"ל את שלמד הוא בעצמו מאביו **הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל**, כי מי שסוגר את הגמרא בכדי לגמול חסד עם האחר, הרי אצלו תמיד הגמרא פתוחה. ואילו זה הפותח גמרא מתוך מטרה שלא לעשות מעשה חסד עם האחר, הרי אצלו תמיד הגמרא סגורה.

© כל הזכויות שמורות למערכת מעיינות החיים • לתרומות הערות והארות וקבלת הגליון 0504169493

כל גליון מתיקות הדף היומי שאתה רואה, מושקע בו בס"ד דמים תרתי משמע
נגע בלבך דבר היופי, סיפור של צדיק טלטל אותך, ורוצה לזכות ליטול חלק בהמשך הגליונות, להצלחה, לרפואה, לישועה, לע"נ
צור קשר 0548470661

מתיקות הדף היומי

גליון שכד
פרשת ראה
כה אב - א אלול תשפ"ו
חולין ק - קו

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

הסיפור המרטיט שסיפר הרבי הקדוש זצוק"ל בסעודה שלישית

רשע גמור שזכה לגן עדן בזכות מסירות נפשו למצוה אחת דרבנן

בשבת אחת בשנת תרי"ד, סיפר מרן הרבי הקדוש השר שלום מבעלזא זצוק"ל סיפור מרטיט זה בסעודה שלישית, ומעשה שהיה כך היה: בעיר סוריז אשר בשכנות לעיר הגדולה לעמבערג, היה גר רופא אחד שלא עלינו סר לגמרי מיהדותו, ונהפך להיות רשע גמור, עד שלא הניח אפילו עבירה אחת שלא עשאה, ולא לתיאבון, רק להכעיס רחמנא ליצלן.

אמנם במצוה אחת דרבנן החזיק עד מאד כל ימיו, ממש בכל התוקף, והוא מצוות נטילת ידים לסעודה, כמו שלימדה אותו אמו בילדותו. וגם עתה למרות שנהפך להיות רשע גמור רח"ל, בכל זאת במצוה יחידה זאת של נטילת ידים לסעודה, המשיך להחזיק בכל תוקף.

פעם אחת היה לו סכסוך עם יהודי אחד בעירו, והלה הזמין אותו לדין תורה אצל רב העיר סוריז, הגאון הקדוש רבי ישראל אב"ד זצוק"ל. אמנם הרופא הרשע הזה סירב להגיע ולציית לדין תורה, ולכן הוציא עליו הרב, כתב חרם ונידוי רח"ל.

פעם אחת הוצרך הרופא לנסוע למרחקים, ובדרך היה מוכרח לעבור בין מקומות ששורצים שם בדרך קבע גזלנים ושודדים, והם מתנפלים על כל עובר ושב, ושודדים את כל רכושו ורוצחים אותו נפש. ופחד הרופא לנסוע שם לבדו, וביקש מחבריו שיבואו ביחד עמו, אמנם שום איש לא רצה לבוא עמו, מאחר שהיה מנודה על ידי רב העיר. בלית ברירה החליט הרופא לנסוע לבדו. הוא לקח כמה סוסים אבירים כדי שיוכל לרוץ עמהם מהר מאד, וכך יסתלק חיש מהר מהמקומות שמסתובבים שם גזלנים ושודדים.

ואכן יצא לדרך לבדו עם הסוסים החזקים שנסעו במהירות הבזק. אחרי שנסע כמהלך שלשה ימים, הרגיש פתאום שאין בו כוח לנסוע עוד, מפני רעבונו הגדול שהציק לו. פנה הרופא כה וכה, ולא מצא שום מקור מים ליטול בהם את ידיו לסעודה, ונזכר שבצד הדרך מוביל שביל אחד לבאר מים. אמנם דא עקא, הדבר ידוע לכולם, שבשביל הזה שוכנים אותם שודדים ורוצחים.

אך היות שכאמור הקפיד עד מאד במצוות נטילת ידים לסעודה, לכן לא רצה לאכול בשום פנים ואופן בלי נטילת ידים. וחשב לעצמו, הרבה עבירות עברתי לדאבוני בחיי, ואילו מצוות כמעט ולא עשיתי, אם כן לכל הפחות במצות נטילת ידים שאחזתי בה היטב, לא ארפנה גם עכשיו.

היצר הרע ניסה להסיתו שהוא נמצא עכשיו במקום סכנה וודאית, ובמצב כזה של פיקוח נפש ממש אינו מחויב בנטילת ידים. אמנם הוא לא שת לבו לדברי היצר, והסכים בנפשו למסור נפשו בפועל למען קיום מצוות נטילת ידים. ואכן הצליח בסוסיו ונסע לשביל ההוא, אשר שם נמצא הבאר מים.

איך שמצא את הבאר, נטל את ידיו ואכל. אם הוא בירך 'המוציא' על אכילתו – אמר רבי השר שלום מבעלזא – זאת לא אדע, אך בכל אופן בלי נטילת ידים לא הסכים לאכול בשום אופן. ואכן את אשר יגורנו בא, תיכף בהתחילו לאכול בתוך היער החשוך, נעמדו פתאום כנגדו לפניו שלשה שודדים מזויינים כשחרביהם שלופים בידיהם. הרופא נבהל עד מאד, ותיכף התחיל לברוח מפניהם במהירות גדולה, עד שבקושי רב ובפחד נורא מצא את עצמו חוץ מהיער, כשכל כולו רועד אימת מות, אולי השודדים רודפים עדיין אחריו.

הוא התחבא באיזה פינה כל שהוא, אמנם פתאום הופיעו השלשה שודדים מדרך לא דרך, ואמרו לו שהם פוחדים שעכשיו ילך למשטרה ויגלה להם מקום מחבואם, ולכן הם מוכרחים לרוצחו נפש, וכך אכן עשו רחמנא ליצלן. ויהי כאשר עלתה נשמתו למעלה, נעשה רעש גדול בשמים על שמסר נפשו כפשוטו על מצוות נטילת ידים. ופסקו, שלמרות כל העבירות המרובות אשר עשה, מגיע לו להיכנס לגן עדן, כשכר על גודל מסירות נפשו, וגם מפני שנהרג על ידי גויים. אמנם השומר בפתחו של גן עדן לא נתן לו רשות להיכנס, מאחר שהיה מנודה על ידי בית דין של מטה.

בלילה ההוא נדדה שנת המלך, מאן מלכי רבנן, אב"ד סוריז הגאון רבי ישראל זצוק"ל כבר שכב על משכבו, ופתאום הופיע לפניו בהקיץ צורתו של הרופא, כשפניו מאירות וקורנות אור. הרופא נתן שלום לרב, וביקש ממנו, רב קדוש, אנא תוריד מעלי את החרם והנידוי ששמת עלי. וסיפר לו את כל אשר נעשה עמו. הרב התפלא והתפעל מאוד מכל הסיפור, וכמובן שביטל תיכף את החרם ומחל לו.

גודל שכרו בזה ובבא

לפני שהרופא נפרד ממנו וחזר השמימה למנוחתו הנכונה, פנה לרב וביקש ממנו שיעשה לו טובה נוספת. הוא מסר לרב סימנים מדוייקים היכן הטמינו השודדים את גופו ואת כל רכושו, וביקש מהרב שימסור ויבקש לבני משפחתו, שיסעו לאותו שביל אשר שם נהרג, ויחפרו קצת שם וימצאו אותו, ויביאו אותו לקבר ישראל בעיר סוריז.

מיד בבוקר פנה הרב לקצין השוטרים וסיפר לו הכל, ואכן קבוצה גדולה של שוטרים הלכו לאותו שביל, ומצאו את הכל כפי הסימנים המדוייקים שמסר הנפטר. הם חפרו והוציאו את גופו של הנפטר ואת כל רכושו, וכן תפסו את הרוצחים והם הודו בהריגת האיש, ותלו אותם על עץ ברחובה של עיר, וכך גם הותרה האלמנה מכבלי עיגונה.

בהלויה שהתקיימה לאחר מכן, התאספו כל בני הקהילה, והאב"ד הגאון רבי ישראל זצוק"ל סיפר להם כל המעשה מהחל ועד כלה, איך שעל ידי מצוה אחת שקיים הרופא במסירות נפש בפועל, מצוות נטילת ידים, זכה על ידי זה לכפרת כל עוונותיו ולהיכנס מיד לגן עדן, למרות שהוא רק מצוה דרבנן, כמו שמבואר בגמרא בדף היומי שלנו (חולין קו.), **'נטילת ידים משום מצוה. מאי מצוה, אמר אביי, מצוה לשמוע דברי חכמים'**. ונעשה התעוררות רבתי אצל כל הציבור בכל העיר לקיום התורה והמצוות. ואף כל הגויים דיברו מהסיפור המזעזע, ונעשה קידוש שם שמים גדול ברבים.

ועתה מורי ורבותי – סיים הרבי הקדוש השר שלום מבעלזא זצוק"ל את סיפורו בסעודה שלישית, תנו לבבכם, אם על מצוה אחת דרבנן נחל האיש עולם הבא, בבחינת 'יש קונה עולמו במצוה אחת', על אחת כמה וכמה אם ישמור האדם לקיים כל מצוה ומצוה בכל פרטיה ודקדוקיה, בוודאי אין שום קץ וגבול לגודל שכרו בזה ובבא.

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של הרבי הקדוש רבי אליעזר זוסיא פורטגאל בעל "נועם אליעזר" מסקולען זצוק"ל, בנו של הגאון רבי ישראל אברהם זצ"ל רבה של סקולען נסתלק כ"ט אב (תשמ"ב)

פעם דרש דודי זקני מצדיקי ירושלים הגאון הצדיק רבי אברהם חיים ברים זצוק"ל, דברים מלהיבים בגודל שבח התורה. בתוך השומעים היה יהודי סוחר, שסיפר אחר כך להגה"צ רבי חיים ברים סיפור נורא: לאחר שחיתן את בתו, היה מאד שמח ונרגש כאשר ראה שחתנו הוא ממש כלבבו, מתמיד עצום בתורה יומם ולילה, וירא שמים גדול, כל עמלו הוא בתורה ולא פסיק פומיה מגירסא, עד שלא האמין בעצמו שאכן זכה למציאה רבה כזאת.

פעם נזדמן לו להיות בצילו הטהור של רבינו הקדוש מסקולען זצוק"ל, ותיאר לו רוב גודל שמחתו וחדוותו, על מה שהשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו זיכה לו בחתן תלמיד חכם כזה, מתמיד גדול ועצום, ולא הפסיק לפאר את החתן, עד כמה הוא באמת מתמיד גדול בתורה בכל עת ובכל שעה.

כאשר גמר לומר את דבריו, שאל אותו רבינו מסקולען בתמיהה, הנה לפי דבריך נראה שהחתן שלך הוא חידוש גדול שאין כמותו. ואיני מבין דבריך, הרי בוודאי אתה יודע שדברי התורה הקדושה הם 'חיינו ואורך ימינו', נמצא שבמילים אחרות אתה אומר בסך הכל, שהחתן שלך ברוך ה' נושם נשימות כראוי, והוא לא פוסק לנשום כראוי בכל רגע, וכך הוא ברוך השם איש חי ובריא כמו כל חי... מה אם כן החידוש הגדול בדבריך, הרי הדבר פשוט הוא, שבלא תורה אין האדם נחשב לבעל חי כלל.

ויהי כאשר שמע זאת דודי זקני הגה"צ רבי חיים ברים זצוק"ל, התפעל עד מאד, ואמר שרואים מזה, עד כמה הרגיש רבינו מסקולען זיע"א בחוש, שלימוד התורה הוא דבר כה הכרחי, ממש כמו אדם הנושם לצורך חיותו. כשם שלא נמצא שום בן אדם שיחליט שלזמן קצר הוא מפסיק מלנשום חלילה, ואפילו לא רק כמה שעות או כמה דקות, כי כל אחד יודע, שאפילו אם יפסיק נשימתו רק כמה רגעים, לא יוכל להמשיך לחיות חלילה. ממש על דרך זה הרגיש רבינו מסקולען בפועל, שהתורה הקדושה היא נשימתינו, ואי אפשר לחיות אפילו רגע אחד בלי לימוד התורה הקדושה.

דרשה בבית המדרש דעעש

בסעודת ההילולא של מרן הרבי הקדוש בעל העטרת צבי מזידיטשוב זצוק"ל אור לי"א תמוז תשפ"ו

ברשות כל הקהל הקדוש הזה. אנחנו זוכים לשבת כאן בסעודת ההילולא של מרן הרבי הקדוש בעל העטרת צבי מזידיטשוב זצוק"ל 'שר בית הזוהר', שאין לנו השגה כלל בגדולתו ובקדושתו. יש צדיקים שנוהגים לכתוב בהסכמות לספרים, 'גם אני קניתי את הספר במחיר מלא, וממני יראו וכן יעשו'. על דרך זה אפשר גם לומר על סעודת הילולא קדישא זו שאתם עורכים, 'ממכם יראו וכן יעשו', לערוך בכל המקומות סעודת הילולא ביומא דהילולא קדישא של רבינו העטרת צבי זצוק"ל.

בזמן הנסיעה מירושלים לסעודת ההילולא פה בעיר הקודש בני ברק, חשבתי לקשר פסוק נורא להילולא קדישא זו, וממש באו לי דמעות בעיניים מרוב ההתרגשות. הפסוק בפרשת השבוע [פרשת בלק], 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו' (במדבר כג, כא), ופירש רש"י, 'לא הביט הקדוש ברוך הוא און שביעקב, כשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהן עוברין על דתו. 'ה' אלקיו עמו' - אפילו מכעיסין וממרים לפניו, אינו זז מתוכן, 'ותרועת מלך בו' - לשון חיבה וריעות'.

עד כמה קיים בעל ההילולא רבינו העטרת צבי פסוק זה, לראות רק את הטוב שבכל יהודי ולא להיפך חלילה, 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל'. וכמו שסיפר הוד כ"ק מרן הרבי מצאנז שליט"א, שפעם הגיע שליח להזכיר בפני רבינו אשה מקשה לילד שהייתה בסכנה גדולה. השליח בכה תמרורים וצעק שמדובר ממש בסכנת נפשות לאשה ולוולד. אמר לו רבינו העטרת צבי, שכדי לפעול ישועה, הוא מוכרח ללכת לטבול בנהר.

ואכן רבינו הלך מיד ביחד עם משמשו אל הנהר, למרות שזה היה בימות החורף ביום קר מאד, כאשר שלג כבד כיסה את כל הארץ, והנהר כולו היה מכוסה בשכבה עבה של קרח וכפור. רבינו ציווה למשמשו לכרות חפירה ובור בתוך הכפור של הנהר, וירד במסירות נפש לתוך הנהר והמים הקרים, והטביל עצמו.

ויהי כאשר גמר לטבול ורצה לצאת מן הנהר, לא מצא את הפתח של החפירה, והבין שהוא נמצא בסכנה גדולה וכמעט שחייו אבודים לא עלינו. והתחיל לומר תהילים ולהזכיר זכות אבות, אך בכל זאת לא מצא עדיין את הפתח של החפירה. עד שרבינו פתח פיו ואמר: רבונו של עולם, הנני מוכן למסור עצמי למות עבור שתי הנפשות של האמא המקשה לילד, והוולד, ויהי רצון שאכן בזכות מסירות נפשי, יצא הוולד בשלום.

כאשר רק גמר רבינו לומר תפילה ובקשה זאת, תיכף ומיד מצא את הפתח של החפירה ויצא מן הנהר בשלום, וחזר לביתו ואמר לשליח של המקשה לילד 'מזל טוב'. ואכן מיד באו ובישרו, שהאשה ילדה בן למזל טוב.

שנים רבות לאחר מכן אמר חתנו של רבינו העטרת צבי, הרבי הקדוש רבי יהודה צבי מראזלא זי"ע, שבשעת מעשה כאשר ראה שחותנו הקדוש הסכים למסור נפשו בפועל עבור הילד, היה בטוח שבוודאי יגדל הילד צדיק גדול ואולי אפילו מלך המשיח בעצמו, אמנם בסופו של דבר הוא ראה להיפך ממש, כשהילד גדל הוא נהפך להיות משומד ומסור לא עלינו, וגרם צרות רבות ורעות לאחינו בני ישראל, ובכל העיר זידיטשוב לא היה עוד פורק עול כמו האיש הזה. ורק אז הבין למפרע גודל האהבת ישראל של חותנו הקדוש, שהסכים למסור נפשו בפועל עבור כל אחד מישראל באשר הוא שם, ולמרות שבוודאי כבר ראה אז ברוח קדשו עתידו הרעה של הילד, בכל זאת מרוב האהבת ישראל שבער בקרבו, הסכים למסור נפשו בפועל למען הצלת חייו וחיי אמו.

ורואים מזה עד כמה קיים רבינו העטרת צבי פסוק זה, 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל', הוא ראה רק את הטוב שבכל אחד מישראל. מורי ורבי אביהם של ישראל מרן הרבי הקדוש הבאר יעקב מנדבורנה זצוק"ל היה אומר לנו תמיד בשם צדיקים, 'מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי', 'יגיעו' הוא לשון נגיעה במקצת, צריכים לזכות לכל הפחות לנגיעה במקצת במעשי הצדיקים. כמה מוסר השכל יש לנו ללמוד מסיפור זה, לראות רק את הטוב שבכל יהודי.

רבינו העטרת צבי זי"ע אמר, שכאשר יעשו סעודת הילולא לכבודו, הוא יגיע בעצמו להיות עמנו כמו בחיים חיותו [כמו שהבאנו בהרחבה בעבר בגליון מתיקות הדף היומי]. נמצא שהצדיק נמצא עכשיו כאן איתנו בבית המדרש, אך כדי לזכות להמשיך את זה לכל השנה, יש לנו ללכת בדרכיו הקדושים, ולראות רק את הטוב שבכל יהודי. אפילו כשרואים יהודי שאינו מתנהג בטוב, אסור לדון אותו חלילה לחוב, ואסור לקטרג עליו, שהרי בוודאי הוא הרבה יותר טוב וצדיק מאותו ילד משומד ומסור לא עלינו שרבינו העטרת צבי מסר נפשו עליו, ואין לנו שום קושי לראות בכל יהודי את החלק הטוב שבו.

ויש לנו להתבונן למה באמת היהודי עושה דבר זה, אולי הוא נמצא במצוקה, אולי הוא זקוק שנעזור לו בהלוואה וכדומה. וכמו שמסופר שפעם היה יהודי מסכן ושבור, שישב פעם בתפילה אפילו בעת אמירת 'ויברך דוד'. אחד מהמתפללים צעק עליו ברבים, וכי אינך מתבייש, הרי צריכים לעמוד ב'ויברך דוד'. אמר לו האיש, זה שלא הכנסתי שום דבר מאכל בפי כבר זה שלשה ימים, לא מפריע לך כלל, ורק מה שאני יושב ב'ויברך דוד' על זה אתה מרעיש עולמות...

כללו של דבר הוא, צריכים לראות, לחשוב, ולדבר, ולעשות, רק טוב לישראל. וכמו שאמר לי כ"ק מרן אדמו"ר מטשאקווע ירושלים שליט"א, דהנה בפסוק נאמר (במדבר י, כט) 'כִּי ה' "דִּבֶּר" טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל' – דיבור בלבד, ואילו אונקלוס תרגם, 'אֲרֵי ה' מַלִּיל לְאַיְתָאָה טָבָא עַל יִשְׂרָאֵל' – הקב"ה דיבר "להביא" טוב על ישראל. ובתרגום אונקלוס מדובר על עשיה בפועל ולא דיבור בלבד. כי בזכות שבני ישראל הולכים בדרכיו של הקב"ה, ומדברים רק טוב על ישראל, זה גורם שהקב"ה יעשה מעשה, ויביא בפועל רק טוב לישראל.

ועל דרך זה צריכים עוד ללכת בדרכיו של הקב"ה, ולקיים כפשוטו הפסוק 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו', וכמו שפירש רש"י, 'ותרועת מלך בו' – לשון חיבה וריעות. לא רק שאסור לראות און ועמל בשום יהודי, רק אדרבה מידה טובה מרובה, צריכים לגשת לכל יהודי בחיבה וריעות, ולהסתכל עליו כאילו הוא מלך, 'ותרועת מלך בו', מאן מלכי רבנן (גיטין סב.).

היום כשמסתכלים במשנה בסוטה (מט:) רואים בחוש שכבר נמצאים בעיקבתא דמשיחא, וכך לשון המשנה: 'בעקבות משיחא חוצפא יסגא, ויוקר יאמיר, הגפן תתן פריה והיין ביוקר, ומלכות תיהפך למינות'. וכל זה מתקיים היום, חוצפא יסגא, והיוקר בכל הדברים האמיר עד מאד, וגם המלכות נהפך למינות לא עלינו, והם מפריעים ממש לבחורי הישיבות ואברכי הכוללים ללמוד תורת ה'.

בזמנו כאשר הרבי הקדוש הדברי יואל מסאטמאר זצוק"ל דיבר מזה תמידים כסדרם, שהממשלה בישראל נהפך למינות לא עלינו, בשעת מעשה זה לא היה כל כך מובן. אך היום כבר רואים את זה כולם בחוש, ומבינים עכשיו למפרע, שרבינו הדברי יואל ראה ברוח קדשו בזמנו, מה שיהיה בעוד ארבעים חמישים שנה.

וכיון שעכשיו אנחנו כבר בוודאי נמצאים בעיקבתא דמשיחא, יש לנו להכין את עצמינו בהכנה דרבה לקבל פני משיח צדקנו, כי בוודאי נזכה לזה תיכף ומיד ממש בסייעתא דשמיא. אך יש לנו לזכור דברי האור החיים הקדוש (פרשת תצוה), 'אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה', ולכן יש לנו להרבות בלימוד התורה כדי לקרב בזה את הגאולה השלימה.

יעזור השי"ת, שזכותו הגדול של רבינו העטרת צבי זצוק"ל יגן עלינו ועל כל ישראל, ושאכן נזכה בקרוב ממש ללכת לקבל פני משיח צדקנו ומלכנו בראשנו, אמן.

באמונתו יחיה

דברי תורה ממורינו המשגיח זיע"א

פרשת ראה תשפ"ו | גליון קמא | יו"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

פרנס החודש - בידך לזכות בזכות גדולה זו להנצחה / לע"נ יקירך

אמונת הפרשה

גודל השפעת המאכלים - על נפש האדם

"זאת הבהמה אשר תאכלו וגו'. אך את זה לא תאכלו וגו' את הגמל ואת הארנבת ואת השפן וגו' ואת החזיר" וגו'. במדרש דרשו אלו ד' בהמות על ד' המלכויות והחזיר הוא אדום ששקול כנגד כולם ולכן נכתב בפסוק בפני עצמו ולא נכלל עם השאר, עיי"ש.

וצ"ב למה בפ' שמיני כשחשב הפסוק את הד' בהמות לא נכתב החזיר בפסוק בפני עצמו כדרך שכתוב כאן בפרשת ראה.

ולבוא אל הביאור. **נקדים להתבונן במבנה הפרשה.** תחילת הפרשה מבואר בה הרבה **אכילות של קדושה**, כמ"ש "והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו' ואכלתם שם לפני ה' אלקיכם" וגו'. ולהלן כתוב "ועשית עולותיך וגו' והבשר תאכל". אח"כ מבואר **האזהרה שלא לימשך אחר דרכי הע"ז של הגוים** וענין נביא שקר המתנבא לעבוד ע"ז ופרשת מסית ומדיח ופרשת עיר הנדחת, ואח"כ **פרשת מאכלות האסורות.** ושוב חוזר לענין **אכילות של קדושה** "עשר תעשר וגו' ואכלת לפני ה' אלקיך" וגו'. ולהלן גבי בכור כתיב "לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה". ולהלן "שבעת ימים תאכל עליו מצות וגו' שם תזבח את הפסח וגו' ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר" וגו'.

וי"ל בביאור הענין כי **ידוע שגדולה ביותר השפעת האכילה על נפש האדם הן בקדושה הן בהפכה ח"ו, יותר מכל מצוה או עבירה, כי מאכלי האדם נעשים חלק מעצמו ובשרו. ויש להתבונן שאם אכילה אחת של איסור שאכל אדם הראשון גרם קלקול כה גדול לכל הדורות עד זמן התיקון, הרי מדה טובה מרובה כמה יש בכח אכילה של קדושה להועיל לנפש האדם לו ולדורותיו** (עיין רש"י ויקרא ה:י"ז).

והנה יש ארבע קליפות טמאות הנזכרים במרכבה דיחזקאל והם מכוונים לארבע המלכויות. וכח טומאתם שורה בארבע הבהמות הנ"ל והם מנגדים לארבע אותיות הקדושות של שם הוי"ה. וכל האיסורים הם סניפים לאלו הארבע, **וע"י אכילתם ממשיך האדם על עצמו כח הקליפות וגורם קלקול האמונה.** והקשה מכולם הוא קליפת רוח סערה המכוונת אל החזיר שהוא קליפת אדום שבו קליפת עמלק המנגד אל האמונה ביותר. והוא מפסיד האמונה יותר מכולם. ויש לרמז בזה **וא"ת החזי"ר** בגימ' **נג"ע בכ"ף יר"ך יעק"ב**. וגם **רו"ח סער"ה** בגימ' **אמ"ת ואמונ"ה** כלומר זה לעומת זה.

והנה יש הרגשה של אמונה בלבותם של ישרי לב, והם מרגישים קשר עם הקב"ה. ובענין זה מבאר **האבני נזר** ההלכה שאשה שנשאת עפ"י עד א' שהעיד שמת בעלה שהתירו לה חכמים לפי שסמכו שאשה דייקא ומינסבא. ואם בא בעלה אח"כ, אם היתה בת לוי קנסוה לפסלה מאכילת מעשר. וצ"ב שהרי בת לוי שזינתה אינה נפסלת מאכילת מעשר, ולמה נקנוס יותר זו שנשאת לאחר בטעות. וביאר האבני נזר כי מה שהתירו לאשה לינשא על סמך דייקא ומינסבא, היינו לפי שיש הרגשה נטועה בלב האשה אל בעלה, ואם לבה נוטה להאמין שמת בעלה יש לסמוך על הרגשתה שאמת נכון הדבר שמת בעלה שאל"כ היתה

המשך בעמ' ב'

אמונת השבת

שבת קודש ראה - התחלת התקופה המכוונת כנגד 'ירושלים'

אם נתבונן בפרשיות חומש דברים נראה דבר נפלא. בחלק הראשון של החומש **מרחיב משה רבינו את הדיבור אודות קדושת ארץ ישראל,** הוא מספר בשבחה ובשבח ז' המינים אשר נשתבחה בהם, מורה לישראל איך לקיים את סדר הכיבוש ואלו מצוות יקיימו בכניסתם לארץ, ואף מספר על התפילות שהתחנן אל ה' בעת ההוא כדי לזכות להיכנס לארץ ישראל.

אך בפרשת ראה רואים אנו דבר חדש, מפרשה זו ועד לסוף החומש נתוסף ענין חדש אשר לא מצאנוהו בפרשיות הקודמות, והוא הדיבור על קדושת ירושלים, **הדיבור על 'המקום אשר יבחר ה' אלוקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם'** (דברים יב, ה). בפרשה זו אף מצווים אנו לעסוק בענין ירושלים ולדרוש אותה תמיד, וכהוראת הפסוק 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', והדבר חוזר ונשנה כמה וכמה פעמים עד לסוף החומש.

את הפרשיות הנזכרות קוראים אנו בקביעות בתקופה שבין ראש חודש אלול - שחל בסביבות שבת פרשת ראה - ובין שמיני עצרת שבו קוראים אנו בפרשת וזאת הברכה, ואין זה דבר מקרי, שכן לתקופה זו ישנה שייכת מיוחדת עם קדושת ירושלים, **כי השפעת ירושלים בחלק המקום נמצאת בתקופה זו בחלק הזמן,** ולפיכך קוראים אנו בפרשיות אלו דווקא בימי אלול ותשרי.

גם הרמז שנדפס בחומשים למספר הפסוקים של פרשת ראה, 'פליא"ה סימן', עולה בקנה אחד עם דברינו הנזכרים. כי לקדושת ירושלים ישנה שייכות עם ענין הפליאה כמאמר הפסוק בפרשת שופטים 'כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך בו' (דברים יז, ח), וכך גם יום ראש השנה הוא מופלא ומכוסה בבחינת 'בכסה ליום חגנו' (תהלים פא, ד), והרי זה בא ללמד כי תקופת הימים הנוראים ופרשת ראה מכוונים כנגד קדושת ירושלים.

(ליל שב"ק פר' ראה תשפ"ג לפ"ק)

שבת מברכין אלול

עס קומט צו גיין א גרויסער גרויסער שבת, 'שבת מברכין אלול'. אין דעם שבת פאנגט זיך אן די הנהגה פון 'אני לדודי ודודי לי', **ס'איז א גרויסע עת רצון, ס'איז א זמן פון אהבה, פון 'הבוחר בעמו ישראל באהבה'.** דער אויבערשטער האט ליב אידן און דאס דרוקט זיך אויס אין די טעג, וואס אין די טעג האט דער אויבערשטער געזאגט 'ולכל העם בשגגה'.

מ'דארף זעהן אויסצונוצן דעם אלול, גרייטן זיך אין די טעג צום נייע יאהר, זאל זיין א יאהר פון גאולה, א יאהר וואס מ'זאל נתעלה ווערן און פארבעסערט ווערן אין אהבה ויראה. **עס קומען גרויסע טעג, מ'קען אסאך אויס'פועל'ן אין די טעג,** מער ווי מ'קען פועל'ן א גאנץ יאהר, דאס איז א זמן פון רצון. דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זוכה זיין אויסצונוצן די טעג ווי ס'דארף צו זיין.

(ליל שישי פר' ראה תשפ"ג לפ"ק)

הגיליון נתנדב ע"י הר"ר יחזקאל שפירא שליט"א
לע"נ אלישבע רחל בת ר' יחזקאל גרשון
נלב"ע כב אב

אמונת הפרשה

המשך מעמ' א'

מרגשת שעדיין חי. ועד"ז שבט לוי לא קלקלו בעגל לפי שהיתה להם כח הרגשה יתירה להרגיש קשר עם הקב"ה, וזה לא הניחם לטעות בעגל. שזהו בחי' לוי כמ"ש "הפעם ילוה אישי אלי". ומעתה אשה זו שנישאת על סמך מיתת בעלה ונתברר שעודנו חי הרי נתברר שהיא מחוסרת כח ההרגשה, ועל כן אינה ראויה לאכול מעשר שהיא זכות מיוחדת לשבט לוי שהם בעלי הרגשה משא"כ אשה זו אין לה הרגשה. ולכן אין דין זה שייך בבת לוי שזינתה במזיד שבזה אין חסרון בכח ההרגשה, עכת"ד.

ועד"ז הוה עובדא **בהרה"ק מלעכוויטש** זצ"ל שהיה תלמיד הרה"ק **רבי שלמה מקארלין** זצ"ל וכשנסתלק רבו ולא הודיעו לו עדיין, הוא הרגיש פירוד בהתקשרותו אל רבו ולא ידע על מה הגיע לו כן. ולא היה יכול ליתן מרגוע לנפשו עד שהודיעו לו מהסתלקות רבו, אז נחה דעתו כי נודע לו סיבת הדבר. ויש לרמז **הפע"ם ילו"ה איש"י אל"י** בגימ' **ואת"ם הדבקי"ם**, כי שבט לוי הם המרגישים הדביקות בהשי"ת, וכדרך ישרי לב בעלי נפש טהורה.

ובזה מבואר סמיכות עניני הפרשה. שאחר פרשת נביא השקר ומסית ומדיח ועיר הנדחת, **שמתעוררת השאלה מאין בא כזאת שינתק איש הישראלי עצמו מהקב"ה** לימשך אחר אלהים אחרים, ואיה ההרגשה הראויה להיות נטועה בלבו. **והתשובה לכך היא לפי שטמטם נפשו במאכלות אסורות** וזה גרם לו הפסד הרגשת הדביקות בהקב"ה **ונתקלקלה אצלו האמונה** ר"ל. כי הם מרכבה לארבע הקליפות הטמאות המנגדים לארבע אותיות הוי"ה. וז"ש "כי מנסה ה' אלוקיכם אתכם הישכם אוהבים את ה' " וגו', היינו אם מרגישים אתם את האהבה והדביקות להשי"ת, ואמה"כ "אחרי ה' אלוקיכם תלכו ובו תדבקון". משא"כ ע"י מאכלות אסורות נופלים תחת שלטון הקליפות ונתעקם השכל ונאבדה ההרגשה. וכידוע מדברי **הרמב"ם באגרתו** לאנשי מדינה אחת ששאלוהו בדבר הוכחות לתחיית המתים, שניכר משאלתם שנאבדה מהם האמונה ע"י שטמטמו נפשותם במאכלות אסורות, ע"כ. **ולכן אחר פרשת ע"ז סמך לענין זה פרשת מאכלות אסורות שזה סיבת הפסד האמונה.** ויש לרמז בפסוק נעשתה **התועב"ה הזא"ת** בגימ' **א"ת ז"ה ל"א תאכל"ו**.

[והנה בפרשת "כי תצא למלחמה על אויבך" פירשו המפרשים שרומז למלחמת היצר. ומפרש הרה"ק מקאצק זצ"ל שאין זה בדרך הרמז כי אם זהו פשוטו של מקרא, ואדרבא המלחמה על האויבים היא מדרך הדרוש, ע"כ. והענין בזה כי ספר דברים היא כולו יראת ה' ואמונה, ומובא שהרה"ק **רבי בונם** זצ"ל היה לומד ספר דברים בתורת לימוד מוסר. ולכן ראוי לפרש בו פשוטו של מקרא של כי תצא למלחמה על אויבך דקאי על מלחמת היצר. ועד"ז י"ל ג"כ בענין הד' בהמות שפירשוהו חז"ל על ד' המלכויות שהם ד' הקליפות, שראוי לפרש שזהו פשוטו של מקרא וכפי דרכנו שהפרשה מבארת שהמאכלות אסורות ממשיכים על האדם כח הקליפות וגורמים קלקול האמונה.]

ומעתה יובן שדייקא בפרשת ראה נכתב בפסוק לעצמו ולא בפ' שמיני, כי בעיקר ההלכה של איסור אכילת הד' בהמות אין יותר קלקול באכילת החזיר, **אלא מצד כח הקליפה שבו יש קלקול יותר בחזיר** שהוא קשה מכולן שהוא כוחו של עשו ועמלק שהוא המנגד העיקרי לאמונה בה'. ולכן דייקא בספר דברים ששם עיקר הפשט מתפרש על כח הקליפות ראוי לכתוב את החזיר בפסוק בפני עצמו מצד שהוא שקול כנגד כולם. משא"כ בפ' שמיני ששם מתפרש פשוטו של מקרא רק על איסור האכילה גרידא ולא על כח הקליפה שבו, לכן אין מקום שם לכתוב את החזיר בפני עצמו.

(ראה תשס"ז, ירושלים עיה"ק)

וצדיק באמונתו

האדמו"ר רבי שמואל צבי מספינקא זי"ע

כ"ז מנחם אב תשנ"ז

א) האדמו"ר רבי הערשלי מספינקא זי"ע היה איש האמת, וחיפש רק את האמת, ולא עשה כל חשבונות אחרים, ולכן כאשר הגיע לאמעריקא אחר המלחמה, התבטל בתכלית לפני הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, והחזיק את עצמו כחסיד של אמת כלפיו.

וזאת על אף שבספינקא לפני המלחמה היה ריב ומדנים עם סאטמאר, וזאת על פי מעשה שהיה, שפעם אחת שאל הרה"ק הייטב לב מסיגעט זי"ע את זקינו הרה"ק הישמח משה זי"ע, כי ידוע מה שאמר על עצמו שהוא זוכר עוד את גלגוליו הקודמים, ואמר שהוא זוכר את גלגולו בדור המדבר, שם זכור לו עוד מחלוקת קורח על משה רבינו, ואמר שהיו שלושה צדדים במחלוקת זו, היו שעמדו לצידו של משה רבינו, היו שעמדו לצידו של קורח כנגד משה רבינו, והיו שעמדו מן הצד ולא התערבו כלל במחלוקת. ושאל הרה"ק הייטב לב מסיגעט זי"ע את זקינו, כי בוודאי היה בין אלו שעמדו לצידו של משה רבינו. אכן הרה"ק הישמח משה זי"ע השיבו, כי הוא היה מאלו שעמדו מן הצד ולא התערבו כלל במחלוקת, וזאת כי אין לנו כלל השגה מי היה קורח, ועד כמה היה אדם גדול, ועל כן לא היה יכול להתערב במחלוקת זו כל עיקר. והוסיף הרה"ק הישמח משה זי"ע ואמר, כי מחמת כך שלא עמד במחלוקת לצידו של משה רבינו, על כן נענש, שיהיה הוא וכל הדורות הבאים אחריו, שרויים תמיד באיזה מחלוקת, ואכן ידוע כמה מחלוקות היו על הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, וכל זה מצד עונש זה. ועל כן היה גם כן מחלוקת בין סאטמאר לספינקא.

עם כל זה, כאשר הגיע האדמו"ר רבי הערשלי מספינקא זי"ע לאמעריקא אמר, וכי מה משמעות יש לכל מה שהיה לפני המלחמה, ומה בכך שהייתה מחלוקת בין אבותיו לבין סאטמאר, הוא אינו רוצה לעשות כל חשבון, אלא הוא מבטל את עצמו בתכלית לפני הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, כשדבר זה מראה ביותר על מידת האמת שהייתה טבועה בו, ועל צדקותו הגדולה.

ואכן הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע חיבב עד מאד את האדמו"ר רבי הערשלי מספינקא זי"ע, והיה מרבה לשבח אותו, כשהוא אומר עליו שהוא הינו א הערליכע ייד, או איש חכם, וכן היה תמיד מושיבו על ידו, להראות את גודל הערכתו כלפיו.

ב) האדמו"ר רבי הערשלי מספינקא זי"ע כאשר הגיע להתגורר בוויליאמסבורג, הציעו לו להתגורר בדירה ברחוב לי עוועניו, על כן הלך לשאול את הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, אם הוא הצעה טובה לעבור להתגורר בזה הרחוב. אמר לו הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, הרי הינך יודע בעצמך מה הוא 'לי' עוועניו, שהרי נאמר (מלאכי ג, יז) 'והיו לי אמר ה', וכן נאמר (שמות יט, ו) 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים', וכן אומרים 'הרי את מקודשת לי', ובזה בירך אותו הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע בברכת הצלחה, ואכן עבר האדמו"ר רבי הערשלי מספינקא זי"ע להתגורר ברחוב לי עוועניו.

בגודל קדושתו היה האדמו"ר רבי הערשלי מספינקא זי"ע הולך תמיד כשעיניו שמוטות בקרקע, על כן לא ראה כלל את איזור מגוריו, אמנם פעם אחת כאשר הוצרך לקדש את הלבנה, נשא את עיניו השמימה, וראה כיצד מול ביתו ישנו בית תיפלה גדול ועליו צלם, כשכמובן הדבר היסב לו צער גדול, שהוא מתגורר ממול לבית טומאה שכזה.

אלא שלמחרת נפל הצלם מן הבית, והגויים ניסו לעשות ככל אשר לאל ידם בכדי להחזירו למקומו, אך בשום אופן לא עלה הדבר בידם, ושוב ושוב נפל הצלם ממקומו, ולא יכלו להחזירו אל מקומו.

(לחיים כ"ז מנחם אב תש"פ)

המשך בעמ' ד'

מכון להוצאה הדשה ומפוארת
של ספרי מהרא"ל צינץ זיע"א

ת.ד. 3498 אשדוד 77134
טל': 08-8648989
פקס: 08-8648686
tzintz@tzintz.org

הארי החי
פנינים נפלאים מתורתו של
המהרא"ל צינץ
הגאון רבי אריה לייב צינץ זי"ע מפלאצק

גיליון שפ"ב, פרשת ראה תשפ"ו

הבטחת רבינו,
מי שישתדל
בהדפסת
ספריו יהיה
לו המחבר
למליץ

על ידי הפרשת מעשרות תושפע הקדשה באדם

עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ... וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ (יד, כב-כג).

עד עתה עסקה הפרשה בביאור קדושת המאכל מן החי. ועתה מבאר הכתוב שגם בצומח צריך להשפיע קדושה כדי שהגוף יהיה ניזון מדבר קדוש. ואמר: "עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר" - שעל ידי עשר (הפרשת המעשרות), תעשר (תושפע הקדושה) בכל חלקי המאכל. ומשום שהאכילה צריכה להיות "לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ" - שתכליתה תהיה לתת לגוף כוח לעבודת ה', ואכילה כזו עליה להיות מדבר קדוש.

(מלא העומר)

ריבוי הדרך מחמת שפע רב וגדל ארץ ישראל

וְכִי יִרְבֶּה מִמְּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ, כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם (יד, כד).

מבאר הכתוב כי ריבוי הדרך יבוא משתי סיבות: האחת, שמרוב ברכה יהיו כל כך הרבה תבואות ופירות שלא תוכל לשאתם; והשנית, כי הארץ, "ארץ הצבי", תגדל ותתרחב, וממילא ירחק ממך המקום. כדאיתא בגיטין (נז, א): "ארץ צבי כתיב בה" - בזמן שיושבין עליה, רווחא.

(מלא העומר)

ג' דברים מרויח הנותן צדקה מרצונו לעומת מי שכופין אותו

נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ (דברים טו, י).

שנינו באבות (פרק ג, משנה ז): "תֶּן לוֹ מִשֶּׁלּוֹ, שֶׁאַתָּה וְשֶׁלְּךָ שֶׁלּוֹ" - התנא מזהיר את האדם כי מן הראוי שייתן צדקה בשמחה ובטוב לבב, כי אם לאו, הרי בין כך ובין כך הכל של ה' יתברך, וכבר נגזר עליו כמה ירוויח וכמה יפסיד בשנה זו. כך מסופר בגמרא על אחייניו של רבי יוחנן בן זכאי, שחלם עליהם במוצאי יום הכיפורים כי יפסידו בשנה זו שבע מאות דינרים. כל אותה שנה היה נוטל מהם כסף לצדקה. לסוף השנה נשארו שבעה עשר זהובים שלא נטל, ואכן בערב יום הכיפורים של השנה הבאה באו שלוחי המלך וקנסום בשבעה עשר זהובים. נמצא שאת שירוויח האדם או יפסיד במשך השנה - כבר נגזר עליו, והשאלה היא רק למה יזכה לתת.

וההבדל בין הנותן צדקה מרצון לבין זה שנוטלים ממנו בעל כורחו הוא:

א. הנותן צדקה מרצון, הוא הנותן מתי שירצה, ולא לוקחים ממנו בכוח ועלולים אף להכותו.

ב. זה שלוקחים ממנו בעל כורחו, אינו יודע כמה לוקחים ממנו, והוא מבוהל כולו שלא ישאירו אצלו מאומה.

ג. בעוד שהנותן צדקה זוכה להתברך בזכות נתינתו, הרי שזה שלוקחים ממנו בעל כורחו למס המלך ושאר נזקים - אין לו ברכה בממונו. לכן הזהיר התנא כי ראוי לתת בשמחה.

הנס בבית המקדש של משתחווים רווחים

שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי ה' רֵיקָם (דברים טז, טז).

שנינו במשנה באבות (פרק ה, משנה ה), כשעלו בני ישראל לרגל בבית המקדש, זכו שיהיו עומדים צפופים ומשתחווים רווחים. ומצינו הטעם שמשתחווים רווחים - כדי שלא ישמע האחד את וידויו של חבירו, ולכן ניצבו בריחוק ארבע אמות זה מזה.

ויש מקום לשאלה: מדוע היו צריכים רווח של ארבע אמות בין האחד לרעהו? הלא הווידוי הוא בתפילת הלחש, ואין האחד שומע את רעהו גם אם יעמדו צפופים.

ויש להשיב על פי המבואר במדרש כי "תפלה בארץ בקול רם ובחוץ לארץ בלחש", וסיבת החילוק היא משום שמבואר בגמרא שהמגביה קולו בתפילה הרי הוא מקטני אמנה, היות שנראה שהוא מתפלל בקול כי בלחש לא ישמעהו ה'. אמנם בארץ ישראל, שהיא מקום השכינה, אין תפילה בקול מורה על חשש פן לא ישמע ה', ולכן אפשר להתפלל בקול. ייתכן שגם במקדש היו רגילים להתפלל ולהתוודות לפני ה' בקול, ולכן היה צורך בנס של "משתחווים רווחים" כדי שלא ישמע כל אחד את וידוי חבירו.

(פניני מהרא"ל - אבות שם)

פניני דרוש

מחיקת השם למען השלום

לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹקֵיכֶם. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה (יב, ד-ה).

רבינו בספר "**מלא העומר**" סמך יפה מקרא זה שדרשוהו לאזהרה שלא למחוק את שם ה', וסמיך ליה "כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֵיכֶם... לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם" - כלומר שמותר למחוק את שם ה' במקום אשר יבחר ה', והוא בבית המקדש. וזהו על פי הגמרא במסכת סוכה (נג, א): כשכרה דוד שיתין, עלו מי התהום ורצו להציף ולשטוף את כל העולם, עד שבא אחיתופל ועשה קל וחומר - מה בסוטה מותר למחוק את השם כדי להשים שלום בין איש לאשתו, לעשות שלום לכל העולם על אחת כמה וכמה שמותר למחוק את השם. והתיר לכתוב שם על חספא ושדי לתהומא וינוח, עיין שם בדבריו המתוקים מדבש.

והוספתי על דברים אלו, שנרמז יפה בטעמי המקרא בפסוק שלפנינו בטעם "תלישא גדולה", "גרשיים", "פשטא", "מהפך", ו"פשטא קטן" - שכן מותר לתלוש ולמחוק שמו הגדול באופן שאדם רוצה לגרש את אשתו מפני שקינא לה (והיא הסוטה) כדי להשים שלום. וכן כשפשטו המים ורצו להפוך את העולם ולשטפו, הותר כתיבת השם על חרס קטן ומחיקתו, וזהו "לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם" - לשו"ם אותיות שָׁלוֹם, והבן.

צמח הצבי (להגה"ח ר' צבי יחיאל מיכל סג"ל מירושלים)

חדש!
ניתן לשמוע בכל שבוע דבר תורה מרבנו המהרא"ל צינץ על פרשת השבוע,
מפי המשפיע הרב הגאון רבי ברוך שוורץ שליט"א
מרבני המכון ומו"ץ באוצר הפוסקים
08-8648989 שלוחה 5

פניני המהרא"ל על פרקי אבות

- פרק ו' -

הסתפקות במועט - תנאי לעמל התורה

כָּךְ הִיא דַּרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה: פַּת בְּמֶלַח תֹּאכֵל, וּמַיִם בִּמְשׂוּרָה תִּשְׁתֶּה, וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן, וְחַיֵּי צַעַר תִּחְיֶה, וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל. אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן - אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ: אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא (אבות ו, ד).

הטעם שיש למעט בתענוגי העולם כדי לזכות לתורה הוא משום שכדי לזכות לדברי תורה צריכים עמל ויגיעה רבים. אך מי שרגיל בתענוגי העולם הרי שהוא מפונק, ויקשה עליו להתאמץ ולעמול כדי לזכות לתורה.

סיבה נוספת היא משום שהמתרגל לתענוגים, נפשו אינה שבעה; לעולם הוא רודף אחרי תענוגים נוספים ותאוות יתירות, שהרי יצר לב האדם רע מנעוריו. והיות שהוא רוצה וחושק באכילת מעדנים ובפינוקים, לא יצליח לעמול בתורה כראוי.

שונה הדבר באדם האמון במידת ההסתפקות - כיוון שאינו חפץ וחושק במאומה מלבד מה שראוי והכרחי ללימוד התורה, הרי שליבו פנוי ללימוד, והוא מסוגל להצטער ולהתייגע בה כדי לזכות לאורה.

ההנאה שביגיעת התורה

כָּךְ הִיא דַּרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה: פַּת בְּמֶלַח תֹּאכֵל... וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל. אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן - אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ: אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא (שם).

יש שואלים: מדוע התנא כופל את המילים "אשריך וטוב לך"? הלא היה יכול לומר: "אם אתה עושה כן, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא".

התשובה היא על פי מאמר חז"ל: "גדול הנהנה מיגיע כפיו יותר מירא שמים" (ברכות ח, א). על מאמר זה מקשים: הלא ברור שהנהנה מיגיע כפיו ואינו ירא שמים - אין זה כלום; ואם הוא גם ירא שמים, מה החידוש בכך שהוא גדול ממי שהוא רק ירא שמים? לכן מפרש ה"כלי יקר" שאין הכוונה להנאה גשמית, אלא כך: "גדול הנהנה מיגיע כפיו" - מי שהוא במדרגה שמתענג ונהנה בקיום המצוות - גדול הוא יותר ממי שמקיים מצוות רק מיראת שמים.

כך יש לפרש את דברי התנא: "אם אתה עושה כן" - שאצלך גדר לימוד התורה והמצוות הם בבחינת "אשריך וטוב לך", שהנך מרגיש הנאה בעצם היגיעה - אז "אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". כמבואר על הנהנה מיגיע כפו, שעליו נאמר: "יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל, אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ" (תהלים קכח, ב) - אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא.

ראיית התנא - שהאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם

הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְאֻלָּה לָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: 'וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי' (אבות ו, ו).

יש להקשות: מנין לתנא שאכן האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם? שמא מכיוון שכך היה המקרה אצל אסתר - שמרדכי אמר לה על בגתן ותרש והיא סיפרה זאת לאחשורוש, הרי שהתגלגל הדבר ובאה אחר כך גאולה לעולם. אבל מנין שתמיד באה גאולה לעולם על ידי האומר דבר בשם אומרו?

התשובה היא כי אסתר העמידה את עצמה בסכנה; אם יימצא שדבריה אינם אמת, הרי שהיא טופלת שקר על שרי המלך, ואיך הסתכנה כך? אלא כיוון שידעה שהאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, סמכה את עצמה על הכלל הזה, ולכן לא חששה - כי ידעה שעל ידי שתאמר דבר בשם אומרו, תביא גאולה לעולם.

פניני ישועות

ההבטחה המשולשת שהביאה שלוש ישועות

לפעמים אדם מוצא את עצמו ניצב מול שרשרת של אתגרים מורכבים, ונדמה כי הוא זקוק למפתח ייחודי שיפתח עבורו כמה מנעולים כבדים בבת אחת. במצב כזה בדיוק היה שרוי **הרב הוס** שליט"א, אשר נזקק נואשות לרחמי שמיים מרובים בשלושה תחומים גורליים ושונים לחלוטין: הוא נזקק לישועה דחופה בעניין שידוך הגון, לרפואה שלמה, וכן לברכה מיוחדת כדי לזכות לפרי בטן ולהרחיב את גבולות המשפחה.

מתוך הבנה כי רק כוח רוחני עצום יכול לבקע חומות רבות כל כך, שם הרב ה. את פעמיו אל ציונו הקדוש של רבנו המהרא"ל צינץ זי"ע. שם, במקום הנשגב המסוגל לעורר רחמים, שפך את לבו בתפילה חמה ובדמעות שליש. ברגע של התעוררות עצומה, קיבל על עצמו הבטחה נחרצת: אם יזכה לראות אור וישועה גלויה בכל שלושת העניינים הללו, הוא ירים תרומה נכבדה ומשמעותית ביותר לטובת הדפסת והפצת ספריו הקדושים של הצדיק.

מה שאירע מאז אותו ביקור נשגב בציון היה למעלה מכל דמיון, כאילו הוסר המסך ושערי השמיים נפתחו לרווחה. בזה אחר זה, בתוך תקופה קצרה ובאורח מופלא, החלו העיכובים להתפוגג. השידוך המיוחל נסגר במזל טוב ובנועם, המצב הרפואי התהפך לחלוטין עם רפואה שלמה ומפתיעה, והשמחה הגדולה מכולן הגיעה כאשר זכו בני המשפחה להתבשר בבשורת פרי בטן לברכה ולקיימא.

לאחרונה הגיע אל משרדי המכון מכתב אישי ומרגש מאת הרב הוס, ובתוכו צורף סכום כסף נכבד ויוצא דופן, כשהוא מקיים במלואה את הבטחתו מתוך הודאה עצומה. "ראיתי עין בעין כיצד בעל השמועה עומד ומליץ יושר עבור מי שמחזיק בתורתו", כתב בהתרגשות. "מי שזקוק לישועות מקיפות מעל לכל חוקי הטבע, ידע כי השותפות בהוצאת ספרי הצדיק היא **המפתח הבטוח** להפוך את הדאגה לשמחה שלמה".

ניתן להזמין חינם את ספרי רבנו לבתי מדרש וישיבות

להשתתפות בהדפסת הספרים לקיום
צוואתו של הגאון זי"ע ולזכות בהבטחתו

08-864-89-89
ארה"ב: 718-2592395

עמוק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מורינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א
ראש ישיבת נחלת תורה וטשכנוב

1 - בהירות בשמעתתא דבבא קמא

גילוי שכינה דבית המקדש וההקדמה בברכות וקללות

א

פר' עקב עניני אר"י ופר' ראה עניני ביהמ"ק

הנושא העיקרי המדובר בפרשתינו הוא בית המקדש בו השרה הקדוש ברוך הוא את שכינתו, החל מהפסוק (יב, ה) 'כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה', וכן 'והיה המקום אשר יבחר ה' אלקיכם בו לשכן שמו שם' האמור לגבי הבאת הקרבנות לביהמ"ק, וכן עוד כמה פעמים מוזכרות המצוות בהקשר לביהמ"ק, וכן בסוף הפרשה נאמרה מצות שלש רגלים שהיא יסוד עיקרי במצות בנין ביהמ"ק, כמו שכתב הרמב"ם בריש הל' בית הבחירה "מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה". והוא עיקר המדובר בפרשתן, בנין בית המקדש חמדת הלבבות לו עיני כל ישראל מיחלות מתי יבנה המקדש במהרה.

ונאמרה פרשה זו אחר פרשת עקב בו היה עיקר העסק בעניני ארץ ישראל, הכניסה לאר"י וקדושתה, ונראה שפרשתינו היא המשך לפרשה הקודמת בענין זה ושני חלקים הם בעיקר ענינו של ארץ ישראל וכמו שיתבאר.

יצי"מ וקרי"ס שני חלקי הגאולה

מצאנו ביציאת מצרים שנחלקה הגאולה לשני חלקים, יציאת מצרים וקריעת ים סוף, שעד אחר קריעת ים סוף לא היו בני ישראל גאולים והיו משועבדים לפרעה ולמצרים עד עברם את הים, וכנאמר 'ויושע ה' את ישראל ביום ההוא', משמע שעד היום ההוא לא נושעו עדין.

יצי"מ ייעודה להכנס לאר"י

אך לכאורה במטרת הגאולה נראה סתירה בין המקראות שבגאולה ביצי"מ למקראות האמורות בקריעת ים סוף, שהרי ביציאת מצרים נאמר שהתכלית היא שיעלו בני ישראל ויבואו לארץ ישראל, כאמור בפרשת בא במקראות העוסקות בגאולה שהיתה ביום טוב ראשון של פסח; "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב" (שמות ו, ח), "ואומר אעלה אתכם מעני מצרים... אל ארץ זבת חלב ודבש" (שם ג, יז).

קרי"ס ייעודה בנין ביהמ"ק

ואילו בקריעת ים סוף מדובר אך ורק על הייעוד שיבואו לבנות את בית המקדש; "זה א-לי ואנוהו" ומתרגמינן 'אבני ליה מקדש', "נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעזך אל נוה קדשך", ופירשו במכילתא וברמב"ן ועוד ראשונים ש'נוה קדשך' היינו ציון - בית המקדש, הרי שעיקר הגאולה - 'עם זו גאלת' היתה על מנת שיבואו אל נוה הקודש בביהמ"ק, ואף כשהוזכר בשירת הים ענין הכניסה לארץ ישראל לא נאמר אלא כאמצעי לבואם אל ביהמ"ק, שנאמר "תבאמו ותטעמו בהר נחלתך" - "מכון לשבתך פעלת ה' מקדש".

ב' שלבים בהשלמת הגאולה

אך הביאור הוא שישנם שני שלבים במהלך הגאולה, שהגאולה היתה כלידת עם ישראל מחדש ונוסדה אז קומת בני ישראל בקומה של גאולה, ובייסוד הקומה ישנם שני חלקים, החלק הראשון היה ביצי"מ שנפרק עול השעבוד מעל צווארם וזה היה עבור החלק הראשון שיבואו אל ארץ ישראל, אבל השלמת הגאולה היא בזה שיבואו אל בית המקדש.

והטעם בזה הוא כמו שכתב הרמב"ן (בהקדמתו לחומש שמות) שפרשיות המשכן נכללו בחומש הגלות והגאולה, כיון שלא היתה הגאולה שלמה עד שחזרו למעלת אבותם, דהיינו שהגלות היתה ירידת בני ישראל ממדרגתם והגאולה היתה תיקון לכך וחזרתם למדרגתם, והלא טרם ירידת האבות לגלות היתה השכינה שרויה ביניהם תמיד כמ"ש במדרש (ב"ר מז, ו) 'האבות הן הן המרכבה', וכשירדו בנ"י לגלות נסתלקה מהם השראת השכינה, וכל עוד לא חזרה השראת השכינה לתוכם בשלימות לא חזרו למדרגתם הראשונה ולא נשלמה הגאולה.

על כן בהשלמת הגאולה בקריעת ים סוף כשנגאלו ישראל ויצאו לגמרי משעבוד מצרים היה המכוון בגאולה לבוא אל השראת השכינה בתוך בנ"י כאמור 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'.

פר' עקב כנגד יצי"מ ופר' ראה כנגד קרי"ס

אף הכניסה בפועל לארץ ישראל נחלקה לשני חלקים אלו, חלק הכניסה עצמה לאר"י וחלק בנין בית המקדש, ובפרשת עקב נאמר ענין הכניסה לאר"י עצמה ובפרשת ראה פורש החלק השני והנעלה בהשראת השכינה הק' בבית המקדש בו בחר השי"ת 'לשום את שמו שם' 'לשכן את שמו שם'.

ב

מה ענין הברכה והקללה לביהמ"ק

אולם ראשית פרשתינו צריכה ביאור, אחר שנתבאר שעיקר ענין פרשתינו הוא בית המקדש בהשראת שכינתו יתברך בו, מה ענין הברכות והקללות לזה. ורש"י פירש שהברכה והקללה האמורות כאן הן הברכות והקללות שצוה השי"ת לאמר בהר גריזים והר עיבל, והיינו מה שקבלו בני ישראל את התורה בכניסתם לארץ ישראל על ידי כריתת ברית בינם לבין הקב"ה באלה ובשבועה את הברכה אם ישמעון בקול ה' ואת הקללה אם ח"ו לא ישמעו, ולכאורה צריך ביאור היאך מהוה ענין זה הקדמה לשאר הענינים האמורים בפרשה.

קרי"ס הכנה למתן תורה

ונראה על פי מה שנתבאר שפרשתינו עוסק בהשלמת מעלת בני ישראל בכניסתם לארץ ישראל בהמשכת השראת השכינה הק' לתוכם בביהמ"ק, והוא מכוון כנגד חלק קרי"ס בהשלמת הגאולה. וקריעת ים סוף היתה זיכוך לבנ"י כהכנה שעל ידה היו מוכנים לקבלת התורה כדאיתא בספה"ק (עי' רסיסי לילה אות נב, שם משמואל ויחי תרע"ד ועוד), דהיינו שבקריעת ים סוף שבו נתגלה השלמת הגאולה בייעודה לביאת בנ"י לבית המקדש בו תתגלה השראת שכינתו ית' בשלימות, היתה ההכנה למעמד הר סיני וקבלת התורה.

מעמד הר סיני נמשך לביהמ"ק

כי מעמד הר סיני עצמו הוא סוד ענין בית המקדש, שבהר סיני גילה הקב"ה אלקותו יתברך לכל העולם והשרה שכינתו על ההר בתוך כל ישראל במדרגה עליונה, והשראה זו המשיכה אחר כך להיות במשכן ובביהמ"ק, כמו שכתב הרמב"ן בפר' תרומה "וסוד המשכן הוא שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר", הרי שהגילוי שהיה בהר סיני היה אותו הגילוי שבא אחר כך בביהמ"ק.

'ראה אנכי' מהדו"ב למעמד הר סיני

על כן כשבאה התורה לצוות על עניני ביהמ"ק וקדושתו באה תחילה בראש הפרשה להמשיך חידוש אור קבלת התורה, וזהו ענין 'ראה אנכי נותן לפניכם היום' וגו', והיה משה רבינו אומר כן וממשיך בזה אותו הכח שהיה במעמד הר סיני.

והביאור בזה הוא כמו שנתבאר שבמסירת הברכה והקללה היתה קבלת התורה עם ברית בין ישראל להקב"ה, ונמשך בזה אותו הגילוי שהיה בהר סיני. וכן הוא העומק במאמר הצדיקים עה"פ 'ראה אנכי' שיראו תמיד את מאמר ה' 'אנכי ה' אלקיך' (עי' בסה"ק בת עין בפרשתן ד"ה וזהו שנאמר), כי בקרא ד'ראה אנכי' אכן נמשך כחו של מעמד הר סיני, וכל זה נאמר כאן דוקא משום שלצורך המשכת השראת

השל"ס מתקיים מדי שבוע בביהמ"ד ברחוב יחזקאל פינת ישא ברכה | תפילת מנחה 10 דקות אחר זמן הדלקת הנרות

השכינה בגילוי העצום שהיה בבית המקדש היה נצרך לעורר מקודם את קדושת השראת השכינה שהיה בהר סיני.

ג

במ"ת היו כאיש אחד

עוד עומק נראה שנמשך לבני ישראל במסירת הברכות והקללות ממעמד הר סיני. בהר סיני באו בנ"י למדרגה שהיו כולם כאיש אחד בלב אחד כמו שפירש רש"י הפסוק (שמות יט, ב) "ויחן שם ישראל נגד ההר" - 'כאיש אחד בלב אחד', והיה זה משום שבאותה שעה פסקה זוהמתן של בנ"י בבואם אל הר סיני ובטל כח החומר והיו כולם רוחניים שלא שלט בהם כח הגוף אלא כח הנשמה, וכשמתגלה כח נשמות ישראל ואין הגוף חוצץ נמצאים כולם אחד, כיון שבנשמות ישראל כולם אחד.

כשבאו לאר"י חסר זה

אולם עתה כשבאו בני ישראל להכנס אל אר"י והתעתדו לחיות בו חיי המעשה, ומהם נעדרת לכאורה אותה התעלות שהיתה לבנ"י בהר סיני, שאף שיבואו לבית המקדש בו יהיה גילוי כבוד ה' כמו שהיה במעמד הר סיני, מכל מקום מצד בנ"י יחסר כח זה שלא יהיו מופשטים מכח הגוף בהתגלות כח הנשמה בלבד.

הברכות והקללות במנין המצוות

ונראה שזאת המדרגה נתן להם הקב"מה על ידי הברכות והקללות. כי הנה מצאנו שהרס"ג מנה מצות מסירת הברכות והקללות במנין תרי"ג המצוות - "לכרות בברכות וקללות בריתות ארבעים ושמונה", וכן כתבה הבה"ג במנין המצוות, והרמב"ם (שורש ג) השיג שאין המצוה נוהגת לדורות, והיאך תמנה במנין המצוות שנוהגות בכל דור, ולא מנה הרמב"ם מצוה זו במנין תרי"ג.

בהר גריזים ועיבל נעשו ערבים זל"ז

והגרי"פ פערלא בביאורו לספר המצוות לרס"ג (מנין ס"ה הפרשיות פר' נז) יישב שיטת הרס"ג והבה"ג על פי המבואר בסוטה (לז:) שבהר גריזים והר עיבל נכרתו ארבעים ושמונה בריתות ועיקר בריתות אלו לא באו אלא לחייב את כל ישראל לקבל עליהם כל אחד ואחד מהם ערבות בעד כל אחד מישראל בקיום כל המצות האמורות בתורה - ללמוד וללמד לשמור ולעשות, והוכיח כן עוד באריכות מדברי הראשונים שערבות כל ישראל זה לזה התחדש במסירת הברכות והקללות בהר גריזים והר עיבל.

כאן קבלו גילוי כח הנשמה המאוחדת בכל ישראל

ועומק ענין הערבות הוא שבשרשן כל ישראל הם אחד, והוא משום שמצד נשמתן כולם אחד ואין כל חוצץ בין אחד מישראל לחבירו, ולכך מחוייב כל אחד לחבירו בדין ערבות, וכן ביאר הרמ"ק בסה"ק תומר דבורה (פ"א ד') שענין הערבות שרשו במדת 'לשארית נחלתו' דהיינו שכל בני ישראל הם כשארי בשר כביכול להקב"ה, והיינו שנשמת כל ישראל היא חלק אלו-ה ממעל, ואם כן יש לכל אחד בנשמתו חלק מנשמת חבירו וכשחוטא האחד מלבד אשר הוא פוגם בעצמו פוגם הוא גם בחלק אשר לחבירו בו, ובדין ערב הוא לו.

כשמסר הקב"ה ענין זה לבנ"י קודם כניסתם לארץ ישראל נתן להם בזה את אותו הכח והמדרגה שהיו בהר סיני שיהי בידם להתרומם ולהתעלות מעל גבי החומר והגוף ולהדבק בפנימיות קדושת נשמתם הטהורה שמקורה באלקותו יתברך בעצמו, ולכך נאמר ענין זה בריש פרשתן כהקדמה לעניני בית המקדש בו נשפע המשך השראת השכינה ממעמד הר סיני.

(מתוך של"ס ה'תשפג)

הרי"ף; מורשתו, פועלו ומפעליו (כ)

המאפיינים של פירוש הר"י מלוניל כפירוש על התלמוד בסדר הרי"ף

כפי שהזכרנו, ישנם שני מיני פירושים על הרי"ף, יש פירושים הבאים לפרש את דברי הרי"ף, ויש פירושים הבאים לפרש את התלמוד, אלא שמכל סיבה שהיא חובר הפירוש במקביל לרי"ף, אמנם אין מטרת הפירוש לפרש את הרי"ף, אלא לפרש את התלמוד.

ישנם מאפיינים רבים עד מאד בפירוש הר"י מלוניל, המוכיחים, כי יסוד הפירוש לא חובר כלל על הרי"ף ומתוך מטרה לפרש את הרי,ף, אלא מדובר בחיבור על התלמוד שחובר על סדר הרי"ף.

נציג בקצרה אחדים ממאפיינים אלו.

א' כידוע חיבור הר"י מלוניל מיוסד כשני חיבורים, אשר ייתכן מאד שהתחברו בנפרד, אלא שלימים חיברם הר"י מלוניל יחד, והם פירוש המשנה ופירוש הגמרא. מאחר ואין עיקר מגמתינו בידיעת פירוש הר"י מלוניל עצמו, אלא ביחס לחלקו בבית מדרשם של הרי"ף ומפרשיו, על כן לא נעסוק בעניין זה המצריך מאמר בפני עצמו, לעמוד על צורת חיבור שני חיבורים אלו. הנצרך לענייננו הוא, כי במקומות רבים, חלוקת המשניות שבפירוש המשנה אינה עולה בקנה אחד עם צורת חלוקת המשניות על ידי הרי"ף, השונה אף היא בכמה מקומות מחלוקת המשניות שבמהדורות התלמוד שלפנינו.

ב' ישנם משניות או קטעים בגמרא שלא הובאו על ידי הרי"ף, ועם כל זה הר"י מלוניל מתייחס אליהם ומבארם, בייחוד כשמדובר בפרקים שלמים שהושמטו על ידי הרי"ף שלא הביא כידוע עניינים שאינם נוהגים רק בזמן הבית.

ג' הרי"ף כמעט ואינו מוזכר בחיבורו של הר"י מלוניל, ובאופן כללי הר"י מלוניל כמעט ואינו דן בחידושיו של הרי"ף במקומות הדורשים זאת.

חוקרי תורתו של הר"י מלוניל מצביעים על מקור המוכיח פרשנות זו, כי אכן חיבור הר"י מלוניל לא חובר כלל על הרי"ף, אלא הוא פירוש התלמוד על סדר הרי"ף, והוא בדברי רבי דוד הכוכבי בעל ספר הבתים, הכותב בהקדמתו: "והרב רבי יהונתן הכהן מעיר לוניל, חיבר פרושין כסדר הלכות הרי"ף", הרי בפירוש כי החיבור הוא 'פרושין **כסדר** הלכות הרי"ף', ולא 'פירושי הלכות הרי"ף'.

דבר זה עולה בקנה אחד עם המציאות, בה רואים כיצד הר"י מלוניל בחיבורו מרבה להעתיק מדברי רש"י, ופעמים אינו אלא מעתיק את דברי רש"י בשינויים קטנים, וכל זאת משום שתכלית החיבור היה כפירוש על התלמוד, ועל כן היווה רש"י מקור נאמן לחיבורו, בהיותו חיבור על התלמוד ולא על הרי"ף.

הר"י מלוניל והרמב"ם

עם סיום הידיעה לדמותו של הר"י מלוניל, אי אפשר שלא להזכיר את הקשר שהיה בין הר"י מלוניל ובין הרמב"ם, קשר שבא לידי ביטוי בחליפת מכתבים בין הר"י מלוניל והרמב"ם, כשהר"י מלוניל מעלה בשליחות חכמי לוניל תמיהות שונות שהתעוררו להם בלימוד ספר משנה תורה של הרמב"ם, כשהרמב"ם כותב לו באגרתו (אגרות הרמב"ם מהדורת שילת ח"ב עמ' תצ"ט - תק"ז): "מודיע אני משה אליך הרב הכהן רבי יהונתן, כי בעת שהגיע אלי כתבך ושאלותיך, שמחתי בהם שמחה גדולה, ואמרתי לנפשי, ברוך ה' אשר לא השבית לך גואל, וידעתי שהגיעו דברי למי שידע עניניהם ויבין מצפוניהם, וישא ויתן בהם כראוי, ואמרתי לנפשי, הרי זה לך למשיב נפש ולכלכל את שיבתך, וכל אשר שאלת יפה שאלת, וכל אשר הקשתי יפה הקשית, אל תירא כי אתך אני".

בתחילת האגרת כותר הרמב"ם לר"י מלוניל תוארי שבח מופלגים: "מי זה בא מאדום, חמוץ בגדים מבצרה, זה הדור בלבושו, צועה ברב כוחו, ורוח נדיבה רוחו, וכריח שדה אשר ברכו ה' ריחו, ולמלחמות התורה חגר חרבו ותפש שלחו, ועל כסא התלמוד מושב מנוחו, הוא הרב הנערב, כמים קרים בים שרב, עמוד המערב, הנחמד מזהב ומפז רב, רבי יהונתן הכהן, סגלת החכמים, בן כבוד גדולת קדושתו מרנו ורבנו דוד זכרונו לברכה, יהי אלוקיו עמו למושיע, ובכל אשר יפנה ירשיע [על פי לשון הכתוב (שמואל - א יד, מז), והכוונה שיחייב וירשיע את הרשעים וינצחם], מאת הנכסף לראותך, המשתעשע בבינתך, השמח בחברתך, המתפלל תמיד להתמיד שלותך, ולהרבות טובתך, ולהאריך בטוב ימותיך, משה ברבי מימון זכרונו לברכה".

יצוין עוד, כי רבי דוד הכוכבי בהקדמתו לספר הבתים כותב על הר"י מלוניל: "והשיב על ההשגות שהשיג הראב"ד על דברי הר"ם, לבאר ולהעמיד דברי הר"ם", הרי שהיה חיבור של הר"י מלוניל ליישב את דעת הרמב"ם, ואם כי חיבור זה אינו בידינו, מכל מקום היה זה לפני בעל ספר הבתים [היה אפשר לומר, כי אם חיבר חיבור על סדר הרמב"ם ליישבו, אם כן ייתכן שחיבר גם כן חיבור על סדר הרי"ף ליישבו ולבארו, אלא שרבי דוד הכוכבי בעל ספר הבתים, הוא הכותב בנשימה אחת, כי החיבור הוא 'פירושין כסדר הלכות הרי"ף', ולא חיבור לפרש את הרי"ף].

גליון
מורקחת חיים
ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורו השבועי של
מורינו הגאון הגדול רבי **חיים אלעזר וויס** שליט"א
גאב"ד ביתר עילית

ראה
תשפ"ו

מצות עליה לרגל

המנ"ח מצוה תפ"ט מביא מהטו"א שאפשר לקיים המצוה של הבאת הקרבן ראי' ע"י שותפות, אך לכל אחד ואחד צריך שיהי' שיעור של מעה כסף, ולענ"ד דמלשון הרמב"ם משמע שהשיעור של מעה כסף הוא בהקרבן ולא מה שהבעלים צריכים להוציא מכיסם, דז"ל הרמב"ם {בפ"א ה"ב} הראי' והחגיגה אין להם שיעור מה"ת שנאמר איש כמתנת ידו, אבל מדברי סופרים שלא יהא ;קרבן; עולת ראי' פחות משוה מעה כסף, ושלמי חגיגה לא פחות משתי כסף, משמע שהשיעור שנתנו חכמים הוא בהקרבן, א"כ אם אפשר לצאת גם ע"י שותפות, לכל אחד מהשותפין אפשר שיהי' להם אפי' שו"פ.

ברמב"ם ה"א כותב מי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה, לא די שלא עשה מצות עשה, אלא עובר על לא תעשה, שנאמר ולא יראו פני ריקם, בלח"מ שם מביא מהסמ"ק שרק אם לא הביא הקרבן גם בימי התשלומין, וכותב שזה כונת הרמב"ם שדוקא אם לא הביא בימי התשלומין, אך אם הביא בימי התשלומין תיקן את הלאו.

אך האמרי ברוך בחגיגה {דף ד בד"ה דקי"ל} מדייק ממה שהרמב"ם {הלכה ד} כותב מי שלא הקריב ביו"ט הראשון עולת ראיתו ושלמי חגיגתו הרי זה מקריבן בשאר ימות הרגל, שנאמר שבעת ימים וכו', משמע מדבריו שלא מתקן את הל"ת רק שמועיל על החיוב הקרבן ולא על עבירת הלאו.

אך לא זכיתי להבין, דהא כל החיוב להביא קרבן עולת ראיה הוא רק מהלאו של ולא יראה פני ריקם, ואם לא מתקן הלאו מהיכ"ת יהי' חיוב ואת"ל שהחיוב נובע מהשיעבוד להביא קרבן, כמו שהיורשים חייבים להביא, כדאיתא בירושלמי הובא בכס"מ {בהלכה י}[א] א"כ הרי גם אחר יו"ט מחויב להביא הקרבן, ולמה כותב הרמב"ם דיכול להשלים כל ז', הא אפי' לאחר הרגל מחויב להשלים.

ועיין בטור אבן {בדף ד} שמדייק מלשון הרמב"ם הזה {בהלכה ד} שכותב, הדין של תשלומין רק על ההקרבה משמע שעל עצם הראיה לא מועיל תשלומין, ואם לא התראה ביו"ט הראשון אין לו תשלומין להיראות בשאר הימים, רק אם עלה לרגל ולא הביא הקרבן מועיל לתשלומין והוא חולק על הרמב"ם דגם מצות ראיה אפשר להשלים כל השבעה ימים.

והנה נחלקו הרמב"ם והטו"א אם עלה לרגל בלי קרבן ראיה אם קיים מצות ראית פנים, דמלשון הרמב"ם הנ"ל{בה"א} משמע דאם לא הביא קרבן ראי' לא קיים העשה כלל, אך הטו"א {בדף ד.} חולק ומביא מהתוס' דס"ל דקיים העשה רק עובר על הלאו, וכותב הטו"א דגם אם נסביר שקיים העשה, מ"מ אם אין לו קרבן לא אמרינן דעשה בראית פנים ידחה הלאו של לא יראה פני ריקם, משום דאין עשה שבמקדש דוחה ל"ת [ב].

[ועל עצם היסוד של הטו"א דס"ל דאפי' אם הלאו מיוחד על העשה ג"כ אמרינן עדל"ת הגרעק"א בפסחים {דף מט.} מביא מהצל"ח שחולק וס"ל דבכה"ג לא אמרינן עדל"ת, לכן כשצריך לשחוט פסחו ויש לו חמץ בביתו לא אמרינן שהעשה של הפסח ידחה הלאו של לא תשחוט משום דהלאו מיוחד על העשה.]

ובמנ"ח כותב שהנפ"מ בין הרמב"ם והטו"א יהי' אם נראה בעזרה ולא הביא קרבן, כשמשלים אם צריך עוד פעם להתראה בעזרה, דלהרמב"ם חייב להתראה עוד פעם, דראי' בלי קרבן אין לה שום משמעות ולהטו"א סגי אם יביא קרבן להשלמה.

ועוד נפ"מ אם יכול לכתחילה לצאת יד"ח מצות עליה לרגל כשיכנס לעזרה בלילה או בשבת, שאינו יכול להביא קרבן וממילא אין איסור של ולא יראה פני ריקם, דלהרמב"ם אין שום ענין ואינו מקיים שום עשה בזה, כיון שלא מביא קרבן, אך להטו"א מקיים המצוה ולא עובר על הל"ת.

ולענ"ד צ"ע דלא מיבעי' להטו"א נראה, דכיון דאית להקרבן תשלומין כל ז' אם לא הביא הקרבן עד תשלום החג, דיעבור על לא יראה פני ריקם, ואפי' כשנראה לא הי' בידו להביא הקרבן, מ"מ כיון שהי' בידו להשלים לאחר החג ולא השלים דיעבור, אך אפי' להרמב"ם דאם נראה ולא הביא הקרבן לא קיים העשה כלל, מ"מ כיון שיכול להשלים כל ז' גם כשבא ולא הביא הקרבן, אם יבוא אח"כ יקיים העשה והל"ת.

ומוכרח לומר כן לשיטת הטו"א דהביא ראי' {בדף ?} דגם בלילה אפשר לקיים העשה מהא דהגמ' {בדף ?} אומרת דהשנה של שלש רגלים מתחיל מאורתא, דהיינו אם התראה בעזרה בלילה כבר מחויב להביא הקרבנות מדכתיב ולא יראה פני ריקם, הרי שגם אם התראה בלילה מחויב ועומד להביא הקרבן והיינו כיון דאית לי' תשלומין.

ובשיטת הרמב"ם אפשר דהמנ"ח ס"ל כהאמ"ב הנ"ל, דאין תשלומין על ראיה בלי קרבן וא"כ ה"נ י"ל דאין תשלומין משלימין את הראי', א"כ לא יצא יד"ח ראי' כיון שהיא היתה בלי קרבן.

ונהגו רוב כלל ישראל הגרים בארץ ישראל לעלות בזה"ז לירושלים למקום המקדש זכר להעליה לרגל שהי' בזמן המקדש, והמקור הוא בהר"ן בריש תענית על מה שגם בזה"ז קבעו שאלה רק בז' מר חשון דגם לאחר החורבן הי' רגילים להשלים מכל סביבות ירושלים לעלות לרגל כמו שנוהגים גם בזמן הזה.

עיין בכפתור ופרח {סי' ?} שכותב ב' טעמים על המנהג, או שעושים זכר למקדש או מטעם נפש כדי שיזכרו את החורבן ויתפללו על בנינה, וראיתי מקשים על טעם הב' דהא אסור להצטער ביו"ט.

ונראה דלא קשה כלל, דהא בתפילת מוסף שתקנו התנאים, גם אומרים מפני חטאינו גלינו מארצינו וכו' ומזכירים צער החורבן, גם יוקשה, אך מתפללים ומצטערים על חורבן הבית, על כרחך דאם על ידי הצער יתפללו ויתקבלו תפלותינו ויבנה ביהמ"ק הי' כדאי הצער, וכבר מצאנו דוגמא לזה דמותר לסוד הפנים משום דאע"פ שצער הוא לה עכשיו, שמחה לאחר זמן, ושמחת יו"ט יהי' כפול ומכופל, ה"נ אע"פ מצטערים כשרואים החורבן, מ"מ על ידי זה יתפללו והי"ת יבנה בית מקדשו, נקיים שמחת חג ביתר שאת וביתר עוז ויהי' שמח לאחר זמן.

א. ומה שתמה המנ"ח למה הכס"מ מביא מן הירושלמי והא גם בבבלי בקידושין {דף יג.} איתא כן גבי יולדות, דהיורשים מביאים הקרבן גם כשלא הפרישה מחיים, ונראה דבלי הירושלמי היינו מחלקים, דדוקא ביולדות שגם אחרי מיתה עדיין יש לה שם קרבן יולדות שהתחייב בה בשעת הלידה ולכן החיוב נשאר גם לאחר מכן, אך בעולת ראי' כשעבר הרגל כבר אינה עולת ראיה, דהחיוב העולה להביאה בשעת הראיה וכן כל הז' עדיין יכול להשלים, אך כעבור היו"ט כבר אין זה עולת ראי' והי' ה"א שאין שוב שיעבוד, לכן מביא מהירושלמי שמ"מ חייב להביא קרבן עולה אפי' שאין זה עולת ראיה ודו"ק.

ב. ועיין שם באריכות באמר"ב.

ולענין לעלות בלילה לכותל המערבי, בפשטות תלוי בהנ"ל, אם בזמן הבית היו יוצאים יד"ח ראי', דלהמנ"ח תלוי בפלוגתת הרמב"ם והטו"א, דלהרמב"ם שלא יצא יד"ח בזמן הבית בלי קרבן, גם בזה"ז אף שאין קרבן, מ"מ כיון שעושים זכר למה שהי' בזמן המקדש ואז לא היו עולים בלילה, גם היום צריך להראות ביום, אך להטו"א שיוצאים יד"ח בלילה, ה"נ בזה"ז אפשר לעלות בלילה, ולפי מה שהעלינו בפשטות לעיל גם להרמב"ם אפשר לעלות בלילה, כיון שבזמן הבית הי' אפשר להשלים הקרבן כל ז'.

ונראה עוד נפ"מ בין שיטת הרמב"ם והטו"א אם היו חייבים לעלות לרגל בזמן נוב וגבעון, דעיין במנ"ל {בריש הלכות קרבן פסח פ"א ה"ג} דס"ל דגם בבמה גדולה לא הקריבו יחידים רק נדרים ונדבות ולא חובות, א"כ לשיטת הרמב"ם לא הי' כלל חיוב לעלות לרגל בזמן נוב וגבעון, אך להטו"א הי' חיוב עכ"פ להראות בעזרה.

ועיין במכות {דף י} שדרש על מזמור שיר המעלות לדוד שמחתי שדוד המלך ע"ה אמר לפני הקב"ה, רבש"ע שמעתי בנ"א שאומרים מתי ימות זקן זה ושלמה בנו עתיד לימלך ויבנה בית המקדש ;ונעלה לרגל; משמע דבזמן גבעון לא היו עולים לרגל, ומאידך בירושלמי במסכת חגיגה {פ"ב ה"ג} אמר ר"י בר בון רשב"ל הוי עבר קמי סודרא ושמע קול קרא ההן פסוק, ויזבח לה' זבחים ויעלו עולות למחרת היום ההיא, אמר מאן דמפסיק לה כב"ש מאן דקרי כולהו כב"ה, ניחא עולות למחרת היום, ושלמים אין שלמים באים כב"ש, אמר ר"י בי רב בון דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננים והקריבו למחר. הרי מוכח להדי' שהיו כלל ישראל עולים לרגל בגבעון, דהא בשעת פטירת דוד המלך ע"ה הי' המשכן בגבעון.

אך להנ"ל ניחא לשיטת הרמב"ם דנחלקו שתי הסוגיות, אם הקריבו חובות בבמה גדולה, דהסוגיא במכות ס"ל כהתנאים שלא הקריבו וממילא לא היה שום חיוב לעלות, והירושלמי הרי ס"ל דהקריבו גם חובות של עולות ראיה בבמה גדולה ולכן היה חובת ראיה. ועיין במנ"ל בפ"א מקרבן פסח שמביא ראיות שרוב התנאים ס"ל שלא היו יחידים מקריבים חובות גם בבמה גדולה, אך נסתפק שם אי עולות ראיה קרוי קרבן יחיד או שמא כיון שכל ישראל חייבים להביא הוי כקרבן ציבור.

והראה לי ידי"נ הגאון ר' יהושע רוטנברג שליט"א, דבתוס' חגיגה {דף כו: ד"ה כלי} מוכח דעלו לרגל בזמן נוב וגבעון, דהתוס' הקשו שם דלמה לן קרא השלחן הטהור דהיו מגביהים השלחן לעולי רגלים, משום דהשולחן הי' כלי עץ העשוי לנחת, והא היה מטלטל כל הארבעים שנה במדבר, ותי' דהקרא צריך בזמן שכבר הי' השלחן בשילה ובנוב וגבעון ובבית עולמים, הרי מפורש שהיו עולים לרגל בזמן נוב וגבעון, והיו מגביהים השלחן להראות להם ראו חיבתכם לפני המקום.

או"ל על פי מש"כ התוס' ביומא {דף ו:} דקרבנות יחיד הבאים בכנופיא אף למ"ד שטומאה הותרה בציבור מ"מ קרבנות היחיד הוי דחויה ועיין בתוס' שם {דף ז.} בד"ה כיון. שכותבים דמה"ת בודאי הותרה מ"מ מדרבנן הוי דחויה ועיין בשאג"א סי' ל"ח שכותב שנחלקו ר"י ורבנן דר"ש בסנהדרין דף י"ב אי קרבן יחיד כגון פסח הוי כקרבן ציבור והותרה וממילא אין מעברין השנה בשביל זה או שנחשב מדרבנן לקרבן יחיד וממילא מותר לעבר השנה משום טומאה, והטעם דאמרו רבנן שנחשב לקרבן יחיד כותב שם שגזרו חז"ל שמא יבא להקריב קרבן יחיד שלא קבוע לו זמן בטומאה. וא"כ מה שנסתפק המנ"ל בפ"א דקרבן פסח אי עולת ראיה הוי כקרבן יחיד ולא קרב בבמה גדולה או כיון שבא בכנופיא הוי כקרבן ציבור, תלוי בהמחלוקת תנאי בסנהדרין י"ב אי גזרו רבנן שיהיה נחשב לקרבן יחיד או לא. ולפי"ז ניחא ליישב הסוגיות שלא יהיה סתירה שהירושלמי קאי לר"י שהוי כקרבן ציבור וממילא קריב בבמה אך הבבלי קאי לרבנן דר"ש דס"ל דמדרבנן הוי כקרבן יחיד וממילא לא קריב בבמב ופטורים מן ראיה.

והא שנתבאר לעיל דלפי הרמב"ם פשוט, דבנוב וגבעון אם לא הקריבו עולת ראי' שהי' פטורים לעלות לרגל, כיון שהבאת הקרבן הוא תנאי בעלי' לרגל, י"ל שאף שבזמן ששייך להביא קרבן הוי הקרבן תנאי במצות ראי', לכן כשהתראה בעזרה בלילה לא קיים כלל המצוה וכהמנ"ח, מ"מ זה דוקא במקדש שהי' שייך לקיים המצוה ביום עם הבאת הקרבן, לזה בא הכתוב ולא יראה פני ריקם, דהיינו כיון ששייך להביא קרבן הזהיר הכתוב שכל שנראה בעזרה ולא הביא קרבן, שבא ריקם לא קיים המצ"ע, אך בנוב וגבעון שלא הי' שייך כלל להביא הקרבן לא קאי על זה האזהרה, שלא יבוא ריקם, ממילא מקיים המצוה ומוזהר להראות בעזרה אפי' בלי קרבן.

ובזה הי' מדויק, דבפרשת משפטים, ובכי תשא כשהקרא מזהיר שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך לפני האדון ה', לא כתוב במקום אשר יבחר, ולא כתוב ולא יראה פני ריקם, רק בפרשת ראה כתוב במקום אשר יבחר, ושם כתוב האזהרה של ולא יראה פני ריקם, היינו משום דבפרשת משפטים ובכי תשא דהחיוב קאי על גם גלגל ונוב וגבעון שלא הי' המקום בבחירה, ממילא לא יכלו להביא קרבן ראי', הי' הציווי להראות גם כשבא ריקם, אך בפרשת ראה שקאי על שילה ובית עולמים, שזה הי' מקום של בחירה מאת ה' אשר יבחר, אז כבר נצטוינו ;ולא יראה פני ריקם;, ולהרמב"ם אם לא הביא קרבן לא קיים כלל המצוה ודוד"ק.

ולפי תוס' שחיוב ראי' לא קשור עם הבאת הקרבן, נראה עוד ליישב הגמ' במכות שלא יהיה סתירה להירושלמי, על פי מש"כ באבנ"ז {או"ח סי' של"ו} דמה שאמרו בגמ' פסחים שמי שאין לו קרקע פטור מן ראי', לא שפטור לגמרי, אלא אין לו חיוב לעלות לפני החג וכשמגיע החג הוא אנוס כיון שהוא רחוק מירושלים, היינו דמצות ראי' מתחיל רק בבוקר של החג ואז הוא אנוס, אך מי שיש לו קרקע מתחיל החיוב בשעה שעוזב קרקעו ובוטח בהי"ת שיתקיים ולא יחמוד איש ארצך בעלותך לראות, משמע שאז מתחיל המצוה של עליה לרגל וזה לפני יו"ט, ממילא הפטור של אין לו קרקע הוא פטור בעלי' לפני יו"ט, אך מי שנמצא כבר בירושלים חייב לראות כיון שהוא לא אנוס עיי"ש ודו"ק.

וא"כ י"ל שההבטחה של ולא יחמוד איש ארצך כתוב על שילה, דהא כתיב בפרשת כי תשא כי אוריש גוים והרחבתו את בגולך וגו', ולא יחמוד איש ארצך, וזה רק אחרי שיתקיים השבע שחילקו אך כשהמשכן הי' עדיין בגלגל ואז הי' למשכן דין במה גדולה, לא נאמרה הבטחת הקרא, וי"ל שזה לא דין בזמן, כיון שעדין לא נתקיים כי אוריש, דאפי' כבר הי' באמצע השבע שנות שחולקו וכבר נתיישבו במקומות רחוקים, מ"מ כל זמן שלא גמרו החלוקה לא הובטח ולא יחמוד איש ארצך, וי"ל שזה דין במקדש שרק במנוחה ונחלה הובטח לנו שלא יחמוד איש ארצך.

ולפי"ז כלל ישראל שהי' בגבעון בשבועות היו צריכים לקיים מצות ראי' וקרבן, אך לעלות לרגל ממקומות אחרים לא הי' חיוב, דהוי כמו שאין לו קרקע שהחיוב מתחיל רק בחג בבוקר והוי אנוסים, וזה מה שדוד המלך ע"ה אמר שמחתי באומרם לי שלמה המלך יבנה בית הבחירה ;ונעלה; לרגל, דעצם העלי' יהי' מצוה אפי' לפני יו"ט וממילא כל כלל ישראל יקיים מצות ראיה, כיון שיבנה בית המקדש.

ובזה הבחינה הי' אפשר לומר, דכיון שלא הובטח ההבטחה של ולא יחמוד איש ארצך, היו אנוסים מלעלות מחמת חשש נזק והוי כיותר על חומש מנכסיו שלא מחויבים לעלות, לכן רק כשיבנה ביהמ"ק ויובטח שלא ניזוק ע"י העלי' לרגל אז כולנו נעלה לרגל ודו"ק.

ואפי' נימא דלא כחידושו של האבנ"ז, שהחיוב של המצוה מתחיל רק בשעת החיוב, היינו מעה"ש של החג, מ"מ עצם העלי' לרגל נאמר רק אחר הרחיב ה' את הגבול, כמ"ש בקרא ועל זה אמרו שאחרי בנין בית הבחירה יהי' המצוה בעצם העלי', וזה מה שאמרו ;ונעלה; לרגל, עיין בריטב"א {סוכה כה:} דעצם העלי' בהדרך הוי מצוה.

שוב ראיתי שמדקדק מאוד בקרא, דכתוב ולא יחמוד איש ארצך ;בעלותך; לראות פני ה' אלוקך, ורק כאן נאמר בדין הראית פנים שזה בדרך **עליה** לרגל ורק בירושלים שהוא גבוה מכל ארץ ישראל נתקיים בעלותך, ואפי' בשילה לא נתקיים בעלותך לראות פני ה', א"כ מפורש שרק בירושלים נאמר ההבטחה של ולא יחמוד איש את ארצך ולא בנוב וגבעון ולא בשילה, לכן אפשר לומר שלא הי' חיוב לעלות לפני הרגל עד בנין הבית בירושלים לפי האב"נ, או שלא הי' עצם העלי' מצוה עד ירושלים וכנ"ל ודו"ק.

ובדרך דרוש אמרתי ליישב הגמ' במכות על פי מה שפי' המצודת דוד, פרק שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי וגו', עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים. ופי' שמרוב המון לא יוכלו להכנס לשערים, אעפ"כ ממשיך ששם עלו שבטי קה להודות לשם ה', דהיינו שכולם נכנסו ביחד בעזרה והי' מקום לכולם, וזה היה אחד מן העשרה ניסים שנעשו בביהמ"ק, זה עדות לישראל שהשכינה שורה בתוכה, היוצא מדבריו שהנס הזה שכל כלל ישראל הי' יכולים להיכנס לתוך העזרה, שהמקום שכלל ישראל הי' לה רשות להיכנס הי' ברוחב י"א אמה וברוחב קל"ה, ומליוני יהודים נכנסים לשם ביחד הי' דוקא בירושלים בבית עולמים, ובנוב וגבעון לא הי' הנס הזה, לכן ניחא הפי' מה ששמעתי בנ"א אומרים דשיבנה בית הבחירה אז נעלה ברגל כולנו ביחד, משא"כ כהיום אף שעולים לרגל מ"מ עשו חלוקה ותור שבכל שבעת ימי הרגל כל אחד יכנס בתורו ודו"ק.

השיעור מתקיים מדי שבוע בליל שישי בשעה 10:15 בהיכל בית מדרשנו 'אור משה' רחוב יסוד העבודה 4 גבעה ב' ביתר עילית
אפשר לשמוע את השיעורים וכן הודעות או תרומות לבית מדרשינו במערכת השיעורים 073-383-4874

חמידא דאורייתא

פניני הלכה מאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

ברית ותורה ומלכות בית דוד בברכת מעין שלוש

א. דברי הראשונים בהזכרת ברית ותורה ומלכות בית דוד בברכת מעין שלוש

הנהגת הסבא מסלבודקא להזכיר ברית ותורה בברכת מעין שלוש

א. לפני תקופה קצרה הסתלק לבית עולמו הגאון רבי נחום שיינין זצ"ל מבני ברק, חבר בית הדין הגדול. אביו הגאון רבי מנחם מנדל שיינין זצ"ל היה חוזר בשם רבו הסבא מסלבודקא זצ"ל, שהיה אומר בברכת מעין שלוש גם כן ברית ותורה, ואף הוא עצמו היה גם כן מתנהג בהנהגה זו, להזכיר 'ברית ותורה בברכת מעין שלוש. כאשר שאל את הסבא מסלבודקא זצ"ל מאין המקור להוספה זו, השיב ואמר, כי מקורו בדברי המחזור ויטרי.

פעם אחת הזכיר הגאון רבי נחום שיינין זצ"ל בשיעורו עניין זה, אלא שלאחר מכן ניגש אליו אחד ממשתתפי השיעור, והעיר את תשומת ליבו, כי הוא חיפש בחיפוש אחר חיפוש במחזור ויטרי בענייני ברכת מעין שלוש, ולא מצא כלל התייחסות לאמירת ברית ותורה בברכת מעין שלוש. כמובן שהדבר הציק מאד להגאון רבי נחום שיינין זצ"ל, אשר חפץ היה לידע איה מקורו טהור.

בלילה חלם הגאון רבי נחום שיינין זצ"ל, כיצד אביו הגאון רבי מנחם מנדל שיינין זצ"ל מביא אליו בחלום הלילה, ואומר לו, כי הנה בשכנותו מתגורר אאמו"ר הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל, ואמר לו, כי יפנה אליו לשאול אותו בדבר מקורו הטהור של דברי המחזור ויטרי.

הגאון רבי נחום שיינין זצ"ל פנה לאאמו"ר זצ"ל וסיפר לו על הדבר, ובהשגחה פרטית ממש, עיין אאמו"ר זצ"ל כמה ימים לפני כן בספר ליקוטי מהרי"ח (סדר ברכת הנהנין), שם הביא את דברי המחזור ויטרי (הלכות פסח סי' נ"ט) גבי ליל הסדר, שהזכיר את לשון ברכת מעין שלוש בתוספת 'ועל ברית ותורה שנתת לנו', כשהוא מציין בהמשך דבריו: "ברית ותורה צריך להזכיר בה כברכת הארץ, וברית קודם לירושלים", וכך נודע הדבר ברבים מה הוא מקור הנהגת הסבא מסלבודקא זצ"ל להזכיר בברכת מעין שלוש ברית ותורה.

דברי המחזור ויטרי להזכיר גם כן מלכות בית דוד בברכת מעין שלוש

ב. אכן כאן באים אנו לעניין מחודש, והוא כי הנה הסבא מסלבודקא זצ"ל הוסיף בברכת מעין שלוש רק ברית ותורה, ואילו מלכות בית דוד לא הזכיר בברכת מעין שלוש, והוא לפלא, כי המחזור ויטרי מציין גם כן 'מהרה הקם מלכותך ומלכות בית דוד משיחך', כשהוא מאריך בהמשך דבריו: "ומלכות בית דוד כבונה ירושלם, וכיון דאדבר בה מלכות דוד, לאו אורח ארעא דלא אמר בה מלכותא דרקיעא כדאמר בפרק שלשה (ברכות מט.)", ואם כן מן התימה הוא שלא הזכיר גם כן את מלכות בית דוד.

התמיהה מכוח החיוב להזכיר ברית ותורה ומלכות בית דוד

ג. תמיהה זו מתחזקת לנוכח מקור חיוב אמירת ברית ותורה בברכת המזון, שהוא בדברי הגמרא (ברכות מט.): "כל שלא אמר ברית ותורה בברכת הארץ, ומלכות בית דוד בבונה ירושלים, לא יצא ידי חובתו", ואם כן כשם שהבין הסבא מסלבודקא זצ"ל שצריך לומר ברית ותורה בברכת מעין שלוש, הוא הדין שצריך לומר מלכות בית דוד בברכת מעין שלוש, ומה פשר הנהגתו זו.

דברי הראשונים שהזכירו ברית ותורה בברכת מעין שלוש ולא הזכירו מלכות בית דוד

ד. ביותר תגדל התימה, אחר שבדברי שלושה מרבותינו הראשונים, מוצאים אנו שהוסיפו את אמירת ברית ותורה בברכת מעין שלוש, ולא הזכירו את הוספת מלכות בית דוד.

הראשון הוא רבינו חננאל, וכפי שהובאו דבריו על ידי האור זרוע (ח"א הלכות סעודה סי' קפ"א): "על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה ברית ותורה חיים ומזון על שהוצאתנו מארץ מצרים רחם ה' עלינו על ישראל עמך ועל עירך ועל נחלתך ועל היכלך ועל מזבחך ועל מקדשך ובנה עירך בימינו ונחמנו בה".

השני הוא הראבי"ה (ח"א הלכות ברכות סי' קכ"א): "על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה ברית ותורת חיים ומזון ועל שהוצאתנו מארץ מצרים רחם ה' אלקינו עלינו ועל כל ישראל עמך ועל עירך והיכלך ועל מקדשך ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו ונחמינו בה", והביא את דבריו המרדכי (ברכות רמז ק"נ).

השלישי הוא הרוקח (הלכות ברכות סי' שמ"א) הכותב: "על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה ברית ותורת חיים ומזון ועל שהוצאתנו מארץ מצרים רחם ה' אלקינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלם עירך ועל ציון משכן כבודך ועל היכלך ועל מקדשך ועל מזבחך ובנה עיר קדשך במהרה בימינו ותשמחנו בה".

[בספר הפרדס לרש"י (סי' פ"ז) מופיע גם כן הוספת 'ברית ותורה', אך הדבר נוסף על ידי המהדיר, כי מקור הדברים הוא מחיבור מעשה הגאונים (עמ' 57) שם אין מופיע הוספה זו, וככל הנראה נוספה הוספה זו על פי דברי המחזור ויטרי, שכידוע הוא תורתו של רש"י בפי תלמידו של רש"י].

מעתה יש להתפלא על ראשונים אלו, שהזכירו מצד אחד את הוספת ברית ותורה בברכת מעין שלוש, אך לא הוסיפו גם כן את מלכות בית דוד, ומה ראו לחלק ביניהם.

[אגב הדברים יש לציין כי מנהגו של הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע הייתה להזכיר בברכת על המחיה מלכות בית דוד, עיין אריכות הדברים בזה בקובץ אור הצפון קל"ד {אלול תש"פ} (עמ' י"ז ואילך)[א]].

ב. גדר חובת הזכרת ברית ותורה בברכת המזון

נוסח הגמרא של ברכת מעין שלוש ללא הוספות אלו

ה. בכדי להעמיד ולברר את הדברים, נבוא לדון בעיקר העניין, והוא מה שיש לתמוה לדעת שאר הראשונים, שלא הזכירו כלל את הוספת ברית ותורה או מלכות בית דוד בברכת מעין שלוש, וכן הוא מנהגנו, לדעת מה פשר דבר.

והאמת היא, כי כבר בנוסח ברכת על המחיה שהוזכרה בגמרא (ברכות מד.), לא נזכר כלל הוספות אלו של ברית ותורה או מלכות בית דוד, מה שמעורר תמיהה רבתית.

דעת הרא"ה והריטב"א שאין הזכרת ברית ותורה ומלכות בית דוד מעכבת

ו. בספר "באר יעקב" למו"ר הגאון רבי יעקב גרינוואלד שליט"א מביא את דברי הריטב"א (הלכות ברכות פרק ו' אות ז') שכתב להוכיח מכך שלא הוזכר ברית ותורה ומלכות בית דוד בברכת מעין שלוש, על כרחינו לומר, כי אף שהזכירו חכמינו ז"ל (ברכות מט.) כי כל שלא אמר דברים אלו לא יצא ידי חובתו, מכל מקום אין הכוונה לומר שלא יצא ידי חובת ברכת המזון, אלא: "לא השלים חובתו

א. דבר מפליא נוסף, הוא בדברי הכלבו, אשר במקום אחד (סי' כ"ה) בנוסח ברכת על הגפן הזכיר מלכות בית דוד, אך ללא שהזכיר ברית ותורה, בנוסף לכך שבמקום אחר (סי' כ"ד) הוזכר פעמיים נוסח ברכת על המחיה וברכת על הפירות ללא הוספת מלכות בית דוד וללא הוספת ברית ותורה, ותמוה.

כראוי וכרצון חכמים, ואף על פי כן יצא, מכיון שאין חיוב זה מן התורה". וכן הביא שם כי אף הרא"ה, רבו של הריטב"א, כותב כן בפשיטות בחידושיו (ברכות לב. מדפי הרי"ף בד"ה אמר רבה; לו. מדפי הרי"ף בד"ה רבי אבא).

יסוד וסמך להבנה זו בדברי חכמינו ז"ל 'לא יצא ידי חובתו', קיימת גם כן בנוגע לדין הידוע (פסחים קטז:) כל שלא אמר שלשה דברים הללו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור, אשר שם כתבו כמה ראשונים (ר"ן פסחים כה: מדפי הרי"ף בד"ה כל מי שלא), שדין זה אינו לעיכובא, אלא שלא יצא ידי חובתו למצוה מן המובחר.

דעת הטור שהזכרת ברית ותורה ומלכות בית דוד מעכבת

ז. לעומת זאת, הטור (או"ח סי' קפ"ז) הביא בשם אחיו רבי יחיאל, שכתב אף הוא כי 'לא יצא ידי חובתו' האמור על הזכרת ברית ותורה ומלכות בית דוד הוא לעניין מצוה מן המובחר, וחלק עליו הטור, ודעתו שהדבר מעכב, ואם כן לדעת הטור, עלינו להבין כיצד בברכת מעין שלוש אין מזכירים ברית ותורה ומלכות בית דוד.

לדעת הסוברים שברית ותורה ומלכות בית דוד מעכבת לא חייבו במעין שלוש להזכיר כל הפרטים אף אלו המעכבים בברכת המזון

ח. וצריך לומר, כי לדעת הראשונים הסוברים כי הזכרת ברית ותורה ומלכות בית דוד מעכבת, על כרחינו לומר שלא הכניסו בברכת מעין שלוש את כל פרטי ברכת המזון, אף את אלו המעכבים, ולכן גם אם נאמר שהזכרתם מעכבת, מכל מקום אין צריכים להזכירם בברכת מעין שלוש.

ג. הזכרת ברית ותורה וברכת מעין שלוש מן התורה או מדרבנן

דעת תוספות שהזכרת ברית ותורה היא מן התורה

ט. הנה מצאנו בראשונים שדנו שבין זה של הזכרת ברית ותורה בברכת המזון אם חיובו מן התורה או מדרבנן הנה יש לדון בדין זה דהזכרת ברית ותורה בברכת המזון אם חיובו מן התורה או דרבנן.

דהנה בגמרא (ברכות כ:) דנו אם נשים בברכת המזון חייבות מדאורייתא או דרבנן, ורש"י (ברכות כ: בד"ה או דרבנן) ביאר בזה, שהטעם שלא יהיו נשים חייבות בברכת המזון, הוא לפי שהנשים לא נטלו חלק בארץ, ועל כן אינם חייבות בברכת המזון. אכן התוספות (ברכות כ: בד"ה נשים בברכת) הקשו על שיטת רש"י, ולכן כתבו לבאר, כי סיבת הספק בגמרא הוא, לפי שנשים אינן יכולות לומר ברית ותורה, כי אינם בנות ברית ואינם לומדות תורה, ומאחר וחובת אמירת ברית ותורה הוא מן התורה, יש להסתפק האם מדאורייתא יהיו חייבות בברכת המזון בלא הזכרת ברית ותורה, או שמא מאחר ואין מזכירות ברית ותורה אין חייבות כלל בברכת המזון מן התורה, ורק מדרבנן חייבות.

מבואר לפי דעת התוספות, כי זה היה פשוט לגמרא א' שהזכרת ברית ותורה הוא מדאורייתא, ב' שנשים שאינן בנות ברית ותורה אינן יכולות לומר ברית ותורה, ועל כן הספק הוא מה דינם לגבי שאר חלקי ברכת המזון.

מחלוקת החיי אדם והביאור הלכה להלכה בדין הזכרת ברית ותורה

י. החיי אדם (כלל מ"ז נשמת אדם ס"ג) כתב לפי זה, כי המסתפק בהזכרת ברית ותורה, עליו לחזור, כי לדעת התוספות חובת הזכרתו היא מן התורה, וספיקא דאורייתא לחומרא.

הביאור הלכה (סי' קפ"ז ס"ג בד"ה מחזירין) הביא את דברי החיי אדם, אך חלק עליו לדינא, כשהוא מבאר כיצד משמעות הבית יוסף (סי' קפ"ז) והפרי מגדים (סי' קפ"ז א"א ס"ק ג') והרבה אחרונים, שאין חובת הזכרת ברית ותורה מן התורה, אלא מדרבנן, ועל כן במקום ספק אין צריכים להחמיר.

כמובן, שמדברי הריטב"א הנזכרים אין הוכחה שחיוב הזכרת ברית ותורה היא מדרבנן, שכן לדעתו הזכרה זו אינה מעכבת כל עיקר, ואנו מבקשים למצוא דברי הראשונים אשר דעתם לעכב הזכרה זו, ומאידך גיסא לא יהיה חובת ההזכרה רק מדרבנן.

מחלוקת הראשונים בחובת ברכת מעין שלוש מן התורה על שבעת המינים

יא. עתה עלינו לדון בברכת מעין שלוש אם חובתו הוא מן התורה או מדרבנן והדבר מתחלק לשני דינים, לעניין ברכת מעין שלוש בשבעת המינים, ולעניין ברכת מעין שלוש בפת הבאה בכיסנין.

לגבי ברכת מעין שלוש על שבעת המינים, דעת כמה ראשונים (סמ"ג עשין כ"ז בשם בה"ג; ברכות לה. בד"ה אי נמי יליף; ועוד) שחייבים בה מן התורה, ואילו דעת כמה ראשונים (רמב"ם ברכות פ"ח הי"ב; סמ"ג עשין כ"ז; ועוד) שחיובה הוא רק מדרבנן.

דברי הטורי זהב להחמיר במקום ספק לצאת ידי השיטות שחיוב מעין שלוש מן התורה

יב. הנפקא מינה הוא לעניין ההנהגה במקום ספק, אשר לדעת הסוברים שהוא מן התורה יש להחמיר בספיקו, ולדעת הסוברים שהוא מדרבנן אין צריכים להחמיר בספיקו. הט"ז (סי' ר"ט ס"ק ג') כתב, כי מאחר ויש כמה ראשונים שחיובו הוא מן התורה, על כן במקום ספק הגם שאין בידינו לחייב לברך שנית, הואיל ויש דעות בראשונים שאין חיובו מדרבנן, מכל מקום ראוי לחייב את עצמו בברכה שנית על ידי שיאכל עוד ממין זה המחייבו ברכה, בכדי לצאת ידי חובת שיטות הראשונים שיש להחמיר בספיקו. והובאו הדברים על ידי המשנה ברורה (סי' ר"ט ס"ק י').

דיני ברכת מעין שלוש גבי פת הבאה בכיסנין

יג. לגבי פת הבאה בכיסנין, כתוב בשו"ע (סימן קס"ח ס"ו) שישנם שלושה מיני פת הבאה בכיסנין, כשלדעת כמה פוסקים כל שלושת אלו נידונים ודאי כפת הבאה בכיסנין ואילו לדעת פוסקים אחרים רק מין אחד מוגדר פת הבאה בכיסנין, ואילו המינים האחרים נידונים כפת של ממש החייבת בברכת המזון, אלא שאין בידינו לידע איזה מין הוא פת הבאה בכיסנין.

ולדינא בשלשתן בשיעור שאחרים קובעים עליו מברכים ברכה"ז ובפחות משיעור זה אומרים עליו מעין שלוש.

דעת רע"א (לצד אחד) דחיוב ברכת מעין שלוש מהני מן התורה לפת גמור

יד. ודן רע"א (בהגהות על אבן העוזר סימן קס"ח ס"ו) בפת הבאה בכיסנין שאכל שיעור שאין אחרים קובעים עליו אבל שבע ממנו, אמאי יוצא במעין שלוש הרי זה ספק שמא הוא פת ואז חיוב ברכת המזון הוא מדאורייתא והרי ספיקא דאורייתא לחומרא.

ותירץ רע"א בב' אופנים א. דחיוב ברכת המזון אפילו בפת גמור הוא רק מדרבנן אם אכל שיעור שאין אחרים קובעים עליו סעודתם, ואם כן בפת הבאה בכיסנים אפילו אם שבע הוא רק ספיקא דרבנן ב. אף בפת גמור מן התורה מהני ברכת מעין שלוש ורק מדרבנן בעי ג' ברכות ומאחר שבברכת מעין שלוש יוצאים מן התורה שוב בפת הבאה בכיסנין אף ששבע הוה ספק דרבנן האם מחויב בג' ברכות,

ובאמת מסתימת הפוסקים משמע כצד השני של רע"א דהא בכל מקום כתבו הפוסקים שחיוב ברכת המזון הוא באכל כדי שביעה בפת גמור ולא מוזכר שצריך לאכול שיעור שאחרים קובעים עליו סעודתם.

הוכחה שברית ותורה הוא מדרבנן

ט"ו. ומעתה לדידן שאין אנו אומרים ברית ותורה במעין שלוש צריך לומר שלא קי"ל כתוס' שהזכרת ברית ותורה הוא מן התורה, שהרי כל מה שלא מזכירים ברית ותורה במעין שלוש הוא משום שהוא מדרבנן והם אמרו שלא לאמרו, ומעתה חייבים לומר אחת משתי אלו או שמעין שלוש הוא מדרבנן או שהזכרת ברית ותורה הוא מדרבנן וא"כ לדברי רע"א חייבים לומר דנקטינן דלא כהתוס' והזכרת ברית ותורה הוא מדרבנן ותקנתם רק בג' ברכות ולא במעין שלוש וכך כתב החזו"א (או"ח סי' כ"ח ס"ק ז').

מה שלא מזכירים מלכות בית דוד לפי שהוא אינו מן התורה

ט"ז. לפי"ז יש ליישב שיטות הראשונים שמזכירים רק ברית ותורה ולא מלכות בית דוד, וצ"ל דזה פשוט דרק ברית ותורה הוא מן התורה ולא מלכות בית דוד, ונאמר דהני ראשונים ס"ל דהזכרת ברית ותורה הוא מן התורה ומעין שלוש הוא מן התורה ורק מלכות בית דוד שהוא מדרבנן לא תיקנו במעין שלוש, אמנם דעת המחזור ויטרי שמזכירים גם מלכות בית דוד אפשר לומר דס"ל דהכל מדרבנן אלא דחכמים תיקנו להזכיר בברכת מעין שלוש את כל הדינים המעכבים בברכת המזון.

י"ז . יש ג' שיטות בחובת הזכרה במעין שלוש

דעת המחזור ויטרי: חייבים להזכיר גם ברית ותורה וגם מלכות בית דוד.

ודעת המרדכי והרוקח והאור זרוע: סוברים דמזכירים ברית ותורה ולא מלכות בית דוד.

ודעת כל הפוסקים האחרים: דאין מזכירים לא ברית ותורה ולא מלכות בית דוד.

ויל"ע לשיטה שאין חובה להזכיר האם כשהזכיר הוה הפסק מאחר ולא תיקנו לאומרם או שמא מאחר שהוא מעין ברכת המזון אף שאין חייבים מ"מ אין זה הפסק ובזה נבין דעת המחמירים לאמרו אף שאינו מעיקר ההלכה.

הפקה: "ואנווהר" 053-33105646

דחיקת הקץ בתפילה (ו)

הרה"ק המנחת אלעזר זי"ע בחדר בו פעל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע להחיש את ביאת המשיח

כהשלמה לאריכות הדברים אודות החשת הגאולה על ידי הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, והנפילה שנפל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע על ידי פעולות אלו מחלון חדרו שבקומה העליונה, יש להביא את שאמר הרה"ק המנחת אלעזר זי"ע, כאשר הגיע פעם אחת ללובלין, שם היה עמד עדיין בית מדרשו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, שעמד על תילו עד לשנות המלחמה האיומה, והראה הרה"ק המנחת אלעזר זי"ע על חלון החדר ממנו נפל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע לאחר פעולותיו להחיש את ביאת המשיח.

כשנכנסו אל החדר אמר הרה"ק המנחת אלעזר זי"ע כמה מזמורי תהלים, ולאחר מכן הוסיף להראות כיצד גודלו של החלון קטן הוא עד מאד, ונועד אך ורק להכניס אוויר אל החדר, ומצד המציאות לא היה באפשר בדרך הטבע שיעבור גוף אדם בתוך החלון, ועם כל זה נפילתו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע הייתה דרך חלון קטן זה.

צד ההיתר בפעולותיהם של תלמידי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע

כאן חוזרים אנו לתחילת דברינו, כי לכאורה פליאה נשגבה היא מאתנו, כיצד התנהגו תלמידי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע בדרך זו, לעשות פעולות עבור החשת הגאולה, כשבהשקפה ראשונה הדבר נראה כדחיקת הקץ על ידי השבעות ושמות, שדבר זה הוא בכלל האיסור של דחיקת הקץ לדעת רש"י.

והנה ביותר תגדל הפלא, כי כאמור אחד מתלמידים אלו היה הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, אשר הוא עצמו מתייחס בכמה מקומות לאיסור זה של דחיקת הקץ בכוח פעולות או השבעות שונות לפני ביאת מלך המשיח, ובפעם אחת הוא אף מביא שמועה בעניין זה מפי הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, וזה לשונו (עבודת ישראל פרשת מסעי בד"ה אלה מסעי): "והנה הצדיק איש אלקים מורנו הרב יעקב יצחק אמר פירוש הגמרא (מגילה ה:) ביקש רבי לעקור תשעה באב שחל בשבת, ואמר הואיל ואידחי ידחי, עיין שם. פירוש, שרצה לעקור צרת תשעה באב כלל ועיקר, ולגלות הקץ, על ידי שחל בשבת יום הקדוש, והואיל ואידחי ידחי לגמרי. ולכן לא הודו לו חכמים, כי אין לדחוק את הקץ, עד כאן לשונו".

לאור תמיהות אלו, מן ההכרח לומר, כי בוודאי לא התכוונו צדיקים קדושי עליון זי"ע אלו לעשות פעולות המנוגדות ליסוד האיסור של דחיקת הקץ, אלא הייתה כוונתם לעורר את בני ישראל לידי תשובה ומעשים טובים, עד שעל ידי זה יהיו ראויים לביאת הגאולה, וממילא אין בזה כל בית מיחוש לאיסור דחיקת הקץ.

החשת הגאולה על ידי מקובלי ירושלים

כעין דבר המעשה שהבאנו בארוכה אודות תלמידי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע שהתאחדו יחד להביא את החשת הגאולה, כן היה גם כן אצל אחינו הספרדים, על ידי שלושה מגדולי המקובלים, הם הרש"ש זי"ע, ושניים מגדולי תלמידיו הרב חיד"א זי"ע, והמקובל רבי חיים די לה רוזה ה'תורת חכם' זי"ע, שהיו ממקובלי ירושלים.

השתלשלות הדברים הובא באריכות רבה בכמה מכותבי דברי ימי חכמי ירושלים לדורותיהם, אכן המקור המהימן לזה הוא בקיצור במכתבו של הגאון רבי יעקב חי זריהן זצ"ל רבה של טבריה לפני כמאה שנים [נדפס בקובץ מקבציאל ל"ט עמ' תתי"ג ואילך] ששמעו מהראשון לציון הגאון רבי יעקב שאול אלישר זצ"ל, כאשר בשנת תקי"ג ראה הרש"ש זי"ע כי כשרה השעה להביא את הגאולה, שכן תקי"ג הוא בגימטריא השח"ר שהוא סימן לגאולתם של ישראל (יומא כט.), וכן הוא בגימטריא ונבנת"ה, על כן בתחילה ערך הרש"ש זי"ע כתב התקשרות עם שניים עשר מתלמידיו בהם התאחדו יחד לפעול למען החשת הגאולה, אמנם בהמשך התייחד הרש"ש זי"ע רק עם שניים ממבחר תלמידיו הרב חיד"א זי"ע והמקובל רבי חיים די לה רוזה זי"ע, ולאחר שבמשך כל ימות החורף ערכו סיגופים שונים, מתוך דגש על עריכת גלגולי שלג בכמה ימים רצופים זה אחר זה, ולאחר שעסקו בתורה באופן נעלה עד מאד, גמרו אומר לפעול להחיש את ביאת המשיח ביום ד' שבט תקי"ג.

בליל ד' שבט החלו לנשוב רוחות איומות, וירדו גשמים ושלגים לרוב בכל הרי ירושלים, עד שכמעט לא יצאו בני אדם מביתם, ובלילה זו עלו הרש"ש זי"ע ושני תלמידיו לעליית ישיבת בית א-ל, שם בתחילה ניקו את עצמם מכל חשש רחוק של צד עוון שאולי נותר דבוק בהם, ולאחר מכן השתטחו בתפילות ותחנונים להחשת הגאולה, ובהמשך החלו לעשות פעולות שונות להחיש את הגאולה.

באמצע עשיית הפעולות המעשיות, יצאה בת קול וקראה להם, כי תיכף עליהם להפסיק במעשיהם, שכן שבועה השביע השם יתברך את בני ישראל שלא יעלו בחומה, ובכלל האיסור שלא להרבות בפעולות להחיש את הגאולה, ובהיות שכבר התאחדו יחד לפעול פעולות אלו עבור החשת הגאולה, נגזרה גזירה שעל אחד מהם לצאת לגלות מירושלים, שלא יוכלו עוד לחזור ולהתחבר יחד לעורר על החשת הגאולה, ואכן תכף ומיד באותו לילה יצא הרב חיד"א מירושלים ביציאה חפוזה ללא כל הודעה מראש, אשר השאירה את כל בני ירושלים מתפלאים ומשתוממים לפשר הדבר, כשסיבת הדבר הייתה גזירת הגלות שקיבל עליו הרב חיד"א, ואכן במשך חמישים ושלוש שנים נדד הרב חיד"א ממקום למקום, כשהוא אינו חוזר כלל לירושלים עיר הקודש, מחמת גזירת הגלות שקיבל עליו, עד להסתלקותו בשנת תקס"ו.

הרש"ש זי"ע החליט, כי בכדי שלא ייפגע מקפידה זו שהשתדלו לעורר את החשת הגאולה, החליט כי עליו לשמור שלא לצאת מן העיר ירושלים, כי כל עוד והוא יושב בתוך ירושלים, הרי קדושת העיר מגינה ושומרת עליו, ואכן במשך עשרים וארבע שנים לא יצא הרש"ש מהעיר ירושלים, עד שבשנת תקל"ז הייתה מכת ארבה קשה בכל הרי ירושלים, שהייתה לאחר מכת בצורת קשה שבשנה שלפניה, עד כי שרר רעב עצום בכל ארץ ישראל, ובני ירושלים גוועו מרעב, על כן באו לפני הרש"ש זי"ע לבקש מלפניו להעתיר בקרב רחל על צרתם של ישראל, ואכן הרש"ש זי"ע נעתר לבקשותיהם ויצא לבית לחם לקבר רחל אמנו, שם ערך תפילה נוראה במשך שעות ארוכות, אשר תכף עם סיומה החלו לירד גשמים מרובים להצמיח עשב וכל פרי לרווחת בני ירושלים, בד בבד עם יציאתם של כל נחלי הארבה שהגיעו לארץ ישראל, שעמדו ופרחו להם לעבר הים. אלא שעם חזרת הרש"ש זי"ע לביתו, בו ביום, הסתלק הרש"ש זי"ע לבית עולמו ביום י' שבט תקל"ז.

המקובל רבי חיים די לה רוזה זי"ע חשש גם כן פן יבולע לו מחמת הקפידא שהיה עליו מן שמיא על הפעולות למען החשת הגאולה, על כן הורה לתלמידיו, כי בהגיע יומו ויסתלק לבית עולמו, יערכו בגופו ארבע מיתות בית דין, בכדי לכפר על דבר זה, אלא שהתלמידים לא ההינו לעשות כן לרבם הקדוש, אמנם תוך כדי מסע ההלווייה, הגיעו הישמעאלים ורדפו אחר מלווי המיטה, שנאלצו להותיר אחריהם את המיטה של המקובל רבי חיים די לה רוזה זי"ע, וכשחזרו ראו כי הישמעאלים ערכו במיטתו מיתות בית דין, כאשר ראו הכל כיצד רצון יראיו יעשה, וכי בקשתו של המקובל רבי חיים די לה רוזה זי"ע התקבלה, ונעשה בגופו ארבע מיתות בית דין.

הזהירות הראויה באופן ריבוי התפילה על ביאת המשיח

לסיום מאמרינו נזכיר, כי בוודאי שצריכים להתפלל על ביאת המשיח, וכפי שבכל הדורות התפללו על ביאת המשיח, ובכלל האיסור של דחיקת הקץ הוא רק אם עושים כן בהשבעות, או צדיקים גדולים שבכוחם לגזור גזירות והקדוש ברוך הוא מקיים גזירותיהם, כל זה הוא בכלל האיסור, אמנם באופן הרגיל אין איסור להתפלל על ביאת המשיח.

ואם כי הראינו לדעת, שהיו צדיקים זי"ע שחששו באופנים מסויימים של ריבוי תפילה, שהדבר בכלל האיסור של דחיקת הקץ, כמו החזון איש זי"ע שסבר כי המייחד את כל תפילותיו על ביאת הגאולה, הרי זה בכלל האיסור, וכן צדיקי בית בעלזא זי"ע שחששו בדבר, מכל מקום זה הוא בית מיחוש בלבד, אמנם בוודאי שבתפילה בעלמא אין איסור.

והובא (אוצר ישראל השלם עמ' ש"נ) שאמר הרה"ק הבני יששכר זי"ע, מיר קענען ברעכן שלעסער און צוברעכן מויערין [ביכולתנו לשבור מנעולים ולבקוע חומות], אלא שמושבעים אנו שלא לדחוק את הקץ, אמנם להתפלל הוא בוודאי מצוה על כל אחד ואחד.

כינוסי בקשות הגאולה

בסיום המאמר מחובתנו להתייחס, כי לאחרונה התרבו בקרב בית ישראל המתאספים אחת לחודש לעורר בקשת הגאולה, שמקור הנהגה זו הוא מהחפץ חיים זי"ע (חומת הדת פרק י"ד), ובוודאי פשוט הדבר שאין כל בית מיחוש בהתאספות זו שכל ייעודה הוא רק להתפלל ולעורר על צורך בית ישראל בגאולה השלימה, שלא יתרגלו למציאות הגלות.

אלא שייתכן מאד, שמה שיש הרוצים ומבקשים לאסוף את כל כלל ישראל יחד ושכולם כאחד יבקשו על הגאולה במעמד אחד, ייתכן ודבר זה הרי הוא כבר בכלל האיסור של דחיקת הקץ, ובוודאי צריכים לקבל על זה הוראה מפורטת מגדולי הדור, שיורו את העם דעה, אם הדבר מותר, ואינו בכלל האיסור של דחיקת הקץ.

יעזור השם יתברך, אשר כל התפילות שהתפללו בני ישראל בכל הדורות להחיש את הגאולה, יתקבלו לרצון לפני השם יתברך, ונזכה להיגאל בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

משמחי לב

בירורי הלכה בעניינים אקטואלים
ע"מ לעורר לב המעיין

חזרה ממקח שסכם שיגמור מחר ובשאינו שומר תומ"צ

דבר עם המוכר שמחר יגיע לסכם שיגמור עמו את הקניה, האם יכול לחזור.

דבר עם המוכר שיקנה ממנו והמוכר היה אינו שומר תומ"צ ולמחרת מצא מוכר שומר תומ"צ, האם יכול לקנות אצל השומר תומ"צ.

מחוסר אמנה

א. איתא בב"מ מ"ח הנושא ונותן בדברים אין רוח חכמים נוחה הימנו. ואמר רבא אנו אין לנו אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו, ובסי' ר"ד ס"ז איתא בטוש"ע, הנושא ונותן דברים בלבד הרי זה ראוי לעמוד בדיבורו אע"פ שלא לקח מהדמים כלום, וכל החוזר בו בין לוקח בין מוכר אע"פ שאינו חייב לקבל מי שפרע הרי זה ממחוסרי אמנה ואין רוח חכמים נוחה הימנו. ומבואר שאם גמר בדברים וחוזר הוי מחוסר אמנה.

בתרי תרעי

ב. ועוד איתא בשו"ע (ס"ז) ברמ"א דה"מ דכל החוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו ה"מ בחד תרעי אבל בתרי תרעי אין זה ממחוסר אמנה, וי"א דאפילו בתרי תרעי אסור לחזור ואם חזר בו יש בו משום מחוסר אמנה וכן נראה עיקר. ותרי תרעי ביאורו דנשתנה השער ונהיה יותר בזול, ובש"ך (סק"ח) כ' דבב"ח נסתפק בזה לדינא, ובתשו' חת"ס יו"ד רמ"ו נראה דפסק דבתרי תרעי יכול לחזור בו.

מצא יותר בזול

ג. וכתב בסמ"ע (של"ג סק"א) דאם נשתנה השער לית ביה משום מחוסר אמנה, והוסיף הסמ"ע דה"נ לענין שכירות פועלים אם חוזר בעה"ב משום שא"צ להם או שנמצאו פועלים בזול יותר יכולים לחזור בהם, אמנם הוסיף דהחולקים שם חולקים גם כאן.

מוהל יותר טוב

ד. והנה כ' הרמ"א (רס"ד ס"א) ואם נתנו לאחד למול (שיהא מוהל) אסור לחזור בו', וכ' הט"ז (סק"ה) משום שארית ישראל לא יעשו עולה, ולא ידברו כזב, והוסיף הט"ז, ונראה לי אם נזדמן אח"כ מוכל שהוא אוהבו או צריך ואנן סהדי דאילו היה שם בשעה שנתן לראשון למול היה נותן לזה אין כאן משום דבר כזב ויכול לחזור בו ובת' חת"ס (יו"ד רמ"ו) ביאר דבתרי תרעי לית ביה משום מחוסר אמנה וה"נ כתרי תראי דמי יון שיש סיבה לחזרה.

קניה אצל יהודי

ה. והנה איתא בספרא וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אם באת למכור תמכור לישראל חבירך וכן אם באת לקנות תקנה מישראל חבירך. והובא בתשובת רמ"א סי' י' וי"א דוקא בריוח מועט צריך לקנות מישראל ולא מעכו"ם ולא בריוח מרובה, ודין זה הובא נמי באהבת חסד ח"א פ"ה ה"ה וה"ו.

באינו שומר תורה ומצוות

ו. ולפ"ז יש לדון נמי כשאחד שומר תומ"צ והשני אין שומר תומ"צ דאפשר דמצינו בכמה מקומות דאינו בכלל עמיתך. ויש להעדיף לקנות ולמכור לשומר תומ"צ, [אם אינן תינוקות שנשבו, והאריכו ע"ז הפוסקים דלאו לכל דבר אמרינן שהם תינוקת שנשבו] וה"נ יש לדון דאם סכם עם אינו שומר תומ"צ, כמו שמצינו שאם מצא יותר בזול יכול לקנות אצל זה שמצא בזול דהוי כתרי תרעי, ה"נ יכול לקנות אצל זה ששומר תומ"צ כיון שיש להעדיפו ה"נ הוי כתרי תרעי, וכמו שכ' החת"ס לענין מוהל יותר טוב.

כשאמר שמחר יסכם ויגמור

ז. ולענין השאלה הראשונה שאמר שמכר יסכם עמו על המקח, י"ל דג"כ יכול לחזור, דדוקא כשסכם לקנות ע"ז הוי דברים שיש בהם מחוסר אמנה, אבל כשאמר שמחר יסכם ולא סכם שיגמרו י"ל דיכול לחזור, ועכ"פ בנזדמנו שני הדברים ביחד גם שומר תומ"צ וגם שאמר שמחר יגמור עמו י"ל דיכול לחזור. [וקצ"ע בזה, וי"ל דתלוי בלשון בנ"א שנגמור מחר האם הכונה שגמור או שמחר נגמור].

המורם מהאמור

ח. יש קצת לצדד דכשהראשון אינו שומר תומ"צ והשני שומר תומ"צ יכול לקנות אצל השני דהוי כתרי תרעי, וכן יש קצת לצדד שאמר שמחר יגמור ויסכם עמו עדיין יכול לחזור, ועכ"פ בד' דברים אלו שנזדמנו יחד, ודאי יכול לחזור. [וכשחוזר מאינו שומר תומ"צ אפשר שיש לראות שלא יהיה חילוק השם].

שאלות קצרות

טעות בברכת אשר יצר

שאלה

אמר בסיום ברכת אשר יצר ברוך אתה ה' ברוך אתה רופא כל בשר ומפליא לעשות, האם צריך ברכה נוספת או יצא יד"ח.

תשובה

יצא ידי חובתו, דהזכיר את ה' והוי הוספה בברכה דאמר ברוך אתה ה' והוי ברכה והוסיף עוד מילים בברכה ולא שינה, ומבואר בפוסקים דאם הזכיר השם ותורף הברכה אע"פ שיש הוספת מילים יוצא יד"ח.

קטנים בנט"י ונגע בהם אחר ביד הנטולה

שאלה

בנטילת ידים לקטנים והרבה פעמים שהקטנים נוגעים ביד שאינה נטולה ביד הנטולה וכן אחר נוגע ביד הנטולה, האם יוצאים יד"ח.

תשובה

כתב בשו"ע (קס"ד ס"ד) שאם נטל ידיו ונגע בהם אחר שלא נטל ידיו צריך לחזור ולנגבם ולחזור וליטול, וכן צריך יזהר שלא יגע יד בחברתה, ומ"מ כ' המשנ"ב (מ"ט) שאם כבר ברך על נטילת ידים יחזור ויטול ידיו ולא יברך, ובשעה"צ (ל"ט) דזה הדין שהסכים המג"א דרביעית לא מהני לאם נגע בהם אחר או ידו השניה לא מהני ליה, וכן בהגר"ז מוכח דס"ל לדעת הב"י רביעית מהני, והיינו דכשנטל רביעית י"ל דאע"פ שאחר נגע מהני הנטילה ולכן לא יברך, ולפ"ז בקטנים י"ל דהרבה פעמים נוטלים רביעית וא"כ בשעת הדחק עכ"פ מהני הנטילה אע"פ שנגע בהם אחר או שנגע בהם בידו השניה, [ולכתחילה ראוי שיהיה כהלכתו, אך בדיעבד י"ל דמהני].

דירת נופש שאין בה מזוזה

שאלה

שכרו דירת נופש והגיע וראה שחסר בה מזוזה, מה יעשה.

תשובה

שוכר דירה בא"י אפי' פחות משלושים יום חייב במזוזה, ואם עדיין לא שלם, יש עצה שישלם בלא לשכור חדר זה או חלק מהחדר יחד עם הפתח, ואע"פ שיש לדון בזה דעדיין הוי שואל, ושואל ג"כ חייב במזוזה, מ"מ מתנה עם בעה"ב שאינו רוצה לשכור אינו שואל ג"כ, ויש להעיר דמיד שהגיע משתמש דהוי קני תחילת השתמשות, אך י"ל דיכול למחות השכירות שאינה רוצה חלק זה, ונחלקו הפוסקים דבמחילה בשכירות האם מועלת, דדעת הריב"ש, הובא בהגהות סמ"ע (ש"ב י"ד) דלא מועיל מחילה השכירות, והשער משפט סימן שט"ו והמחנה אפרים ה' שכירות ס"ט ס"ל דמועלת מחילה, וה"נ יכול לומר שאינו רוצה לשכור חלק זה, דחיוב דרבנן יכול לסמוך ע"ז, [וקצ"ע אם עדיין שואל וגם בזה י"ל דאינו רוצה לשאול, וצ"ע] ובעיקר מש"כ דהוי שוכר וחייב במזוזה, בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' ק"פ) דעתו דשוכר לנופש חייב במזוזה ולא הוי פונדק דפטור, דפונדק אינו שוכר הבית אלא משלם עבור הזכות לדור וללון כפי הסכמת ב הפונדק, אבל מי ששוכר דירה אפילו ודאי, אין דעתו להשתקע חייב במזוזה, ולכן היוצאים לדירת נופש לנוח בא"י חייבים לאלתר.

לע"נ האשה החשובה מרת חיה שרה ע"ה בת הרה"ח ר' שמואל בן ציון ז"ל

גיליון קכו | ראה פ"ו

במשעולי החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

ראה אנוכי נותן לפניכם – כיצד הופכים קללה לברכה

'בכל דבר ודבר יש ברכה וקללה': ידועים דברי בעל אוהב ישראל בפרשתן, שהברכה והקללה אינם נתונים ככאלה מראש, אלא שבכל דבר היורד מן השמים יש בו גם ברכה וגם קללה **מצד מה שנגרם ממנו לאדם המקבלו**, והוא תלוי בו עצמו. והגדרת ברכה וקללה היא, האם הדבר הנשפע לו מסייעו 'לשמוע אל מצוות ה', הרי שהוא ברכה. ואם הדבר אינו מסייעו לשמוע ולקיים את דבר ה', הריהו קללה. אמנם הדבר עצמו אין לו שום הגדרה עצמית, ורק תוצאתו אצל האדם היא הקובעת את ערכו כקללה או ברכה.

וז"ש הכתוב ראה אנכי נותן כו' ברכה וקללה. ר"ל **בכל דבר ודבר יש ברכה וקללה**. ואם תאמר מאין יוודע אם טוב הוא או להיפוך ח"ו. לזה אני נותן לכם סימן מובהק את הברכה אשר תשמעו כו' ר"ל, שעם הברכה אם תוכלו {עדיין} לשמוע אל מצות ה' ולא יעכב על ידכם הברכה הנשפע לכם, אז בוודאי היא ברכה באמת. ואם לא תשמעו הוא קללה ח"ו לאשר היא הגורמת שלא תשמעו אל מצות ה' ח"ו. ואין לך קללה יותר מזה.

והוא מצייר את הדוגמאות לכך באריכות ובציוריות רבה למען נבינם היטב. אשר לפעמים דווקא העדר טובה גשמית מקשרת את היהודי יותר אל הקב"ה והוא רואה אף בעיניו הגשמיים מעשה ניסים. והנה הם במלואם.

דהנה באמת כל דבר אשר יעבור ויחלוף על האדם בעודו בחיים חיותו בעוה"ז. הן לטוב הן להיפוך ח"ו. יש בכל דבר ברכה או קללה, על דרך משל אם הש"י נותן לאיזה אדם עושר גדול ורב טוב. אז הוא באמת **ברכה לפי הנראה לעיניים**. אך אם האדם הלזה הוא נוטה עי"ז מדרכי התורה והמצוה מגודל העושר ורב טוב שהשפיע לו הש"י כמ"ש ורם לבבך ושכחת כו' והולך אחר שרירות לבו בתאוות העוה"ז. ומושל ברוחו הגבוהה על עם עני ודל וידו תקיפה עליהם בחושבו כי כוחו ועוצם ידו עשה לו כו' ואינו משים אל לבו כי הכל הוא נשפע מאתו ית' בכל עת ורגע. ולולא השגחתו עליו להשפיע לו זה הטוב אז היה כבר חסר מכל וכל והוא סובר שלעולם חוסן הוא לו. **אז העשירות כזה אינו בכלל ברכה** רק הוא עושר שמור לבעליו לרעתו ר"ל. ועד"ז הוא ג"כ להיפוך. אם איזה אדם הוא יורד מנכסיו ונעשה עני ח"ו. אז **לפי הנראה הוא קללה**, אך אם הוא נותן ללבו ומתבונן בפנימית הדבר ושוקל בדעתו ואומר אולי זאת הוא לטובתי, היינו אפשר אם היה הש"י משפיע לי הון רב ועושר גדול. אז היה כבר נשכח מלבי שמו ית' ח"ו ר"ל וכנ"ל, אבל עתה שלרש אין כל ובכל עת ורגע **עיניו ולבו תלויים ומצפים לישועתו ית'** וכפיו פרושות השמימה להספיק לו די צרכו דבר יום ביומו, ואז רואה **בעיניו הגשמים שהוא ית' המפרנסו בכל עת במעשה נסים** ואז הוא דבוק בהש"י ונותן לו שבח והודיה ומברך על הטובה שעשה לו כל צרכו **וא"כ הוא באמת ברכה**.

והנפק"מ מכל האפשרויות הללו, היא כפי שכתב, **איך ועל מה להתפלל**. ואם כן הוא שואל שאלה גדולה ועצומה, איך יוכל להתפלל היהודי לפני ה' על היעדר דבר מה גשמי, ושמא היעדרו הוא דווקא טובתו.

ולפ"ז יפול ספק בלב האדם שנכבל בחבלי העוני וכדומה. אם יתפלל ויבקש מהש"י שיסיר ממנו העניות וכיוצא. **כי מי יודע אולי הוא לטובתו**, ע"ד וה' חפץ דכאו כו', כדי שיהא לבו נשבר ונדכה ונכנע לפי שמו ית' ויהא מייחל ומצפה לישועה ממנו ית'. וא"כ היאך יתפלל להש"י להסיר זה ממנו ויהיה כפוי טובה ח"ו. אדרבה יודה וישבח לשמו ית', על אשר אינו מניחו ליפול ברשת ומצודת היצר ח"ו.

'לעבוד הש"י בלב טוב ושמח': והא מותיב ומפרק לה. והתשובה היא שאם גם היעדר השפע והדחק והמצוקה אינם מקרבים אותו לעבודת הבורא, ועוד הם מלחיצים אותו יותר ומונעים אותו מעבודת ה' בשמחה וטוב לבב, הנה רק עובדה זו בלבד היא סיבה ועוגן היכולה לנמק ולהסביר תפילה ובקשה לשפע ולישועה. וכמובן אם מתכוונים לסיבה זו באמת.

אך באמת יש סימן טוב שיוכל כאו"א להכיר אם הוא ברכה או ח"ו כו'. היינו שאם זה הדחקות אינו מבטל אותו מעבודת הש"י ואינו מעבירו על דעת קונו. אז הדבר ההוא ברכה בלי ספק. אבל אם הוא **מבטל אותו ח"ו מעבודתו ית'**. אז הוא ח"ו כו'. ויש להאדם **להתפלל** עד"ז להש"י להושיעו מצרתו ודוחקו **כדי שיכול לעבוד הש"י בלב טוב ושמח** בלי שום מונע.

אשר על כן מקור המוצא של מה שיש לבריאה על בוראה, בתפילה ובקשה, אינו רק בקשת טובה כזאת או אחרת. ואינה רק בקשת ישועה מאיזה צר המיצר. אלא באופן בלעדי, רק בקשה 'להושיעו מצרתו כדי שיוכל לעבוד את ה' בלב טוב ושמח' בין אם זה בדרך של שפע ובין אם זה בהיעדרו ח"ו.

'שרואה הטוב שבכל דבר': ובמאור עינים - פרשת ראה מעמיק ומרחיב בזה שאין הנפק"מ של ברכה וקללה רק לגבי תפילה, אלא שהבחירה היא לגמרי ביד היהודי כיצד ומה לראות ולהבחין 'בכל מה שאתה רואה בדברים שבעולם', בכל הקורות אותו **לטוב ולמוטב**. וכפי ראייתו ושיפוטו והערכתו את הקורות אותו **כך גם קורים ונערכים הדברים באמת בעוה"ז** - לברכה או ח"ו לקללה, וכך בדיוק גם נעשה למעלה.

וזהו ראה אנכי נותן לפניכם, **בכל מה שאתה רואה בדברים שבעולם** תדע ששם אנכי נותן לפניכם ברכה וקללה, שהוא בחי' טוב ורע המעורב בכל הדברים כנ"ל. את הברכה וגו' פי'... על ידי **שרואה הטוב שבכל דבר** ומקרבו לאלופו של עולם, **הברכה באה על ידי זה**, מפני שמכליל הרע בהטוב שהוא כללות שמאל בימין, **ונעשה כך למעלה** גם כן, שנכלל שמאל בימין, ואין דינים כלל שהוא בחי' קללה ח"ו, רק ברכה וירידת שפע לולם ברב טוב ברכות מאין סוף ב"ה.

'וכל אחד לפי מה שהוא': ובהמשך דבריו שם, שראיה זו תלויה במה שהוא היהודי עצמו, וכל אדם מעורבים בו טוב ורע, וכמה שהגביר בקרבו את הטוב על הרע, כך הוא רואה בכל דבר שלפניו **יותר את הטוב מאשר הרע**. כהמש"ד שם במאו"ע.

כנודע שמחטא אדם הראשון נעשה התערבות טוב ורע, שבכל הדברים שהוא רואה בעיניו יוכל לראות הטוב או הרע שיש שם. והאדם **גם כן הוא מעורב מטוב ורע** כנודע שהוא בחינת היצר טוב ויצר הרע שבאדם, והרע שבו נמשך אחר הרע שבהדבר, והטוב נמשך אחר הטוב שבהדבר שרואה אותו מדברי עולם הזה. וכל אחד **לפי מה שהוא** אם הגביר בקרבו חלק הטוב על הרע ונכלל שמאל בימין, שנכבש עבד - שהוא היצר הרע תחת רבו, **כך בדבר ההוא שרואה אינו רואה רק הטוב שבו** ומקרבו אל שרשו שהוא בחי' הא' כאמור. ולהיפך ח"ו כשהוא אדם שאצלו התגברות הרע על הטוב ח"ו, אזי **כשרואה שום דבר אינו רואה כי אם שם** {רע} **בדבר ההוא**, ומכליל ח"ו הטוב שהוא ימין בהשמאל ח"ו, ומפסיקו מאור אין סוף ב"ה שהאציל וצמצם את עצמו מאות אל אות מעולם אל עולם ממדריגה אל מדריגה עד סוף המדריגות

והראיה החלקית הזו של הרע הנמצא בכל דבר, הבא מהרע שבו עצמו, היא היא - בשם **הבעש"ט**, ממש עבודה זרה. כהמש"ד במאו"ע.

ונקרא נרגן מפריד אלוף מפריד אלופו של עולם, משכינתיה השוכן בסוף המדריגות שהיא בחי' תי"ו. **ונקרא עובד עבודה זרה**, כמ"ש **הבעש"ט נבג"מ** על פסוק וסרתם ועבדתם אלקים אחרים - כי מיד שסרתם מאחרי ה' **לאחוז בבחירת הרע** ועבדתם אלקים אחרים נחשב לעבודה זרה. וכל זה על ידי שאין לו דעת זה האמור **שידע ויאמין כי לית אחר פנוי מיניה** שמלא כל הארץ כבודו אפילו בארציות ובסוף המדריגות.

'להפוך הרע לטוב': והדברים האלו מסוכמים בשפת אמת ראה תרל"ה. כי **'לעולם ביד האדם להפוך הרע לטוב'**. בקובעו כי כך הם הדברים. **ולכל השפעה** וטובה היורדת משמים, **מוכרחת** להיות איתה גם תערובת מטוב ורע, ובכל התחדשות ברכה נמשכת אחריה גם הקללה. אלא שבידי היהודי להפוך את הקללה לברכה, וממש 'אין לדבר סוף' ביכולת ובצורך להפוך תמיד קללה לברכה.

במדרש אין מפסיקין בתוכחות ואל תקוץ, ל"ת תוכחות קוצין קוצין כו'. דכתיב אנכי נותן כו' היום ברכה וקללה. פי' שבכל יום ניתן לבנ"י בחירה חדשה. א"כ **לעולם ביד האדם להפוך הרע לטוב**. ואין לדבר סוף. וז"ש אין מפסיקין קוצין כי אין אחרית וסוף להקללה. כמאמר שקר אין לו רגלים. כי בסוף מתהפך לטוב. והאמת כי אין הרע יורד משמים. **אך לכל השפעה מוכרח להיות תערובת מטו"ר** וכל שיש התחדשות ברכה **נמשך ג"כ אחריו הקללה**. וז"ש נותן לפניכם כו'. שהכל ביד האדם.

'מדת ההשתוות': ואיך נעשה הדבר. הנה יש לו עצה נשגבת הבנוייה על דברי הבעש"ט במאו"ע הנ"ל. והיא שאם אין האדם משתנה בשלוות רוחו, כאשר פוגעת בו צרה וצוקה וקללה, ואינו מתפעל ממנה 'יותר מדאי', אלא ממשיך בדבקות באמונתו ובטחונו שהכל מאת הש"י, ואינו שופט את הקורות אותו בגישה מיואשת (פסימית) הבאה מתוך הרע שבו עצמו, אלא מקבלו 'בשווה' מתוך אמונה ודביקות, הנה מאליו 'אין לה קיום להקללה וחולפת ועוברת ממנו'. ועבודה זאת היא 'מדת ההשתוות', שמשמעותה 'לקבל הכול בשווה' כאשר מאמינים ויודעים שהוא מאת ה', 'אף שיעבור עליו מה שיעבור'.

וביאור הענין ואל תקוץ בתוכחתו. היא מדת השתוות. שמשבחין מאוד מדה זו. והיינו **לקבל כל המאורעות בשווה**, כי אם **אין האדם משתנה בפגעו בו מדה"ד אין לה קיום להקללה וחולפת ועוברת ממנו**. אך ח"ו אם האדם מתפעל **יותר מדאי**. בזה **נוסף קיום וחיזוק להרע**. וז"ש אין מפסיקין {בתוכחות} **שלא יפסיק מדביקות ובטחון שיש לו בהקב"ה אף שיעבור עליו מה שיעבור** כנ"ל:

'לפני ה' פנים אל פנים': ועבודת 'ההשתוות' הזאת של היהודי כאשר פוקדים אותו צרות ורעות רבו ומידת הדין, נקראת **בספר צמח צדיק - פרשת וישלח, 'עמידת פנים אל פנים'**, והיא לא להתרחק מפניו ית' אלא לעמוד בעוז ובדבקות של אמונה – כביכול ישירות מול הקב"ה, ולעקוף בכך את כל המצוקות והצרות שהם השליחים בעל הדין והגבורה, ולומר לפניו דברים של תשובה בדברים של אמת גלויים ברורים וישירים, ומתוך הכרה בעובדת היותו הגורם הראשון לכל הפוקדות אותו ולבקש מפניו ישועה. ובכך הופכים הקללות ונמתקות לברכות.

כי ראיתי אלהי"ם פנים אל פנים ותנצל נפשי. פירוש כי ראיתי אלהי"ם, אם אני רואה השראת הדינים ח"ו, **העצה לזה - פנים אל פנים**, לעמוד לפני השי"ת ולשפוך שיח, ולחשוב שבוודאי הוא על ידי מעשיו לא טובים, ויאמר לפניו {מכל מקום} רבונו של עולם {הרי} **גלוי וידוע לפניך שאני בשר ודם ואתה אל רחום וחנון**. ועל ידי זה נמתקין הדינים בחסדים הרומזין פנים אל פנים.

ועד"ז שמעו לו לחסיד גדול של בעל אהבת ישראל מוויזניץ (הרש"ל גאנץ זצ"ל) שבעת שאירעה לו צרה גדולה הלך לפינת החדר ואמר; 'רבוש"ע וואס ווילסטו פון מיר, איך ווייס דאך שוין אז אלעס איז צוליב מיינע חטאים, אבער איך בין דאך א בשר ודם און דו ביזט דאך אן קל רחום וחנון. **ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי**. בעט איך דיר, פאר גיב מיר, און אזוי וועל איך קענען תשובה טוהן.

'פנים של קל': וכמו שכתב באור המאיר - פרשת וישלח, שהיא 'הכרה עצומה וכוחה יפה' להגיע לכך שבכל 'מקרי ופגעי הזמנים' הוא אינו רואה בהם כי אם 'פנים של קל', המלובש שם, וצדיק אמת **'אין לו עסק עם השטן'** ורואה בכל ענייניו רק את הבורא ברוך הוא כגורם הראשון והיחיד לכל ענייניו, וכך הוא ניצל מאותם דינים.

בפסוק ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי ראיתי אלקים פנים אל פנים ותנצל נפשי. נראה כוונת הכתוב... כי מי שהוא איש משכיל... וכל מה שרואה ושומע אפילו דיבור איש אל רעהו, וכל הקורה אותו ממקרי ופגעי הזמנים, מוצא שם בחינת התלבשות [פנימו] המאירים. וזה נקרא פני אל, כלומר **הפנים של אל עליון המלובש שם**... הכרתו עצומה וכחו יפה... אינו רואה **כי אם פנים של אל** באיזה מן המדות שנדמה אליו, כי ראיתי אלהים פנים אל פנים, והכוונה ראיתי לשון הבנה, הבנתי התלבשות אלהים פנים אל פנים, הוא יתברך מלביש את עצמו בכמה ריבוי פנים של מדריגות התחתונים, כפי **הפנים** של הצדיק וחוזק הכרתו, ועל ידי זה **ותנצל נפשי**, היא השכינה שמעלה {אותה} הצדיק משם למקומה הרמתה.

'באור ישר להשי"ת': ובאמת היכולת הזאת לעמוד מול פני ה' ולהאמין וגם לראות ולהכיר את פעולתו פנים אל פנים הוא בעצמה בגדר אמירת שירה, והיא מבקעת את כל כוחות הטבע והופכתם מקללה לברכה. כמ"ש **בסוד ישרים לשביעי של פסח.**

וזה מורה מאמר המדרש הנ"ל שאומרים שירה על הנס, יען שבעת הנס שהשי"ת מגביה את האדם למעלה מן הטבע ורואה שהשי"ת מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, לא שהשי"ת נתן פעם אחת כח בהטבע ואח"כ הטבע מתנהגת בעצמה, אלא שהשי"ת משפיע חיים בכל רגע ורגע. **ממילא מביט האדם אז באור ישר להשי"ת פנים בפנים**, שזה מורה שירה. ולזה כל השירות כולם פתחו באז, שמחמת שמגיע האדם להביט ישר להשי"ת פנים אל פנים, ממילא מכיר שמי שרוצה לעבוד את השי"ת **נתבקעו נגדו כל הכחות הטבע**, ומניחים אותו להכיר אור השי"ת המלובש בכל כחות עוה"ז והבן:

'שהשי"ת מהוה את הטבע': והוא מבאר שם בשם בעל **מי השילוח**, כי מידת 'ההשתוות' היא להכיר שאין שום הבדל בין נס לטבע, אלא שלטבע התרגלו הבריות, ונראה להם שזה הרגילות הטבעית הצריכה להיות וכל שינוי הוא נס.

והיינו, כי ענין שירה ביאר בזה כבוד אזמו"ר זללה"ה, שמורה על הסתכלות באור השי"ת פנים אל פנים, ולזה איתא במדרש שאומרים שירה על הנס, והיינו כי נס מורה במקום שמגביה השי"ת את האדם למעלה מן הטבע של עוה"ז. והוא כי עיקר הנס הוא, יען שהאדם **מוטבע** בטבע של עוה"ז, ואינו מכיר מפורש שהשי"ת **מהוה את הטבע בכל רגע ורגע**, וכמו שאנו אומרים המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. לזה כשרואה שינוי הטבע נקרא נס, כמו הנס של קריעת ים סוף. ובוודאי אדם הראשון בעת שנברא והלך לחוץ וראה שהים הולך וסוער, היה אצלו **שווה נס הליכתו של הים כמו אח"כ הקריעה של הים**, שמחמת שלא היה עדיין מוטבע בטבע הליכת הים, הכיר מפורש שהשי"ת מהוה ומחדשו בכל רגע ורגע. ואח"כ שנטבע אצל הברואים הליכת הים היה אח"כ הקריעה לנס.

'פנים בפנים': ובאמת עמידה לפני ה' פנים בפנים הוא עבודה גדולה ועמוקה, לא רק בעת צרה אלא בעצם הסוג והמניע של כל עבודת ה' של היהודי, עד כמה הוא יכול להפוך את עצמו מהאחור שלו אל בחינת הקדם שלו ולעבוד את עבודתו שלא על מנת לקבל פרס אלא עבודה לשמה ומשום 'דאיהו רב ושליט' שזוהי נחת רוחו של הקב"ה וגם של העובד אותו. **כבקדושת לוי וישלח.**

ויקרא שם המקום כו' כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי. כי הנה יש אדם שעובד את הבורא ברוך הוא בעבור שישפיע עליו כל הטובות כשיעבוד אותו. ויש בחינה גדולה מזו שאדם עובד את הבורא ברוך הוא בגין דאיהו רב ושליט, ואין כוונתו כלל על קבלת הטובה. **והבחינה הזאת נקרא פנים בפנים**, כי הוא עובד את הבורא ברוך הוא בגין דאיהו רב ושליט והבורא ברוך הוא כביכול **פונה אליו פנים בפנים**. והבחינה הא' נקרא פנים באחור, כי הבורא ברוך הוא פונה אליו פנים והוא כביכול עובד בכדי לקבל טובות מאתו. וזהו כי ראיתי אלהים פנים בפנים, זהו הבחינה הב'.

'שהכל בבחירות האדם': וכבשפת אמת ראה תרל"ב. שנקודת הרצון הפנימית שיש ביהודי כלפי ה', דהיינו שעומד עם פניו ופנימיותו כלפי השי"ת היא ההופכת קללה לברכה, והרשות והבחירה לכל יהודי לעשות זאת בכוח של 'פנים בפנים' ופנימיותו.

בברכה כתי' אשר כו' ובק' אם לא תשמעו כי הקללה נעשה ע"י החטא אבל אין לה מקום בל"ז. כי מאתו לא תצא הרעות כו'. **ואדרבא הרשות ביד אדם להפוך גם הקללה לברכה** וז"ש נותן לפניכם כו' ברכה וק' שגם הקללה ביד האדם כו'. וז"ש ז"ל **שהכל בבחירות האדם**. כי גם בעוסקו בעוה"ז. **אם כל רצונו מגעגע להתדבק בהש"י. עי"ז עצמו יש עלי' לכל הדברים שעוסק בהם**. וע"ש זה נקרא רצון מל' ריצה שלא בהדרגה. שע"י הרצון יכולין להפוך הכל אל רצונו לעלות להש"י כנ"ל. וכתי' כי ירחיב ה' וכו' גבולך כו' **שזה התרחבות נקודה הפנימיות**, שיש בכל איש ישראל נקו' פנימיות להש"י. גם יותר מזה אף בכל דבר כנודע. רק שצריך האדם להרחיב נקודה הנ"ל שתתפשט בכל דבר.

ויתירה מזו, **'נקודת הפנימיות'** שהיא ה'פנים' שלש ליהודי כלפי הקב"ה, **הוא הברכה עצמה** ההופכת את הקללה לברכה, בכך שהוא יכול לראות את הברכה בכל עניין. כבשפת אמת - ראה תרל"א.

כי בכל דבר יש נקודה חיות מחי החיים. רק שבעוה"ז נסתר הפנימיות. וזה המבוקש מאיש ישראל **לעורר ולגלות הפנימיות שיש בכל דבר ע"י המצות**. שבכל מעשה נמצא ממצות הש"י עשה או ל"ת. וע"י המצוה מקרב כל המעשים אליו ית'. וזה נרי בידך כי צריך כל אדם להאיר הנקודה הטמונה, וכאלו היא במאסר עד שיגבור האדם להאיר מהחשיכה. **ונקודה זו היא הברכה בעצמה** אשר תשמעו כשמדבק עצמו בנקודה הנ"ל שבכל דבר, אז רואה שזה הברכה. וזה ראה כו' ע"י הביטול לנקודה הנ"ל.

'במה עוסק השי"ת בינו לבין עצמו': ועמידה פנים בפנים מעוררת גם את ה'פנים' של הקב"ה שהיא 'פנימיותו בינו לבין עצמו' ושם הוא תמיד רק אהבת ישראל ודרישת טובתם כבמי השלוח ח"ב - פרשת תשא.

ודבר ה' אל משה **פנים אל פנים** כאשר ידבר איש אל רעהו וישב אל המחנה. ואיתא במדרש שהש"י אמר לו שישוב כשאהיה בכעס אתה מרצה אותי וכשתהיה בכעס אהיה מרצך, בזה הראה לו הקב"ה **שאהבת השי"ת לישראל אינה פוסקת אפילו רגע**... כי בעת שהשי"ת משפיע נבואה על הנביא או שהוא מתפלל להקב"ה, והכנת הנביא היה תמיד להמשיך רצון ושפע טוב, אז **ודאי היה רואה שהשי"ת הוא עוסק בטובת ישראל** ורואה אהבת השי"ת לישראל. אכן רצה לדעת ולשמוע **מה ידבר השי"ת בינו לבין עצמו**, ושמע שמדבר שלום אל עמו, וזה ראיה הגדולה מבלעם שהוא קטרג על ישראל ורצה להמשיך כעס ומכל מקום גם אז עסק השי"ת בטובת ישראל **ויהפך לנו את הקללה לברכה.**

'כמים הפנים לפנים': וזוהי עבודת חודש אלול וימי הרצון, שהם ימי רצון בגלל שהיהודי מעורר אצלו את הרצון הפנימי שבליבו, לעמוד כנגד ה' 'כמים פנים לפנים' ומעורר עליו גם מלמעלה רחמים רבים על רצון זה מנשמתו שאינו יכול לבטא את עצמו, ובכך הוא מעורר מלמעלה גם כן רחמים על רצונו זה שיסתייע ויצא לפועל. כבשפת אמת שופטים תרל"א.

בכל מקום שאומרים שהוא עת רצון **כמו באלול** ובס"ג בשבת. הגם כי בהש"י לא שייך זמן. ע"כ הפי' **שהוא עת רצון באדם** שיוכל לקרב עצמו ולדבק בהקב"ה **ברצון אמת בפנימיות הלב**. כי הקב"ה מלא רצון. ורק מי שזוכה יוכל להתקרב אליו. **כי כמים הפנים** כו'. וכפי התעוררות רחמים בלב על עצמו. איך שיש בו נקודה קדושה מהקדוש ברוך הוא ונטבע בחומר וגשמיות וכפי התעוררות בלבו **ככה מתעורר עליו רחמים רבים בשמים** ג"כ.

'ברוך אתה': ומעשה עבודת העמידה לפני ה' פנים בפנים היא עבודת הברכות לפני כל דבר מצווה ואכילה הנאמרת באופן של 'ברוך אתה' ולנוכח. ובזמנינו יש דוגמא אחת להארת רצון ופנים בפנים, באופן ישר, בין היהודי לבוראו, והוא בעת שמחת נישואין ושבע ברכות, שכולם המעשים והפעולות מתאחדות לעניין הפנימי של שמחת חו"כ, כבארוכה בגיליון הקודם, ולכן **שבע הברכות שבשבעת ימי המשתה מבטלות את צ"ח הקללות** כדברי הרי"מ בשש"ק נישואין.

בשבעת ימי המשתה. אם עושין סעודות שני פעמים ביום. הם י"ד סעודות ובכל סעודה שבע ברכות, עושין **צ"ח ברכות** כדי **לבטל צ"ח קללות** שבמשנה תורה והבן:

וזו עבודת הברכות הכללית של היהודי, ולכן נאמרין בשמחת חתן וכלה שבע ברכות שבכוחם יוכלו ליישר שוב את שני העניינים העיקריים הפגומים ביותר אל הקב"ה ואל פניו בשלימות. ומזה באה השמחה הגדולה.

מה שסידרו שבע ברכות נשואין בברכת המזון, **דעיקר הברכות לעורר שמחה הראשונה** שהי' קודם החטא כשמחך יצירך בגן עדן מקדם. ועל ידי החטא ויצה"ר בא העצבון, **ובשניהם** נאמר בעצבון תאכלנה בעצב תלדי בנים ונתערבב השמחה, ובשני דברים אלו אמרו חז"ל קשין לפני הקב"ה כקריעת ים סוף, ובזוה"ק תרומה הטעם לפי דהקב"ה זן זכאי וחייבא כו' עיין שם פי' **שאין מקבלים התחתונים אלו ב' הדברים כפי רצונו ית"ש ששלט בהם יצה"ר ומזה בא העצבון**, ולכן מקדמין שהכל ברא לכבודו ואם היו נמשכין אחר רצונו ית"ש כמו שכתוב אשר **עשה האלקים את האדם ישר** כו', הי' נגלה כבודו ית"ש באלה הדברים:

בעזהשי"ת

פרשת **ראה** תשפ"ו

137

משיב נפש

מעייני חיזוק ואמונה מאוצרו של מרן הגה"צ רבי **יעקב מאיר שכטער** שליט"א

מפעל אודיע אמונתך
להשקות צמאי אמונה ממעייניו של מרן הגרי"מ שכטער שליט"א

שמעו ותחי נפשכם
קול "אודיע אמונתך"
בארה"ק - 08-30-20-666
בארה"ב - 605-477-7011
בלאנדאן 44-3003730634

נפשי בשאלתי • שאלות המוגשות לפני מו"ר שליט"א

• שאלה • איך זוכים לדבקות בתפילה?

תשובה: צריך לכוון, לרצות להתפלל בדבקות, אבל אם זה לא הולך אין להשבר מזה, עד שיבוא זמן שיזכה לתפילה בדבקות וזו תעלה את כל התפילות שהתפלל עד עכשיו בלא דבקות, אבל כל זה בתנאי שיחזיק מעמד עד שיזכה לזה (עי' ליקו"מ ח"א סי' צ"ט).

• שאלה • מה היא ההשתדלות שאפשר לעשות לזכות לזה?

תשובה: הדרך הפשוטה היא 'התבוננות', כך היו נוהגים חסידים ואנשי מעשה, לנגן ניגון בהתבוננות, ללמוד בהתבוננות.

• שאלה • האם דבקות שייך לכל אחד או רק לבני עליה מופלגים?

תשובה: לכל יהודי, כל יהודי יש לו זמנים טובים בהם הוא זוכה לדבקות. כל יהודי הוא חלק אלוק ממעל ממש, והוא משתוקק מאוד לדבקות גדולה להשי"ת, אלא שיש מבלבלים מסביב שעינם צרה בכך ולכן הם מפריעים לזה, אבל למעשה יש לכל יהודי שייכות לדבקות בהשי"ת.

• שאלה • זכיתי לשבת באהלה של תורה וללמוד בכולל, דא עקא שאני חש חוסר סיפוק בחיי?

תשובה: מטרתינו שלשמה נבראנו היא לקיים את ציווי ה', לא נבראנו בשביל שיהיה לנו סיפוק, צריך להיות עסוק בלעשות ולא להתעסק בלחפש סיפוק, כשיש לאדם אמונה חזקה שלימוד התורה זה תכלית חייו והוא עושה מה שהוא צריך לעשות, די בזה. ובפרט שבהרבה מקרים תחושת חוסר הסיפוק היא דמיון בעלמא ועצת היצר ובמקרים אלו גם אם מחליפים עיסוק המחשבות הללו ממשיכות להטריד.

קרבה אל נפשי • פנימיות הפרשה במשנת מו"ר שליט"א

המיוחס הגדול בעולם

הוא עבר שם באישון לילה, בכי חרישי הגיע לאזנו, ויפן כה וכה וירא כי אין איש...

לאט לאט התרגלו עיניו לחושך עד שהבין כי נקלע הוא לאחורי בית הכלא, מקום אשר אסירי המלך אסורים בו.

כלא אימתני, איום ונורא, הוא כבר שמע עליו לא פעם, אף אחד אינו שורד בו זמן רב מידי... ועכשיו הוא שומע את הקול הבוקע ממנו, קול צעיר ומעורר רחמים...

לבו נקרע בקרבו, הוא אינו מסוגל להמשיך הלאה, הנה כאן ממש לרגליו נמצא הסורג, וגם חבל יש כאן, הפלא ופלא...

מה שנותר זה רק להיות מוכן ומזומן להחליף מקום עם האסיר לכשיוודע הדבר בבית המלך, אוי לו לחצוף שהחיה את החייב מיתה.

ובכל זאת, הרי יש כאן חלון ויש חבל, על מה ולמה?

עכשיו כבר אין לו ספק, הוא ישחיל מים ולחם, ולא רק היום, אלא בכל ערב יהיה זה מעשהו, כל זמן שאותו קול יבקע ממעמקי האדמה יהיה הוא הכתובת לזכות בו.

עכשיו כבר אין לו ספק, הוא ישחיל מים ולחם, ולא רק היום, אלא בכל ערב יהיה זה מעשהו...

ומה יעשה המלך למורד זה?

תלוי את מי שואלים.

טורנוסרופוס הרשע טען לרבי עקיבא שמי שמאכיל ומשקה את מי שבוראו מנע זאת ממנו, מתחייב בנפשו, שהרי המאכיל ומשקה את העבד הנידון לרעב ולצמא מתחייב בנפשו.

רבי עקיבא אף הוא מודה בזה, אלא שלדעתו העני המזדמן הזה אינו עבד אלא בן, בן המלך בכבודו ובעצמו... במקרה זה אף שהמלך צוה שלא להאכילו ולהשקותו, מצפה שכר רב למי שיחייהו ויקיימנו. ולא רק בימים הטובים אלא גם עכשיו בשנות הגלות והריחוק, עדיין בנים הם (ע"פ ב"ב י.)

זה היסוד שעלינו להבין, הן על עצמנו והן על אחינו בשרנו:

"חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר (פר' ראה, יד, א) בנים אתם לה' אלקיכם". ובפשטות ביאור המשנה, שהחביבות היתירה היא שמלבד מה שקראם השי"ת 'בנים', עוד הוסיף גם להודיע זאת להם שעם ישראל ידע שקראם "בנים", שלא ישכחו את מעלתם הגדולה שהקב"ה קורא להם בנים.

"ודקדק האור החיים הק', לכאורה קשה מדוע הביא את ההוכחה מהפסוק "בנים אתם" רק על מה שאמרו 'חיבה יתירה', ולא אמרו זאת כבר בתחילת המאמר, חביבין ישראל שנקראו בנים למקום - שנאמר בנים אתם לה' אלקיכם, ולאחר מכן לסיים חיבה יתירה וכו'.

ומבאר האוה"ח הק' דבר נפלא ביותר. דהנה הכלל הוא, שאומרים לאדם מקצת שבחו בפניו וכולו שלא בפניו. זהו איפוא הכונה כאן: "חיבה יתירה נודעת להם" - שאנו יותר מבנים למקום, שהרי, אנו רואים "שנאמר" - שאפילו בפני בני ישראל פנים נאמר "בנים אתם לה' אלקיכם", והרי הכלל הוא שבפנים אומרים רק מקצת שבחו, ומכאן מוכח שדבר זה הוא רק מקצת השבח, והשורש של בני ישראל הוא למעלה מבנים. כלומר שאנו גדולים מאד בעיניו, למעלה מכל הגבלה" (או"א תורה מאמר שמיני)

"צריך לחיות באמונה בעם ישראל. בכל אחד מישראל... בכתבי האר"י הק' מובא שעם ישראל הם כמו זהב, והזהב מעורב בפסולת רב מאד בלי גבול (מחמת חטא עה"ד, כמובא), ועם כל זה התחזקו והתגברו ועמדו בכל הצירופים, ואף קמו להם צדיקים וקדושי עליון. וזלה"ק (שעה"כ, פסח, דרוש א) וצריך שתדע, כי ענין הנשמות הם כענין הזהב הנוצר בבטן האדמה, וכשמוציאים אותו הוא מלא טינוף וסיגים, דבר אשר לא ישוער ולא תואר זהב לו ולא הדר, עד יתחכם הצורף להגות סיגים מכסף, פעם אחר פעם, זיכוך אחר זיכוך, לא ראי זה כראי זה, ובכל זיכוך מזדכך לאט לאט עד אשר כל הסיגים נפרדים מן הזהב ואחר כך ניכר היותו זהב, ע"כ... וזה עולה על כל אחד ואחד מישראל, בלי יוצא מן הכלל ממש!" (שם, מידות, מאמר ג)

מעתה כשיזמין לנו השי"ת לקיים את המצוות היקרות של "פתוח תפתח, נתון תתן, וכו'", ידוע נדע כי אף אם בחיצוניות אין הדבר נראה לעין, הרי שזהו בנו של מלך מלכי המלכים, א שטיק גאלד, חתיכת זהב. זהו המיוחס הגדול ביותר שיש בבריאה...

ו'בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך וגו'".

ישעשעו נפשי | פניני הפרשה

על הר גריזים והר עיבל

אל תתייאש בשום מצב, לא ולא! כי היא קליפת עמלק **'ויזנב בך כל הנחשלים'**, 'ויזנב' הוא מלשון גמר וסיום, הוא אומר לאדם: חטאת, פשעת - סיימת, גמרת וחסל! אבל הצדיק אומר לו: לא ולא, אין שום מושג של גמירא וסיום מהקשר הנפלא בינינו לבין בוראנו, **הקב"ה עשה אתנו קשר נצחי שלא יופר ולא יותר ולא יתבטל לעד ולעולמי עולמים.**

כי מלבד שהקב"ה קשר עמנו קשר כבר בתחילת הבריאה, כי ישראל עלו במחשבה תחילה, חיזק וחידש הקב"ה את הקשר עם אבי האומה, עם אברהם אבינו, לו ולזרעו עד עולם. וכן חודש הקשר בקבלת התורה - **הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם.** ובערבות מואב, ובהר גריזים ובהר עיבל, קשרים על גבי קשרים, שלא יתנתקו ולא יישברו.

רק עלינו לציית ולשמוע לדברי הצדיק: **לא להתייאש, לא להתייאש!** וכמו שאנו מחויבים להאמין בהקדוש ברוך הוא ומחויבים להאמין בהתורה הקדושה, כן מחויבים אנו להאמין שאנו יהודים זרע יעקב אבינו אשר בו בחר ה', זרע אברהם אבינו שעמו קשר ברית עולם, ושאסור לנו להתייאש מלקוות ולהשתוקק אליו תמיד.

(אוסף אמרים, פורים תשס"ט)

בנים אתם לה'

...כמו שכתב רבינו (בתורה ז ח"ב כי מרחמם ינהגם) **שלישראל אין שום שייכות לעוון ולחטא כלל וכלל, לגמרי לגמרי לא,** ואין **זה אלא נספח מדבר זר לגמרי! זו היא מציאותינו האמיתית.** וכיון שכך גם לרשעים אשר הרבו לחטוא ולפשוע יש תקוה גדולה, לצאת מן המיצר הרוחני שלהם ולהתקרב להשי"ת - אין להם אלא לציית לדברי רבינו הק', לדבר להשי"ת ממקום שהם על כל מעבריהם וניסיונותיהם, ואז יצאו בס"ד מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה.

כי יסוד התפילה לה' הוא לכל, ומועיל גם לאלו אשר קשורים ואגודים וכלואים רח"ל בכלא של היצה"ר ואינם יודעים את הדרך להחלץ מעימו וממש נמצאים בשיני הס"מ, בתוך מלתעות היצר ממש, בבחינת **"טבעתי ביון מצולה ואין מעמד"** (תהלים סט, ג) - להם פונה רבינו ואומר, דברו אל השי"ת! צעקו אל השי"ת! דברו עימו כדבר בן אל אביו, כי הרי אתם בנים להשי"ת, אל נא תתיאשו דהרי ה' חפץ בכם והוא יתברך אתכם עמכם ואצלכם, ומצפה לכם כאב המצפה לבניו.

וז"ל רביה"ק (שם בתורה כי מרחמם, ח"ב) **"כי יש בני אדם שמונחים במדריגה התחתונה מאוד עד שמיאשים את עצמם לגמרי ח"ו, כי הם כ"כ רחוקים מהשי"ת, עד שמרגישים כי אבד נצחם ותוחלתם מה', והצדיק מעוררם ומעיר אותם שלא להתיאש בשום אופן, שלא לעזוב את ה' מהיכן שהם נמצאים,** והצדיק מאיר להם שהשי"ת **"איז מיט דיר, און ביי דיר, און נעבן דיר"** (עמך אתך ואצלך וקרוב אליך ממש) וחפץ בהם וזקוק להם, גם כשהם מונחים בארץ ממש, בשאול תחתיות ממש, כי **"מלא כל הארץ כבודו"** וגם במקומות הנמוכים מאוד נמצא שם השי"ת, וגם משם אפשר לדבר אליו ולבקש להתקרב מחדש.

(יומם, ח"י תשרי תשע"ב)

וחיתה נפשי | דברי אלקים חיים שהשמיע מו"ר שליט"א בתקופה האחרונה

כי אז תצליח את דרכיך

משיחה לבחורי מכינה לישי"ק באבוב י-ם ר"ח אב תשפ"ו

הבחורים עולים מהחיידר לישי"ק ורוצים הדרכה איך להכנס לעבודת ה'.

אני נותן לכם ברכה והריני מבקש ממכם שתלכו לישון בשעה מוקדמת, וכך תוכלו לקום בבוקר מוקדם ותתפללו שחרית בכונה, וממילא כל היום הוא יום אחר לגמרי. ולזאת אני מברך אתכם שתלכו לישון מאד מוקדם כדי שתוכלו לקום מוקדם, ותלמדו הרבה תורה, וכך תהיו צדיקים וחסידים.

מה העצה לבחור"ל שמתחיל עכשיו שנות הישיבה?

כמה טוב להכין את השיעור בתחילה, לפני שלומד אצל רבו. להתייגע קודם לזה לנסות להבין את הגמרא כמה שהוא יכול, וילמד הגמרא עם רש"י, וגם ישאל אחרים מה הפירוש. ואח"כ כשישב אצל רבו בשעת השיעור, יקשיב יותר טוב, ויוכל להתרכז בכל דברי רבו. הכל בזכות שהוא הכין את עצמו להשיעור. כל שכן אם כבר ברור לו הבנת הסוגיא לפני שנכנס לשמוע את רבו.

תעסקו בזה הרבה. והריני מברך אתכם שתזכו לגדול בתורה ויראת שמים, ותהיו שמורים וצנועים, לשמור מאד חזק על עיניכם וידיכם, ותהיו צדיקים ומתמידים בתורה, וכך יהיה לכם טוב, כל ימיכם לעולם.

מה יעשה נער שאין לו חשק ללמוד תורה?

צריך לדעת מה הסיבה שאין לו חשק ללמוד, על פי רוב הוא משום שקשה לו ללמוד, צריך שיהיה לו אחד שיכין אותו לפני לימוד השיעור, ואז ממילא יבין יותר טוב את השיעור, ויוכל לחזור יותר טוב על הגמרא.

כי אם הוא שומע את השיעור ואינו מבין מאומה, וגם אחר השיעור אינו יודע כלום, איך יהיה לו חשק. לזאת העצה היא ללמוד אתו היטב את השיעור לפני שהוא הולך אל הישיבה, ותראה שהוא יזכה לגדול מאד בתורה.

כשהתלמיד רואה שהחברים מאד מצליחים בתורה, והוא הולך לו מאד קשה.

צריך לראות מה הכונה. וכמו שאמרנו, אם ילמדו אתו לפני השיעור, ויעשו לזה עוד עצות לעזור לו מן הצד, מלבד מה שרבו לומד אתו, אז יוכל להשתוות עם חבריו.

הבחורים רוצים עצה איך לחיות בקדושה כל החיים.

צריך לדעת שיש עולם טורף, עולם מזוהם. אבל ב"ה אנחנו נקיים וטהורים, יש לנו מחשבות קדושות ומעשים קדושים, אנחנו קדושים במחשבה דיבור ומעשה, תהיו גם אתם כך, שיהיה לכם מחשבות קדושות, והרצונות שלכם יהיו רק לרצות עבודת ה'.

והעיקר למעשה להתמיד בלימוד התורה ולחשוב תמיד שצריך להיות קרוב להשי"ת. אשריכם מה טוב חלקיכם.

התלמידים רוצים לשמוע איזה עובדא על רבי נפתולצ'ע (מבאבוב זצוק"ל) שהיה בידידות עמכם בישיבה.

כשהוא הגיע לארץ ישראל הוא היה בערך נער בן י"ב שנה, והייתי מתפלא עליו מאד, שכבר אז היה לו ידיעות רבות בחסידות. הוא היה בעל מדות טובות באופן מופלג, היה אוהב כל אחד. כמה שהיה שייך היה לומד עם אחרים, לחזק אותם, וגם היה בעל חסד גדול. ועשה מצוות ומעשים טובים.

תלכו בדרכיו, יעזור לכם השי"ת ברוחניות ובגשמיות.

היסח הדעת

כמה מכוער אדם זה

לענין בלבולי הדעת הטורדים את האדם, מובא מהרה"ק **ר' מאיר מפרימשלאן** זיע"א (דברי מאיר), על מה שמספרים חז"ל (תענית כ:) שר' אלעזר ב"ר שמעון פגש פעם באדם מכוער, אמר, **"כמה מכוער אדם זה"** וכו', וכפי שמאריכין חז"ל שלבסוף פייסו. אך לכאורה כל הענין אינו מובן, התנא הקדוש ר' אלעזר ב"ר שמעון מגדולי דורו, חבירו של רבינו הקדוש, איך יתכן שיגדיר את האדם "מכוער" רק לפי מראהו החיצוני... והרי עיקר האדם הוא פנימיותו, הדעת שבו, הנשמה וכו', וכי לפי מראה עיניו החיצוניים ישפוט ויכנהו "מכוער"?!...

ומבאר שאותו אדם היה ירא את ה', אלא שהיו לו הרבה בלבולי הדעת, שרצה להתגבר עליהם, וכל אימת שהתפלל או ברך איזה ברכה, היה עושה כל מיני פעולות ותנועות חיצוניות לגרש את מחשבות הזרות ולהתגבר על הבלבולים; קרץ בעיניו, הטה את ראשו, והיה מתנועע בתנועות משונות, ועל כך אמר ר' אלעזר ב"ר שמעון 'כמה מכוער אדם זה' המרבה לעשות תנועות משונות בעת תפילתו, והרי עומד הוא לפני המלך, מלכו של עולם, וצריך לעמוד באימה וביראה, בדרך ארץ ובישוב הדעת, כל דיבור נעים ומתוק הוא, כל דיבור מאיר ומזהיר, ומדוע מתנהג הוא בצורה מכוערת כזאת. ועל זה כינהו אדם מכוער...

ועל כך השיב לו: **"לך למי שבראני ואמור לו כמה מכוער וכו'"**, וכונתו בזה לא היתה כלפי הקב"ה, אלא לאביו מולידו, שטען לר' אלעזר, אביך הוא התנא הקדוש ר' שמעון בר יוחאי, שהמשיך לך נשמה קדושה וגבוהה, ובעת שאתה עומד להתפלל מופיע האור בלבך, הדיבורים מאירים ומזהירים, וכי מי יעכב בעדך... כולם יראים ומפחדים ממך... ואילו אני... לך נא לאומן שבראני, אבי היה אדם פשוט ביותר, ונותר בי הרבה זוהמא, וכל אימת שאני מתחיל להתפלל ולדבר לפני המקום ברוך הוא, שוטפים אותי בלבולי הדעת מכל הצדדים, ומתנפלים עלי כדבורים... סבוני כדבורים... וכי מה אוכל לעשות... כל התנועות המשונות שאני עושה אינם אלא בכדי לסלק ולגרש מאתי את כל המחשבות הזרות הטורדות אותי... ובכן צריך אתה לדון אותי לכף זכות...

חושך מגרשים עם אור

אמנם יש לדעת, כי במצבים כאלו, כשהחושך יכסה את האדם מכל עבריו, אל לו להאבק ולגרש את המחשבות בכח, אלא העצה היא להרבות האור, ועל ידי כך החושך ממילא יתבטל, כפי הכלל שאת החושך מבטלים רק עם האור, וכמ"ש רביה"ק (חיי"מ תמ"ז) **"עשה טוב, והרע ממילא יתבטל"**.

האדם צריך להכלל בדיבורי התפילה, באמונה של התפילה, ברוח הקודש שיש בהתפילה, וכן לעסוק בתורת ה' ולדעת כי חיים הם למוצאיהם בפה, ועי"ז אנו דבוקים בהקב"ה, והם חיינו ואורך ימינו בעוה"ז ובעוה"ב, ולא להאבק עם המחשבות זרות המתגברות אז, אלא הוא ימליך את בוראו, ע"י שלא ימשיך לחשוב מהם. **וגם שלא יהא איכפת לו מה שהמחשבות באים בכפיה, כדי שלא יחלש מוחו מחמת הצער ויאבד שליטתו על מוחו יותר ח"ו**, (וכפי שאמרו בסנהדרין (דף ק:) "לא תעיל דויא בלבך דגברי גיברין קטל דויא" - אל תכניס דאגה ללבך מפני שאנשים גבורים הרגה הדאגה)

כל אימת שאני מתחיל להתפלל שוטפים אותי בלבולי הדעת מכל הצדדים, ומתנפלים עלי כדבורים... סבוני כדבורים... וכי מה אוכל לעשות...

רק ימשיך בעבודתו בתורה ובתפילה, כמובא מהגר"א ז"ע (בביאורו לתיקו"ז נ"ט:) שזה סוד **"אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק"** (ברכות ל ע"ב). ועי"ז יתבטל הרע מאתו ממילא במשך הזמן בעזר השי"ת.

בידך להתעלם

והעצה למעשה הוא **"היסח הדעת"**, זו היא התרופה הנכונה להנצל מבלבולי הדעת. אלא שהקושי הוא כיצד לפעול בעצמו התעלמות והיסח הדעת מהמחשבות השוטפות אותו, ואיך עוצרים אותם שלא ישטפו אותו ויבלבלו אותו לגמרי, כמו שרואים רבות שיש ובמוח האדם מנקרים מחשבות של שטות, או פחד בלתי רצוי וכיוצא בהם המפריעים לו מאד ברוחניות ובגשמיות, וחודרים לתוך מוחו ולא נותנים לו מנוח וכמעט נוקבים את מוחו לגמרי, אולם לאחר עבור זמן של שנה ושנתיים שכבר נגאל מהם, הרי זה כחוכא ואיטלולא בעיניו, וכל אימת שנזכר בהם הוא תמה על עצמו כיצד יתכן שדברי שטות כאלו מצאו מקום במוחו עד שכמעט שבשו את דעתו, ואילו עכשיו הוא מתגבר עליהם בקל. והסיבה לזה היא, כי מקרי וחילופי הזמן וטרדות-שונות שאפפוהו השכיחו זאת ממנו, וממילא אם נתבטלה המחשבה נתבטל ההרגש לזה, ואוזלו ממנו המחשבות ועצבון הרוח... וא"כ רואים אנו בברור כי התעלמות מהמחשבות הזרות היא היא הרפואה.

אל ירך לבבכם

ועל דרך זה בעת התפילה, העצה היא, מחד גיסא לא לדחות את המחשבות המתגברות עליו בכח, ומאידך גיסא לא ימשיך הוא בעצמו לחשוב עליהם, ומה שהמחשבות שוטפות את מוחו מאליהם, על כך לא יתעצב, כי על ידי עצבות מאבד לגמרי את שליטת המוח כנ"ל, **ולא ניתנה תורה למלאכי השרת**. כמו כן לא ישאף להוושע מהם בפעם אחת, רק יתאמץ ויתחזק להתבטל לדיבורי התפילה, להכליל את עצמו באמונה בהשי"ת, ולהמליך את הקב"ה עליו. ועל ידי כל זה מתבטלים המחשבות מאליהם מבלי להתייחס אליהם באופן נוכח...

והרב בעל התניא זיע"א מביא ראיה לכך, כי הנה בתורתנו הק' יש לאו מיוחד **"אל ירך לבבכם"**, שבעת המלחמה לא יהיה לבו רך, ולא יפחד. והרמב"ם (הל' מלכים פ"ז) מבאר כיצד יתכן להזהיר את האדם שלא יפחד, והרי בכל זאת ירא הוא ולבו נוקפו, ואיך יתכן שיהיה לאו מיוחד מהתורה בדבר שאין ביד האדם לקיימו, אלא כותב הרמב"ם: **המתחיל לחשוב בעניני המלחמה ובמוראותיה עד שמגיע למצב של פחד הרי הוא עובר על הלאו של אל ירך לבבכם**. הרי לנו שהרמב"ם הבין שהאזהרה היא לא המשיך על עצמו מחשבה של פחד, ואם האדם מפסיק לחשוב ולהרהר במה שעומד לפניו - ממילא מתבטל הפחד.

וזהו מה שמובא בפרקי אבות (פרק ב' משנה ד'): **"יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עוון"**, ['משכחת' הוא לשון של היסח הדעת].

לא לדחוק את השעה

משני דברים צריך האדם להסיח דעתו: מתאוות ומעצבות, והעצה היא להעסיק את עצמו ולא לחשוב! ואפילו אם רואה האדם שהמחשבה כבר נאחזה בו הרבה כדיבוק, אל יתפעל, אלא יסבול, וימשיך להיות עסוק, ומיד כשיראה מעט תועלת ישמח בזה המעט. ואל יחפוץ לדחוק את השעה, לרצות להפטר מזה לגמרי, כענין שנאמר: **מעט מעט אגרשנו מן הארץ...** כי הרבה פעמים רואה אדם הקלה לטובה בעצביו, אלא שעדיין נשאר לו מעט המעיק עליו, והוא מתייגע למצוא עצות איך להפטר לגמרי גם מהמעט הזה, ועי"ז הוא גורם ש'הדרא קושיא לדוכתיה...' וסובל שוב בחזקה ובתוקף כבתחילה לפני ההקלה. כי הכלל הוא שההתאבקות בזה סכנה היא, וכלשון השו"ע (או"ח סי' ד' סעיף ד') **"משמוש היד מזיק לחבורה"...** ולהיפך, כל עת של היסח הדעת זהו רפואתו.

BRN רימון / עיצוב והדפסות

משיב דבר | מכתבים ממו"ר בעניני הזמן

כמה גלגולים וסיבות קודמים לנסיון

אל כבוד חברי יקירי חביבי ידיד נפשינו האברך היקר [...]

בקשר לשאלתך האחרונה, הנה להאריך בזה כעת אינני יכול מפני שמזמן שלא למדתי ספר שער הגלגולים, כי יש בענין הזה הרבה ענינים מה שגילו לנו ועוד יותר מאד בלי שיעור מה שלא גילו לנו, וגם עם הטיפה מן הים שגילו לנו אין אנו נקראים עדיין 'ידענים' ואין לנו בזה כי אם להתעורר ולהתחזק ולא ליפול ולא לשנות ח"ו שום דין והלכה עי"ז [...].

ואולם לשון שאלתך בזה צריך מעט תיקון, כאשר גם אתה הרגשת, כי לפי מה שמונח בזכרוני בלק"ה שמעורר בזה הכוונה, כי הלא לפעמים יש שחסר לנשמה איזה זכות ותיקון או פגם שיש לו וא"א להביאה בשום אופן לתיקונה כ"א ע"י שתתגלגל. וענין הזה תלוי באלפים ורבבות ענינים וסיבות, וכמה וכמה עולמות מתהפכים עי"ז ומצפים לתיקונו.

כי על כל אחד מישראל תלוי עולמות עליונים כמובא בספר חיי מוהר"ן (אות תקה), וכמה סיבות וענינים מתהפכים עד שמביאים את האדם להנסיון, אשר כולם מצפים ומקווים שיעמוד בזה, אשר כל עיקר כל ההפיכות היה עבור זה, עבור הנחת רוח להשי"ת שיצא מזה, ולהשלמה הנפלאה אשר יגיע לנשמתו עי"ז. ואילו כאשר מגיע למעשה, אזי מטמטום שכלו וקוצר דעתו וקטנות מוחו נופל לתאוות הגשמיות המאוסות והנבזות ואינו עומד ח"ו בנסיונו, אוי לאותה בושה ואוי לאותה כלימה ה"י.

אבל צריכים לדעת שאם האדם הוא עקשן בעבודת השי"ת ואינו עוזב את מקומו [...], עי"ז בעצמו מתקן את פגמו ומשלים את חסרונו ובא לתיקונו, כמבואר במעשה הראשונה בסיפורי מעשיות, שאחר שהשני למלכות לא עמד בנסיונו פעמיים, אבל ע"י גודל עקשנותו שהמשיך לבקש את הבת מלך ולא התייאש בשום אופן עי"ז, ממילא תוקן כל העבר [...] כי אין שום יאוש בעולם כלל כל זמן שהאדם חי.

וכמו שמצינו בחז"ל (ע"ז יז.) על ר' אלעזר בן דורדיא שהי' רשע גמור ומת בתשובה שלימה, ששב ברגע האחרון ממש, ויצאה בת קול שהוא מזומן לחיי העולם הבא, כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה, כך הוא גזירת הכתוב, ובתנאי זה ברא הקב"ה את עולמו. ומובא בספר תנא דבי אליהו, **שע"י תשובה האדם חשוב לפני הקב"ה כאילו לא חטא מימיו**, ועי"ז תיקנו אנשי כנסת הגדולה ברכה בפני עצמה **'ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה'**.

והתיקון בלשון שאלתך הוא, שלא תטעה ח"ו ששאר המצוות והמע"ט חוץ מזה שבעבור זה יתגלגל, הם ח"ו טפלים - לא כן הוא, כי כל מצוה ממצות התורה הם עיקר גדול והשלמה נפלאה לנשמת איש הישראלי, וכל כמה שמרבים במצוות - אין קץ ותכלית למה שזוכין עי"ז [...] כי הלא הם חיינו ואורך ימינו, וכל ביאתינו לזה העולם לא הי' אלא בשביל זה.

וזה נאמר על כל מצוה ומצוה בפני עצמה ממש, כי גם על מצוה אחת כדאי כל ביאתינו לזה העולם[...].

אולם יש תיקונים כאלו שהאדם עסק כבר בזה מימים קדמונים בגלגולים הראשונים, שבר כבר את הקליפות הקודמות להפרי והכניע כבר את הרע הסובב את הטוב, לכן הוא זוכה בגלגול הזה יותר בקל לעמוד בכמה נסיונות, ויותר פשוט לו לעמוד בנסיון זה מאשר לאחרים אשר קשה וכבד עליהם מאד. וכל זה כי בזה הוא כבר זכה וכבש את המלחמה מזמן רב בגלגולים הקדמונים. אולם גם על זה יש להם מקטרגים ואורבים כדי להפילם גם מזה ולהגביר עליהם את הקליפות ולהכשילם מחדש ח"ו. וצריכים להיות חזקים בזה, לעמוד על עמדם כדי שהס"א לא יפילו גם אותם מחדש, וכבר אמרו ז"ל (אבות ג, ד): **"אל תאמין בעצמך עד יום מותך"** [...].

יעקב מאיר

ניצוץ אחד! | ניצוץ קודש ממאמרי ומכתבי מורינו שליט"א

ממה שנצטווינו על מצוות אהבה ודבקות מוכח שיש לנו כח לאהוב את השי"ת ולדבוק בו

נפשות חסידיו | סיפורים ולקחיהם מאת מו"ר שליט"א

ליגרס והדר ליסבר

לפני שנים היה לי חבר שהיה בקי בש"ס, ולמד בסברא ישרה מאד ואף חידש חדושים נפלאים. וסיפר לי אחד עליו על תחילת לימודו (בטרם שזכה לכל הסגולות הנפלאות הנ"ל), כי לפי האמת הוא לא היה מבין כלל מה שלומד, אלא מאי, כל מה שלמד היה זוכר ונקלט במוחו באופן מיוחד.

למשל, הוא היה זוכר שזאת היא קושיא וזהו תירוץ על הקושיא הזאת, אע"פ שלא הי' מבין טוב לא את הקושיא ולא את התירוץ. וכן כשלמד לדוגמא עמוד גמרא, זכר את כל הענין באופן שטחי ביותר; את המחלוקות ואת הקושיות והתירוצים, אך בלי הבנה.

במשך הזמן מרוב השינון והחזרה בבקיאות והרצון העז להבין את תורת ה', התחיל שכלו להתפתח. ומאז ועד עתה, כל מה שלומד הוא מבינו בסברא ישרה ובעמקות, וכעת הוא משמש כרב בעיר ואם בישראל.

כי אחר שאדם מקבל את דברי התורה באמונה אפילו בלי הבנה, רק שמכנים את ההלכה והדבר תורה בלבו, אח"כ נתהפך שכלו לדעת התורה ומתחיל להרגיש את הנעימות של התורה. והכל טמון בקוצר לשון הגמרא (שבת ס"ז) "ליגרס אינש והדר ליסבר".

בניני הרמב"ן

מאת הגאון הרב ישראל מאיר קעניג שליט"א
אבדק"ק יאקע (ארה"ב)
ראב"ד ביד"צ אורח מישור לדיני ממונות ואישות

השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמדם מפניך ופן תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני וכו', את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא תסף עליו ולא תגרע ממנו (דברים י"ב ל', י"ג א').

וכתב על זה הרמב"ן וז"ל, א) השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמדם מפניך, אחר שתראה שאשמידם מפניך, יש לתת לב, מפני מה נשמדו אלו, מפני מעשים מקולקלים שבידיהם, אף אתה לא תעשה כן, שלא יבאו אחרים וישמידוך, לשון רש"י, ואם כן יהיה זה אזהרה והתראה, מלעבוד עבודה זרה, וכן כתב איכה יעבדו (המשך קרא זה) לפי שלא ענש על עבודה זרה, אלא על זיבוח וקיטור וניסוך והשתחואה, כמו שכתוב (שמות כ"ב, י"ט) בלתי לה' לבדו, דברים הנעשים גבוה, בא ולמדך כאן, שאם דרכה של עבודה זרה לעבדה בדבר אחר, כגון פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס, שהיא עבודתו, חייב, וחייב על זיבוח וקיטור וניסוך והשתחואה, אפילו שלא כדרכה, עכ"ל ב) וזה איננו נכון, כי הכתוב אומר, לא תעשה כן לה' א-להיך, אם כן אינה אזהרה בעבודה לאלהיהם, רק שלא לעבוד השם הנכבד בעבודתם, כאשר נתן הטעם, כי כל תועבת ה' אשר שנא עשו לאלהיהם ג) אבל פירוש הפרשה, כי עד הנה צוה פעמים רבות, כי בבואנו אל הארץ נעקור עבודה זרה ומשמשיה ונאבד את שמם, וצוה, שנעשה זה מיד, כאשר אנחנו יורשים אותם מיד, ועתה, אמר כי יכרית ה' הגוים ההם מפנינו, וישתקע שם ע"ז מן הארץ, ונשב בארצם לבטח, לא נחשוב בלבנו, הנה הכרית השם מפנינו עובדי אלהים אחרים, בעבור שהיו עושים כבוד בעבודה שלמה למעשה ידי אדם עץ ואבן, ואין ראוי לתת כבודו לאחר ותהלתו לפסילים, כי כן אסר זבוח וקיטור וניסוך והשתחואה, בלתי להשם לבדו, והנהוג במלכים, כי המתהדר בכבודם, לתת עטרה בראשו או ללבוש לבוש מלכות כ'הם, אחת דתו להמית, אם כן, אעשה אני לשם הנכבד, כאשר היו עושים הגוים לאלהיהם, וייטב לפניו, לכן הזהיר, לא תעשה כן, כי הדברים המתועבים לפניו, היו עושים לאלהיהם, ולא אסרם, מפני המעשה שהיה נכבד וראוי לעשותו לפני השם לבדו, רק מפני הכונה שהיתה בהם, לעבוד אלהות, כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם, שהוא דבר מתועב לפני השם, לשפוך דם נקי, ואף כי להיות אכזרי, על פרי בטן לא ירחמו ד) ועל כן אמר (קרא בפרשתן-להלן, י"ג א') את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם וגו', להזהיר, על מעשה הקרבנות ועבודת המקדש, שלא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, וזה ענין הפרשה הזאת באמת וכו'.

על דברי הרמב"ן הנ"ל נקבץ אצלינו כעמיר גורנה במשך השנים, עעל"ט, אי אפשר להביא הכל, אף בכמה גליונות, נביא בזה ב' דברים עקריים, אתכם הסליחה, ואי"ה עוד חזון למועד, בעזר עליון ב"ה וב"ש.

א) מבואר בכאן דעת רש"י, בפי' קרא דילן, השמר לך פן תנקש אחריהם וכו', דהרי"ז אזהרה והתראה מלעבוד עבודה זרה (כנ"ל רמב"ן, העתקה אות א') והרמב"ן הקשה על זה, ממה דקאמר קרא להלן אח"ז, לא תעשה כן "לה' א-להיך", אם כן אינה אזהרה בעבודה לאלהיהם, רק, "שלא לעבוד השם הנכבד בעבודתם" וכו' (כנ"ל, רמב"ן העתקה אות ב') ונאמרו בזה כמה תי' (ראה במזרחי וגור אריה) נביא מה שיש באמתחתינו בזה, ז"ל הש"ס סנהדרין ס"ד ע"א, הפוער עצמו לבעל פעור, הרי זה עבודתו, "אף על גב דמיכוין לביזוי", הזורק אבן למרקוליס, זו היא עבודתו, "אף על גב דמיכוין למירגמיה", וכתבו ע"ז התוספת, בזה"ל, אע"ג דקמיכוין לבזויה, ולעובדה בביזוי, דאי לא קמכוין אלא לבזות, הא אפילו מאהבה ומיראה פטור, לרבא (סנהדרין ס"א, ע"ב) ואפילו לאביי דמחייב התם, הכא מודה דפטור, ע"כ, נעתיק בזה דברי המנחת חינוך מצוה כ"ו אות א' באה"ד, וז"ל, דהכלל, בודאי אם מקבל איזה דבר בעולם לאלוה עובר בלאו דלא יהיה לך (דעשרת הדברות) כמבואר בראש השנה כ"ד ע"ב וכו', אך אם יש עבודה זרה בעולם, שנעבדת על דעת שיש בה צד אלהות, "על זה גזירת הכתוב היא, -אף שהישראל אינו עובדה אותה בצד אלהות- ואינו מקבלה עליו כלל באלוה", אך הוא עושה העבודות שהעובדים עושים, "כגון, פעור ומרקוליס", "והוא עושה כן, אף שמכוין לבזות אותה", מכל מקום גזירת הכתוב היא, דחייב סקילה במזיד, כמבואר בסנהדרין ס"ד ע"א, וברש"י ד"ה ואע"ג, פירש להדיא, דאם התרו בו חייב מיתה, וכן הוא ברמב"ם כאן הלכה ה', הפוער לפעור או זורק אבן למרקוליס, ומכוין לבזותו, הואיל ועבודתו בכך, חייב ומביא קרבן על שגגתו, היינו במזיד חייב סקילה, ובשוגג מביא קרבן, ועיי"ש בכסף משנה, ובהלכה אחרי זה, שכתב, דלענין חיוב חטאת הוא, ואיני יודע מי דחקו לזה, ואי דמוטעה הוא, "כך גזרה התורה דאסור לעבוד -אפילו אם מכוין דרך בזיון- ואינו מקבל עליו לאלהות", כדפירש"י הנ"ל, "מ"מ כך היא גזירת הכתוב, דאותה העבודה זרה שעובדין אותה, והעובדים עובדים אותה מחמת טעותם, שסוברים שיש בה צד אלהות, אסור לישראל -לעשות עבודה זו-, שהם עובדים אותה", ועובר על זה הוא מזיד, "שכן מתרין אותו", "דאסור אפילו לבזות אותה בזה", "וכן אם יש איזה עבודה זרה הנעבדת, שהעובדים מחשבים אותה לצד אלהות, -והישראל עובד אותה, ומפרש דעתו שאינו מקבלה עליו באלוה", ועושה לפניה ארבע עבודות, מ"מ כך גזר הכתוב, דחייב, הואיל ויש עובדים אותה, אסור לעשות לפניה ארבע העבודות, וכן שאר עבודות כדרך עבודתה, "דכך היא גזירת הכתוב, אם היא עבודה זרה שעובדין אותה, אסור לעשות לפניה דרך עבודתה", שהעובדים עובדים אותה בכך, או ארבע עבודות הנכבדות.

ב) וממשיך המנחת חינוך בסוה"ד, ולא קשיא קושיית התוס' שם (במסכת סנהדרין) ס"ד ע"א, ד"ה אע"ג, שהקשו, דמאהבה ומיראה פטור, מכל שכן אם מכוין לבזות וכו', אך על רש"י הקשו (התוס') שפיר, דרש"י שם ס"א ע"ב פירש, מאהבה-ומיראה, פטור, כיון שלא קבלה לאלוה, ודאי קושייתם חמורה, דאם מכוין לבזוייה גם כן, לא קבלה עליו לאלוה, ומ"מ חייב, על כן פירשו, דעובדה בביזוי, עיי"ש בדבריהם, "אבל הרמב"ם סבירא ליה, דכך היא גזירת הכתוב, -דאפילו אם מבזה עבודה זרה, ואומר בפירוש, שמבזה אותה", ומכל שכן שאומר, מחמת אהבה ויראה, חייב, אם עושה לפניה כדרך עבודתה, או אחד מארבע עבודות הנכבדות, וכו', וזו דעת הרמ"ך (הובא בכסף משנה שם, הלכה ו') וכו' ולפי זה, אם אחד עובד בדרך עבודה, או מארבע עבודות, סתמא, אם מתרין בו לאו דלא יהיה לך (דעשה"ד) ומקבל עליו התראה, חייב, "ואם אומר בפירוש, שאינו מאמין בה צד אלהות, לא מהניא התראה מלאו זה", "רק כדרך עבודתה, צריך להתרות בו משום" ופן תדרוש וכו' (דברים י"ב ל', ראה ברמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ג' הלכה ב') ועל הארבע עבודת מלא תשתחוה ולא יזבחו, כי מאלו הלאוין מוזהר על זה ולא מלאו דלא יהיה לך, כן נראה לענ"ד ברור בעזהשי"ת, אלו דברי המנחת חינוך, העתקנו קוטב הדברים, יבין הלומד במה שלפניו-והיוצא מזה, דהפוער לפעור וזורק אבן למרקוליס, לדעת הרמב"ם (כנ"ל) "-אף אם מכוין לבזותה, ולא קבלו עליו באלוה כלל" (כדלעיל, צויין כל המקומות במנחת חינוך בזה) יש בזה איסורא חמירא, דעבודה זרה, רח"ל (אלא אם חייב על זה מיתה, בהתראה, ע"ז יש דיון, כל זה לעיל דברי המנח"ח) ומשם באר"ה, דהפוער לפעור וזורק אבן למרקוליס, "מתכוין לבזותה-לא לקבלו עליו באלוה, ח"ו" (לא כדברי התוס' סנהדרין הנ"ל, "דמתכוין לעובדו בביזוי", כמשנ"ת, הבנת הדברים בזה, דלכאורה הני ב' דברים (לעובדה, ולבזותה) סתרא"י נינהו, עמד בזה בספר תורת חיים, ובספר מרגלית הים על דברי התוס' סנהדרין שם, הביא דברי החוקרים הקדמונים, בביאור הדברים, עיי"ש) "בודאי דכונתו לשמים, בזה", דאל"כ על מה בא לבזות הע"ז כעת, והרי על זה בא קרא דידן בפרשתן-ראה (כנ"ל, ראשית דברינו) ואומר, "לא תעשה כן לה' א-להיך", קאי על הפוער לפעור וזורק אבן למרקוליס, "דרך בזיון", עושה כן "לה' א-להיך" (בשבילו, כפירש רש"י קרא בפרשתן בעיר הנדחת, ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל "לה' א-להיך" (דברים י"ג, י"ז) "בשבילו", עיי"ש) עכ"ז אסור, כנ"ל במנחת חינוך לדעת הר"מ (והרמב"ם הרי כתב, דאזהרתו, מפן תדרוש לאלהיהם לאמר, כנ"ל, המשך קראי גם כן יל"פ בדרך זה, "לא תעשה כן לה' א-להיך", "אף לבזותה-פוער לפעור-כנ"ל דברי רש"י (העתקה, אות א') וכונתך, "לה' א-להיך, בשבילו, כמשנ"ת, ג"כ אסור) והרי מיושב בזה קושיית הרמב"ן על

פירש"י זה (לעיל, העתקה אות ב') ברם רש"י לשיטתו א"א לפרש כן, דדעת רש"י דגם בעושה מאהבה ומיראה ("לא קבלו באלוה") ליכא איסורא דעבודה זרה, כל שכן במכוין לבזותו, דאין בזה איסורא (כנ"ל, קושיית ודברי המנח"ח) אחר כך ראינו בחידושי הרמב"ן במסכת שבת (ע"ב ע"ב, ד"ה אלא מאהבה) דגם איהו ז"ל ס"ל כפי' רש"י זה, דמאהבה ומיראה ("לא קבלו לאלוה") ליכא איסורא דעבודה זרה, לפי זה א"א לפרש קרא כאן, "לא תעשה כן לה' א-להיך", דקאי במבזה לע"ז, דג"כ יש בזה ל"ת דעבודה זרה, כמו שפירשנו בזה, אחרי דלדידהו (רש"י, וכן רמב"ן) אין כאן איסורא דעבודה זרה בכה"ג, כלל (להשלמת הדברים, בספה"ק דברי יחזקאל, על הקרא בפרשת ואתחנן, לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם וכו' עיניכם הרואות וכו', כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' א-להיך מקרבך (דברים ד', ב' ג') וזל"ק, לכאורה קשה, מאי שייכות הפסוקים זה לזה, אך הענין הוא, דהפסוק עיניכם הרואות וג', הוא כמביא ראי', שהמוסיף על התורה הוא גורע, אם היה חסיד שוטה מתכוון לבזות העבודה זרה, והתריז נגד הבעל פעור, השמידו ה', מחמת שעבודתה בכך, אסור הוא על פי התורה, להתריז נגדה (א"ה אמר לו אחד, שכן כתוב בספר כלי יקר, ונהנה) ע"כ מספה"ק הנ"ל, דבה"ק מוסברים לפי"ד הרמב"ם הנ"ל, דאף "לבזות עבודה זרה-בלי לקבלו עליו באלוה", ג"כ אסורה (מקרא דפן תדרוש וכו' וכו') ברם בכלי יקר נזכר האיסור בזה, "מקרא "לא תוסיפו" דפרשת ואתחנן הנ"ל, וזה לא נזכר בדברי יחזקאל הנ"ל, וזה א"ש טפי, דקרא דלא תוסיפו, להזהיר ע"ז, למ"ל, אחרי דיש בזה לאו מפורש, "ופן תדרוש" וכו' וכו'-דפרשתן, וי"ל, ודי בזה).

ג) כתב רבינו הרמב"ן ז"ל, בהמשך הדברים, ועל כן אמר (להלן י"ג, א') את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם וגו', להזהיר על "מעשה הקרבנות ועבודת המקדש", שלא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, וזה ענין הפרשה הזאת באמת וכו' ע"כ, מש"כ רבינו בלשו"ק, "ועל כן אמר" (את כל הדבר וכו', להזהיר על מעשה הקרבנות ועבודת המקדש-שלא תוסיף עליו, כנ"ל דברי הרמב"ן ז"ל) צ"ב, שייכות לאו זה-לא תוסף עליו, למה שכתוב לפניו (שאסור לעבוד להשי"ת, בעבודה שעעו"ז עובדים לאלהיהם, לא תעשה כן לה' א-להיך, "לפי' הרמב"ן"-לעיל העתקה אות ג') ולומר, דזה גופא קמ"ל הקרא (שלא להוסיף בעבודת השי"ת בקרבנות, במה שהעכו"ם עושים לאלוהיהם, כנ"ל) לא מסתבר לומר כן (לענ"ד) אחרי דכבר אסרה קרא "כעת", מפורש ולהדיא, "לא תעשה כן לה' א-להיך" (עוה"פ, לפי' הרמב"ן קיימינן, דפי' כן הקרא-לא תעשה כן לה' א-להיך, ראה לעיל העתקה אות ג') ועל מה בא שוב לאו זה ("לא תוסף עליו") "תיכף ומיד", לאחמ"כ, אחרון הכביד, איך יתפרש הלאו, "לא תגרע ממנו" (כתיב בהאי קרא, את כל הדבר וכו', ראה לעיל ראשית הדברים) לאו זה ודאי אין לה שייכות, לאיסור עבודתם-שלא לעבוד כן להשי"ת, כמובן.

ד) ובירור, דכונת הרמב"ן ז"ל, על דרך שכתב הספורנו בקרא הדין (לא תוסף עליו) וז"ל, לא תוסף עליו, כי אולי תוסיף דבר נמאס אצלו יתברך, כמו שיהיה, אם תרצה להוסיף, מיני עבודות לא-ל יתברך, שלפעמים תהי' העבודה הנוספת, דבר נמאס אצלו יתברך, כמו שריפת הבנים, עיי"ש, מבואר מזה, דאיסורא דהאי קרא "לא תוסף עליו", במוסיף "כל עבודה, איירי" (וכן לאו "לא תגרע"-דהאי קרא, במגרע בעבודה דביהמ"ק וקרבנות, קאי, ול"ק קושייתינו לעיל, אות הקדום) אלא "טעם ושורש האיסור" בזה, הוא, דעי"ז יוכל לבא לעשות דבר שלא יהי' רצוי לא-ל (כנ"ל, דברי ספורנו) ומאי"ר דברי הרמב"ן דידן בזה, במש"כ, "ועל כן אמר", את כל הדבר וכו' "לא תוסף עליו" (ראה לעיל, אות הקדום) פי', איסור זה, "לא תוסף עליו", לאסור "כל הוספה" בעבודת המקדש ומעשה הקרבנות, באה, רק "סיבת האיסור", "גלל לאו הקדום-לא תעשה כן לה' א-להיך" היא (וכדרך הספורנו, שהבאנו כאן) וזה פי', "ועל כן אמר" וכו', בדברי רבינו הרמב"ן ז"ל (אלא דסו"ס יל"ע, למ"ל איסור בל תוסיף מיוחד ע"ז, "בעבודת המקדש ומעשה הקרבנות", לא סגי לן, בלאו דלא תוסיפו דלעיל בפרשת ואתחנן (דברים ד', ב') וי"ל, דבעבודת הא-ל ב"ה, הו"א, דקצבת התורה בזה, הרי זה רק "בגדר המחוייב לעשות", אבל ב'ירצה להוסיף בעבודת הא-ל ובקרבנותיו, שרי ושרי-וההמוסיף הרי"ז משובח, אחרי ד"עובד השי"ת ביתר שאת וביתר עוז", ע"כ בא קרא דילן, "לא תוסף עליו"-לפי' הרמב"ן, לאיסור, דוגמא לסברא הנ"ל, יש להביא מדברי התוס' במסכת ראש השנה כ"ח ע"ב שכתבו שם בזה"ל, ומסוכה אין להביא ראיה כאן, מה שאין עובר בעשה ד' מחיצות, אע"ג דאמרינן, שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח (סוכה ו', ע"ב) דכל שכן כשעושה ד' מחיצות טפי עדיף, דהוי תשבו, כעין תדורו (סוכה כ"ח, ע"ב) ע"כ, ודו"ק, כי א"א להאריך בכל פרט ופרט).

ה) לפי דברי הרמב"ן הנ"ל יוצא, דיש לן קרא מפורש "ומיוחדת", לאסור "הוספה", על עבודת המקדש ומעשה הקרבנות, ויש לישב בזה לשון הש"ס, במסכת עירובין ק' ע"א (ובעוד מקומות) הניתנין במתנה אחת שנתערבו בניתנין במתנה אחת, ינתנו במתנה אחת וכו', מתן אחת במתן ארבע, ר' אליעזר אומר, ינתנו במתן ד', ור' יהושע אומר, ינתנו במתנה אחת, אמר לו ר' אליעזר, הרי הוא עובר על בל תגרע, אמר לו ר' יהושע, הרי הוא עובר על בל תוסיף, א"ר אליעזר, לא אמרו אלא כשהוא בעצמו, אמר לו ר' יהושע, לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו, ועוד אמר ר' יהושע, כשנתת (מתן ד') עברת על בל תוסיף, ועשית מעשה בידך, כשלא נתת, עברת על בל תגרע-ולא עשית מעשה בידך, ע"כ דברי הש"ס, וצ"ב דקדוק לישנא, "לא נאמר" בל תגרע (אלא כשהוא בעצמו) הול"ל, לא נאמר "בל תגרעו", דהרי כן "נאמר" קרא בפרשת ואתחנן, לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם "ולא -תגרעו" ממנו (יש שציינו גם על דברי ר' אליעזר הנ"ל, לישנא, "לא נאמר" בל תוסיף, אלא כשהוא בעצמו, וגם על זה קשה, דהול"ל, "לא נאמר" "לא תוסיפו", כלשון הקרא) אבל א"ש, דכונת הש"ס לקרא דידן -נאמר-"לא תוסף עליו"-בפרשתן-פרשת ראה, "ובעבודת המקדש ומעשה הקרבנות", קאי (כנ"ל רמב"ן, העתקה אות ד') לישנא דקרא, "לא -תוסף- עליו ולא -תגרע- ממנו" (כנ"ל, ראשית דברינו) והדברים מדוייקים, למכביר, בעזהשי"ת.

ו) עוד יש ליישב בדברי הרמב"ן דלעיל, קושיית התוס' (בש"ס עירובין דלעיל, אות הקדום) וא"ת וליתי עשה ולדחי לאו דבל תוסיף, וי"ל, דלא דמי כלל לכלאים בציצית, דהכא ע"י פשיעה הוא בא, והיה יכול להתקיים (העשה) בלא דחיית הלאו, ע"כ, ולפי דברי הרמב"ן ז"ל, דכל הוספת עבודה על עבודה שבמקדש-וקרבנות, איכא לאו "מיוחדת", על זה (כנ"ל דבריו ז"ל, כו"כ פעמים, דקרא דידן, את כל הדבר וכו' "לא תוסף עליו", על הוספה בעבודת המקדש ובמעשה הקרבנות, קאי) א"ש, דכל כה"ג י"ל דלא אמרינן עדל"ת, נבאר, נקדים דברי הגרעק"א בהגהותיו למשנה בפרק ג' דפסחים (אות י"ג) וז"ל שם, ובחידושי צל"ח פסחים הביא בשם חכם אחד וכו' דבלשחוט את פסחו, בודאי דינא דהמגן אברהם (בסי' תמ"ד ס"ק י"א, דבהולך לשחוט את פסחו-ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, דחוזר לבערו, עיי"ש) אמת, דהא אי אפשר לו לשחוט פסחו כשיש לו חמץ בביתו דעובר על או דלא תשחט על חמץ ולא שייך דעשה דפסח ידחה ללאו דלא תשחט, דלא אמרינן כן, בדבר שהלאו הזה בעצמותו דמצוה, שהתורה אמרה דהעשה דשחיטת פסח לא יהיה על חמץ וכו', "לא שייך בדבר זה עצמו לומר, דעשה דוחה לא תעשה", שאין זה דומה לשארי מקומות, שלא הלא תעשה על דבר זה, רק שאירע דמזדמנים יחד העשה ול"ת וכו', וכתב על זה רעק"א שם, וז"ל, והנה ביסוד הזה, דהיכא "דלא תעשה בדבר זה עצמו, לא שייך לומר דעשה דוחה לא תעשה", מצאנו לקדוש אחד מדבר, בהיפוך, ה"ה הגאון שאגת אריה בספר טורי אבן בחגיגה דף ד' ד"ה איצטריך קרא, הקשה, דנימא דעשה דראיית פנים ידחה ללא תעשה, דלא יראו פני ריקם (דברים ט"ז ט"ז, עיי"ש המדובר בטורי אבן) הרי, אף דהלאו הוא באותו דבר עצמו, דהזהיר התורה דראיית פנים לא יקיים רק להביא עמו קרבן, מ"מ אמרינן, דזהו רק באפשר להביא קרבן, דעבר אלאו, אם אין מביא, והוי כמו לאו דעלמא, ואם אי אפשר להביא קרבן, דוחה העשה לל"ת וכו', עיי"ש בכל דברי הגרעק"א (א"ה, ראה בפרש"י עירובין ק' ע"א-ד"ה ינתנו, וחידוש שלא העירו מזה, ואכמ"ל בזה) לפי זה-לדברי הצל"ח הנ"ל, י"ל, דלא שייך בכאן עשה דוחה לא תעשה (דעשה דזריקת דם הקרבן-במתן ד', ידחה לא תעשה דבל תוסיף, כנ"ל קושיית התוס' עירובין) כיון דהתורה אמרה בפירוש, בהאי מצוה "דמעשה הקרבנות", דאין להוסיף כלום עליה, כנ"ל דברי הרמב"ן (העתקה, אות ד') וכל כהאי גונא, לא אמרינן עשה דוחה לא תעשה, להוסיף בזה דברי הגליון הש"ס שהביא שם גירסא אחרת בתוס'-עירובין, דלעיל, נוגעת מאד לדברינו כאן, וז"ל, במהרי"ק שורש קל"ט כתב, ועוד, שהרי תוס' כתבו פרק בתרא דעירובין, וז"ל, ועי"ל, דאין עשה דוחה ללא תעשה שבמקדש, כדאמרינן פרק דם חטאת (זבחים צ"ז, ע"ב) מיהו יש לדחות, דלא דמי, דהיינו טעמא, דלא תעשה במקדש חמיר, ולא מדחי קמי עשה, אבל גבי בל תוסיף, לא שייך שם חומרא דשייך נמי בעלמא, אך מ"מ י"ל, כיון דהוי במקדש לא מדחי, עכ"ל התוס', עכ"ל הגליון הש"ס, לפי דברי הרמב"ן הנ"ל, ד"לאו מיוחד", איכא, במוסיף בעבודת המקדש והקרבנות, אין לך "לא תעשה שבמקדש גדולה מזו" (בר ממה שכתבנו, דכיון דהל"ת על האי מילתא גופא "שלא להוסיף על עבודת הקרבנות", ובכה"ג לא אמרינן עדל"ת, אבל הרי זה תלוי בפלוגתת הצל"ח והטו"א, כנ"ל) ודו"ק, אולי קצרנו קצת, אבל הדברים מובנים, בעזהשי"ת.

ז) הי' מקום לומר, דכונת הרמב"ן, רק במוסיף "עבודה חדשה" במקדש (דוגמת מה שכתב הרמב"ן לעיל בפרשת ואתחנן על הקרא לא תוסיפו על הדבר וכו' (דברי ד', ב') דבמצוה שבדא מלבו, איכא איסורא דלא תוסיפו, האמור שם-בפרשת ואתחנן, עיי"ש, גם קרא דידן-"לא תוסף עליו", יל"פ כן, בבדא איזה עבודה להשי"ת מלבו, ובזה קאסר קרא לעבוד כן להשי"ת) חשבנו מקדם עד"ז, אמנם גבר עלינו לנטות מזה, דלשון הרמב"ן בהאי לאו, על "מעשה הקרבנות" "ועבודת המקדש", קאי (כן הוא לישנא מדוייקת-דרמב"ן, ראה לעיל העתקה אות ד') הרי דגם על "מעשה הקרבנות" (לא רק על "עבודת המקדש") קאי הרמב"ן, וקאמר, דקרא דילן, "לא תוסף עליו", קאי גם על זה (הוספה "במעשה הקרבנות") ומה יש להוסיף, "במעשה הקרבנות" (פי' "בעבודת הקרבן עצמה", אם לא, איזה "זריקה יתירה, או הקטרה יתירה") "עבודה חדשה", באיסורא דהאי קרא, אמורה וכלולה היא בדברי הרמב"ן, במש"כ אחר כך, "ועבודת המקדש", וק"ל.

זכה לחזות בפני מלאך ה'

ניצוצי אור משולי אדרת קודש עליון, מאורחותיו והליכותיו של הרב הדומה למלאך ה', רעיא מהימנא קדישא הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע

לרגל יומא דהילולא רבא, החל ביום כ"א מנחם-אב, הננו מעלים עובדות קודש וסיפורי הוד שנשמעו מפי הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל, שזכה לשהות בהיכל קדשו, בחודשים בהם שהה בעיה"ק ירושלים השכונת קטמון, ואצר בזיכרונו ממראות קודש שחזה וראה במחיצת קדשו של רבי אהרן קדוש ה'

רושם בל ימחה נשאר בלבות החסידים, החקוק בנימי נפשם בכל אלו שזכו לחלות ולחזות בתואר פני מלאך השם צבקות שכל כולו היה אחוז שראפים, שלא מעלמא הדין, הי-נהו **כ"ק מרנא קדישא רבי אהרן מבעלזא זי"ע**, במיוחד אלו שזכו לספגו בקרבם מימי חלדם, ממאור קדושתו של אהרן. ההשפעה הגדולה היתה מורגשת בעליל בכל עת שהיו יושבים במחיצתם ומקשיבים לקול סיפורם מאוצרות לבם, פניני הוד, עובדות והנהגות מהאי רעיא מהימנא שהאיר באור צדקותו על פני תבל.

מי שזכה לעמוד על מפתן מעון קדשו ולשהות בהיכלו באותם ימים נעלים ונוראים עת עלה ארי מבבל, יחד עם אחיו הרה"ק מבולגריא זי"ע, ושהה בעיה"ק ירושלים בשבועות הראשונות, היה **הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל,** וכך גם לאחר מכן כשהרה"ק כבר עבר להתגורר בת"א, הגיע לעיה"ק ירושלים למנוחה בשכונת קטמון. והיה רבי נטע עושה בכל שבת את הדרך רגלית אל הרה"ק יחד עם ידידו ורעו הגה"צ רבי נטע ציינווירט.

בזיכרונו היה רבי נטע אוגר ואוצר עובדות, אורחות והליכות קודש של המאור הגדול שהאיר לדורו ולדורות, אשר הבורא ברוב רחמיו וחסדיו נטע בדורנו, איש אלוקים צדיק ונשגב, שכל מי שהיה בקרבתו חש בקרבת הבורא והשראת השכינה, מזכיר שמו בערגה ובסילודין, שח ברטט על שגב גדלותו, על אותות ומופתים שהתגלגלו כלאחר יד בהיכל קדשו, ויום יום נודעו דברי ישועות ותפילות על בית ישראל.

הננו מעלים מעט מזעיר מזיכרונות ההוד ורישומי שגב מארחות צדיק. כפי שהיה רבי נטע מתאר במתק שפתו המיוחדת, שהעלה באמרי פיו דברים המקרבים ומלמדים לאדם לרוחניות. בבהירות סיפר ממעשיו הכבירים של רבנו זי"ע, שנפשו עורגת בכיסופים אליו, את הלכותיו והנהגותיו אותן ראה בעדות קרובה, וממה שקיבל מאבותיו הגדולים ע"ה. דמותו הקורנת, מציתה זיכרון חי בזיכרונם הצרוב של רבבות אלפי ישראל. רוחו ונשמתו מרחפות בכל מקום, מקום ציונו בחלקת הרבנים ב'הר המנוחות' מהוה לאבן שואבת לאלפים ורבבות הבאים להשתטח ולהעתיר בתפילה להיוושע בזכות הצדיק הקדוש הטמון.

המחיש בצדקתו את תלמידי הבעש"ט הק'

הגה"צ רבי נטע פריינד זצ", אשר זכה להסתופף בצלו ולהיוועץ בקודש פנימה אצל הרה"ק המהר"א מבעלזא זי"ע, נהג לצטט את שאישרו זקני החסידים בשעתם: כי הקב"ה חמל על דורנו והותיר בו דמות מלאכית כרבינו זי"ע, כדי להמחיש ולהטעים, ולו במעט, לדורות הבאים, מעין קדושתם וטהרתם של קדושי עליון - הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק ואחיו הרה"ק רבי זושא זי"ע, מתלמידי המגיד ממעזריטש שהיה תלמידו וממשיכו של רבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע.

וסיפר, כי פעם תיארו לפני מרן הגאון רבי יצחק זאב סאלאווייצ'יק זצ"ל - ה'בריסקער רב' - את שגב צדקותו ופרישותו המופלאה של הרה"ק מבעלזא זי"ע, וכי אינו טועם מאומה. נענה הגאון מבריסק בתנועת ביטול ואמר כי מכיר ויודע הוא על עבודה כבירה זו. כשפתח אחד הנוכחים בתמיהה: "כיצד אפשר לחיות ולהתקיים כך?", השיב הבריסקער רב בפתגם קדשו: "וואס איז דער חידוש? מען קארמעט אים לעפאלך פון הימל" – ומה החידוש? הלא מאכילים אותו בכפיות ישירות מן השמים!..

אכילה מועטת

עוד סיפר מהנ"ל: ידוע היה הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע בהנהגות פרישות מפליגות מאוד, וכמעט שלא היה אוכל מאומה.

פעם אחת, לאחר שביקרו אחד הרופאים שהיה ירא שמים, ציווה עליו הרופא שישתדל לאכול בכל יום עוגה מיוחדת. הרופא אף הוסיף ואמר כי חיוב גמור מן התורה לאכול עוגה זו מדי יום.

בני הבית אפו עבורו את העוגה והגישו לו אותה. אמנם, הרה"ק פנה לבית המדרש, ולעיני כל הנוכחים שם קרא לאחד מבחורי הישיבה ואמר לו שהוא עושה אותו שליח שיאכל את העוגה במקומו. לאחר מכן פנה אל הנאספים ואמר: "עדים אתם שעשיתי כפי שציווני הרופא".

נוכח שם אחד המשמשים, הרה"ח ר' יוסף אייכלר ז"ל, שהיה חרד מאוד לבריאותו של הרה"ק מבעלזא. עלתה בדעתו עצה כיצד לבטל את מנהג ה"שליחות" של הרה"ק באכילה ושתייה: הוא ביקש מאחד מבחורי הישיבה שלפנות ערב ישאל אותו בקול רם, למשמע אוזניו הטהורות של הרה"ק, האם כבר הניח תפילין היום.

כאשר שאל אותו הבחור האם כבר הניח תפילין, השיב הבחור יוסף אייכלר בקול: שעשה שליח, והשליח יניח תפילין במקומו! - - - מיד כששמע זאת הרה"ק המהר"א מבעלזא, נחרד ונזדעזע עד מאוד על שגרם כביכול ליהודי להימנע מהנחת תפילין. מיד קרא לבחור יוסף אייכלר שליט"א והודה בפניו שאין דין שליחות לא באכילה ולא בהנחת תפילין, ומיד בירך ואכל מעט מאותה עוגה שאפו עבורו.

עוד סיפר רבי נטע זצ"ל: ידוע שהיה מקפיד שלא לישון ח"י (18) דקות רצופות; כל הלילה היה לומד או ששפתיו היו ממלמלות, ואם נרדם פעם לפנות בוקר, היה נוטל את ידיו בכל ח"י דקות.

סגולה בדוקה להצלה מפחדים

סיפר הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל, עובדה כי פעם אחת בא אדם לפני מרן הרה"ק המהר"א מבעלזא זיע"א, ופחדו ודאגתו בלבו על בנו הקטן, אשר מדי לילה בלילה נעור משנתו בבהלה ובסערת רוח מחלומות מבעיתים, וביקש למצוא רפואה ותרופה לנפש הילד.

נענה רבינו הקדוש זיע"א ואמר לו: מדי לילה, בטרם יישן הילד, לאחר אמירת 'קריאת שמע שעל המיטה', יגש אל המזוזה, יניח ידיו עליה ויאמר בלשון זו: "דֶער בעלזער רב הָאט גְיזָאגט אַז מֶען זָאל פַאר קֵיינֶעם נִישְׁט מוירה הָאבְּן נָאר פַאר הוֹיבערשטן אַלֵיין" ["הרב מבעלזא אמר שלא יפחדו מאף אחד רק מבורא עולם לבדו. ט.פ.].

ויהי למחרת, סרו כל הפחדים והבלהות מעל הילד, ותהי שנתו ערבה ושקטה כשינת הישרים. ועד עצם היום הזה מקובל ומסור במשפחתנו לנהוג כעצה נשגבה זו, והיא סגולה בדוקה ומנוסה להינצל מחלומות רעים ומפחדים.

הגה"צ רבי אברהם מרדכי רוטנר זצ"ל סיפר על העבודה של הרה"ק מהר"א זי"ע בנישוק המזוזה: "היה סיפור מעניין על המזוזה, ששמעתי מרבינו זי"ע, הוא סיפרו בקיצור, ואחר החסידים שהיה נוכח שם היה סיפרו לפרטי פרטים, בשעה שהגיע רבינו זי"ע לאונגריה והגיע יחד עם פמלייתו לאיזה אכסניה, שהבעה"ב היה מנכבדי חסידי בעלזא, ובניו היו אברכים עובדים מ'היושבים' בבעלזא. חברי המשלחת נקשו על פתחו וביקשו להתאכסן בביתו, הוא לא הכיר את רבינו זי"ע וחשב שמרמים אותו, החל לצעוק עליהם: פוילישע שווינדלערס! אתם רוצים לשכנע אותי שזהו ה'בעלזער רב'?! עודו עומד וצועק הניח רבינו את ידיו הק' על המזוזה ונעצר כמנהגו בפתח לנשק המזוזה, מיד כשהבחינו בזה בניו של בעל האכסניה, שהיו מ'היושבים' בבעלזא, צעקו אל אביהם: 'טאטע, יָא! דאס איז דער בעלזער רב!'..."

העצה לזהירות ממחשבות זרות

סיפר הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל: שמע מאדם חשוב אחד, עוד בחיי הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, ששמע מבחור שנכנס אל הקודש פנימה וקבל לפני הרה"ק מבעלזא על כך שהוא סובל ממחשבות שאינן טהורות. אמר לו הרה"ק: "להקפיד וללמוד בכל יום ויום שני פירושים מפירוש מהרש"א".

כעבור זמן, העיד הבחור כי סגולה זו הועילה לו באופן נפלא.

העצה לזהירות בשמירת עינים

סיפר הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל: עוד ממה שסופר, פעם בא אדם אחד אל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע וביקש ממנו סגולה לשמירת העיניים. אמר לו הרה"ק: "בכל מקום ישנם על המדרכה כיסויי בורות שונים, ועליהם חותמת שם הפירמה (היצרן). תדקדק לקרוא את שמות הפירמה בלכתך ברחוב".

הדרכה לבחורי בר מצווה

סיפר הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל: נערים שהיו מגיעים ביום הבר מצווה אל הרב הקדוש רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל, היה מצווה אותם על שלושה דברים: א. שלא לשוח שום שיחת חולין כשהם עוטורים בתפילין. ב. לשמור על גוף נקי בעת הנחת התפילין. ג. לעמוד במקום אחד בשעת התפילה ולא ללכת ולהסתובב, משום שנאמר: "דע לפני מי אתה עומד" – ולא לפני מי אתה הולך.

רוח הקודש במחיצתו

עוד סיפר הגה"צ רבי נטע זצ"ל, באוצרו של האדמו"ר הרה"ק בעל ה'בית אהרן' מקארלין היה ירושה מאבוה"ק שתי חלות עתיקות מי"ב חלות של שבת קודש, האחת היתה מהרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, והשניה היתה מהצדיק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, ואין ידוע כיום איזו חלה היא מרבי שלום. ובעת שהתקיימה החתונה של הרה"ק רבי שלום מאפטא, אחיו של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא עם בתו של הרה"ק רבי ישראל מסטאלין זי"ע בסטאלין, ביקש הרה"ק רבי אהרן מבעלזא לראותם, כשהביאום לפניו לקח בידיו הק' והריח באחת מהם וקרא בשמחה: 'זהו של זקני' זצוק"ל.

"דער אור החיים הקדוש איז גיווען א מלאך!"

בהקדמה להגדה של פסח עם פירוש אור החיים, מובא, שמקובל בשם צדיקים, כי סגולה לזכות לזרע של קיימא ללמוד ולהגות בקביעות בספר אור החיים הק' על התורה בכל ערב שבת קודש.

אחד ממעשה הפלאות שנושעו בזכות האוה"ח הק', היה עם הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל וכך הוה:

לאחר נשואיו לא זכה להיפקד בזש"ק, וכעבור שנים נולדו לו שתי בנות. שנה אחת עלה לשפוך את צקון לחשו על ציונו של בעל ה'אור החיים' הק'. בעודו עומד ומתפלל על הציון הקדוש קיבל על עצמו, שבאם יושיעו השי"ת בבן זכר יקרא שמו 'חיים' כשמו של ה'אור החיים' הק'. לאחר 'קבלה' זו היתה לו תחושה והרגשה ששעה זו היתה שעת רצון ותפילתו נתקבלה ברחמים לפני שוכן מרומים. וכעבור זמן זכה להיפקד בבן זכר.

ברם, מספר שבועות לפני לידת הבן, נסתלק בפתאומיות זקנו הגה"ח רבי דוד אריה בריזל זצ"ל, ונתעורר אצלו צד של ספק, שמא עדיף לקרוא את שם בנו הנולד 'חיים דוד אריה', מאידך גם קבלתו על הציון הקדוש של ה'אור החיים' הק' כמובן לא נשכחה ממנו, וחשש מאוד להפר קבלתו אפילו למחצה שליש ורביע. גמר איפוא רבי נטע בלבו להיכנס לקודש פנימה לפני מרן הרה"ק המהר"א מבעלזא זי"ע, (היה זה שלושה שבועות קודם הסתלקותו) שיכריע בשאלה זו. [במאמר המוסגר נציין, שמאז עלה מרן המהר"א זי"ע להתיישב בארץ, נהג שלא לומר תחנון בט"ו בתמוז יומא דהילולא של האוה"ח הק', באמרו כי ['האור החיים הקדוש היה מרא דארעא קדישא'].

כשאך שמע מרן המהר"א מבעלזא את שאלתו של רבי נטע, נתלבש בחיל ורעדה ואמר: "דער אור החיים הקדוש איז גיווען א מלאך! דער אור החיים הקדוש איז גיווען א מלאך! ואין מצרפים מלאך עם אדם בחדא מחתא'!..." ונקרא שמו בישראל 'חיים' בלבד.

מעניין שבדיוק שבאותה תקופה, בו הבטיח רבי נטע על ציונו הק' של בעל האוחה"ק להניק את השם 'חיים' כשייפקד בבן זכר, היה יהודי חשוב אחר בירושלים, שמו היה הגה"צ רבי פנחס ליברמן זצ"ל, (שחיבר את הפירוש הנודע 'לב טוב' על הספר 'חובת הלבבות' ו'טוב ירושלים' על הרמב"ן ועוד). גם הוא השתוקק לבן זכר נוסף, לאחר שנולד לו בן יחיד בשם 'שמעון', כהבטחה על ציונו הקדוש של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע שיקרא לילד בשמו. וכששמע על הבטחת ידידו רבי נטע, הבטיח גם הוא, שאם יוולד לו בן נוסף יקראהו על שמו של ה'אור החיים' הק'.

ואכן, באותה שנה בה נולד לרבי נטע הבן 'חיים', נולד לרבי פנחס ליברמן תאומים בן ובת, לבן קרא 'חיים' על שמו של הצדיק, ולבת קרא 'חיה אסתר'. - - - לימים נשא רבי חיים פריינד את מרת חיה ליברמן, כך יצא שאכן נתקיימה בקשתו של רבי פנחס במלואה ושני התאומים נתקשרו בשם ה'אור החיים' הקדוש ויהי הדבר לפלא, והם הגה"ח רבי חיים פריינד שליט"א ונוו"ב תחי' יזכהם ה' לחיים טובים ואורך ימים ושנים. (סיפור מופלא זה נדפס בספר 'חכם לב' תולדות חייו של הרה"צ רבי פנחס ליברמן זצ"ל).

תקופה קצרה לאחר מכן, נולד ליהודי בן בט"ו תמוז, יומא דהילולא רבא של בעל האור החיים הק' זי"ע, והברית היה אמור להתקיים ביום כ"ב תמוז, יומא דהילולא רבא של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע, ובא לשאול את הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע, האם יכול לצרף את שני השמות, 'חיים שלמה', תוך שמספר לו את הסיפור שהיה לרבי נטע עם הרה"ק מהר"א מבעלזא, שהתבטא: 'שאור החיים הקדוש היה מלאך! ואין מצרפים מלאך עם אדם בחדא מחתא', ענה לו הרה"ק מסקווירא: 'האור החיים הקדוש היה מלאך, והקדוש רבי שלמה קארלינער היה מלאך, תוכל לצרף את שני השמות ולקרא לרך הנימול 'חיים שלמה'. זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

שיעורי הלכה

הרה"ג רבי מנחם מענדל גייגר שליט"א

שנאמרו בכולל חסדי ישעיה אשדוד

כל תאחר בצדקה וקרבנות

א. פי"ב פ"ה-ו: "כי אם אל המקום אשר יבחר ה"א וגו' ובאת שמה והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבותיכם ובכרת בקרכם וצאנם". ובר"ה ו' ע"ב מבואר שיש חילוק בין קרבנות לצדקה, דבקרבנות בעבר רגל אחד מאז שנדר עובר על העשה של "ובאת שמה והבאתם שמה" ואם עבר ג' רגלים עובר על הלאו של לא תאחר לשלמו אבל בצדקה עובר תיכף וכדברי רבא שם "וצדקה מחייב עלה לאלתר מ"ט דהא קיימי עניים". והנה הריטב"א שם בד"ה אמר רבא בא"ד כתב "אלא ודאי בצדקה דשכיחי בכל דוכתא והם צריכים לו בכל שעה רמא רחמנא חיובא עליה לאלתר מכיון דקבליה עלויה שאם אתה קובע לו זמן מרובה הרי עניים רעבים וסתמא שכך היה דעת הנודר ליתנו לאלתר, אבל קרבנות שרוב הנודרים לא שכיח להו מקדש וכהנים והוא ממון גבוה ואפשר להמתין לא חילק הכתוב בין אנשי ירושלים לשאר מקומות", עיי"ש כל דבריו. הנה מבואר מזה שמצרפין מחשבת הנודר לדיבורו וזה מחייבו, ואילו היתה מחשבת הנודרים לצדקה לעניים לתתו רק לאחר זמן היינו מחייבים אותו לתת הצדקה רק בזמן שחשב.

הטעם למה בקרבנות צריך לקיים הנדר ברגלים

ב. אבל מדברי החינוך מצוה תל"ח שכתב בטעם המצוה של הבאת הקרבנות ברגל הראשון וז"ל: "משרשי המצוה לפי שאין ראוי לו לאדם שיתעצל במה שנדר לעשות מצוה וכו' ומ"מ לא הטרחנו התורה לעלות מיד פן ימנעו בני אדם מנדרים ונדבות, אבל ברגל שיש להן להעלות שם יזהירם לשלם נדרים ולענין לעבור עליהם בבל תאחר אינו עד ג' רגלים", נראה שלמד שטעם החילוק בין צדקה לקרבנות הוא משום שבצדקה אין החשש שאם יצטרך לשלם תיכף ימנע מלידור כיון שבקל יכול לשלם להם, לכן חייבים לשלם תיכף משום זריזות, משא"כ בקרבנות שיש החשש שימנע מלידור אם יצטרך כבר לעלות לביהמ"ק לכן התורה דחתה זאת לרגלים. וצ"ב למה מיאן החינוך לחלק כטעם הריטב"א, ונראה שהחינוך למד שזה לא תליא כלל בדעת הנודר דהסברא לחייב תיכף לשלם בצדקה לעניים אינו משום שמצרפין מחשבת הנודר בשעת הנדר ומחשיבים זאת כאילו נדר בפיו לתת תיכף, דאין המחשבה מצטרף לדיבורו לחייבו לקיים מחשבתו, אלא שהתורה חידשה ענין של בל תאחר מדין חיוב זריזות בדבר שהתחייב לקיימו ובטעם החינוך.

בדין הנודר לצדקה בסתם והחליט בדעתו הסכום ולא הוציא בשפתיו איזה סכום

ג. ונראה שיהא נפק"מ בין הטעמים לענין הנודר לצדקה ולא הוציא בשפתיו הסכום שחשב בעת הנדר, דהנה ביו"ד סי' רנ"ט סי"ג כ' הרמ"א "אם חשב בלבו לתת איזה דבר חייב לקיים מחשבתו ואינו צורך אמירה אלא דאם אמר היו כופין אותו לקיים וי"א דאם לא הוציא בפיו אינו כלום והעיקר כסברא הראשונה", עכ"ל. והנה הגר"א ועוד פירשו שנחלקו באופן שלא אמר כלום האם למידין צדקה מקדשים שבזה יש לימוד שמחשבתו מועיל כדיבורו. אבל ראיתי בפתחי תשובה שמביא בשם הדת אש שביאר שכל המחלוקת הוא רק באופן שאומר בפיו שנותן לצדקה אלא שלא פירש הסכום שרוצה ליתן, ורק חשב בלבו הסכום, אבל באופן שלא אמר כלום לא נחלקו כלל וכו"ע מודו שאין למידין צדקה מקדשים, עכתו"ד הדת אש. והנה לכאורה י"ל בסברת המחלוקת לפי הדת אש, שנחלקו האם מצרפין מחשבתו בשעת הנדר לדיבורו שייחשב כאילו הוציא בפיו מה שחשב באופן קיום הנדר שהוציא בפיו או לא. והנה לכאורה קשה על הדת אש דלשיטתו אינו מובן למה לענין החיוב לשלם לעניים תיכף לא הביא הרמ"א שום חולק, ולכו"ע חייב לשלם תיכף כמבואר בגמ' ר"ה ו', והרי גם שם לא הוציא בפיו בשעת הנדר את מחשבתו לקיים מיד, והנה באופן כשחשב בשעת הנדר את הסכום מביא הרמ"א שי"א שאינו חייב לקיים מחשבתו ורק הסכום הקטן של צדקה. אולם כל זה קשה רק אם נלמד כהריטב"א שהחיוב לשלם הוא מכח זה שמצרפין מה שחשב בשעת הנדר על אופן קיום הנדר לנדר עצמה ונחשב כאילו הוציא הכל בפיו. אבל לפמשנ"ת בחינוך מתורץ שפיר שהסוברים שבאופן שנדר בפיו אבל לא הזכיר בפיו הסכום ורק חשב ע"ז בשעת הנדר לכן אינו חייב לקיים מחשבתו, כיון שאין מצרפים מחשבתו לדיבורו דלמדו כשיטת החינוך שמה שצריך לשלם תיכף מה שנדר לעניים, אינו מחמת שמחשבין מה שחשב בשעת הנדר לקיימו תיכף כאילו נדר כך בפיו, דאף באופן שהנודר לא גמר כן בדעתו, התורה חייבתו לקיים כל מה שנדר בזריזות וכטעם החינוך, ודו"ק.

ד. אבל בשיטת הגר"א ודעימיה שלמדו שנחלקו באופן שלא פירש כלום בפיו י"ל שלמדו שבאופן שהוציא בפיו רק שרוצה לתת צדקה וחשב הסכום בלבו לא נחלקו כלל כיון שלמדו שהתורה חידשה בנודר לצדקה לעניים שלכן צריך לקיימו תיכף כיון שדעת הנודר לקיימו תיכף ומצרפין מחשבתו לדיבורו וכפי שנתבאר בריטב"א, וא"כ ה"ה בנודר לצדקה סתם אבל את הסכום הוא רק חשב ולא הוציא בפיו,

מצרפין המחשבה לדיבור ונחשב כאילו פירוש זאת בפיו, וחייב לשלם הסכום שחשב.

למדנו בפרשה "עשר תעשר" וגו' ובמדרש תנחומא "עשר תעשר בשביל שתתעשר רמז למפרשי ימים שיפרשו עשרה לעמלי תורה" וראה באהבת חסד ח"ב פי"ט מה שהרחיב בזה.

◆ האם ראוי להוציא ממון יותר מחומש עבור החזקת תורה לאחרים או לימוד תורה לעצמו ◆

א. איתא בכתובות נ' ע"א שתיקנו באושא דהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש, ומעתה יש לדון האם ראוי להוציא הוצאות יותר מחומש להחזקת תורה או ללימוד תורה לעצמו, ומצאתי לרבינו החפץ חיים זי"ע בליקוטי הלכות ביומא ל"ה שהעיר על זה ממעשה דהלל הזקן שהיה משתכר כל יום בטרעפיק חציו היה נותן לשומר בית המדרש וחציו לפרנסתו ופרנסת ביתו, וקשה הלא אין לבזבז יותר מחומש עבור קיום מצוות, והוכיח מזה דאף העני ביותר מוכח לשכור מלמד ללמוד תורת ה' ואף שאמרו רז"ל דאל יבזבז יותר מחומש תלמוד תורה שאני לפי הוא חייו לנצח. עכ"ד.

טעם החילוק בין עשה ללא תעשה לענין המבזבז יותר מחומש

ב. ונראה ליישב הקושיא ובהקדם דהנה בטעמא דמילתא דאסור לבזבז יותר מחומש כתב הפתחי תשובה ביו"ד ס"ו קנ"ז בשם החומת ירושלים לבאר טעם החילוק דבכדי שלא לעבור על לא תעשה כן יוציא יותר מחומש, וז"ל "דקום עשה הרבה ימנע ממנו בסיבת עוני לכן התירו שלא יקיים פעם אחת על דרך שאמרו חז"ל חלל שבת אחת כדי שתשמור שבתות הרבה, אבל שיעבור לא תעשה משום ממון אין סברא דמשום עוני ודאי אין הכרח לעבור ל"ת ומניעת עשיות הרבה ימצא בסיבת עוני" עכ"ל. ומעתה יש לומר דלכן מצות תלמוד תורה שאני דבזה שנינו "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" א"כ כשמוציא ממון עבור לימוד תורה נמצא שהוא מחזק בזה גם את ענין קיום המצוות אצלו ע"י שיידע לקיימה כראוי בכל פרטיה ודקדוקיה וישמח לקיימה, ולכן בכה"ג לא חששו חז"ל שמא ע"י הוצאת הממון למצוה זו אולי יבוא למצב שלא יוכל לקיים כראוי מצוות שונות, דלעומת זה אם לא ילמד כראוי בכדי לדעת לקיים מצוות התורה בודאי לא יוכל לקיים כראוי את מצוות התורה כהלכתה, ויותר מזה י"ל דהרי במניעת לימוד התורה כדבעי יש לחשוש שעי"ז ייכשל גם שיעבור בקום ועשה על לאוין ואיסורי תורה או עכ"פ על איסורי דרבנן מחוסר ידיעת דיני התורה על בוריה ולכן בכה"ג לא תיקנו חז"ל שיהא אסור לבזבז ע"ז יותר מחומש מחשש שמא ייעני ואולי יבא עי"ז לביטול כמה מצוות מאונס ממון.

האם עבור מצוה עוברת יכול לבזבז יותר מחומש מנכסיו

ג. ועוד נראה ליישב ובהקדם דהנה בסי' תרנ"ו כתב המשנה ברורה בסק"ז על דברי הרמ"א שם "ומי שאין לו אתרוג או שאחר מצוה עוברת אין צריך לבזבז עליה הון רב" עיי"ש. וז"ל בא"ד "אבל אפשר דבענינינו דהוא מצוה עוברת גרע טפי וחייב להוציא עד חומש מנכסיו", ובביאור הלכה האריך לבאר דין זה וכתב "ואין אנו יכולין ללמוד מצדקה (דשם השיעור חומש לא מדינא רק המבזבז וכו') דשם הוא מצוה שאינה עוברת אפילו אם איכא עניים דקיימו הלא יכול להתקיים על ידי אחרים, משא"כ באתרוג וכדומה שהוא מצוה עוברת וחל על גוף האדם". עיי"ש ומעתה י"ל דגם לפי המפרשים שביארו שהתקנה היתה שלא יוציא יותר מחומש לשאר מצוות כל זה דוקא במצוה שאינה עוברת שרוצה לפזר עבורן בכדי לקיימן אע"פ שאינו מוטל לקיימן, אבל במצוה עוברת יכול להוציא ממון אף יותר מחומש, ובטעם הדבר נראה לומר לפי הסברא הנ"ל שהבאנו בשם החומת ירושלים דלפי"ז י"ל דדוקא במצוה שאינו מוטל עליו אלא שרוצה לפזר ע"ז ממון בכדי לקיימן בכה"ג תיקנו שיימנע מזה מחשש שלא יבא עי"ז למצב שיהא אנוס מלקיים מצוות שכן מוטל עליו לקיימה, אבל במצוה שמוטל עליו כעת לקיימה ואם לא יקיימה כעת יפסיד המצוה, בכה"ג לא תיקנו שימנע מלקיים עכשיו המצוה שהוא מחוייב בה מחשש שמא יבא אח"כ לביטול כמה מצות, ולכן גם עבור מצות תלמוד תורה שלו שהיא כמצוה עוברת היה הלל רשאי להוציא הרבה יותר מחומש ודו"ק (אולם לא אמנע מלהעיר ע"ז דבפשטות מלשון החומת ירושלים שדומה זאת למוטב שיחלל שבת אחת וגו' מוכח יותר דס"ל דאף למצוה עוברת שהוא מחוייב אסור להוציא יותר מחומש, אולם לענ"ד יש מקום לומר דדברי החומת ירושלים מסתברים יותר במצוה שאינה עוברת אבל עוברת מותר להוציא יותר מחומש).

ד. והנה בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב האריך בענין שותפות יששכר וזבולון וכתב לחדש דדוקא בכה"ג מותר להוציא יותר מחומש מנכסיו דאז הוי כהוצאת ממון לשאר עסקים, אבל בשאר אופנים של החזקת תורה לאחרים אין לבזבז יותר מחומש, עיי"ש, ונראה לדון בזה לפי הב' המהלכים שכתבנו לבאר בטעם שהלל היה רשאי להוציא יותר מחומש עבור לימוד התורה, דלפי המהלך הב' מסתבר לומר שכל ההיתר הוא להוציא ממון הוא ללימוד תורה לעצמו, מכיון שהוא מחוייב בה, אבל עבור קיום מצות לימוד ע"י אחרים שאינו מוטל עליו אינו רשאי לפזר יותר מחומש, אבל לפי המהלך הראשון שכתבנו לבאר דלכן היה הלל רשאי להוציא ממון דבמצוה כזו שהוא שורש ויסוד לקיום כל המצוות לא תיקנו כן, יש מקום לדון דכ"ש כשרוצה לפזר עבור החזקת תורה לאחרים שעי"ז יוכלו הרבים ללמוד ולדעת לקיים מצות התורה כראוי בודאי דמעלתה גדולה ואין שום איסור בכך אלא להיפך (ראה בשיטמ"ק כתובות נ' שכתב שלהחזקת תורה רשאי להוציא יותר מחומש וי"ל דהטעם כנ"ל). וראה באהבת חסד מה שהרחיב בזה.

הגיליון יו"ל ע"י כולל הכנה לשבת 'חסדי ישעיה' אשדוד
ע"י שומעי לקחו של ראש הכולל מורינו הרה"ג רבי מנחם מענדל גייגר שליט"א בעמחב"ס תורה ושבת
להערות ותגובות והנצחות פלא' 0533107868 או באמייל s963096@gmail.com

בס"ד

תורת המזוזה

להדרת מצות עשה דאורייתא של מצות מזוזה

מכון מזוזה כהלכה

ערש"ק פר' עקב תשפ"ו

בפתח המזוזה

דיני קדימה במצות מזוזה ושאר מצוות

בגמ' ירושלמי פרק בתרא דמגילה אי' תפילין ומזוזה מי קודם שמואל אמר מזוזה קודמת, ורב הונא אמר תפילין קודמין, מ"ט דשמואל שכן היא נוהגת בימים טובים ושבתות, מ"ט דרב הונא שכן היא נוהגת במפרשי הים והולכי מדבריות, מתניתא מסייע לשמואל תפילין שבלה עושים אותה מזוזה, מזוזה שבלתה אין עושים אותה תפילין, לפי שמעלין בקודש ולא מורידין.

ולהלכה פסק הרא"ש (הלכות קטנות דתפילין) נראה דהלכה כרב הונא דמצוה דגופה עדיף. וכן פסק הרמ"א (סימן רפ"ה ס"ב), דאם אין ידו משגת לקנות תפילין ומזוזה יקנה תפילין, דמצווה שהיא חובת הגוף עדיפא.

גדר חיוב מצווה שהיא חובת הגוף:

ובביאור חובת הגוף מצאנו שני ביאורים, בספר בית הלל ביאר דמצווה שהיא חובת הגוף פירושו שמונחת על גופו ממש כתפילין, מה שאין כן מזוזה שקבועה על פתחו, אבל ברעק"א חולק עליו דחובת הגוף פירושו שאין לו דרך להיפטר ממנו כתפילין שחייב להניחם בכל יום, מה שאין כן מזוזה דאינו חייב לקנות בית בשביל לקבוע מזוזה, אלא יכול לדור כל ימיו במפרשי הים ואין עליו חיוב מזוזה כלל.

והנפק"מ בין הביאורים כשאין ידו משגת לקנות תפילין ולולב, דלבית הלל תפילין קודמין דהם על גופו ממש, ולרעק"א אפשר דלולב קודמת משום שגם בזה אינו יכול להיפטר, [אמנם להלכה גם לרעק"א תפילין קודמין משום דהא פסיקנן כרב הונא לגביה שמואל משום דמצוה שבגופא עדיפא, אבל הא בלולב דג"כ מצווה שבגופא הדרינן לסברא דשמואל דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, ולכן תפילין קודמים].

אבל לגבי תפילין וציצית, לכו"ע תפילין הוי מצווה שבגופו הן משום שהיא על גופו ממש והן משום שאינו יכול להיפטר ממנו.

ביאור מחודש של רעק"א בדברי הירושלמי:

והנה ברעק"א ביאר באופן מחודש את דברי הירושלמי והקדים בזה מה שמבואר בגמ' (זבחים צ"א.), שרצה הש"ס למיפשט דתדיר ומקודש מקודש קודם, דאי' התם דשלמים של אמש וחטאת ואשם של היום שלמים קודמים, משמע דאידי ואידי של היום חטאת ואשם קודמים ואע"ג דשלמים תדירי יותר, אבל חטאת ואשם דמקודשים יותר קודמין, אמר רבא מצוי קאמרת, ופי' רש"י דמצוי היינו דהיא תדירא שמקריבין אותו יותר משום תורת נדבה, וחטאת ואשם באין בתורת כפרה ע"כ היא פחות תדיר, אבל השלמים אינה בגדר חובה ע"כ אינה נקראת תדיר, ורב הונא ב"ר יהודה ס"ל דהוי ליה תדיר גם אם אינה בגדר חובה,

והביא ראיה מברייתא דהובא ב' פסוקים כדי למעט העובר על הפסח ועל המילה בשוגג שפטורים מחטאת, דאי כתב רחמנא רק פסוק אחד ס"ד דהוציא את הפסח ולא הוציא את המילה דמילה תדירא אע"פ שאינה באה בזמן קבוע, משמע דאף במצווה שאינה חובה בזמן קבוע הוי ליה תדיר לגבי פסח דחובה היא בזמן קבוע, ומכאן ביאר רעק"א דשמואל ס"ל דמזוזה אף שאינה באה בזמן קבוע, אך משום דתדיר יותר דנוהג בשבתות וימים טובים הוי ליה תדיר כרב הונא ב"ר יהודה, ורב הונא ס"ל כרבא דמצוי אין לה דין של תדיר, וזה מה שכתב בירושלמי בטעמא דרב הונא שכן היא נוהגת במפרשי ימים והולכי מדבריות, דמכח זה הוי תפילין תדיר דמזוזה היא רק מצוי ואינו תדיר.

> במצוות מזוזה, הייתי זריז וזהיר הרבה... ברוב הבתים שאני נכנס דרך ארעי לצרכי, למצוא איזה דבר פסול במזוזה, אם שנקבעה אחורי הדלת, או למטה משליש העליון, או בצד שמאל, או שהסרה לגמרי, וכיו"ב.
>
> (האדר"ת קונ' נפש דוד סט"ז)

תפילין ומזוזה בזמנינו.

בזמנינו דמניחין תפילין רק בקריאת שמע ותפילה, כתב במג"א (או"ח סי' ל"ח סקט"ו) דאם אפשר לשאול תפילין מחבירו בכל יום אפשר דמזוזה עדיפא דא"א בשאלה, אבל אם רוצה להניח תפילין כל היום כתב בספר חומות ירושלים (סי' רס"ה) והובא בפ"ת, דיש לעיין אם תפילין קודמין דא"א לו לשאול תפילין כל היום, או שעדיף שישאול תפילין רק בזמן התפילה ויקנה מזוזה.

בשאר מצוות מה קודם

כתב עוד בפ"ת בשם השערי תשובה לענין ציצית ותפילין, שכתב שאם נכון ליבו בטוח שיכול לשאול תפילין כל יום ציצית קודמת, וה"ה הכי בתפילין ומזוזה דאם בטוח שיכול לשאול תפילין כל יום מזוזה קודמת, אך הפ"ת השיג עליו וכתב דהא דתפילין קודמין היינו דוקא בוודאי תפילין ובוודאי מזוזה, כגון שבוודאי אין לו ממי לשאול תפילין ודאי שתפילין קודמין, אך אם מסופק אם יוכל לשאול תפילין בכל יום אפשר דודאי מזוזה קודמת לספק תפילין,

אמנם כל זה רק בבית שלו שמזוזה היא מדאורייתא, אבל בשוכר בית שאז מזוזה היא רק מדרבנן, בהאי ספק תפילין קודם לוודאי מזוזה, ובתפילין דר"ת כתב בפ"ת דבוודאי מזוזה קודמת דרובא דאינשי אינם מניחין תפילין דר"ת, אבל אם יש לו רק תפילין דר"ת וצריך לקנות תפילין רש"י תפילין קודמין, (אך יש לעיין אמאי לא יקנה מזוזה ובשביל תפילין רש"י שימכור את התפילין דר"ת).

ובשאר מצוות כגון ציצית או לולב נחלקו האחרונים מי קודם, בערך השולחן (או"ח סי' כ"ה סק"ב) ובתורת חיים (סי' כ"ה סק"ב) כתבו דציצית קודמת דשקולה כנגד כל המצוות, ויש שכתבו דמשום כבוד הבריות שישב ללא טלית קטן, אך במזוזת מלכים כתב להוכיח שמזוזה קודמת משום שמארכת ימיו של אדם ותו דכל רגע שאין לו מזוה בפיתחו עובר על מצות עשה, ובקונטרס המזוזה כתב דבאופן שאין לו בגד שחייב בציצית כו"ע מודים שאין לו להכניס עצמו לחיוב ציצית ויקנה מזוזה, אך באופן שמוכרח ללכת בבגד ד' כנפות בזה נחלקו אם ציצית קודמת.

ולהלכה למעשה פסקו רוב פוסקי זמנינו דמזוזה קודמת לציצית.

סיכום דיני קדימה

המצווה	איזה מצוות קודמת
תפילין רש"י	תפילין קודמת , ואם אפשר בשאלה מזוזה קודמת
תפילין ר"ת	מזוזה קודמת
לולב	מזוזה קודמת (רעק"א)
סוכה	מזוזה קודמת (רעק"א)
ציצית	ציצית קודמת (פחד יצחק , ועוד) מזוזה קודמת (חיי אדם , ועוד) להלכה מזוזה קודמת

לאחרונה דנו רבני המכון אודות שאלה לגבי מקום קביעת המזוזה בכניסה למרפסת שדבר זה מצוי מאוד ברוב רובם של הדירות החדשות, והיא שבדלת למרפסת קיימת תריס חשמלי, והמסילות שבהם נכנסת התריס היא בעומק של 8 ס"מ ויותר (ראה תמונה א), וכאן התעוררה השאלה שבד"כ קובעים את המזוזה במזוזת הבית שע"י מסילת התריס, ולשי' ר"ח נאה הו"ל המזוזה בעומק טפח, ודין העמיק לה טפח הינו פסול מעיקר הדין, וכאן פנו יהודים יקרים לדעת את המעשה אשר יעשון שלא להיכשל ח"ו במזוזה שקבועה במקום שפסולה ואין יוצאים בו ידי חובת מזוזה כלל, ונרחיב בעזה"י מעיקרן של דברים ועד אסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא.

מקור הדין:

אי' בגמ' מנחות (לג:) דרש ר' יוסף בריה דרבא משמיה דרבא העמיק לה טפח פסולה, ופירש"י (ד"ה העמיק) העמיק החור טפח וקבע בו המזוזה פסולה עכ"ל, והיינו דיש ב' אופנים לקבוע מזוזה אפשר לקובעו על מזוזות הבית, או שיחורר בתוך מזוזות הבית ויקבע המזוזה בתוך החור, ובזה יש להיזהר שלא יעמיק את החור בטפח, ואם עשה כן היא פסולה, וכך נפסק להלכה בטור ושו"ע (סי' רפ"ט ס"ד) ולא יעמיק לחפור בעומק טפח שאם עשה כן פסולה.

טעם הדבר:

בטעם הדבר מצינו כמה טעמים בפוסקים.

א. בפסקי הרי"ד כתב דהרי נפסק להלכה שצריך לקבוע את המזוזה בתוך חללו של פתח וכשמעמיק את המזוזה בטפח אין לה דין של חללו של פתח.

ב. הב"ח כתב הטעם דכתיב "ובשעריך" דהיינו שצריך לקובעו במקום סגירת השער, וכל שמעמיק בטפח לאו ובשעריך מיקרי.

ג. הלבוש לומדו מדכתיב על מזוזות ביתך וכל שמעמיק בטפח לא הוי "על" מזוזות אלא "בתוך" המזוזות.

ד. בספר יראים כתב דעד טפח מיקרי מזוזות הבית ובתוך טפח אינו מיקרי מזוזות הבית אלא חומה בעלמא.

הנפק"מ לדינא בין הטעמים:

והנה יש כמה וכמה נפק"מ לדינא בין הטעמים ואכמ"ל, וננקוט נפק"מ השייך לנידון דידן, באופן שהעמיק החור בטפח מדויק והמזוזה עצמה היא בתוך הטפח, לפי הפסקי הרי"ד והב"ח היא כשירה, דלפי הפסקי הרי"ד היא משום דלא מיקרי חללו של פתח ואם המזוזה עצמה היא בתוך הטפח עדיין חללו של פתח היא, וכן לפי הב"ח שצריך לקובעו במקום סגירת השער, וכל שהמזוזה בתוך הטפח עדיין מיקרי במקום סגירת השער.

אבל לפי הטעמים של הלבוש והספר יראים היא פסולה גם בכה"ג דלפי הטעם של הלבוש דבעינן על המזוזות ולא תוך המזוזות וכל שמזוזות הבית עמוק טפח אינו מיקרי על המזוזה, וכן לפי היראים שכל שהעמיק במזוזות הבית טפח הו"ל חומה בעלמא, וכשקובע שם המזוזה הו"ל כאילו קובעו על חומה בעלמא ולא על מזוזת הבית.

ולדינא הסתפקו האחרונים (שפת אמת מנחות לג:, שו"ת עמודי אש סי' ט"ז סקמ"ט, בית אריה סי' רפ"ח פי"ד סק"ג ועוד) ולהלכה נפסק דספיקא דאורייתא לחומרא ויש להחמיר גם כשהמזוזה עצמה בתוך הטפח (ערך ש"י סי' רפ"ט ס"ד אגור באהליך י"ג ס"י ועוד).

צורת הפתח עם שני משקופים:

בפתחא זו מצינו ב' משקופים, חדא צורת הפתח מאבני הבניין ועליו בנוי צורת הפתח מאלומיניום, ויש לדון בו האם צורת הפתח מאבני הבניין הו"ל תוך חלל הפתח, דעת רוב הפוסקים שאינו בכלל חלל הפתח, וחלל הפתח היא דווקא בצורת הפתח מאלומיניום, כן פסקו הדעת קדושים (רפה, ס"א) ויד הקטנה (פ"ג הלכה ה') ושבט הלוי (קובץ מבית לוי ח"ב תשנ"ג) ועוד, ואפילו דעובי אלומיניום היא פחות מטפח אעפ"כ אין לקבוע שם המזוזה כיוון דאינו בכלל חלל הפתח, ואע"פ אם כשיקבע את המזוזה על גבי האלומיניום לא יהיה המזוזה בטפח הסמוך לרשות הרבים, אעפ"כ אין לקבוע שם המזוזה.

אמנם גדולי ירושלים הגרא"ז מלצר והגרש"ז אויערבך קבעו בביתם על פצימי האבן משום הידור בדין טפח הסמוך לרה"ר, כך הובא בספר התורה והמצוות (סימן קלז), אך להלכה למעשה פסקו רוב האחרונים דיש לקבוע המזוזה דוקא על פצימי האלומיניום דשם ודאי הו"ל תוך חללו של פתח לכו"ע וטפח הסמוך לרה"ר אינו מעכב להלכה.

צורת הפתח שצירף עץ נוסף:

בדע"ק (רפה, ס"א) כתב דאם צירף עץ מחובר אל מזוזה הימנית וממעט מחלל הפתח בעומק טפח, א"א לקבוע המזוזה בפצים הפנימי כיוון דאינו בכלל חלל הפתח, ואפי' אם קבעו על האלומיניום, ומדין זה שכתב הדע"ק למדו הפוסקים דדין העמיק לה טפח היא לאו דווקא כשעשה חור במזוזת הבית וקבע בחור את המזוזה, אלא אפילו כשקבע את המזוזה כגון בנידון דידן בפצים האלומיניום ואח"כ הוסיף את מסילת התריס, אם היא בעובי טפח הו"ל העמיק לה טפח ופסולה משום דחלל הפתח מתחיל אחר מסילת התריס.

אם כן בנידון דידן כשקובע את המזוזה בפצים האלומיניום הרי היא פסולה ואינו יוצא ידי חובת מזוזה.

היוצא לדינא:

לכתחי' אם יכול להוסיף קורה להמשיך את מסילת התריס ויקבע שם מזוזה הרי זה מצווה מן המובחר, (ראה תמונה ב') ואם אינו יכול לעשותו כגון שאם יוסיף קורה לא יוכל לסגור את הדלת, יכול לקבוע את המזוזה על מסילת התריס ממש, ושיהיה באלכסון שיהיה שמע לכיוון הפתח, (ראה תמונה ג') ובזה יצא ידי חובת המצווה בהידור רב כשיטת כל הפוסקים.

תמונה א'

תמונה ב'

תמונה ג'

נתרם ע"י ידידינו
הרב **ישעי' יעדוואב** שליט"א
להצלחת 'קרן הבנין' בקהילת טשערנאביל הר יונה - נוף הגליל

נתרם ע"י
הר"ר **חיים קאהן** שליט"א - ארה"ב
להצלחתו בכל העניינים

תורת

בית העירוב

בית העירוב

בית הוראה וביהמ"ד גבוה להלכות עירובין

גליון מס 40 פרשת ראה תשפ"ו

בין כתלי בית העירוב

אוסטריה, שוויץ, ספרד ויוון הן רק חלק מהרשימה

בעיצומה של תקופת בין הזמנים אנחנו. ימים בהם יהודים רבים מיטלטלים בדרכים, ואף גם את ימי השבת שובתים רבים במחוזות שונים מהרגיל. זה הזמן בו צצות ועולות השאלות ביתר שאת בדבר כשרות העירוב בכל מקום ומקום בו שוהים יהודים.

בבית העירוב נערכו כראוי, בסייעתא דשמיא, לתקופה עמוסה זו. צוות מתוגבר של רבנים עומדים הכן לשרת את עם ישראל, לענות דבר ה' זו הלכה בהלכות עירובין. הטלפונים לא מפסיקים לצלצל, שאלות משאלות שונות, חלקן חדשות ומעניינות המאתגרות את הרבנים.

ספרד, יוון, אוסטריה ושוויץ, הן רק חלק מהרשימה הארוכה מהן התקשרו יהודים מכל הסוגים והמינים, ברצותם לברר הלכות. זאת כמובן מעבר לרוב השאלות שהגיעו מיישובים רבים בארץ.

בתקופה זו כשב"ה המצב בצפון הארץ רגוע, הצפינו יהודים עד ליישובים צמודי גדר בגבול לבנון. מאידך היו שהדרימו עד ליישובים הקרובים לעזה. כך שבשאלות עלו יישובים רבים בהיקף רחב, שכללו נקודות רבות על מפת ארץ ישראל, ממש מדן ועד באר שבע.

יהודים בנופש ברחבי העולם

הרגשת הסיפוק היתה עצומה לעזור ליהודים רבים כל כך, ולענות לשאלות שחלקן המשיכו להגיע גם לאחר המנגינה המבשרת על כניסת השבת. איך הגדיר זאת אחד מרבני בית העירוב? "כשעמדתי בבית הכנסת עייף ומותש לאחר שאלות רבות כל כך, והתחלתי לומר 'מזמור שיר ליום השבת', עמדו דמעות בעיני. בראשי חלפו עשרות היישובים מהם הגיעו השאלות, ציירתי לעצמי את היהודים שהתקשרו ודאגו האיך לשמור את השבת בעירוב כשר ומהודר לכבוד השבת. כל אחד במקומו, בנקודה אחרת בארץ ועל פני כדור העולם, כל אחד בסגנונו, גם אני הקטן בתוכם, מפי כולם עולה ומתאחדת השירה הנצחית לכבוד השבת 'מזמור שיר ליום השבת'".

שאלה ותמונה בצידה

הרה"ג רבי ישעיה וינד שליט"א

האם מותר לארגן טיול לילדים בשבת?

ר' שלמה הינו בעל בעמיו המתגורר בעיר אנטוורפן שבבלגיה. באופן קבוע יוצא הוא מדי שנה למספר שבועות של אתנחתא. מאחרי תשעה באב עד סוף החודש שוהה הוא יחד עם משפחתו ילדיו ונכדיו על ההרים הרמים בשוויץ. דבר יום ביומו יוצאים הם למסלול כזה או אחר, נוגעים בשלג שבפסגות ההרים ומתבוננים בנפלאות הבריאה.

כך נוהג הוא כבר מעל ששים שנה, עוד מתקופת היותו ילד שהיה נוסע עם הוריו וכל המשפחה. חופשים, נופשים ומתאווררים, צוברים כוחות רעננים לחודש אלול מרומם.

אחד האתגרים בנופש זה אצל ר' שלמה הם השבתות. מצד אחד השבת נכנסת מאוחר, אך עם זה מסתדרים עוד איכשהו, כפי שנוהגים רבים באירופה בימי הקיץ, מקבלים שבת כבר מפלג המנחה ואף את סעודות השבת אוכלים מבעוד יום.

עירוב להגיע לפארק

אבל שעות אחרי הצהרים של יום השבת, מאתגרים ביותר. השבת יוצאת בימים אלו לפי זמן ר"ת בערך בשעה 22:00. במקרה הטוב מדובר על כשמונה שעות אחרי סעודת השבת, בהם אפשר ללמוד שעות רצופות ואף להספיק לישון כדבעי. אבל את הילדים קשה להעסיק שעות רבות כל כך. כשהם בבית במקומם הקבוע יש ארגונים המעסיקים אותם, אך כאן בנופש אין את זה.

כך עלה בדעתו של ר' שלמה לארגן לילדים טיול בשבת, וכדי שיוכלו להרחיק מעבר לאלפיים אמה עד לפארק הגדול, יניח עירוב תחומין, כך יוכלו ללכת ארבעת אלפים אמה. אלא שנזכר שבעבר למד גמ' מסכת עירובין, שם איתא שאין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה.

הבה נלמד את הסוגיא עד לדברי הפוסקים, ונראה האם מותר הדבר או אסור.

המקורות למעשה דנן

ראשית יש להדגיש שבמקומות אלה בדרך כלל אין עירוב כשר המקיף את העיר, כך שבכל מקרה יש ליזהר שלא לקחת ולטלטל איתם שום דבר. לפיכך הטיול מיועד רק לילדים המסוגלים ללכת כל הדרך בכוחות עצמם, ולא כאלה שצריך לקחתם בעגלה, או יתעייפו בדרך ויצטרכו בהמשך להרימם על הידיים.

בנוסף יש לדעת היטב על פי כל פרטי הדינים מהיכן מתחילים לחשב את התחום, והיכן הוא מסתיים, שלא לעבור חלילה את תחום השבת. שהרי אלפיים אמה הם בסך הכל 960 מטר לגר"ח נאה, ולחזו"א 1,152 מטר, ולשיעור הקטן יותר שיעורו 912 מטר. לרבים נדמה שזה מהלך רב, אך בכבישים הסלולים בני זמננו, אפשר לפעמים לעבור את שיעור התחום תוך עשר דקות. במקרה דנן הפארק היה במרחק של כקילומטר וחצי לכן בוודאי מועיל עירוב תחומין.

בגמ' עירובין דף פב. "אמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה". בטעם הדבר שעירובי תחומין אינו אלא לדבר מצוה, בשונה מעירובי חצרות שמערבין לכל צורך שהוא, כתב הלבוש שהאיסור לטלטל מבית לחצר נגזר משום טלטול ברשות הרבים, ובקל יבואו להיכשל בזה ולטלטל מהבית לחצר שאין כל אדם יכול ליזהר בזה. לכן התירו לערב לכל דבר אף שלא לצורך מצוה, בכדי שלא יבואו להיכשל בזה.

אבל תחומין, שאין שכיח כל כך שיגיע אדם לסוף התחום, וליכא למיחש שיעבור את התחום במזיד, לכן לא התירו אלא לצורך מצוה. כעין זה כתב הב"ח, והוסיף דאדרבה, אפשר שע"י העירוב יבוא לידי הליכה חוץ לתחום, שלא ימדוד היטב את תחום העיר ותחום העירוב.

אבל האליה רבה כתב שיותר נראה לו הטעם משום דמקור איסור תחומין סמכו אקרא, ודומה יותר לדאורייתא על כן החמירו בו ולא התירו אלא לדבר מצוה.

בגדר 'דבר מצוה'

מצינו כמה סוגיות שונות בש"ס בהם נתבאר מה נכלל בגדר דבר מצוה. אך בסוגיא דידן לעניין תחומין, ההגדרה שונה וקלה יותר מרוב הסוגיות האחרות, שאין הכוונה למצוה גמורה דווקא, וכפי שיבואר.

במשנה בעירובין שם, מובא ענין עירוב תחומין כדי ללכת לבית האבל ולבית המשתה. ובעירובין דף לו: תנן שיכול לערב כדי ללכת לדבר עם מושל העיר, וכתבו התוס' דהוי נמי דבר מצוה שהולך לצורך בני עירו ולפקח על עסקי רבים.

הרמב"ם כתב (הל' עירובין פ"ו ה"ו) שמותר לערב גם כדי ללכת להקביל פני חברו. וכתב הבית יוסף בסימן תט"ו דנראה כוונת הרמב"ם בחברו חכם שלומד ממנו, כפי ששנינו בגמ' דף לו: 'אם בא חכם מן המזרח עירובי למזרח', וכן כתב הטור שמותר רק להקביל פני רבו. אבל בבית יוסף הביא דברי תרומת הדשן דמשמע שהוא מפרש שמותר להקביל פני חברו שבא מן הדרך אפילו אינו תלמיד חכם.

הטיול בשבת

עוד התיר בתרומת הדשן לערב כדי ללכת לטייל ולשמוח שם, משום דטיול לשמחת יום טוב חשיב דבר מצוה. הרמ"א בסי' שט"ו סעיף א' הביאו להלכה שהתירו לערב אם "רוצה לילך לטייל ביום טוב או שבת בפרדס, שיש בו שמחה, בזה מיקרי דבר מצוה".

אבל בתוספת שבת תמה על הרמ"א שהרי בתרומת הדשן לא כתב להתיר לטייל אלא ביו"ט, ולמה הוסיף הרמ"א מדעתו להתיר גם בשבת. ואם תאמר שגם תה"ד התיר בשבת, ורק השאלה שנשאל היתה על יו"ט. זה אינו, שכבר נודע שהשאלות שבספר תה"ד אינן שאלות שנשאל, רק מעצמו כתב השאלות. אכן יובנו דבריו על פי דברי הבכור שור שהוכיח משבת דף סב דעונג ושמחה שני עניינים הם. שבשבת נצטווינו על עונג שבת בלבד ולא על שמחה, רק ביו"ט נצטווינו על שמחת יו"ט. על פי זה כתב התוספת שבת שלכן כתב התה"ד היתר טיול רק ביו"ט ולא בשבת, ואכן בשבת אסור הטיול.

אך למעשה פסק הרמ"א להתיר הטיול בשבת, וכן נקט במשנ"ב.

עוד מצינו בפוסקים שבגדר דבר מצוה נכללים גם: סעודות שבע ברכות, מסיבת שידוכין, בר מצוה, ברית מילה, שלום זכר, ביקור חולים, להתפלל במנין, וכל דבר שהוא לעונג שבת עבורו. כמו כן מי שנמצא במרום רחוק יותר מתחום שבת לביתו מותר לו לערב כדי להגיע לביתו, כי עצם החזרה לביתו מצוה היא.

בספר מעשה איש (ח"ה עמ' צ"ב) הובא שאיש חסיד אחד שאל את החזו"א אם מותר לו להניח עירוב כדי שיוכל ללכת לשלחן רבו {טיש], ואמר לו שרשאי בכך.

להלכה בענייננו

היוצא לנו להלכה, שמותר לו לר' שלמה להניח עירובי תחומין כדי שיוכלו הילדים, ואף המבוגרים לטייל עד הפארק הגדול הנמצא מעבר לתחום שבת.

כאן יש להוסיף מה שכתב החפץ חיים בשם עולם, והבן איש חי בספרו עוד יוסף חי, ועוד מגדולי הדורות, שלא להרבות בשבת בטיולים יותר מדי כי לא ניתנה שבת אלא לשמרה בקדושה ובלימוד התורה.

כל הנכתב הינו בדרך ליבון הלכה, למעשה ישאל כל אחד את רבו.

עצור בצד!

לפני כל נסיעה לשבת יש לברר את כשרות העירוב במקום.

מענה הלכתי ומידע בבית הוראה 'בית העירוב': 02-5-666-999 שמור בזכרון.

הוי זהיר במלאכתך

דברי חיזוק וחידושי הלכות להחדיר את לימוד ושינון הלכות סת"ם
בקרב הסופרים והמגיהים מאוצר שיעורי
הרב רבי **משה אודי בלוי** שליט"א רב ומו"ץ פעיה"ק
(נכתב על דעת הכותב בלבד)

יו"ל ע"י קוצו של יו"ד – הדרך לכתיבת סת"ם

ראה תשפ"ו | עלון קפא

לע"נ הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

שאלות שנשאלו

א

ב

ג

ד

ה

ו

ז
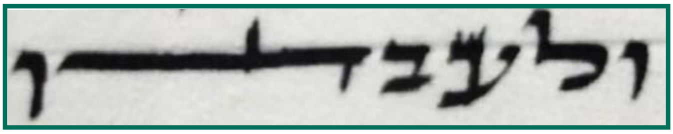

שאלות

א. אחד – ספק ריי"ש.. ב. בשדך - נכנס קוץ חשש ה"א. ג. אחד - חשש אין לירך מלוא אות קטנה. ד. בשדך – חשש זיי"ן
ה. ואקד – חשש למ"ד. ו. בשדך – חשש ריי"ש. ז. ולעבדו – חשש שנוי צורה.

תשובות לגליון קודם

א
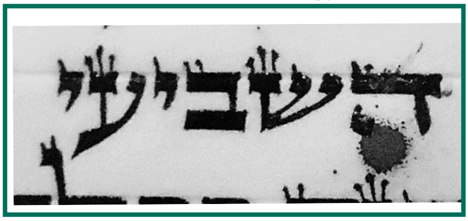

ב
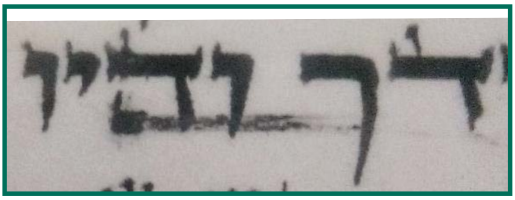

ג
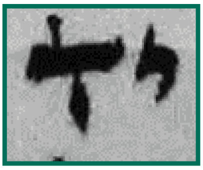

ד

ה

ו

א. השביעי – שאלת תינוק
ב. ידך והיו – הכ"ף כשר הוא"ו וה"א פסולים
ג. יד – אינו לא דלי"ת ולא זיי"ן
ד. דגנך – הוא צורה מחזרה ויל"ע בזה טובא
ה. הגידה – שאלת תינוק
ו. ידכם – יש להחמיר

השאלות נועדו לעורר לב המעיין ואין לפסוק מזה הלכה למעשה, כי בדבר קל מאוד ישתנה הדין

לקבלת הגליון לפקס/מייל חייגו 0733-45-45-14

גליון רפו • **ראה** • שנת תשפ"ו

דעהו

דע את אלקי אביך ועבדהו

מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

פטרון מערכת דעהו
נתנדב לע"נ הרה"ח **זאב** ב"ר **משה** ע"ה
וזו' האה"ח מרת **פעריל** ב"ר **טובי'** ע"ה

מערכת דעהו ועבדהו
דע את אלקי אביך

מהדורת זכרון ברוך: לע"נ הרה"ח **ברוך** ב"ר **פנחס** ע"ה - וזו' מרת **שיינדל מלכה** ב"ר **אברהם ראובן** ע"ה • הרה"ח **יעקב צבי** ב"ר **מנחם** ע"ה - וזו' **רחל מינדל** ב"ר **יחזקאל** ע"ה

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מדוע לא ניתנו הברכה והקללה אצל מקום המקדש? | עבודת חודש אלול דומה לעבודה הנעשית בירושלים עיר הקודש | **איך מקיימים 'לשכנו תדרשו ובאת שמה' בדרכי העבודה?** | איזו מדה יש בה התגברות החסדים יותר; מדת החסד או מדת הרחמים? | **מהו חלק ה'דין' הנכלל במדת הרחמים?** | מהי הדרך להגיע לידי עבודה שלא על מנת לקבל פרס?

לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה' וּלְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד:

התעוררות הרחמים בחודש אלול - ע"י העבודה הרצויה לשם שמים

א

שני המקומות המנויים בפרשה - חלקי הנגלה והנסתר בעבודת ה'

רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה, אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ וגו', וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ ה' אֱלֹקֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרָכָה עַל הַר גְּרִזִים וגו' (יא, כו-כט).

שני המקומות הכתובים כאן בפרשה - שתי מדרגות בעבודה

הנה כבר מילתנו אמורה (בגליון פרשת ראה דאשתקד) בביאור ענין שתי פרשיות הסמוכות הכתובות כאן בתורה בריש פרשתנו. בתחילה ביארה התורה ענין הברכה והקללה שניתנו על הר גריזים והר עיבל אשר בעיר שכם - על קיום מצוות התורה ועל היפוכו, ומיד אחריה באה פרשת דרישת ירושלים ובית המקדש, והבאת הקרבנות במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם. ונתבאר בזה, **ששני מקומות הללו מכוונים כנגד שני חלקים יסודיים בעבודת הבורא ית' - חלק הנגלה וחלק הנסתר.**

הר גריזים והר עיבל - חובות הגוף

הברכות והקללות הנתונות על הר גריזים והר עיבל, הן כנגד חלק ה**נגלה** שבעבודת ה', חובות הגוף, האסור והמותר, המוטלים על כל איש מישראל ללא שום יוצא מן הכלל לקיים אותם כהלכתם. ואלו ההלכות מבוארות ומפורשות היטב בשולחן ערוך ובתורה המסורה לנו מדור דור, בלי שום צורך לחקור ולדרוש אותן, וכדרך שביארה התורה בפירוש את מקום שני ההרים הללו עד לפרטיהם ודקדוקיהם, לבלתי יכולת להסתפק כלל במקום הימצאם, וכמו שנאמר בהמשך הכתוב (פסוק ל) 'הֲלֹא הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי דֶּרֶךְ מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ' וגו', המורה על שחלק זה שבעבודה הוא נגלה ומפורש לעין כל.

ירושלים ובית המקדש - חובות הלבבות

אולם מיד לאחר מכן כתבה התורה פרשה נוספת בענין העבודה הקיימת בירושלים, עיר הקודש והמקודש, ושם לא ביאר הכתוב כלל את מקום עבודה זו, אלא אדרבה הניח את הדבר כחידה סתומה באומרו 'כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם **לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה**' (יב, ה). והרי זה מורה על חלק נוסף ונעלה יותר בעבודת ה', חלק ה**פנימי** ו'חובות הלבבות', שחלק זה איננו מפורש ומבואר באופן גלוי לכל, אלא הוא נסתר ונעלם, ולא נתפרשו להדיא גדריו והלכותיו, ועל האדם הנלבב להתעורר בעצמו בדרישה ובחקירה רבה בתוך מעמקי נפשו כדי לעמוד על טיבה ועניינה של עבודה זו, כי כל לבבות דורש ה' (דה"א כח, ט).

ועבודה זו היא המתקיימת בירושלים ובבית המקדש, כטעם הכתוב (מ"א ח, יז) 'ויהי עם **לבב** דוד לבנות בית לשם ה'', המרמז לעבודה הנובעת מעומק הלב, אשר גם שם לא גילה הכתוב איזהו מקומן של זבחים, ומכלל דבעיא דרישה.

סיכום ותמצית

> *ברכות וקללות שעל הר גרזים והר עיבל - חלק הנגלה שבעבודת ה'. דרישה וחקירה אחר מקום המקדש שבירושלים - חלק הפנימי והנסתר שבעבודה.*

ב

'מדת הרחמים': הטבה גדולה המושפעת ע"י התמזגות החסד והדין

קביעות פרשת ראה סמוך לחודש אלול

וכדי להבין היטב בעזה"ה את שורש מוצאם של שני חלקי העבודה הנזכרים - הנגלה והנסתר - יש להקדים תחילה, כי פרשה זו נקראת בכל השנים סמוך ונראה לחודש אלול, בשבת שלפני ראש חודש או בשבת שחל בו ראש חודש עצמו, ונראה מכך כי יש לפרשתנו שייכות לחודש מסוגל זה.

התעוררות הרחמים בחודש זה - ע"י גילוי י"ג מידות הרחמים ככפרה על חטא העגל

והנה חודש אלול הוא זמן מיוחד של התעוררות רחמים עליונים כנודע. ושורש מקור רחמים המתעוררים ומושפעים בחודש זה הוא, כי בראש חודש אלול עלה משה רבינו אל ההר למשך ארבעים יום האחרונים כדי לקבל את הלוחות האחרונות (רש"י לעיל ט, יח), ומ' יום אלו היו ימי רצון, אשר כָּלו ביום הכיפורים, שבו ביום נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה וברצון שלם ואמר לו למשה סלחתי כדברך (במדבר יד, כ; שם).

והרי **כפרה זו שעל חטא העגל וקבלת הלוחות נעשתה ביחד עם התגלותן של י"ג מידות הרחמים,** שגילה הקב"ה למשה בעלותו ההרה לקחת את לוחות השניות, כמפורש במקראות (שמות לד, ו-ז). אמור מעתה, כי ימים אלו של חודש אלול הם ימי התעוררות מדת הרחמים למעלה.

'רחמי לא כָלים'

והנה ב'מדת הרחמים' יש להתבונן טובא, מהו עצם יסודה ומהותה של מדה זו. גם יש להבין אל נכון את גדר ההבדל וההפרש בינה לבין מדת החסד.

כי הנה לכאורה בהסתכלות שטחית נראה כי מדת הרחמים יש בה הטבה גדולה והתחסדות רבה עוד יותר ממדת החסד. שכן **כאשר האדם מטיב עם הזולת מפאת גודל רחמנותו עליו, הרי הוא משפיע אליו בכל נפשו ומאודו במדה יתרה וגדושה,** הרבה יותר מכפי שפועלת מדת החסד גרידא, וכטעם שנאמר על מדה זו 'רַחֲמַי לא כָלִים' (רש"י שם לג, יט).

'רחמים' הוא צירוף של חסד ודין

אמנם מאידך גיסא חזינן **שמדת הרחמים אינה אלא מיזוג וצירוף של מידות הדין והחסד.** ונראה כן, מכך שאברהם אבינו הוא מרכבה למדת החסד, יצחק אבינו הוא בבחי' מדת הגבורה, ואילו יעקב אבינו - מדת התפארת הממצעת ביניהם, כטעם 'יושב אוהלים' (בראשית כה, כז), אהל אברהם ואהל יצחק - הוא כנגד מדת הרחמים, המהווה צירוף של חסד וגבורה ביחד (זוה"ק ח"א רנז.). ונרמז הדבר בתיבת 'רחמים' עצמה, שהיא צירוף אותיות **'רח-מים'**, **'רח'** - עולה כמספר **'יצחק'**, מדת הדין, ו**'מים'** מרמזים ל**חסדים** (זוה"ק ח"ב קעה: קהלת יעקב רמזי אות צ).

נמצא אפוא, שמדת הרחמים איננה אלא מיזוג של דין וחסד יחדיו. ואם כן לכאורה יתרה עליה מדת החסד, שכל כולה חסדים בלבד, בלי שום שיתוף של דין וגבורה. ומעתה מתעוררת השאלה, היאך מתאימים הדברים עם מה שנתבאר שמדת הרחמים יש בה הטבה יתרה הרבה יותר ממדת החסד, וצריך ביאור.

פטרון הגליון - מנחם-אב
נתנדב ע"י ידידנו הנכבד
מוהר"ר ר' **יוסף ניסענפעלד** הי"ו
זכות הפצת התורה יעמוד לו ולכל משפחתו

'ורב חסד' מורה על התגברות החסדים, אך נכללת בה גם מדת הדין

איברא שגם בעצם מדתו של חודש אלול - זמן התעוררות מידות הרחמים - מצינו תמיהה זו גופא. שכן נודע מספרים הקדושים (עשרה מאמרות, אם כל חי ח"א פט"ו) כי **י"ב חדשי השנה עם חודש העיבור מכוונים כנגד י"ג מכילין דרחמי.** ולפי סדר זה נמצא שחודש אלול מכוון כנגד מדת **'ורב חסד'**, מדה השישית מן הי"ג המידות. דבר זה עולה בקנה אחד עם עצם עניינו של חודש אלול, כזמן של התגברות הרחמים והרצון, בסוד 'ורב חסד'.

אלא שבענין מדה זו 'ורב חסד' כבר העיר האריז"ל (פע"ח שער הסליחות פ"ח) שמצינו בה קצת סתירה. שכן מחד גיסא היא נקראת 'ורב חסד' המורה על ריבוי והתגברות החסדים. אולם מאידך גיסא, ע"פ סדר המידות שסידר שם האריז"ל עולה שמדה זו מכוונת כנגד ספירות 'גבורה והוד', שהינן מידות של דין. וכמו כן **'ורב חסד'** עולה כמנין **פ"ר**, הרומז לענין 'פ"ר דינים'. וייפלא הדבר מאוד, כיצד מתיישב זה עם מדת 'ורב חסד', עיי"ש.

'גמילות חסד' - השפעה לאחרים, 'רחמנות' - צרת חבירו נעשה כחלק מנפשו

ויישוב הדבר הוא, כי אכן תרווייהו איתנהו בה, כי מדת הרחמים היא אכן מדה של צירוף חסד ודין, אך עם כל זאת יש בה הטבה והתחסדות הרבה יותר ממדת החסד גרידא, וכמו שיבואר.

והביאור בזה הוא, כי הנה הבדל רב ועצום ישנו בין מהותה של מדת החסד לבין מהותה של מדת הרחמים. שכן תכונתה של מדת החסד היא: **הטבה והשפעה אל הזולת**, ענין התפשטות ויציאה אל מחוץ לגבול העצמי כדי להטיב עם אחרים.

שונה מכך לחלוטין היא תנועת מדת הרחמים, שבה אין המשפיע מבקש לצאת מעצמו כדי להשפיע אל אחרים, אלא אדרבה, עניינה היא: **שצרתו ומצוקתו של הזולת נוגעות לו כל כך בעומק לבבו, עד שהוא מרגיש בנפשו כאילו היתה זו צרתו שלו ממש**, ומחמת צערו של חבירו אין הוא יכול לתת מרגוע לנפשו ולנוח בשלום על משכבו, והרי זה כאילו ה'אני' שלו התרחב והתפשט עד שכלל בתוכו גם את חבירו, ונעשה הלה כחלק בלתי נפרד מעצמיותו. וממילא, כאשר הוא מטיב ומתחסד עמו, אין הוא מרגיש כלל שהוא משפיע לאדם 'אחר', אלא כאילו הוא עושה דבר לנפשו, כדי להסיר מעליו את כאבו העצמי שנולד בו מצרת חבירו.

'רחמי האב על הבן' היא הטבה לנפשו העצמית

וחזינן יסוד זה, ממה שרואים **ששורש מדת הרחמנות ומדרגתה השלימה - היא הרחמים שיש לו לאב על בניו**, וכנוסח התפלה 'רחמנו כרחם אב על בנים'. והרי מובן לכל בר דעת, כי מה שהאב מרחם על בניו ונותן להם את צרכם איננו נקרא בשם עשיית 'חסד' אל הזולת, ובוודאי לא ייחשב האב הזן ומפרנס את בני ביתו כ'בעל חסד גדול', שכן הדבר פשוט **שכאשר האב משפיע לבניו, אין זה אלא כגומל חסד לנפשו**, כי הרי בניו של אדם נחשבים כמו עצם מעצמיו ובשר מבשרו, וכאשר הוא מטיב עמהם הרי הוא כמטיב לעצמו ממש, ואין כאן שום תנועה של נתינה והשפעה לאחר.

ומכאן נלמד לכל עצם מהותה של מדת הרחמנות שבין אדם לחבירו, שעניינה היא, שמגודל הרגשת האדם בצערו של חבירו נעשה הלה כחלק ממנו, וכאשר הוא משפיע אליו ומטיב עמו, הרי הוא מרגיש כאילו הוא נותן ומטיב לעצמו.

'מדת הרחמים': השפעה גדולה ויתרה, אך מצד תכונה של צמצום וגבורה

נמצא אפוא, שתנועת מדת הרחמנות הפוכה לגמרי מתנועת מדת החסד. שכן מדת החסד יסודה: התפשטות ויציאה חוץ מגדרי עצמו כדי ליתן ולהשפיע אל הזולת, ואילו 'רחמים' פירושו: התכללות של האחרים בתוך נפש המשפיע, עד שכל ההשפעה אליהם נחשבת כנתינה והטבה לנפשו שלו.

ואכן מצד אחד **ההטבה וההשפעה הבאות מפאת התעוררות מדת הרחמנות ניתנות תמיד במדה יתרה וגדושה**, שכן בעבור עצמו מוכן האדם לפזר הרבה יותר מאשר בעבור אחרים, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו (איוב ב, ד), וממילא שפיר חל בזה הכלל 'רחמי אינם כלים', וההטבה המושפעת מכח מדת הרחמנות ניתנת בריבוי מופלג יותר מאשר עפ"י מדת חסד גרידא. מה גם **שעצם הדבר לכלול את השני בתוך עצמיותו ממש, עד כדי להרגיש את צרתו כצרת נפשו - יש בה הרבה ממדת החסידות,** וחשוב כמדרגה נשגבה במדת החסד, כטעם 'ורב חסד'.

אמנם מאידך גיסא, **סוף סוף מדה זו של 'רחמנות' נושאת בקרבה תכונה של דין וגבורה**, שהרי אין כאן התפשטות ויציאה לחוץ, אלא היא תנועה של צמצום אל הפְּנִים, שהאדם מצמצם את עצמו ומטיב לנפשו [שאכן כוללת בתוכה כעת גם את השני]. והרי כל תנועה של צמצום נובעת משורש הדין והגבורה, היפך מדת החסד שעניינה התפשטות גמורה והשפעה אל הזולת. נמצא, שמדת הרחמים היא אמנם מיזוג של חסד ודין, כי אכן יש בה הרבה ממדת החסד - ובמדה גדושה כאמור, אך מכל מקום היא תכונה של דין וצמצום.

'חסד' מתפשט לכל, ואילו 'רחמים' אינו אלא אל הקרובים אליו

עוד זאת נכלל בחלק הדין המצטרף עם מדת הרחמים, כי מכך גופא שמדת הרחמים יסודה הוא התכללות המקבל בתוך נפש המשפיע, **לכן אין ביכולתה של מדה זו להתפשט לכל עבר ללא הבחנה**, כדרך ההשפעה הניתנת מפאת מדת החסד גרידא. שכן ההטבה הבאה מצד החסד יכולה להינתן לכל באי עולם ללא גבול, שהרי ניתן להתחסד ולעשות טוב עם כל אחד ואחד, גם עם מי שאין לו שייכות וחיבור לעצם נפש המשפיע ואיננו נוגע אליו כלל, כענין 'חסד ה' מלאה הארץ' (תהלים לג, ה). ואילו ההטבה הבאה מצד הרחמים איננה ניתנת אלא למי שנכלל ועלה בתוך עצמיותו של המטיב. ואכן נכון הדבר כי אל מי שזכה להיכלל ברחמים אלו באה ההטבה ביתר שאת ובתוקף עצום, הרבה יותר מאשר מצד החסד לבדו, אך עצם מדת הרחמנות יש לה גבול עד כמה היא יכולה להתפשט ולכלול בתוכה את הזולת, שהרי אין בכוחו של בשר ודם לכלול את כל העולם כולו בתוך נפשו, אלא הוא כולל רק את מי שהוא מרגיש אליו איזה קשר או קירבה, אשר דרכם מתעוררת רחמנותו. ונמצא שבבחינה זו, יש במידת הרחמים איזו הגבלה וצמצום שאינם קיימים במדת החסד הפשוטה. ומעתה נתבאר היטב כיצד מדה זו משלבת ואוחזת בתוכה את החסד והדין יחדיו.

סיכום ותמצית

התעוררות הרחמים בחודש אלול מצד גילוי י"ג מידות הרחמים ככפרה על חטא העגל. סתירה במהות הרחמים - 'רחמי לא כלים' אך יש בה הצטרפות מדת הדין. הביאור בכך, כי חסד הוא תנועה של השפעה אל הזולת, מאידך רחמים היא התכללות האחר בתוך נפש המשפיע, הגורם לריבוי השפעה, אך מכל מקום היא תנועה של צמצום וגבורה. וגם שלא על כל אחד יכול מתעוררים רחמי המשפיע.

ג

שלימות ההטבה העליונה - התכללות הנברא בעצמותו יתברך

ועתה עפ"י הדברים שנתבארו בגדר מהותה של מדת הרחמים, נמשיך לבאר בזה את שייכותה היתרה לחודש אלול.

'אמרתי עולם חסד יבנה'

דהנה, חודש אלול הוא הזמן שבו עלה ברצונו ית' לברוא את העולם - שנברא ויצא לפועל בחודש תשרי (ר"ה י:). והנה בפשטות הדברים נקטינן, כי **עיקר טעם בריאת העולמות הוא, כדי שיוכל הקב"ה להתחסד ולהיטיב עם בריותיו** (ע"ח שער הכללים פ"א). כי מאחר שהשי"ת הוא טוב לכל, ומדרך הטוב להטיב מטבעו (דעת תבונות, אות יח), לפיכך ברא הקב"ה את העולם כדי שיהיה כלי מוכן לקבל את ההטבה העליונה שהוא חפץ להשפיע לברואיו כביכול, כטעם הכתוב (תהלים פט, ג) 'כי אמרתי עולם חסד יבנה'.

ההטבה השלימה - כשאיננה 'נהמא דכסופא'

ומה שקבע הקב"ה שעל האדם לעמול ולעבוד עבודה רבה בעולם הזה כדי שיהא ראוי לקבלת השפע בעולם הגמול, ואין ההטבה ניתנת לו בחינם, הוא **מכיון שחסד והטבה הבאים בחינם יש בהם בושה לנפש והרגש של נהמא דכסופא** (ע"פ ירושלמי ערלה פ"א ה"ג; מגיד מישרים פר' בראשית), ושוב אין ההטבה באה בשלימות. לפיכך הטיל הקב"ה על האדם שהוא בעצמו צריך לזכות אל השכר מכח עבודתו ובחירתו שלו, ועי"ז יושלם הרצון העליון שרצה להטיב עם בריותיו בשלימות הגמורה.

ולפי הסבר זה עולה, שבריאת העולמות וההטבה שהקב"ה מטיב ומשפיע אל בריותיו - יסודן ומוצאן הם בכוחה של מדת החסד, שהיא בחינת השפעה ונתינה אל ה'זולת' כביכול.

שלימות ההטבה - הנובעת מצד מדת הרחמים

אך לאמיתו של דבר יש בהטבה העליונה עומק רב ופנימי יתרה מזו הרבה, ואיננה באה מצד מדת החסד בלבד, אלא בבחינת מדת הרחמים. והיינו שהיה הרצון העליון להעמיד נברא שכזה, אשר ההטבה והשפע הניתנים לו לא יהיו כמו השפעה הניתנת לאחרים - כתכונת מדת החסד, אלא **יהיה זה כאילו הקב"ה מטיב ומשפיע לעצמו ממש כביכול - כמהותה של מדת הרחמים**, וכמו שיבואר.

תכלית האדם: להיותו דומה אל הקב"ה וכחלק ממנו

ביאור הדברים, כי הנברא הלזה שברא הבורא יתברך כדי להטיב עמו בתכלית ההטבה, הלא הוא ה'אדם'. ותכלית בריאת האדם היתה, **כדי שיתקדש בקדושה של מעלה עד היותו דומה ממש כביכול אל הקב"ה**, וכמו שאמר הכתוב (ויקרא יט, ב) 'קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם'.

והנה נברא שכזה שזוכה לקנות בנפשו את מדרגת הקדושה של אלוקיו, הוא שלימות דוגמא דלעילא, ונחשב כצלם אלקים ממש, באופן שהוא מתאחד כליל עם הבורא יתברך, **וכל מציאותו אינה אלא כמו התפשטות של הקב"ה בזה העולם**, ועד שאפשר לכנותו בשם א-ל, כדרך שהקב"ה נקרא א-ל (ע"פ מגילה יח.).

אזי ההשפעה אליו נחשבת כאילו הטבה למהותו ועצמותו ית'

וממילא, כאשר אכן זוכה האדם להגיע אל המדרגה הרוממה הזו של הקדושה, שוב אין מה שמשפיע ומעניק לו הקב"ה נחשב כמו הטבה עם ה'זולת', דהיינו כאילו הוא מציאות נפרדת מן הבורא והקב"ה מתחסד עמו בבחי' מדת החסד, אלא **הרי זה נחשב כביכול כאילו הקב"ה מטיב עם עצמותו, כיון שאותו אדם קדוש אינו אלא התפשטות של אלקות, ונתאחד עמו לאחדים ממש**, וכענין דכתיב בפרשתן (יד, א) 'בנים אתם לה' אלקיכם', וכן נאמר עוד (לעיל ז, ו) 'כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך', כלומר שכלל ישראל הינם עם קדוש ובנים למקום, ובכך נחשבים המה כחלק בלתי נפרד מן האין סוף ית' ממש.

כל העולם כולו נכלל בבחינת 'אני ה"'

והרי הטבה שכזו היא ממש בבחי' מדת הרחמים, שהרי הבורא והנבראים לא נחשבים עוד כשני דברים נפרדים, באופן שנאמר שהבורא יוצא החוצה ומטיב עם הזולת, **אלא הקב"ה וכנסת ישראל הינם מהות אחת, ויש יחוד גמור ושלם ביניהם.** וממילא, כאשר הקב"ה מטיב עם כנסת ישראל אין זה אלא כהטבה אליו ית' בעצמו, כיון שעצמיותו ית' התפשטה והאירה בכל העולם כולו, עד שכל המציאות כולה נכללה ונבלעה בתוך ה'אני ה"', בבחינת 'אין עוד מלבדו' (לעיל ד, לה), והוא יתברך מרחם על בריותיו כרחם אב על בנים, ומשפיע להם כדרך שהוא משפיע כביכול לנפשו.

והטבה שכזו הבאה מצד מדת הרחמים, ניתנת בכל התוקף והעוז, כטעם 'רחמי לא כלים' כנ"ל, שהרי הדבר דומה לאדם העושה לעצמו, שאין לו בזה שום מעצור וגבול, ולא כעושה לזולתו.

עצם ההתכללות באחדות הבורא הוא הטבה הגדולה ביותר ששייך

יתרה מזו, **כי עצם הדבר שהנבראים יכולים להתעלות ולהתעצם עם הבורא ולהיות איתו כאחדים ממש, זוהי ההטבה הגדולה והנשגבה ביותר** שאין למעלה הימנה.

התעוררות הרחמים בחודש אלול - עליית הרצון להטיב ע"י מדת הרחמים

וזהו עומק ענין התעוררות מדת הרחמים בחודש אלול, כי בחודש הזה שעלה למעלה כביכול הרצון הקדום לבריאת העולמות - שהיה כאמור כדי להטיב עם הנבראים בתכלית השלימות, ותכלית ההטבה הלא היא התחסדות פנימית כזו שהיא בבחינת מדת הרחמים, **לכן מתעוררת בכל שנה ושנה שוב אותה מדת רחמים העליונה שעלתה לפניו בתחילת הבריאה,** וממנה מתגוללים רחמים רבים וגדולים על ישראל עמו.

סיכום ותמצית

פשטות ההטבה מאת השי"ת - בדרך 'חסד'. עומק ההטבה - התכללות הנברא עם הבורא ב"ה, ע"י התדמותו אליו במדת הקדושה להיותו 'א-ל', ואזי ההשפעה היא כביכול לעצמו, בבחי' מדת הרחמים. עצם ההתכללות באחדות הבורא הוא הטבה הגדולה ביותר ששייך.

ד

עבודת 'לשמה' - מצד העדר הרגשת היש

עבודה קשה נדרשת כדי לזכות אל ההטבה השלימה

אמנם כפי שנתבאר למעלה בביאור ענין הדין הנכלל בתוך מדת הרחמים, כי כדי לעורר את רחמי המשפיע על המקבל, עד שירגיש בתוך ליבו את צרתו וצערו של חבירו, ותיחשב לו המצוקה כמו צרתו העצמית, מוכרח שיהיה לו איזה קשר ושייכות אליו, הכי נמי נימא בדידן, כי כדי לזכות אל שלימות ההטבה העליונה, הניתנת באופן של 'מדת הרחמים', והיינו שהשפעה זו תיחשב כמו הטבה למהותו ועצמותו יתברך כביכול, **נדרשת מן האדם עבודה רבה ועצומה ושלימות נפלאה, שהיא בבחינת גבורה ודין.** והוא כפי האמור לעיל: שיזכך האדם את עצמו ויתעלה מעלות רמות עד שיזכה להגיע למדרגת 'קדושים תהיו' בשלימותה, ורק בכך יוכל להתעצם עם הבורא ב"ה כביכול, וייחשב כחלק בלתי נפרד ממנו.

עבודה לשמה - מצד שאין שום דבר בעולם בלתי הבורא ית'

ועיקר נקודת העבודה המובילה לידי מדרגה זו - היא ענין **'עבודה לשמה'**, שלא על מנת לקבל פרס. ואכן עבודה עילאית זו מיוסדת ונמשכת גם היא מתוך יסוד זה ממש של מדת הרחמים.

והענין, כי ע"י שיעמוד האדם על הסוד הנורא שאין עוד שום דבר אחר בעולם זולתו יתברך, שוב אין מקום להפריד את הנברא מן הבורא, ולומר שעבודת האדם נעשית בכדי שייטיב השי"ת עמו, כי השגה זו ש'אין עוד מלבדו' מבטלת לחלוטין את כל ישות האדם, כי הרי אין לך שום מציאות כלל בעולם בלתי הקב"ה לבדו, וגם האדם נקרא ונכלל בשם א-ל, ומעתה **מה מקום יש עוד לתביעת קבלת שכר, כאילו פעל הנברא איזה דבר כלפי הבורא, הלא הבורא והנברא הכל אחד הם.**

בחי' 'לשמה' היא סוד כמוס למעלה מהשגת אנושית

[ואכן עבודה זו בשלימותה היא בגדר סוד כמוס, ואי אפשר לאדם לעמוד עליה ולהבין אותה על בוריה בשכל האנושי, - כדרך שגם מה שכל עצם הבריאה והנבראים אינם מהווים שום סתירה אל מציאות 'אין עוד מלבדו' הוא סוד נעלם ונפלא מלהשיג בשכל הטבעי. אמנם מהות סוד זה הוא, אשר אין לנברא שום מציאות מצד עצמו כלל, ואין לו כל ישות לעצמו, אלא כל מציאותו אינה אלא התפשטות של הקב"ה. ולכן כאשר השי"ת מטיב עמו הרי זה כמטיב לעצמו. וכמו כן להיפך, בעבודתנו אותו אין אנו פועלים כפועל שכיר לצרכיו או כדי לקבל שכר, אלא כל עבודתנו היא בחי' 'צורך גבוה' כביכול].

בבית המקדש מתקיימת העבודה באופן של לשמה והתדמות להשי"ת

והנה **עבודה רבה ועצומה שכזו באופן של 'לשמה' מתקיימת בעיקר בבית המקדש.** וכמו שמצינו בחז"ל (שבת קלג:) שדרשו על הפסוק (שמות טו, ב) 'זה א-לי ואנוהו', 'אבא שאול אומר 'ואנוהו' - הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום'. ופירש"י: 'לשון 'אנוהו' - אני והוא, אעשה עצמי כמותו'. ואילו לפי פשוטו פירש רש"י בחומש בשם התרגום אונקלוס 'ואבני ליה מקדשא'. ומכאן שבמקום המקדש זוכה האדם להידמות אל בוראו, כטעם 'זה **א-לי** ואנוהו', בבחינת השם 'א-ל'.

ונמצא שבמקום המקודש ההוא נעשה עבודת ישראל בשלימותה הראויה, באופן שאין מתכוונים בה כלל לטובת עצמם ועל מנת לקבל פרס, כי אם לצורך גבוה בלבד להפיק רצון מהשי"ת[א].

ביותר בבית קודש הקדשים - שאזי נחשב הכהן גדול כמלאך ה' צבא-ות

ובדרגה יתרה מתגלה הדבר ביום הכיפורים, יום הקדוש (ראה שבת קיט.), בעת אשר הכהן גדול נכנס לפני ולפנים לבית קודש הקדשים, שהוא מקום פנימיות הבריאה וסודה הנעלם, וכענין שמונח שם מקור הבריאה, שהוא האבן שתיה, שממנו הושתת העולם (יומא נד:), המורה על תכלית כוונת הבריאה בשורשה הקדום.

והיינו כפי שאמרו חז"ל על הפסוק (ויקרא טז, יז) 'וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו', ואיתא על כך במדרש (ויק"ר כא, יב) 'וכהן גדול לא אדם היה. אלא כההוא דאמר רבי, פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו, היו פניו בוערות כלפידים עליו, הה"ד (מלאכי ב, ז) 'כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבא-ות הוא', ע"כ. והביאור בזה על פי יסודנו הוא, כי **באותה שעה אכן לא נחשב הכהן הגדול כאדם שהוא נברא וישות בפני עצמו, אלא התעלה והתקדש למדרגת א-ל, עד שנכלל והתאחד עם האור האלוקי ממש**, כי מלאך ה' צבא-ות הוא[ב].

סיכום ותמצית

חלק הדין שבהטבה זו - שדורשת עבודה קשה מן האדם, שהיא עבודה נקייה שלא על מנת לקבל פרס. 'לשמה' - מצד שאין שום דבר בעולם בלתי הבורא ית', והיא סוד כמוס למעלה מהשגת הנברא. עבודה זו קיימת בבית המקדש - 'זה א-לי ואנוהו', וביותר בעת כניסת הכהן גדול ביום הכיפורים בקודש הקדשים.

ה

דרישה אחר העבודה הרצויה המתקיימת בבית המקדש

שני אופני עבודה: עבודה פשוטה - כדי לקבל שכר, ועבודה נעלית יותר - כבן המשתדל לקיים רצון אביו

עלה בידינו, כי שתי מדרגות כלליות ישנן בעבודת הנברא אל הבורא יתברך; עבודה פשוטה ועבודה נעלה ביותר, וכנגדן קיימים גם כן שני אופני הטבה ושכר המושפעים מלמעלה במקביל לשתי דרכי העבודה הללו.

העבודה הפשוטה היא הנעשה באופן שבו הנברא פועל כלפי הבורא ב"ה, ובדרך שהוא מקווה ומייחל ממנו לקבל שכר וגמול על עבודתו. ואכן אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה (ב"ק לח:), ומלא ימלא את משאלות לבבו של העובד אותו. אמנם אין זו עדיין ההטבה השלימה והראויה ביותר שרצה בה הבורא ית' בתחילת מחשבת הבריאה, וכל השכר הניתן על עבודה זו אינו אלא בגדר 'חסד', שהיא בבחינת השפעה הניתנת אל הזולת.

אך העבודה התמה והראויה אשר אליה היתה עיקר הכונה העליונה בבריאת העולמות, היא העבודה המתקיימת בדרך של 'לשמה' ממש, באופן שאין הנברא מרגיש עצמו כמציאות נפרדת וישות בפני עצמו, ואין הוא מתכוון כלל בעבודתו על מנת לקבל פרס, **אלא הוא עוסק לקיים את רצון השי"ת בהיותו נכלל ובטל בתוך אורו וכחלק ממנו ממש, וכבן המשתדל למלא את רצון אביו ללא שום קיווי לשכר ולתשלום גמול.** ואכן במדה כנגד מדה משפיע אליו הקב"ה שכר על כך בהטבה שלימה ונשגבה, שהוא כביכול מתעצם עמו, עד שהוא נכלל בתוך מהותו ועצמותו, והוא משפיע אליו בגודל רחמנותו עליו, כרחם אב על בנו הנמשך מעצמיותו.

קיום המצוות עפ"י העיר שכם - באופן של קבלת ברכה וקללה

ומעתה הנה ביסוד זה יבוארו ויתפרשו היטב על נכון המשך שתי הפרשיות שפתחה בהן התורה את פרשתנו, וכמו שהקדמנו בריש מאמרנו.

בתחילה מיירי הכתוב בעבודה הפשוטה והנגלה, האסור והמותר, המוטלת על כל אדם מישראל לשמור ולעשות, ועבודה זו היא הניתנה בעיר שכם על הר גריזים והר עיבל. ולפיכך נמי ניתנו שם הברכה והקללה, שכן כאמור עבודה זו שייכת למושג של קיבול שכר, באופן אשר האדם המקיים את המצוות מצפה לקבל שכר מאת הבורא כפועל המצפה לשכרו[ג].

עבודת 'לשמה' שבבית המקדש דורשת חקירה ודרישה בעמקי הלב

אמנם מיד לאחר מכן המשיכה התורה לכתוב את ענין דרישת ירושלים ומקום המקדש, 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', בזה באה התורה להורות לבני ישראל, כי תכלית העבודה וסופה אינם רק לקיים את רצון ה' באופן של 'ברכה וקללה' גרידא - שהם סוף סוף צורכי הנבראים ותועלתם, **אלא עליהם לדרוש ולחקור אחר עבודה נעלה ומרוממת מזו, עבודה שאין לה שייכות ונגיעה עם חשבונות ברכה וקללה, אלא היא כולה לשמה,** לצורך גבוה ולנחת רוח לפניו, ואשר זוהי מדרגת העבודה השורה בבית המקדש. ואכן עבודה זו היא פנימית ודקה ביותר, ואשר לפיכך נאמר עליה 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', שכן היא דורשת מן האדם חקירות ודרישות רבות במעמקי נפשו כדי לעמוד עליה על נכונה.

[והיינו נמי דקאמר הכתוב (פסוק יג) 'השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום **אשר תראה**', ויש להמתיק זאת על דרך הרמז, כי 'אשר תראה' קאי על עבודה כזו שיש לאדם השגה בה, שהיא עבודת הנגלה והחיצונית. ואילו העבודה שכולה קודש לצורך גבוה, היא בגדר סוד כנ"ל, ואיננה בכלל 'אשר תראה', והיא היא מדרגת העבודה האמיתית המתקיימת בבית המקדש].

אך כאשר אכן זוכה האדם להתקרב אל מקום המקדש שבליבו ובנפשו, ולעבוד את ה' אלוקיו באמת כפי שהיה רצון העליון הקדום, אזי הוא זוכה להתאחד ולהתעצם עמו לאחדים ממש, אשר זוהי שלימות ההטבה שרק שייך, אשר לא ישזפתה עין, בבחינת 'עין לא ראתה אלקים זולת יעשה למחכה לו' (ישעיה סד, ג), ובכך יתקיים בו המשך דברי הכתוב (פסוק ז) 'ושמחתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך ה' אלקיך'.

סיכום ותמצית

הר גריזים והר עיבל - עבודה פשוטה כדי לקבל שכר - בבחי' חסד. עבודת ירושלים ובית המקדש - עבודה פנימית, לצורך גבוה, המעורר את מדת הרחמים למעלה, שעל כך נאמר 'לשכנו תדרשו ובאת שמה'.

א. ובמקום אחר ביארנו בארוכה (ראה גליון רח"ם - פר' לך דהאי שתא) ענין חטא דור הפלגה ומרידתם בהקב"ה, כי המה ביקשו להמעיט ולהשפיל את מעלת האדם ומדרגת העבודה הנצרכת ממנו כדי לזכות אל שלימות ההטבה העליונה, וכנגד זה ביקשו גם למעט את מדרגת השפע הנשפע מלמעלה, שלא יהיה בשלימות נפלאה כל כך כפי שרצה הבורא יתברך.

ועפ"י האמור כאן מתבאר הענין, שכוונתם היתה שההטבה מלמעלה תהיה רק בבחינת 'חסד', בבחינת השפעה אל הזולת, ולא מצד מדת הרחמים, שהיא ההתאחדות וההתעצמות עמו כביכול לאחדים, בבחי' אין עוד מלבדו, והטבה כזו לא מחייבת עבודה רבה ונשגבה כל כך, בבחי' לשמה ושלא על מנת לקבל פרס. ובכך מרדו במדת 'בנים אתם לה' אלוקיכם', המורה על התאחדותנו והתעצמותנו עם אבינו שבשמים, המרחם עלינו כרחם אב על בנים. ולפיכך היה עונשם במדה כנגד מדה, שנפרדו הם אז מהבורא ית', ונחשבו אליו כנכר.

ומטעם זה אכן היתה מרידתם בעליון ע"י בניית עיר ומגדל כמבואר בכתוב (בראשית יא, ד). ומבואר בזוה"ק (ח"א עד:) שה'עיר' הזאת שבנו היתה לעומת העיר הקודש ירושלים, וה'מגדל' הוא לעומת הבית המקדש. והיינו שבמעשיהם אלו ביקשו להתנגד אל מול העבודה הנעלית והטהורה, עבודה לשמה, המתקיימת בירושלים עיר הקודש ובבית המקדש.

ב. ובענין זה נתבאר בארוכה במקו"א, שמטעם זה ביאר הרמב"ם ז"ל את ענין 'עבודה לשמה' בפרק העשירי מהלכות תשובה. דהנה יש לומר שעשרת פרקי הלכות תשובה מכוונים כנגד עשרת ימי תשובה, (ואכן פשט המנהג ללמוד בכל יום מימי עשרת ימי תשובה פרק אחד מהלכות אלו שברמב"ם), ונמצא שפרק העשירי הוא כנגד יום הכיפורים. ואכן דוקא בפרק זה עוסק הרמב"ם באריכות ובטוב טעם בביאור ענין הכוונה של 'לשמה' בקיום התורה והמצוות. והדבר עולה היטב עם דברינו כאן, שכן העסק בתורה ובמצוות לשמה, שלא על מנת לקבל פרס, מיוסד על ענין האחדות של הבורא עם הנבראים והתכללותם כאחד כביכול, ויחוד זה מתגלה ביותר ביום הכיפורים כמבואר בפנים (ויש להאריך עוד בזה בשייכות הדבר ליום הכיפורים, ובענין עבודת לפני ולפנים אשר התפקרו בה הצדוקים שביקשו להקטיר מבחוץ - וזה ממש כעין פגם דור הפלגה הנ"ל, ואכמ"ל).

ג. ונתבאר שאנשי דור הפלגה הם שביקשו לעבוד את ה' בבחינה זו גרידא, ולכך הפיצם ה' מעל פניו, ונפרדו לע' אומות, ללשונותם בארצותם לגוייהם. ואכן בעיר שכם נצטוו ישראל לכתוב ולתרגם את התורה בשבעים לשון (דברים כז, א-ח; סוטה לב.), כנגד שבעים האומות שנפרדו בדור הפלגה. ומבואר שם בגמ' (לה:) שעל דבר זה נחתם גזר דינם של האומות לבאר שחת, שהיה להן ללמוד ולא למדו. אך לעתיד לבוא יגיעו גם אומות העולם לידי איזה תיקון, אשר על כך ניבא הנביא (צפניה ג, ט) 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו **שכם** אחד'.

א

רק במקום האומות שייך להיות ברכה וקללה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (יא, כו).

הפרשה מתחילה עם **הברכה והקללה** אשר ניתנו על הר גריזים והר עיבל, ומסיימת עם התיבות **כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך** (טז, יז), שהוא לשון של ברכה בלבד בלי קללה.

ויש לומר בזה, כי הר גריזים והר עיבל הם המקום שבו גם תרגמו את התורה **לשבעים לשון** (לקמן כז, ח וברש"י שם), ומזה נהיה הדבר **שאומות העולם יכולים ללמוד תורה** באיזו מדרגה. וכיון שיש להם אחיזה מסויימת בתורה, נגרמים מזה **מכשולים** לכלל ישראל. כמו שכתב בספה"ק פרי צדיק (פסח אות מד) כי כל **החטאים** שיש בכלל ישראל אינם אלא משום שצריכים אנו לתקן גם את **אומות העולם**, אשר הם שייכים לחטאים ועוונות. אבל כלל ישראל מצד עצמם אין להם שום שייכות לחטא, כמו שיתגלה לעתיד לבא כאשר "יבוקש את עוון ישראל ואיננו, ואת חטאת יהודה ולא תמצאנה" (ירמיה נ, כ). וכך גם נפרש בענין זה, כי רק על ידי **אחיזת אומות העולם בתורה**, והאחריות שקבלו כלל ישראל עליהם, יש אחיזה **לחטאים**. ולכן צריכים שיהיו **ברכה וקללה**, והקללה שייכת בעצם רק לחלק האומות.

ולעומת זאת הוא סיום הפרשה בענין שלש הרגלים, אשר בהם **עולים כלל ישראל** לירושלים ובית המקדש. ושם מתגלית **קדושת ישראל בטהרתה**, באופן שאין לאומות העולם חלק ונחלה בקדושתינו. שהרי כאשר רצו אומות העולם לסייע בבנין בית המקדש, ענו ואמרו כלפיהם "אני לדודי ודודי לי" (שה"ש ו, ג), ופירש רש"י: 'ומה שאתם אומרים לבקשו עמנו ולבנות עמנו, **אני לדודי ולא אתם לו**, ולא תבנו עמנו, כענין שנאמר "לא לכם ולנו לבנות בית אלקינו" (עזרא ד, ג), ואומר "ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם" (נחמיה ב, כ)'. ולכן על ידי קדושת המועדים שבהם עולים כלל ישראל **לבית המקדש**, מתעורר המקור העליון להשפעה **המיוחדת לכלל ישראל לבדם**, ששם אין קללה **אלא רק ברכה**. וזה הוא דיוק הלשון בתחלת הפרשה "ראה אנכי נותן לפניכם **היום** ברכה וקללה", **שביום רגיל** שייך ענין של **ברכה וקללה**. אבל בסיום הפרשה מדברים על זמני המועדים שהם **'ימים טובים'**, שבהם **אין קללה אלא ברכה**.

ב

גילוי אחדות הבורא מהפך הקללה לברכה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (יא, כו).

ברכות וקללות אלו ניתנו בעיר **שכם**, אשר עניינו הוא **'יחודא תתאה'** כנרמז בשמו **'שכם'** שהוא נוט' **ש'ם כ'בוד מ'לכותו**.

והענין הוא, כי יש הבדל בגי' בין **'ברכה'** ל**'קללה'**, ונמצא כי הברכה יתירה על הקללה כמנין **ס"ב**. והנה **הברכה** יש לה שייכות עם מספר **כ"ב**, כמו שנאמר "**בך יברך** ישראל" (בראשית מח, כ), ומבואר בזוה"ק שהוא כנגד **כ"ב** האותיות (ח"ג רפא:). וכ**"ב פעמים ס"ב** הוא בגי' **'וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'** [כמו שכתוב בספה"ק כי לעת"ל יתווסף אות ו' בתחלת 'ברוך שם', ואכמ"ל]. והיינו אשר על ידי הכפלת **כ"ב פעמים** מנין **ההבדל** שיש **בין ברכה לקללה**, הם **משתוים ומתאחדים** עד שנעשה מן **הקללה ברכה**.

והענין בזה הוא כמו שנתבאר במקו"א באריכות, על פי מה שאמרו חז"ל כי התורה לא פתחה באות **א'** מפני שהיא מורה על **'ארור'** (ב"ר א, י), ומצד שני כתוב שהקב"ה שמר את האות א' עבור מתן תורה שבו פתח הכתוב ב"**אנכי**" (שמות כ, ב; ב"ר שם), ובזוה"ק (ח"א ג:) איתא שאף על פי שלא פתח בו הכתוב, אבל א' מורה על **אחדות** הבורא ית'. וצריך ביאור מה הוא עניינה של אות הא', האם **'ארור'** ח"ו או שמא "**אנכי**" ואחדותו ית'.

וביארנו בזה, שהא' מורה באמת על **'אחדות'** הבורא ית' באופן נעלה ביותר, אשר אחדות זו **אינה מתגלית בעולם הזה**, כי בראו הקב"ה באופן שנראה בו **התחלקות** של **שמים וארץ** וכל החילוקים שישנם בעולם. ולכן פתח הכתוב באות **ב'** של "**בראשית**", להורות על **ב' ראשית** שהם "**את השמים ואת הארץ**". ולא זו בלבד שאין היא מתגלית בעולם, אלא אם היתה מתגלית בתוך הבריאה, היה זה גורם רק **להיפך הברכה**. כי **אין הבריאה יכולה לקבל בתוכה אחדות נעלית כזאת**, והיה זה גורם לשבירת הכלים. אבל בעת מתן תורה כאשר **נתאחדו השמים והארץ** כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר יב, ג), אז היתה **אחדות זו יכולה להתגלות כראוי**, עד כאן הביאור בקצרה.

והנה **שלימות אחדות הבורא ית'** תהיה לעתיד לבא, כאשר תתגלה ה**'יחודא תתאה'** בשלימות. ולפי המבואר, הרי אז **יראו כי 'אנכי' הוא מקור ושרוש הברכה והוא חלק מ'אחדות' הבורא ית'**.

ג

הברכות והקללות מבחי' מיעוט הירח

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (יא, כו).

עוד יש לרמז בענין שניתנו ברכות וקללות אלו בעיר 'שכם', כי **'שכם'** נוט' **ש'ני מ'לכים כ'תר**, דהיינו בחי' **שני מלכים בכתר אחד**.

והענין הוא, כי עיקר **הקללה** נובעת **ממיעוט הירח**, אשר זה מורה על **החסרון** האחוז בכלל ענייני **העולם הזה** [כי הירח היא בחי' מדת **המלכות**, כלליות חיות הבריאה, ואכמ"ל], ועל ידי **חסרון** זה שייך בהם ענין של **קללה**. אבל במצב **התיקון** כמו שהיה בתחלת הבריאה וכאשר יהיה לעתיד לבא, שבו ישתוו השמש והירח להיות **'שני מלכים בכתר אחד'**, מתהפכת הקללה לברכה. וזה נרמז בראשי התיבות "**ר'אה א'נכי נ'ותן ל'פניכם ה'יום ב'רכה ו'קללה**", שיוצאים מהם התיבות **'אור לבנה'**, לרמז על **שלימות אור הלבנה** הנזכרת בפסוק "והיה **אור הלבנה כאור החמה**" וגו' (ישעיה ל, כו).

וענין זה של מילוי חסרון הלבנה, הוא פנימיות **מצות צדקה**. כי **מדת המלכות** מכונה בשם **דלה ועניה**, וכאשר אדם נותן **צדקה לעני**, הרי הוא **ממלא בזה את חסרונה של מדת המלכות**, והוא בבחי' **מילוי מיעוט הירח**. ולכן אמר הכתוב "ומצדיקי הרבים **ככוכבים**" וגו' (דניאל יב, ג), לפי **שהכוכבים** שניתנו **לירח** מפני מיעוט אורה (רש"י בראשית א, טז), הם כענין של **צדקה** מן **השמש לירח**, ואכמ"ל. ולכן אמר הכתוב בהמשך הפרשה לגבי מצות צדקה, "נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו" (טו, י), אשר **'בתתך לו'** עולה כמנין **'שמש ירח'**, לרמז על **הצדקה הממלאת** את **מיעוט הירח**.

ואכן זה הוא ענין נתינת הצדקה **במאור פנים ובלי רוע לב**, כמו שנצטוינו בזה הפסוק. כי עיקר **מיעוט הירח** על פי פנימיות העניינים הוא מה שאין היא מקבלת את השפעתה מן השמש **בהארת פנים**, וזה גורם לכל המיעוט והעניות. שהרי הירח מורה על **העולמות התחתונים**, והשמש מורה על **ההשפעה מאת הקב"ה**. כל ענין מיעוט הירח, אינו אלא **הסתרת אור פני ה'**, שאין ניכר בה דבר זה שהיא מקבלת מאת הקב"ה **באהבה ורצון**, אלא הוא משפיע את כל השפע **בהסתר פנים**. ומפני זה, כאשר משפיעים צדקה אל העני, שהוא בחי' מילוי חסרון הירח, חייבים לעשות זאת **במאור פנים**, כדי לעורר את השפעת אור החמה אל הלבנה **בהארת פנים**.

ד

אצל כלל ישראל כל הקללות הן ברכות נסתרות

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (יא, כו).

יש לדקדק במה שנקט הכתוב לשון "**אנכי**". עוד יש לעיין במה שנזכר "**ברכה וקללה**" והקדים את הברכה, והרי כאשר בירך יצחק את יעקב אמר לו "אורריך ארור ומברכיך ברוך" (בראשית כז, כט), ופירשו חז"ל שהצדיקים **אורריהם ומצעריהם קודמים למברכיהם** (ב"ר סו, ד).

ויבואר בהקדם מה שידוע ומבואר בספה"ק הרבה, שעל פי פנימיות **אין שום קללה** בתורה, אלא כולם הם רק **ברכות גנוזות ונסתרות. וברכות אלו גדולות עוד יותר** מן הברכות הגלויות, כמו שידוע **שאור גנוז** גדול יותר מן **הנגלה** [ולכן הגנב הנכנס וגונב ממקום **הסתר**, צריך לשלם **כפל**]. ואם כן, גם הברכות והקללות שנזכרו לגבי קיום התורה, הרי הם ככל ענייני הקללה המוזכרים בתורה. אשר על פי פנימיות מדובר על ברכות גלויות וברכות נסתרות, ולכן נזכרים **הקללות לבסוף**, כי הם **הברכה האמיתית**.

ונקדים עוד מה שנתבאר לעיל (תורה ב), שהתורה לא פתחה באות א' שהוא מורה על **'ארור'**, ומצד שני פתח בו הכתוב ב"**אנכי**". והיינו מפני שבאמת מורה הא' על **מדרגה גדולה** של **'אחדות'** הבורא ית', אלא שבעולם הזה אי אפשר לקבל אותו, ולכן הרי הוא נראה כענין של **קללה וארור**. אבל בעת קבלת התורה זכינו להשיג אחדות זו, ומפני זה פתח בו הכתוב. ולפי המבואר כעת נפרש, כי א' מורה על **ברכות נסתרות** [הנמשכות **מ'אחדות'** נעלית], ובעולם הזה הן נראות **כ'ארור' וקללה** ח"ו. אבל מי שמבין את התורה כנכון, משיג את **הברכות** הגנוזות בהן.

ולכן אמר הכתוב "ראה אנכי נותן" וגו', כי כאשר יבינו את ענין "**אנכי**" שהוא הא' של מתן תורה, יבינו שגם מה שנראה לנו **כ'ארור' וקללה**, הרי הוא באמת **ברכה נסתרת**. ועל ידי זה **ישיגו באופן נכון את הברכה והקללה**, שהם כולם ברכות. ולכן ודאי שייך להקדים את **'ברכה'** לפני **'קללה'**, כמו שנתבאר.

והנה התחלת התורה בסיפור **מעשי בראשית**, היא באות ב' המורה על **'ברכה'** (ב"ר א, י). והוא מפני שמצד מעשי בראשית יש מקום גם **לאומות העולם**, אשר הם **לא קבלו את התורה**, ואין הם מבינים על ברכות נסתרות. וזהו ענין מה שנצטוינו בפרשתינו לקרוא את הברכות על הר גריזים ואת הקללות על הר עיבל (יא, כט), ולמעשה בפרשת כי תבא מפרטת התורה רק את **הקללות** שנאמרו על **הר עיבל** (כז, טו-כו), ואת הברכות צריכים להבין מכללם. והיינו מפני שהר עיבל שייך להשגת **אומות העולם**, שהרי עליו כתבו את התורה בשבעים לשון (כז, ח), והם אינם מבינים את **הברכות הגנוזות**, ואכן זה הוא מה שרוצים שהם יבינו בתורה, שיש **קללה** על מי שאינו מקיים אותה. והותיר הכתוב את **הברכות בתורה שבעל פה**, אשר היא מיוחדת **לכלל ישראל לבדם** כמו שאמרו חז"ל (גיטין ס:). כדי לרמז על כך שיש כאן **ברכות שאינן כתובות**, גם בקללה הכתובה בפירוש. כי לאומות העולם בלבד הרי הן קללות, אבל **לכלל ישראל המבינים את התורה הק' לאמיתה, אין כאן אלא ברכות גלויות וגנוזות.**

ה

בכורה אמיתית מקשרת את הראשית והאחרית

לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה וגו' (טו, כ).

פירש רש"י: 'שנה בשנה, אם שחטו בסוף שנתו, אוכלו אותו היום ויום אחד משנה אחרת, למד שנאכל לשני ימים ולילה אחד'. ויש להבין למה השמיענו הכתוב דין זמן אכילת הבכור דוקא בזה האופן, ולא כמו בשאר קרבנות הנאכלות לשני ימים ולילה אחד, ששם כתוב להדיא כגון 'ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת' (ויקרא ז, טז) וכדו'.

ויש לומר בזה, כי קדושת הבכור יש לה שייכות לכלליות ענין **הבכורה**, אשר בזה יש מחלוקת יסודית בין הקדושה והסט"א. כמו שמוצאים בין יעקב ועשו, שהיתה מערכה שלימה **מי הוא הבכור האמיתי** הראוי אל הבכורה. כי הבכורה האמיתית היא בחי' **ראשית**, וראשית זו היא דבר הצריך בירור [כמו שכתב רש"י על **'בראשית'** (בראשית א, א), שהוא פסוק האומר **'דרשוני'**, ואכמ"ל], כי **לא כל מי שנולד ראשון הרי הוא הראשית האמיתית**, כמו יעקב אבינו שנולד אחר עשו, ובכל זאת היה הוא הראשית באמת.

ואחד מן ההבחנות העיקריות בין **הראשית האמיתית** לזו שאינה אמיתית, הוא בענין **האחרית**. כי **הראשית האמיתית ממשיכה עד האחרית**, ואילו הראשית שאינה אמיתית הולכת וכלה כאשר באים אל האחרית. וכן רואים אצל **יעקב** אבינו שנקרא בשמו על שם **ה'עקב'**, לרמז על כך שהוא יורד מן **הראשית** [בחי' **'ישראל'** נוט' 'לי **ראש**'] עד **האחרית** בבחי' עקב וסוף. ואילו עשו הטוען כי הוא הבכור וראוי אל הראשית, איבד את בכורתו כאשר אמר 'הנה אנכי **הולך למות'** (שם כה, לב) ובזה הודה **שאין לו אחרית**, וממילא גם **ראשית אין לו**, ולכן סיים 'ולמה זה לי **בכורה'**. וכן אמר הכתוב על עמלק בן בנו של עשו הרשע, **ראשית** גוים עמלק **ואחריתו** עדי אובד (במדבר כד, כ), אשר זה שאין לו אחרית מראה שאין לו אפילו ראשית.

ועל זה רמזה התורה בזמן אכילת הבכור, אשר **הבכור הנכון צריך לקשר אחרית עם ראשית**. ולכן הוא נאכל ביום אחד **באחרית השנה** האחת, וממשיכים לאכלו ביום **הראשית** של השנה החדשה, לרמז על כך שהבכור האמיתי הוא מי שמקשר ראשית ואחרית [כי **'בכור'** הוא בגי' **'עץ חיים'**, שהוא בחי' **קשר שמים וארץ** כנ"ל בתורה ב', והוא ענין קשר **ראשית ואחרית**]. ויש לרמז על כך בתיבת **'שנה'** הנזכרת כאן, כי היא בגי' החילוק בין **'ראש'** ל**'סוף'**.

יראת הרוממות שנובעת מהתרוממות הדעת

א

ויודו שמים פלאך ה':

העדות של העולם הזה על מציאות הבורא

הבריאה מעידה על הבורא | **השכר בעולם הבא הוא עצם ההכרה בריבונו של עולם** | העולם הזה הוא העלם או גילוי? | **הדיון אודות לימוד חכמת הטבע** | העבודה של אברהם אבינו | **בזמן שאתה לומד על העולם - אתה יכול ללמוד על הבורא עולם**

יראת הרוממות שעל ידי התבוננות בגדלות הבורא

אחרי שהבהרנו והדגשנו את חובת האדם בעולמו: לעבוד את הריבונו של עולם מתוך יראת העונש. ואמרנו, כי היראה הזאת היא חלק בלתי נפרד מעבודת ה', ובשום אופן אי אפשר לדלג או לוותר עליה. ועוד זאת הוספנו לומר בחשיבות ונחיצות יראת העונש, שלעיתים קרובות עומד האדם בפני ניסיונות קשים ובמצבים של קטנות המוחין, אשר אין לפניו שום עצה ודרך איך להתגבר אז על פיתויי היצר, כי אם שיזכיר לעצמו את עומק הדין ואת עונשי הגהינום - כבר אפשר להתחיל ולדבר קמעה אודות יראת הרוממות.

אחד מעיקרי הדרכים שיש בהם כדי לעורר את נפש האדם ואת רגשי ליבו ליראת הרוממות, הוא ההתבוננות בנפלאות הבורא. וכמו שכבר כתב הרמב"ם בענין זה (יסוה"ת פ"ב ה"ב): "בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר, ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלקים לאל חי".

וכאשר האדם מתבונן קמעה בבריאה שמשתרעת ונגלית לנגד עיניו - 'דאס מעכטיגקייט פון די בריאה' - הוא יכול להגיע לידי התפעלות עמוקה כל כך, עד אשר הוא ממש תָּמֵהַּ ומתפלא, איך יכול אדם קרוץ מחומר להעלות על קצה דעתו, להמרות את פי ה' ולעשות וְלוּ את הפעולה הקטנה ביותר שהוא היפך רצונו ית"ש, וכמו שכתב שם הרמב"ם: "וכשמחשב בדברים האלו עצמן, מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד, ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות כמו שאמר דוד כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו".

הטבה הגדולה ביותר היא עצם ההכרה בהשי"ת

הכלל שיש בידינו, וכמו שהמסילת ישרים כתב זאת בריש ספרו, הוא: שהשי"ת ברא את העולם כדי להיטיב. **ובאמת עיקר ההטבה שיש כביכול ביד הבורא להיטיב עם האדם, הוא עצם זה שהאדם יודע ומכיר את הריבונו של עולם.** והרמב"ם ב'מורה' אומר, שהאדם נברא כדי שידע את האמת, וזהו עיקר השלימות שלו: שהוא יודע את האמת. ובשפת הזוה"ק (ח"ב מב:): "בגין דישתמודעון ליה" - שהאדם יגיע להכרה ולידיעה במציאות הבורא יתברך שמו.

ואכן בעולם הבא, עיקר השכר שהאדם מקבל שם, הוא עצם זה שהוא מכיר את הריבונו של עולם! וככל שאדם ראוי לשכר גדול יותר, כך הוא זוכה להכרה גדולה יותר בריבונו של עולם.

אחד מן האמצעים הגדולים שעל ידם יש בכח האדם להגיע לידי הכרה בריבונו של עולם - הוא העולם הזה אשר הוא חי בו. העולם הזה, על קרבו ועל כרעיו ועל כל הנמצא בו, הוא 'גילוי אחד גדול' של הריבונו של עולם. הוי אומר: **הריבונו של עולם גילה את עצמו לברואיו על ידי היצירה הזאת שנקראת עולם, וככל שאדם יוסיף להתבונן בבריאה הזאת ובחכמה העמוקה שטמון בה, כך יוסיף להכיר כביכול את הבורא כל עולמים.**

אולם כל זה בתנאי, שהאדם אכן מתנהג כמו אדם: הוא מתנהג כמו בעל שכל ודעת שיודע להבחין בין ימינו ושמאלו, הוא יודע להתבונן ולהבין את אשר הוא רואה, וכך אכן יש ביכולתו לבוא לידי התפעלות אמיתית ולהרגיש בנפשו אימה ויראה מלפני אדון כל.

אמנם אם יקשה את עורפו ויפנה עורף לדעת האלוקית שבקרבו, ויתנהג כמו בהמות השדה וחיות היער, אזי יתקיים בו "ופושעים יכשלו בה", והעולם הזה יהיה עבורו 'העלם אחד גדול'. ממש הסתרה שאין כמותה. הוא יחיה בעולם מאה ועשרים שנה, הוא יראה את כל נפלאות הבריאה, אבל יתקיים בו "עיניים להם ולא יראו אזנים ולא ישמעו". ולא זו בלבד שלא יכיר את הבורא יתברך שמו מתוך העולם הזה, אלא העולם הזה, תהיה לו הסיבה הגדול ביותר להצדיק את תאוותיו ואת מעלליו.

בדורות האחרונים לא בנו את יסודות היהדות על חכמת הטבע

חכמי ישראל בדורות הקודמים התעסקו מאד בדרכי החקירה ובהתבוננות בחכמת הטבע. הם היו מבינים גדולים בכל התחומים הללו ואף לימדו את תלמידיהם, וכך גם כתבו בספרים שחברו: איך וכיצד להתבונן בכוחות הטבע, ולהגיע על לאמונה ולהשגות בגדלות הבורא.

ובאמת זאת היתה ראשית דרכו ותחילת עבודתו של אברהם אבינו: להתבונן בכל פרט ופרט בבריאה, ולהגיע מכל פרט בפני עצמו למסקנא, שאין בירה בלא מנהיג. וכך הלך אברהם אבינו הלאה והלאה בחקירה אלוקית, עד אשר השיג את אמיתת מציאותו ית"ש למעלה ולמעלה מכל השגה.

אמנם למעשה, בהמשך הדורות, כאשר נוכחו חכמי ישראל לראות כי הלימודים הללו - שיש בהם תערובת גדולה של טוב ורע - הפכו למכשול ולמוקש עבור אלו שהכניסו את עצמם ללמוד ולהבין את מדעי הטבע, הם מיעטו ופסקו להתעסק בהם, וכבר לא עשו עסק גדול מן העבודה שבנויה על התבוננות בפלאי הבריאה ובחכמת הטבע.

ואף גם זאת אמרו: בו בזמן שאנו רוצים ללמוד **על מהות העולם**, הלא יש בידנו ללמוד **על הבורא עולם**. אמנם עם כל זה, עדיין ישנם כמה וכמה דברים ידועים ומפורסמים לכל, ידיעות שונות שאדם שומע פה ושם או שיצא לו לקרוא אודותם לעת מצוא, אשר אם מתבוננים בהם יכולים להגיע לידי התפעלות עצומה וממש לצאת מן הכלים.

נקודות:

כאשר אדם לוקח פנאי לעצמו כדי להתבונן; הוא יושב ומעמיק להתבונן, ומצייר לעצמו את מערכת הכוכבים ואת גרמי השמים האדירים, הרי שעם הזמן הוא יגיע להרגשה עמוקה ואמיתית בעצם מציאותו ית"ש! הוא ירגיש בנפשו רגשי התפעלות מהדר גאון עוזו ית"ש, וכל כולו יתמלא ברצון עמוק לעבוד את יוצרו וקונו בלבב שלם

ומבשרי אחזה אלוק:

גילוי האלוקות שבנפלאות הבורא

כל אבר וחוש בגוף האדם יכול לפרנס חיבורים שלימים | **ההכרה שהיה לחכמי הטבע לקבוע מדה של 'שנת אור'** | מסילות הכוכבים נעות לפי הייחודים שמתחדשים בכל רגע | **התבוננות בפלאי הבריאה אינה דבר שעושים כלאחר יד** | כל פעולה שמתרחשת בעולם הזה שורשה בשפע שהוכן לה מימות עולם | **צריכים ללכת אחרי הרוב דלעילא - לא אחר הרוב דלתתא**

והגוף פעלך: החכמה האלוקית שטמונה בגוף האדם

אם מתבוננים קמעה בגוף האדם - ביצירה הזאת ששמה 'גוף' - הלא אין שיעור וקצבה לחכמה האלוקית שיכולים לראות בו! וככל שאדם יעמיק יותר להבין את פלאי הבריאה שיש בגופו, כך ימצא את עצמו נבהל ומשתומם למול גודל חכמתו יתברך, ויקבל מושג כלשהו במה דברים אמורים:

כל אבר ואבר בגוף האדם הוא עולם ומלואו של חכמה ותבונה אלוקית. כל אבר ואבר זועק מתוכו: ראו כי כל אלה עשתה ידי! אם ירצה האדם להמחיש לעצמו את המתחולל בגופו מידי רגע, יצייר בעיני רוחו: מפעל אדיר ועצום, מפעל שעובדים שם מאות ואלפים פועלים, שכל אחד מהם אחראי וממונה על פעולה אחרת! כל אחד יודע את תפקידו ועומד על המשמר לעשות את מלאכתו נאמנה! והם כולם יחד מביאים לידי גמר את רצונו וכוונתו של בעל המפעל הזה.

על כל כח וחוש בפני עצמו ועל כל פעולה בפני עצמה יכולים לכתוב ולדבר בלי שיעור: על כח הראיה! השמיעה! הדיבור! הלא אי אפשר לשער את החכמה האלוקית הטמונה בכל אלה. מערכת הנשימה! מערכת העיכול! מערכת כלי הדם! הרי כל אלה הם ממש מים שאין להם סוף. ומי כבר מדבר מן המח עצמו, אשר אילו היה האדם יודע קמעה מה מתחולל ומתרחש בו בכל רגע ורגע, היה נופל תחתיו כמתעלף.

'מערכת העצבים' של האדם, היא חכמה פלאית שרק מהתבוננות מועטת בה יכולים לבוא לידי אמונה שלימה ולהעיד כי יש אלוקים בשמים ובארץ. ספרים על גבי ספרים, מחקרים וכתבי עת בלי סוף, כבר נכתבו כדי להסביר את סדר וצורת הפעולה שלהם.

בכל פעם שאדם מניע את ידו, הרי זה אומר במילים אחרות: שבזה הרגע שלחה מערכת העצבים שלו, מאות ואלפי 'הוראות', אשר כולם כאחד יוצרות את הפעולה האחת הזאת: להניע ולהזיז את היד. וכל זה מתרחש מאליו מידי רגע ברגע, והאדם כלל אינו יודע ואינו מרגיש את ההוראות הללו ואין לו שום שליטה עליהן.

עד כדי כך הם פועלים מאליהם, עד אשר מספרים על פרופסור שהיה מומחה עצום בתחום מערכת העצבים, וידע את כל ההשתלשלות של הגידים והעצבים עד שהאדם מגביה את ידו, וישב והסתכל על ידו והתבונן והעמיק בדבר עוד ועוד, עד שכבר לא היה יכול להגביה את ידו. כי 'העצבים' שלו כבר לא יכלו לעשות את עבודתם כפי שהם רגילים, מחמת שהשליט עליהם את מוחו ומחשבותיו, וכבר לא היו יכולים לפעול מאליהם ובאופן אוטומטי כבדרך כלל.

במשך הדורות נכתבו מאות אלפי ספרים בתחומים אלו, וחרף כל זה עומדים חכמי הטבע והרופאים ומודים פה אחד, שהם עדיין לא התחילו להבין את עומק החכמה הזאת. ולענייננו: כאשר האדם יתבונן קמעה בחכמה האלוקית, הוא יבין שכל מה שהשיג אינו טיפה מן הים מן החכמה שיש באבר אחד. וכמו באחת הוא יגיע לכלות הנפש וליראה גדולה ואמיתית מגדולתו ורוממותו יתברך שמו.

נקודות:

תביט נא ותתבונן בכל צבא השמים ובמלאכי מעלה, איך עומדים הם באימה וביראה ברתת ובזיע, למול גדלותו של הבורא כל עולמים, ורק כאן בעולם השפל הזה מתהלכים להם אנשים קרוצי חומר, שמעלים על ליבם, שהם יכולים לעשות כרצונם. הֱיֵה נא אפוא גם אתה ממחנה המלאכים! תצטרף גם אתה לחבורה הקדושה הזאת! למה אתה מוכרח להישאר בחברת השוטים שבעולם שחיים בעולם הזה?...

התבוננות בצבא השמים

דוד המלך אומר בתהלים (ח, ד): "כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂי אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה" - אם ישא אדם את עיניו השמימה ויביט ברקיע, הוא יתבונן במזלות ובכוכבים ובכל צבא השמים, **הרי כמו באחת תחדור בו ההכרה, עד כמה עליו לעבוד את הריבונו של עולם בכל לב ונפש. איזו זכות גדולה נפלה בחלקו, שהוא יכול לעשות את רצון קונו!**

ואכן חכמת האסטרונומיה היא חכמה שבכוחה להפיל על האדם אימה ופחד. הוא מרגיש ברגע אחד את אפסיותו וחלישותו לעומת גדלו ורוממותו של הבורא כל עולמים. ואם אדם יצא אחת באישון לילה מתחת כיפת השמים ויביט על הכוכבים. לא כהרף עין וכלאחר יד - אלא יעצור ויתבונן בכוכב שתלוי למעלה מראשו, ויצייר לעצמו את המרחק שמפריד בינו ובין אותו הכוכב - הוא ירגיש לעומתה כמו נמלה קטנה...

כאשר חכמי הטבע מדברים אודות המרחקים שיש בין כוכב לכוכב, או בין שאר גרמי השמים לכדור הארץ, הם כלל לא מדברים ב'קילומטרים'... הם כלל לא יכולים לבטא בפיהם את המספרים הללו... אלא הם קבעו להם מדה מיוחדת שנקראת 'שנת אור', והוא המרחק שהאור רץ וגומע במשך שנה אחת, ועל ידה הם מודדים את המרחקים העצומים הללו.

וכגון: הזמן שלוקח לאור להגיע מן השמש עד לכדור הארץ - מרחק של 150 מיליון קילומטר - הוא 8 דקות. וכאשר מחשבים את המרחק הזה, במספר הדקות שיש בשנה שלימה - קרוב ל10 טריליון קילומטר - הרי לנו 'שנת אור' אחת.

אין ביכולת אנושית להשיג את מהירות האור! האור יכול להקיף את כל כדור הארץ שבע וחצי פעמים בשנייה אחת! מהירות שאין לנו בה שום השגה. וישנם כוכבים הרחוקים מאיתנו מאות ואף אלפי שנות אור! הכוכב הכי קרוב אלינו הוא 'רק' ארבע שנות אור רחוק מאיתנו... כלומר כ40 טריליון קילומטר! מספרים שאין לנו בהם שום השגה!

גם מספר הכוכבים הוא למעלה מכל גבול ושכל אנושי. חכמי האסטרונומיה חוקרים לדעת את מספר הכוכבים כבר שנים על גבי שנים, והם עדיין מוצאים עוד ועוד כוכבים שהם מעולם לא ידעו דבר אודותיהם. **היום בזמננו כבר מדברים על מאות מיליארדי 'מערכות כוכבים', אשר בכל אחת מהן יש מאות מיליארדי כוכבים! ממש 'אין מספר' בפשוטו כמשמעו!** וכך גם מדת גודלם היא ללא כל שיעור ושכל אנושים, מדובר במיליארדי קילומטרים! כדור הארץ הוא אפילו לא כגרגיר חרדל לעומתם.

וכל האין מספר כוכבים הללו, וכל גרמי השמים האדירים, תלויים בשמים בעזרת 'כוח המשיכה', אשר על ידו נמשך כל כוכב לזולתו. וכל הכוכבים צריכים לעבוד כאחד יחד; שהמרחק ביניהם יהיה מדויק, וכל אחד מהם ישמור על מסלולו הקבוע. כי לולא זה הם יתנגשו אחד ברעהו ויחריבו את עצמם, ועם הזמן לא יישאר שריד ופליט מכל מערכת הכוכבים.

ועל פי פנימיות, צריך החשבון הזה להתאים את עצמו מחדש בכל רגע. **כי סדר הכוכבים ומשמרותיהם ברקיע, פועלים על פי הייחודים הקדושים שמתחדשים בכל עת ורגע, וכפי ההנהגה העליונה שמתחדשת בכל עת ורגע.** וממילא צריכים השמים וכל צבאם להתאים את עצמם בכל רגע ורגע לייחודים הללו. זה ממש נורא נוראות. ה'מחשב' החכם מחוכם ביותר לא יכול לחשב חשבונות כאלה...

ככל שחוקרים את חכמת הטבע מבינים שלא יודעים מאומה

בדורות האחרונים גילו חכמי הטבע עומק נוסף בבריאה: הם גילו כי כל 'חומר' שיש בעולם, אינו רק חומר פשוט כפי שהוא נראה לעין, אלא הוא בנוי ומורכב מחלקיקים זעירים ביותר הנקראים אטומים. והאטומים הללו עצמם, אינם עומדים כדבר דומם וחסר חיות, אלא הם נעים ללא הרף. כל החלקים הקטנים הללו אשר מהם מורכב החומר הגשמי, עובדים ופועלים על פי כללים מדויקים עד להפליא. ואם יתרחש בהם השינוי הקטן ביותר, ישפיע השינוי הזה על תכונות החומר כולו.

כל תחום בחכמת הטבע, היכן שהאדם רק ילך ויביט, הוא יגיע להכרה כי "כולם בחכמה עשית"! הוא יבין עד כמה הוא לא מבין מאומה. וכאשר אדם לוקח פנאי לעצמו כדי להתבונן; הוא אינו ממהר לשום מקום ואינו עושה זאת רק כדי לצאת ידי חובתו. אלא יושב ומעמיק להתבונן, ומצייר לעצמו את מערכת הכוכבים ואת גרמי השמים האדירים, **הרי שעם הזמן הוא יגיע להרגשה עמוקה ואמיתית בעצם מציאותו ית"ש! הוא ירגיש בנפשו רגשי התפעלות מהדר גאון עוזו ית"ש, וכל כולו יתמלא ברצון עמוק לעבוד את יוצרו וקונו בלבב שלם.**

התבוננות במשרתי' מעלה

ואחרי כל ההתבוננות הזאת, הרי באמת אפילו לא התחלנו להתבונן... כאשר יודעים קמעה מן

המתחולל בשמים עם המלאכים והשרפים וכל משרתי מעלה, הרי יודעים כי כל מערכות השמים, כל הכוכבים האדירים שדברנו אודותם, הם כקליפת השום לעומתם. הכוכבים הגדולים ביותר אינם מגיעים אפילו לא לקרסולי המלאכים! וכמו שכתוב בברייתא דמעשה מרכבה (פ"ד), שקרסולי המלאכים אינם מגיעים לשוקי המלאכים, ושוקי המלאכים אינם מגיעים לגופי המלאכים, וגופי המלאכים אינם מגיעים לראש המלאכים. ומלאכים כאלה ישנם ריבי רבבות עד אין מספר ממש, והם כולם עומדים ואומרים שירה וקדושה לפני הבורא כל עולמים.

נקודות:

הכלל בחכמת המוסר הוא: שחכמת המוסר רוצה להפוך את האדם לבעל מחשבה! שיהיה איש מחשבה! 'מוסר' אינו בא לצעוד איתך יד ביד - 'ווי מיט א קינד אין חיידר' - ולהעניק לך בכל שלב רעיונות ומחשבות במה להתבונן! עיקר כוונת חכמת המוסר הוא: לפתוח לך פתח ושער לעולם המחשבה, כדי שעל ידם תשכיל ותגיע, למהלכים משלך, לדרכי מחשבה משלך, ולרעיונות ולהרגשים משלך

הכלל הוא: שכל דבר שמתרחש וקורה כאן בעולם הזה, הוא פועל יוצא של סדר השתלשלות שלם, שעל ידו הוציא השי"ת את רצונו מן הכח אל הפועל. ויתבאר: לכל דבר וענין שצריך להתהוות בעולם, מוכן כבר מראשית הבריאה, שפע וכח מן השמים, אשר בבוא הזמן והעת הראוי לו, ירד השפע הזה וישתלשל עד עולם העשייה. והנה סדר ההשתלשלות הזאת, מתממשת ויוצאת מן הכח אל הפועל, על ידי גדודי גדודים, מחנות וכיתות של מלאכים - באופן שכל אחד מהם מעביר את השפע לרעהו. וכך עובר השפע מעולם לעולם ויורד מלעילא לתתא, מדרגה אחר מדרגה, עד שהוא מתהווה בפועל כאן בעולם הגשמי.

ונמצא שעל מנת להוציא מן הכח אל הפועל את כל האלפי אלפים וריבי רבבות הפעולות והמעשים שצריכים להתהוות בעולם הזה, מוכרח סדר ההשתלשלות הזה להשתלשל ולירד, בחיפזון ובמהירות למעלה מכל שכל וגדר אנושי. כהנה וכהנה יותר ממהירות האור ומגלי החשמל, ומכל סוג של מהירות שידועה בזמננו.

סדר השתלשלות משורש האש

וכגון: אדם לוקח 'גפרור' ומדליק בו את האש. נו, מה אירע כאן עכשיו? איך בפתע פתאום נולד כאן אש?! לא מחמת שיש חוק טבע שמחייב שפעולה זו וזו, תגרום להופעה של אש - אלא כתוצאה מכך, שהיה שפע רוחני בשמים משורש האש, אשר ירד זה עתה והתלבש בטבע בעולם הגשמי.

אילו היו לו לאדם עיניים לראות ולהבין מה מתרחש לעיניו, בשעה שהוא מדליק את האש, הוא היה רואה, איך שבו ברגע ממש - 'אינעם זלעבען אטעם' - ובד בבד, שהוא הדליק כאן את הגפרור, הלך המלאך שעומד מוכן ומזומן בשמים אצל שורש האש, ולחץ על ה'כפתור' שפותח את הצינור שמשפיעים דרכו 'אש', וברגע כמימרא - 'מיט איין ווינק' - העביר את האש למלאך העומד אחריו בשורה, והוא, המלאך השני הזה, טס בשמים והעביר זאת למלאך השלישי, וכמו שאומרים באקדמות: "לכל אתר דמשתלחין זריזין באשוותא". וכך הלך השפע הרוחני משורש האש ועבר ממלאך למלאך, מערכה שלימה של רבבות מחנות וכתות של מלאכים, שהורידיו את האש מדרגה אחר מדרגה, עד אשר יצא האש ונדלק על גבי הגפרור - וכל המחזה הגדול והנפלא הזה התרחש במדת זמן שאין ביד האדם להשיג כלל.

כי אם ליראה

ואחרי כל זה הבה ונתבונן: כל העולמות העליונים, מלאכים שרפים ואופנים, ואיתם כל צבא השמים, 'מעריצין ומקדישין וממליכין את שם הקל המלך הגדול הגיבור והנורא'! כל הבריאה כולה אומרת שירה! כל המלאכים כלים ונשרפים מפחד וממורא ורק ממתינים בכלות הנפש לקיים את מוצא פי ה'. והבורא כל עולמים הגדול והנורא הזה עומד כביכול ומבקש מפלוני בן פלוני - וכל אחד יחשוב על שמו בפרטיות: "בני אהובי! את כל העולם הגדול הזה בראתי רק למענך! רק כדי להטיבך באחריתך! על כל פעולה שאתה עושה, על כל נשימה ונשימה, העמדתי ריבי רבבות מלאכים, שממונים להביא את רצונך וחפצך לידי גמר: שתוכל לחשוב ולהתבונן! שתוכל לראות ולשמוע! שלא יחסר לך כל טוב בעולם הזה! נו, וכי מה אני מבקש ממך?! שתעשה גם אתה את רצוני! שתבחר בטוב ולא ברע! בחיים ולא במוות! תתנהג כמו שצריכים להתנהג - 'זיי א ערליכער איד' - ותחיה כמו שצריכים לחיות.

"תביט נא ותתבונן בכל צבא השמים ובמלאכי מעלה, איך עומדים הם באימה וביראה ברתת ובזיע, למול גדלותו של הבורא כל עולמים, ורק כאן בעולם השפל הזה מתהלכים להם אנשים קרוצי חומר, שמעלים על ליבם, שהם יכולים לעשות כרצונם. הֱיֵה נא אפוא גם אתה ממחנה המלאכים! תצטרף גם אתה לחבורה הקדושה הזאת! למה אתה מוכרח להישאר בחברת השוטים שבעולם שחיים בעולם הזה?...".

אתה לא מוכרח להישאר איש המוני

ובאמת אם יתבונן האדם בדברים הללו לאשורם, הוא יקבל מהם חיזוק ועידוד רב בעבודת ה'. פעמים רבות תוהה הוא בינו לבין עצמו: "העולם הזה מלא רשעים וחוטאים, מלא זוהמא והשחתה, והיצר הרע מתגבר והולך מיום ליום ואינו מרפה לרגע. ישנו קומץ קטן של יראים וחרדים לדבר ה', ומתוכם רק קומץ קטן עוד יותר, הם בגדר עובדי ה' מופלגים, דורשי ה' וחושבי שמו. נו, למה אפוא אדמה לעצמי שאני יכול להיות מאותו קומץ זעיר וקטן? וכי מה אני ומה חיי, כדי להיות מן המחנה של אלו שעושים באימה וביראה רצון קונם?".

אבל האמת היא שכל המחשבות הללו, הם מחשבות שחושבים אנשי העולם הזה! רק מי שחי את חיי העולם הזה כאילו שזהו כל המציאות - 'ער ווייסט נישט פון עפעס אנדערש' - וחושב שזהו ותו לא, שואל את עצמו שאלות כגון אלו.

כי מצד האמת שאין שום מניעה לאדם להגביה את עצמו ולרומם את מחשבותיו. **הוא רק צריך לעלות ולהתרומם לרגעים, לעולם קצת יותר גבוה ונעלה, ותיכף ומיד יראה את הנחלי זיעה שניגרים מן המלאכים ונשפכים לנהר דינור! הוא יראה רבבות מלאכים שנשרפים בכל רגע! הוא יראה שם עולם שלם של אופנים וחיות הקודש! הוא יראה שם עולם ומלואו שאחת מגמתם ורצונם, לעשות נחת רוח להשי"ת!** וכמו שאמר אליהו הנביא (מל"ב ו, טז): "כִּי רַבִּים אֲשֶׁר אִתָּנוּ מֵאֲשֶׁר אוֹתָם", לנו יש כהנה וכהנה יותר מהם!

ונמצא אם כן שצריכים להחזיר לו בתמיהה עצומה: "למה אתה נשאר למטה? למה אתה מתפעל מאנשים שחיים חיים ארציים וחיי חומר, ושוכחים את תכליתם בעולם? למה השטחיות הזאת תופסת אצלך מקום גדול כל כך? למה אתה לא מתרומם טפחיים מעל גבי הקרקע - 'נו ווער לאזט דיר נישט' - ומסתכל כלפי מעלה? הרי לעומת כל צבא השמים אשר ששים ושמחים לעשות רצון קונם - כל האנשים שנמצאים בעולם השפל, הם ממש מיעוטא דמיעוטא וכלא היו!".

.... ג ....

ומבקשי ה' יבינו כל:

לגלות את כוחות הנפש הפנימיים

עיקר הכוונה: להכניס אותך לעולם המחשבה | **בלי להפעיל את דרכי המחשבה עלולים להיות בבחינת 'מלומדה'** | חכמת המוסר באה לעורר הכח שבקרבך 'לחשוב לבד' | **ספרי המוסר הם כעין 'הקדמות ומפתחות'** | כל אחד צריך למצוא מסילות ללבבו | **ספר משלי נכתב על תנאי שישמע חכם ויוסיף לקח**

להיות 'בעל מחשבה'

כאשר מדברים 'שמועס' שלם שמיוסד כולו על רעיונות ומחשבות של התבוננות, צריכים לחזור ולהבהיר: כל הרעיונות וההתבוננויות הללו, הם רק משלים ודוגמאות איך לחשוב ובמה להתבונן. הם משמשים רק כמראי מקומות וכמפתחות למחשבות ורעיונות, שכל אחד צריך לחשוב וּלְפַתֵּחַ בעצמו! אין כאן כוונה להכניס לאדם את המילים לפה - אלא להכניס אותו לעולם המחשבה!

הכלל בחכמת המוסר הוא: שחכמת המוסר רוצה להפוך את האדם לבעל מחשבה! שיהיה איש מחשבה! 'מוסר' אינו בא לצעוד איתך יד ביד - 'ווי מיט א קינד אין חיידר' - ולהעניק לך בכל שלב רעיונות ומחשבות במה להתבונן! **עיקר כוונת חכמת המוסר הוא: לפתוח לך פתח ושער לעולם המחשבה, כדי שעל ידם תשכיל ותגיע, למהלכים משלך, לדרכי מחשבה משלך, ולרעיונות ולהרגשים משלך.**

זהירות ממצות אנשים מלומדה

אדם שאין לו הרגשים ומחשבות משלו, אדם שעומד כאבן דומם, ומצפה שיביאו ויגישו לו הכל על מגש של כסף - קרוב הוא להיות מאותם שכתוב עליהם (ישעיה כט, יג): "וַתְּהִי יִרְאָתָם אֹתִי מִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה". כי הגם אמת שהוא ירא שמים ומקפיד על קלה כבחמורה, אבל לפי ערך הוא עדיין בגדר 'מלומדה'. **אומרים לו עשה כך וכך - והוא עושה כך וכך... אומרים לו תחשוב כך וכך - והוא אכן חושב כך**

דרכי הצדיקים

הרה"ק **מסאטמאר** זי"ע - יו"ד כ"ו אב

שמעתי ממחותני הגה"ח רבי יעקב חיים אמסעל ז"ל, שסיפר מה ששמע מהגה"צ אב"ד פאיע זצ"ל, אשר זכה לשמש בקודש כ'הויז בחור' אצל הרה"ק מסאטמאר זי"ע. כי בדרך כלל כאשר היו באים אליו לספר ולשאול אודות חלומות, היה עונה שאין מה לעשות עסק מזה, כי מי שאינו לגמרי 'בעל הבית' על מחשבותיו, אין לו מה להתייחס לחלומותיו. אבל כידוע שהוא עצמו עשה עסק מחלומותיו והרבה להתענות 'תענית חלום'.

פעם אחת סיפר שראה בחלומו את הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל מראצפערט זי"ע הי"ד, וביקש ממנו למסור קוויטל בשמו לאביו הרה"ק מצאנז זי"ע, וענה לו שאינו יכול להגיע אל מקומו בגן עדן. וכאשר סיפר זאת הפליא את גדולתו הנוראה של הרה"ק מצאנז, שהרי רבי שלום אליעזר'ל הוא בנו, ובעצמו היה צדיק גדול, ובנוסף לכך אף נהרג על קידוש ה', ובכל זאת אמר שאינו יכול לגשת אליו. ומסגנון דבריו, ראו כי פשוט וברור אצלו שהחלום היה חלום אמיתי.

....

תואר צורתו הק' היתה נפלאה ומאירה במיוחד, כאשר ידוע ומופרסם לכל, וגם אצלי מונח כך בזיכרון, עוד מימי ילדותי כאשר היה מגיע לשבות בבארא פארק, או כשבא לבחון את התלמידים בתלמוד התורה. תואר צורת קדשו עשתה עלינו רושם עצום - כמלאך אלקים ממש.

הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע התבטא כי מימי הרה"ק משינאווא זי"ע לא ראה צורה מאירה כזאת. [הרה"ק משינאווא היה ידוע כבעל צורה מיוחדת. ושמעתי מיהודי מילידי קרעניץ, שבעירם היה גוי בעל עגלה, שהיה מסיע את הרה"ק משינאווא בבואו לקרעניץ. ותמיד כאשר היה מדבר עליו, התחיל לבכות. והיה אומר בשפתו הפשוטה, שכל אחד היה יכול לראות איך המלאכים מרחפים על פניו הקדושות...].

סיפר כ"ק מרן רבינו זי"ע כי פעם ביקר אצל דודו הרה"ק מפלאנטש זי"ע כאשר שהה בעיר 'פעסט' [בעת המלחמה העולמית הראשונה], ואמר לו הרה"ק מפלאנטש: 'א שאד אז דו ביסט יעצט געקומען, פריער איז געוועהן דא מיין יואל'יש, אזא צורה'! (חבל שהגעת רק עכשיו, לפני זמן קצר היה כאן יואל'יש שלי - בזיוו"ר היה חתנו של הרה"ק מפלאנטש, צורה כזאת!), והיה הרה"ק מסאטמאר אז עדיין אברך צעיר.

....

בחתונת הרה"ק בעל עצי חיים מסיגעט זי"ע [שנהיה חתן אצל הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל מראצפערט זי"ע הי"ד] היה אחיו הרה"ק מסאטמאר ילד כבן שמונה, ובחן אותו הרה"ק משינאווא על לימודו. ובאותה שעה עסק בסוגיא ד'שיקול הדעת' בחושן משפט, והתבטא הרה"ק משינאווא ואמר לו: 'דו האסט א גוטן שיקול הדעת' (יש לך שיקול הדעת טוב), והיה מחשיב זאת ל'סמיכה'.

....

ואכן בענין דעת תורה והשקפה היתה לו דרך מיוחדת, ונהג בזה על פי דרכו בקודש של הרה"ק מצאנז. אשר בכל הזדמנות שרק היתה לו, היה מעורר על מה שצריכים לעורר, ומגיב על כל דבר על פי השקפת התורה. ולא רק בעת אמירת תורה או דרשות, אלא בכל עת ובכל מקום, היה רגיל לדבר ולומר את דעת התורה שלו.

....

מחזה רגיל היה לראותו נכנס לבית המדרש וקורא את המודעות התלויות ב'פוליש' (פרוזדור), ואם היתה מודעה שלא מצאה חן בעיניו, היה מיד מגיב עליה, ולפעמים אף מצוה לסלק את המודעה. בין אם היה בזה משום פירצה בחומות הדת, בין אם היה כתוב שם להחמיר על איזה ענין בהלכה, והוא סבר שיש בזה חומרא יתירה, וכל כיוצא בזה.

פעם עבר ברחוב העיר ליד חנות נעליים, והיתה תלויה שם מודעה גדולה 'לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגלו'. מיד ציוה לבעל החנות שיוריד את המודעה, כי אין משתמשים בלשונות של חז"ל לצורכי 'פרסומת'... וכאמור, שלא היה מתעלם משום דבר שנקרה לפניו, ותמיד היה בוחן את הדברים לפי הדעת תורה שלו.

....

אחד ממגידי השיעור בישיבת תורה ודעת, סיפר לנו מעשה אשר אירע עמו בצעירותו: בהיותו בחור צעיר העמיד לו שולחן למכירת הושענות מחוץ לביהמ"ד סאטמאר בוויליאמסבורג, פתאום עבר שם שמש ביהמ"ד, והתרגז על הדבר, כי הוא מכר הושענות בתוך ביהמ"ד, ומרוב כעסו הפיל את השולחן ופיזר את הכל. ומן השמים אירע הדבר, ובדיוק עבר שם הרה"ק מסאטמאר. ובראותו את הדבר שאל מיד 'מה זאת'. אמר לו השמש שהבחור הזה הוא 'מסיג גבול', ולכן סילק אותו מכאן. ענה ואמר לו בקפידה: 'עס איז עפעס דיין גאס'?! (וכי הרחוב הוא שלך?!), ולא נחה דעתו עד שניגש לקנות אצלו את ה'הושענות' עבורו ועבור הרבנית. וכמובן שתוך זמן קצר הגיעו כל החסידים לקנות אצלו, ובזמן קצר אזלו כל ההושענות...

....

הרה"ק בעל 'עצי חיים' מסיגעט התבטא פעם ואמר, כי כשם שיש בין הרופאים 'ספעציאליסטן' (מומחים) בכל תחום מבין תחומי הרפואה, כך יש בין הצדיקים 'ספעציאליסטן' בענייני המשכת ישועות [והוא פלא, כי כנוסח הזה ממש שמעתי פעם גם מאת כ"ק מרן רבינו זי"ע]. ואחיו הרה"ק מסאטמאר יש לו כח מיוחד בענין עשירות, לעורר על בני ישראל שיהיו גבירים.

וציין לכך את העובדא, שבעיר 'אורשיווא' לפני שהתמנה ברבנות העיר, היו אנשי העיר דלים ואביונים, ולא היה ביניהם 'גביר' אחד. ואילו מאז שהתמנה אחיו עליהם, נהיו שם כמה וכמה גבירים. וסיים את דבריו, כי מן הסתם קיבל כח זה מן השמים, לפי שהוא צריך לכך עבור הצדקות שהוא עוסק בהם.

וכדברים האלו ראו בחוש גם אחר המלחמה, כאשר הגיע לארה"ב. כי לפני בואו היו ציבור היראים לדבר ה' מתפרנסים בדוחק רב ובעבודות קשות ומפרכות. ומאז זרח אורו בארץ הגולה, רמה קרנם של ציבור יראי ה', והתרבו בקרב אנשי שלומינו, כמה וכמה עשירים גדולים. והיה אכן מחלק צדקות רבות, וחינך את חסידיו לעשות ולהרבות פעלים לצדקה וחסד.

וכך... כל מה שאומרים לו: "כזה ראה וקדש", הוא עושה ומקיים עד לאחת! אבל אין זו עבודת הלב! הלב שלו חסר שם! העומק שלו והפנימיות שלו חסרים שם!

כאשר אדם לומד ספרי מוסר, והם מעוררים אותו בקום ועשה ובשב ואל תעשה, והוא מצידו מציית אחר דבריהם ולא סר מהם ימין ושמאל - אבל מנגד, הוא אינו מכניס את האני העצמי לתוך העבודה הזאת: הוא אינו מרחיב את מחשבותיו ברעיונות ובהתבוננות, הוא אינו מעמיק למצוא בנפשו ובלבבו עוד עומק ועוד עומק! אזי לפי ערך הוא עדיין לגמרי בחוץ. אי אפשר לומר עליו שהוא כבר נכנס בפנים! ושוב, כאמור לעיל, ייתכן שהוא יהודי טוב וחשוב, אם ירא שמים שלומד תורה ומקיים מצוות, אבל עדיין הוא דומה לאדם שעומד מן הצד! הוא עדיין לא נכנס כל כולו!

כל אדם מכיר את בוראו כפי שורש נשמתו ותכונות נפשו

מדברים כאן אודות יראת שמים. וכל יראה, הן יראת העונש והן יראת הרוממות, הלא נקנית ביותר על ידי העמקה והתבוננות, וממילא הדברים האמורים, נכונים ונחוצים במשנה תוקף.

לא שייך לומר בעניינים הללו, מה לחשוב וכמה לחשוב, ואי אפשר להורות באצבע ולומר כזה ראה וקדש. בכל הנוגע ליראת שמים, צריך האדם לעורר את רגשי לבבו בעצמו. הוא צריך להכיר את כוחות נפשו ולדעת אלו מחשבות ורעיונות פועלים עליו! מתי הם עובדים וכמה הם עובדים! איזו מחשבה עליו לחשוב בשעה זו, ואיזה רעיון עליו להזכיר לעצמו בשעה אחרת!

איתא בזוה"ק (ח"א קג.): "נודע בשערים בעלה, כל חד לפום מה דמשער בלביה" - כל אחד מכיר ויודע את הריבונו של עולם כפי מה שהוא משער בליבו. וזהו עיקר גדול שכל אחד צריך לדעת: כל אדם יש לו שורש נשמה משלו, כוחות הנפש משלו, תכונות, והרגשים וחושים משלו. כל אחד עם המעברים והניסיונות שלו - ואין אדם דומה לרעהו. כל אחד יש עומק לפנים עומק משלו! וכל אחד מוצא מקום לריבונו של עולם בתוך ליבו באופן אחר!

שני אנשים גדלו והתחנכו במקום אחד, שניהם בעלי יראת שמים ומבקשי ה', והם שניהם עומדים כעת ומתפללים, אבל כל אחד מרגיש את הריבונו של עולם באופן אחר ובעומק אחר, ובנקודת הנפש אחרת. שניהם שומעים את אותו 'מוסר דרשה'! דברים חוצבים להבות אש! אבל זה מתפעל ויוצא מגדרו, ואילו רעהו כלל אינו מבין מה כל הרעש...

ומעתה מובן שבוודאי ימצא האדם יותר תועלת ויקבל הרבה יותר השפעה, כאשר ימצא מסילות ללבבו בעצמו. הוא יעמיק להתבונן בדברים שמרחיבים את ליבו לעבודת ה'. **הוא ימצא את הספר שמדבר אליו ואת ה'דיבורים' שמדברים אליו, ובעיקר את דרכי המחשבה והתבוננות שמדברים אליו - ויבנה את האידישקייט שלו באופן יסודי ופנימי.**

הכי נמי, הוא ימשיך ללמוד מוסר וחסידות, הוא ילך לקבל תורה והדרכה מפי רבותיו, והוא תמיד יבנה את היסודות שלו על מה שלמד וקיבל מפי ספרים וסופרים - אבל בד בבד הוא לא יסתפק בזה. אלא ימשיך לבנות את עצמו, וישכלל את דרכי המחשבה שלו, ויגלה את מעמקי נפשו ואת פנימיות ליבו, וכך יהיה יעמוד כסלע איתן וכיתד שלא תמוט.

להמשיך ולהתבונן ולהגיע לקרבת אלוקים

שיטה אחרונה: כל ספרי המוסר נועדו בעיקרם להיות ראשית והתחלה לעבודה העצמית של האדם: שהאדם ילמד ויכיר את מושגים של מחשבה והתבוננות, מושגים של רגשי הלב והתפעלות הנפש, מושגים של פנימיות העבודה ונקודת הנפש ועוד ועוד.

גם שלמה המלך כתב ספר מוסר נפלא ועצום. הוא כתב את ספר משלי! אבל כבר בתחילת ספרו הוא מבהיר ומכריז על כוונתו (א, ה): "יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח" - כל המסרים והמשלים שאני בא ללמד אותך כאן, הם אדעתא דהכי, שתיקח אותם ותרחיב אותם יותר ויותר. "אני יכול לתת לך רק כמה הקדמות וציוני דרך, אבל אתה צריך למצוא בעצמך את המהלך שלך ואת דרכי המחשבה שיועילו לך".

כל מה שדברנו אודות יראת הרוממות, הוא המעט מן המעט שיכולים לדבר אודותיו. אבל כל הדברים הללו אינם אלא כעין פתח והתחלה: **כל אחד צריך לחפש בליבו את הריבונו של עולם! לפתוח את חושי הנשמה ואת כוחות הנפש ולהכיר את מי שאמר והיה העולם! להרגיל את עצמו לחשוב ולהתבונן ועם הזמן להפוך היות 'איש מחשבה'. עליו להיות אדם שיודע לחשוב חשבונו של עולם, ולמצוא את דרכו אל הריבונו של עולם.**

ישר 718.484.2189

כל הזכויות שמורות
למכון תולדות יהודה סטיטשין
אין להעתיק שום חלק מגליון זה בלי רשות המערכת

מערכת השיעורין
תולדות יהודה סטיטשין
טלפון ליין

ארה"ק: 072.3323310
ארה"ב: 718.536.2347
ענגלאנד: 033.0175.9024
קאנאדע: 438.771.1003

לקבל הגליון מדי שבוע במייל,
לסדר מוקד הפצה, ולתרומות:
076.5993813 | a0765993813@gmail.com

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | ראה

פניני הכהן

‖ פרי צדיק אות א' ‖

ואמר שם מתחילה **ועבדתם את ה' אלהיכם** בלשון רבים ואחר כך **וברך את לחמך וגו' מקרבך** לשון יחיד וכן בפרשת עקב פתח בלשון רבים **תשמעון ושמרתם ועשיתם** ואחר כך הברכות **ושמר ה' אלהיך לך** וגו' הכל בלשון יחיד וכאן פתח **ראה** בלשון יחיד **אנכי נותן לפניכם** לשון רבים **אשר תשמעו וגו'** בלשון רבים. והענין דמתחילה קודם הברכה עדיין הם בבחינת רבים שאינם במדריגת כאיש אחד אבל אחר העבודה כשבא הברכה אז נעשו כולם כאיש אחד בלב אחד כמו שמצינו במתן תורה שנאמר שם (שמות י"ט, ב') **ויחן שם ישראל** ודרשו במכילתא (יתרו בחודש א') כאיש אחד בלב אחד. ולכן כתיב מקודם ועבדתם וגו' לשון רבים שעדיין אינם כאיש אחד ואחר כך **נאמר וברך את לחמך ואת מימיך** בלשון יחיד היינו שלכל אחד קוצב ה' יתברך לחם חוקו בפרט מה שנצרך לו לדברי תורה ועבודה. ואחר כך אמר **והסירותי מחלה מקרבך** שנעשו אחר כך כולם כאיש אחד בלב אחד ולכן כתיב לשון יחיד. וכן בפרשת עקב פתח בלשון רבים **תשמרון ושמרתם ועשיתם** שמתחילה עדיין אינם כאיש אחד אבל כשבא הברכה אחר השמיעה אז כבר נעשו כאיש אחד ולכן כתיב כל הברכות בלשון יחיד. מה שאין כן כאן בפרשה זו דמיירי בהברכות וההיפך שיתנו להם אחר כך בהר גריזים והר עיבל שעדיין לא קיבלו אותם כתיב בלשון רבים **אשר תשמעו** וכאמור שמתחילה עדיין אינם במדריגת כאיש אחד כל זמן שלא שמעו ולא קיבלו. אך מכל מקום פתח ראה בלשון יחיד זה קאי על נפש פרטי שיש מי שרואה מקודם מתחילה שהברכה הוא רק **אשר תשמעו** שכל הברכות תכליתם ועיקרם הם שיועילו להכניס בלבם הדברי תורה ולהוריק הרע כמו שנאמר והסיר ממך כל חולי כנ"ל. ואף אם יש הרבה נפשות כאלו שרואים זה מקודם הם כולם כלולים כאחד שהם כבר הם כאיש אחד בלב אחד כמו שהוא בנפשות השלמים מישראל. ולשון ראה שהוא לשון יחיד כולל פרטים הרבה שהם כאחד ולהם אמר בלשון יחיד ראה שהם יראו זאת תיכף מה שאנכי נותן לפניכם שהוא הכלל שלא זכו עדיין להיות כאיש אחד ברכה וגו' **אשר תשמעו וגו'** שזה מה שיהיה אחר כך כשיתנו להם ויסדרו לפניהם שאז יהיו כולם כאיש אחד. וכן פתח במדרש רבה (פרשה זו ד', א') מהו שיהא מותר לו לקרות התוכחות בקריות הרבה שעל זה קאי נותן לפניכם לעתיד. ואמר ראה שהוא לטובה אשר תשמעון כמו שאמרו במדרש להודיען איזה דרך טובה שיבחרו. ובשבת זוכה כל אדם לראות שהכל לטובה שהכל הוא רק למען אשר תשמעון כמו שנדרש בזוה"ק (ח"ב פ"ט א) הפסוק (ישעיה י"ד, ג') **ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה** על יום השבת שהוא יום הניח שאז מרגיש הישראל נייחא בלב אף כשהוא עוד בתוך העבודה הקשה כל השבוע. בשבת רואה שהכל מה' יתברך והוא רק לטובה ויש לו נייחא מרגזן שהוא מרוגז היצר הרע על לעתיד (כמו שנתבאר כמה פעמים):

‖ אות י' ‖

ואחר כך אמר **הוי כל צמא לכו למים** ופירש רש"י הוי לשון קריאה וכו' שאינו צעקה רק קריאה כל צמא לכו למים שנדרש בגמרא (תענית ז' א) על תלמיד שאינו הגון דלהגון כתיב (ישעיה כ"א, י"ד) **לקראת צמא התיו מים**. ואף דאיתא (חולין קל"ג א) כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנום וכו' כזורק אבן וכו' מכל מקום להתלמיד עצמו אמר שאף שאינו הגון עוד ויוכל לומר שטוב שלא ילמוד וכמו דאיתא בספרים הקדושים שיוכל להוסיף עוד כח בקליפות חס ושלום וכמו שנאמר (תהלים נ', ט"ז) **ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי**. מכל מקום אמר **כל צמא** שיש לו רק חשק לדברי תורה אף שאין לבו מזוכך עוד נאמר לו **לכו למים** ועל זה כתיב (משלי כ"ה, כ"א) **אם רעב שונאך** היינו שהיצר הרע רוצה להיות לו יניקה מהקדושה ועל ידי זה מפתה לאדם לפעמים לעסוק בתורה כמו שכתבו בספרים הקדושים אף על פי כן **האכילהו לחם** מלחמה של תורה כי גחלים אתה חותה על ראשו שסוף כל סוף לא יבצע מחשבתו כי המאור שבה יחזירו למוטב (איכה רבה פתיחתא ב') וזה שאמר **וה' ישלם לך** ואמרו (סוכה נ"ב א) ישלימנו לך.

‖ צדקת הצדיק אות ר"מ ‖

התורה תבלין ליצר כמשז"ל ואפי' מי שאין לבו נקי לגמרי בהריגת היצר מכל וכל. אם הוא ממולא בד"ת כל צרכו הרי היצר מתתבל להיות דבר הראוי. ולכן אמרו (פסחים מט:) ת"ח מותר לאכול בשר ולא עם הארץ וידוע מטעם האריז"ל מצד הנפשות המגולגלות. והיינו כי ענין הגלגול בבע"ח שיש נפש שנשתקעה כ"כ במעשה בהמה בחיי' עד שמלובשת בנפש הבהמית שלה אחר המות בהלבשה גמורה בלי שום יתרון לאדם על הבהמה שהוא מצד הדעת והחכמה וזה נעדר מחכמה לגמרי. הגם דבכל א' מישראל יש חכמת ה' וד"ת ג"כ. הוא בהעלם עצום אצלן והם מתגלגלות בבהמות פי' שנכנס בקרבן ממש כמו שהיו זוממות והולכות מקודם באויר העולם כך יוכל להתמסך ולהתערב ממש עם נפש הבהמית דבהמה.

ובאדם יש גלגול ועיבור פי' שורש הנפש מתולדתו שיוכל להיות שהוא כח שכבר הי' בעולם כנודע. וכח נוסף ע"י מעשיו איזה דבר טוב. וזה לא שייך בבהמה שאין לה השתדלות ומי שמתחבר בקרבה אין לו טעם מה שיכנס עכשיו ולא מקודם ומיד בעת הלידה ולכן נקרא גלגול ואין בה סוד העיבור. ובודאי יש חלוקות בכחות הבהמית פי' בכח נפש בהמיותן ובוראן יודען כי א"א לאדם להשיג הבדלן מאחר שאין להם דעת שהוא המבדיל כמו שאמרו ז"ל (ירושלמי פ"ה דברכות סו' ה' ב) אם אין דיעה הבדלה מנין. אבל מ"מ באמת ודאי יש איזה הבדל מועט וכמו שניכר פעמים הפרש ג"כ בטעם הבשר. וכן חלוקת נפש הבהמית דבני אדם ולכן נכנסת בבהמה ששייך לה כפי השתוות שקוע כחה במעשה בהמה.

ושמעתי כי מכל מעללי אדם פי' פעולותיו שלא במתכוין אם לטובה נוצר בעל חי טהור ולרע בע"ח טמא והיינו כי האדם כולל הבריאה והכל מכחו וכל כח הבע"ח הם מכחו ומאחר דאתו מכח גברא ודאי כל א' הוא כח נפרד. וכפי אותם הכחות של האדם שנוצרו מחמתו כך הוא גלגול הנפש ששקוע באותו כח ברע. ובבע"ח טהורים מאחר שיצירתם מצד הטוב דאתי ממילא לאדם שלא במתכוין ומסתמא הם נזדמנים לאכילה לאותו אדם עצמו או לבן גילו שיש לו ג"כ אותו כח הטוב. ממילא אותו כח עצמו יוכל להחליץ הנשמה ההיא השקועה באותו כח ברע.

והיינו כי כל אכילה מוליד מחשבות זרות והרהורים ג"כ כדבר שכתבו (ברכות לב.) מלי כריסיה זני בישי. והוא מצד כח הרע שנתגלגל בו וכאשר הוא מחליץ הטוב הוא מתקנו. וע"ה אסור כי יוכל להיות נשקע ולהיות מוצא מין את מינו וניעור. אבל ת"ח אע"פ שאינו מנוקה בחדרי לבו מ"מ כבר יש לו יתרון על הבהמה מצד חכמתו. ולכן ע"י מחשבתו בד"ת הוא מוציא כח אותה נפש מהתלבשותה בנפש בהמיית וכח בהמה. וכן בפועל הרי מתהפך בשר הבהמה להזין גופו ולהיות נעשה בשר אדם כך בכח מתהפך כח בהמי לכח אדם.

וזה טעם מ"ש בזוהר בחכמה אתברירו והת"ח יכול לברר ולתקן נפשות אע"פ שהוא אין מנוקה לגמרי מחותן דברים. רק אם נפשו משוקעת בד"ת ע"י הד"ת הוא מעלה ומתקן כל מיני מחשבות זרות. אבל ע"ה מותר רק בצומח כי הבע"ת יש לו יצ"ר כמ"ש בברכות (סא.) משא"כ צומח הנפשות המתלבשות בהם הם שאין מתלבשים במחשבות ורצונות דרע שלהם רק בלבוש החיצון דמעשים רעים שהמעשה הגופנית נעשה ג"כ לבוש דנפש רעה להלביש ניצוץ נפש הקדושה ואינון מזרקי עלמא כנודע ואכ"מ. והן הם המתלבשים בצומחים ג"כ ע"י האויר ואין בכחם לפעול באדם הרהורים בלב ומוח רק בכחות הפעולה ובזה ריקנין שבישראל ג"כ מליאות מצות כרימון (כמש"ש נז.) במעשה. וע"י מצות מעשיות שעושה בכח האכילה ההוא אח"כ הם נתקנים:

בס"ד

קריאה נרגשת מגדולי וצדיקי הדור

למעמד התעוררות רחמים רבים על ציון רשב"י הקדוש

על ידי אלפי חברי 'אִתְכַּנְּשׁוּ' לומדי הזוהר הק'

לעתותי ליל ערב ראש חודש אלול ימי הרחמים תשפ"ז

וּמִי יוֹדֵעַ אִם לְעֵת כָּזֹאת הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת

אתם בני היכלא קדישא דרשב"י הקדוש, הלא ידעתם את אשר עבר על נפשנו בעת האחרונה, צרות רבות מקיפות את בית יראי ה' מבית ומבחוץ, אותותינו לא ראינו ולא אתנו יודע עד מה, זה מכבר נפלה עלינו צרת הטכנולוגיה אשר רבים חללים הפילה ל"ע, וכמה וכמה מאחב"י המתייסרים בכל מיני דחקות וחלאים קשים, ואחרון הכביד בלחץ זה הדחק אשר הנוגשים שלחו יד בקודש ומאיימים להשבית ח"ו קולם של בחורי ישראל מבתי כנסיות ובתי מדרשות היל"ת.

ואמנם המצווה והחיוב על כל אחד ואחד מישראל לשפוך צקון לחש ולנקוש על שערי רחמים, אך הלא השאיר לנו ה' גואל ובאו דברי רשב"י בזוה"ק מפורשים 'כי בחיבורא דא יפקון ביה מן גלותא ברחמי', ועודנו בחיים חיותו לא נראתה הקשת בימיו לגודל כוחו להמתיק הדינים, ועליו נאמר "זה האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות", וכבר אמרו חז"ל (זו"ח וירא) יצאה בת קול ואמרה: "זכאה חולקך רבי שמעון, דקב"ה גזר למעלה ואת מבטל לתתא, עלך כתוב (תהלים קמ"ה): 'רצון יראיו יעשה'".

הלא הזמן גרמא לנקוש על גבי קברו ולהרעיש שמים וארץ מחמת צערם של ישראל, כאשר היה מנהג חסידים ואנשי מעשה ורבותינו המקובלים לקרוע שערי שמים על ציון התנא האלוקי בשעת הדחק, ומי יאות לבוא על גבי קברו ולזעוק, הלא אתם בני חבורתא קדישתא אשר מילות הזוהר הקדוש על לשונכם תמיד ובתורתו תהגו יומם ולילה, בוודאי ראוי לכם לשנס מותניים והחלש יאמר גיבור אני, להתייצב באגודה אחת ביום המסוגל ערב ראש חודש אלול, לקרוא אל ה' בחוזקה ולעורר זכות התנא האלוקי שיתעוררו עלינו רחמי השי"ת להשגיח בענינו ולראות במצוקתנו ולהחיש גאולתנו ופדות נפשנו.

ובכן אליכם נקרא מנהמת לב לבוא ולהיקהל ביום המסוגל הנ"ל, שהלא מובטחים אנו מפי רשב"י הקדוש (שבת קל"ח) "חס ושלום שתשתכח תורה מישראל", העתירו בתפילה אל תחסוכו, גם תסיימו את כל ספר הזוהר הקדוש אשר למדתם בחבורה אחת, ובזכותכם יבורך כל בית ישראל בשנה טובה ומתוקה, תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, ואתם תבורכו מפי עליון להמשיך בעבודת הקודש ביתר שאת וביתר עוז, עד תמלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, בגאולה השלימה בקרוב.

ובעה"ח למען קיום התורה ועמליה

כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א

מרן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

מרן אדמו"ר מויזניץ שליט"א

כ"ק מרן אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א